។ នមោ តស្ស ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស។

ទីឃនិកាយោ

បាថិកវគ្គបាឡិ

១. បាថិកសុត្តំ

សុនក្ខត្តវត្ថុ

១. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា មល្លេសុ វិហរតិ អនុបិយំ នាម [អនុប្បិយំ នាម (ស្យា.)] មល្លានំ និគមោ។ អថ ខោ ភគវា បុព្ពណ្ហសមយំ និវាសេត្វា បត្តចីវរមាទាយ អនុបិយំ បិណ្ឌាយ បាវិសិ។ អថ ខោ ភគវតោ ឯតទហោសិ – ''អតិប្បគោ ខោ តាវ អនុបិយាយំ [អនុបិយំ (ក.)] បិណ្ឌាយ ចរិតុំ។ យំនូនាហំ យេន ភគ្គវគោត្តស្ស បរិព្ពាជកស្ស អារាមោ, យេន ភគ្គវគោត្តោ បរិព្ពាជកោ តេនុបសង្កមេយ្យ''ន្តិ។

២. អថ ខោ ភគវា យេន ភគ្គវគោត្តស្ស បរិព្ពាជកស្ស អារាមោ, យេន ភគ្គវគោត្តោ បរិព្ពាជកោ តេនុបសង្កមិ។ អថ ខោ ភគ្គវគោត្តោ បរិព្ពាជកោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – ''ឯតុ ខោ, ភន្តេ, ភគវា។ ស្វាគតំ, ភន្តេ, ភគវតោ។ ចិរស្សំ ខោ, ភន្តេ, ភគវា ឥមំ បរិយាយមកាសិ យទិទំ ឥធាគមនាយ។ និសីទតុ, ភន្តេ, ភគវា, ឥទមាសនំ បញ្ញត្ត''ន្តិ។ និសីទិ ភគវា បញ្ញត្តេ អាសនេ។ ភគ្គវគោត្តោបិ ខោ បរិព្ពាជកោ អញ្ញតរំ នីចំ អាសនំ គហេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ ភគ្គវគោត្តោ បរិព្ពាជកោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – ''បុរិមានិ, ភន្តេ, ទិវសានិ បុរិមតរានិ សុនក្ខត្តោ លិច្ឆវិបុត្តោ យេនាហំ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា មំ ឯតទវោច – 'បច្ចក្ខាតោ ទានិ មយា, ភគ្គវ, ភគវា។ ន ទានាហំ ភគវន្តំ ឧទ្ទិស្ស វិហរាមី'តិ។ កច្ចេតំ, ភន្តេ, តថេវ, យថា សុនក្ខត្តោ លិច្ឆវិបុត្តោ អវចា''តិ? ''តថេវ ខោ ឯតំ, ភគ្គវ, យថា សុនក្ខត្តោ លិច្ឆវិបុត្តោ អវច''។

៣. បុរិមានិ, ភគ្គវ, ទិវសានិ បុរិមតរានិ សុនក្ខត្តោ លិច្ឆវិបុត្តោ យេនាហំ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា មំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ, ភគ្គវ, សុនក្ខត្តោ លិច្ឆវិបុត្តោ មំ ឯតទវោច – 'បច្ចក្ខាមិ ទានាហំ, ភន្តេ, ភគវន្តំ។ ន ទានាហំ, ភន្តេ, ភគវន្តំ ឧទ្ទិស្ស វិហរិស្សាមី'តិ។ 'ឯវំ វុត្តេ, អហំ, ភគ្គវ, សុនក្ខត្តំ លិច្ឆវិបុត្តំ ឯតទវោចំ – 'អបិ នុ តាហំ, សុនក្ខត្ត, ឯវំ អវចំ, ឯហិ ត្វំ, សុនក្ខត្ត, មមំ ឧទ្ទិស្ស វិហរាហី'តិ? 'នោ ហេតំ, ភន្តេ'។ 'ត្វំ វា បន មំ ឯវំ អវច – អហំ, ភន្តេ, ភគវន្តំ ឧទ្ទិស្ស វិហរិស្សាមី'តិ? 'នោ ហេតំ, ភន្តេ'។ 'ឥតិ កិរ, សុនក្ខត្ត, នេវាហំ តំ វទាមិ – ឯហិ ត្វំ, សុនក្ខត្ត, មមំ ឧទ្ទិស្ស វិហរាហីតិ។ នបិ កិរ មំ ត្វំ វទេសិ – អហំ, ភន្តេ, ភគវន្តំ ឧទ្ទិស្ស វិហរិស្សាមីតិ។ ឯវំ សន្តេ, មោឃបុរិស, កោ សន្តោ កំ បច្ចាចិក្ខសិ? បស្ស, មោឃបុរិស, យាវញ្ច [យាវ ច (ក.)] តេ ឥទំ អបរទ្ធ'ន្តិ។

៤. 'ន ហិ បន មេ, ភន្តេ, ភគវា ឧត្តរិមនុស្សធម្មា ឥទ្ធិបាដិហារិយំ ករោតី'តិ។ 'អបិ នុ តាហំ, សុនក្ខត្ត, ឯវំ អវចំ – ឯហិ ត្វំ, សុនក្ខត្ត, មមំ ឧទ្ទិស្ស វិហរាហិ, អហំ តេ ឧត្តរិមនុស្សធម្មា ឥទ្ធិបាដិហារិយំ ករិស្សាមី'តិ? 'នោ ហេតំ, ភន្តេ'។ 'ត្វំ វា បន មំ ឯវំ អវច – អហំ, ភន្តេ, ភគវន្តំ ឧទ្ទិស្ស វិហរិស្សាមិ, ភគវា មេ ឧត្តរិមនុស្សធម្មា ឥទ្ធិបាដិហារិយំ ករិស្សតី'តិ? 'នោ ហេតំ, ភន្តេ'។ 'ឥតិ កិរ, សុនក្ខត្ត, នេវាហំ តំ វទាមិ – ឯហិ ត្វំ, សុនក្ខត្ត, មមំ ឧទ្ទិស្ស វិហរាហិ, អហំ តេ ឧត្តរិមនុស្សធម្មា ឥទ្ធិបាដិហារិយំ ករិស្សាមី'តិ; នបិ កិរ មំ ត្វំ វទេសិ – អហំ, ភន្តេ, ភគវន្តំ ឧទ្ទិស្ស វិហរិស្សាមិ, ភគវា មេ ឧត្តរិមនុស្សធម្មា ឥទ្ធិបាដិហារិយំ ករិស្សតី'តិ។ ឯវំ សន្តេ, មោឃបុរិស , កោ សន្តោ កំ បច្ចាចិក្ខសិ? តំ កឹ មញ្ញសិ, សុនក្ខត្ត, កតេ វា ឧត្តរិមនុស្សធម្មា ឥទ្ធិបាដិហារិយេ អកតេ វា ឧត្តរិមនុស្សធម្មា ឥទ្ធិបាដិហារិយេ យស្សត្ថាយ មយា ធម្មោ ទេសិតោ សោ និយ្យាតិ តក្ករស្ស សម្មា ទុក្ខក្ខយាយា'តិ? 'កតេ វា, ភន្តេ, ឧត្តរិមនុស្សធម្មា ឥទ្ធិបាដិហារិយេ អកតេ វា ឧត្តរិមនុស្សធម្មា ឥទ្ធិបាដិហារិយេ យស្សត្ថាយ ភគវតា ធម្មោ ទេសិតោ សោ និយ្យាតិ តក្ករស្ស សម្មា ទុក្ខក្ខយាយា'តិ។ 'ឥតិ កិរ, សុនក្ខត្ត, កតេ វា ឧត្តរិមនុស្សធម្មា ឥទ្ធិបាដិហារិយេ, អកតេ វា ឧត្តរិមនុស្សធម្មា ឥទ្ធិបាដិហារិយេ, យស្សត្ថាយ មយា ធម្មោ ទេសិតោ, សោ និយ្យាតិ តក្ករស្ស សម្មា ទុក្ខក្ខយាយ។ តត្រ, សុនក្ខត្ត, កឹ ឧត្តរិមនុស្សធម្មា ឥទ្ធិបាដិហារិយំ កតំ ករិស្សតិ? បស្ស, មោឃបុរិស, យាវញ្ច តេ ឥទំ អបរទ្ធ'ន្តិ។

៥. ‘ន ហិ បន មេ, ភន្តេ, ភគវា អគ្គញ្ញំ បញ្ញាបេតី’តិ [បញ្ញាបេតីតិ (បី.)]? ‘អបិ នុ តាហំ, សុនក្ខត្ត, ឯវំ អវចំ – ឯហិ ត្វំ, សុនក្ខត្ត, មមំ ឧទ្ទិស្ស វិហរាហិ, អហំ តេ អគ្គញ្ញំ បញ្ញាបេស្សាមី’តិ? ‘នោ ហេតំ, ភន្តេ’។ ‘ត្វំ វា បន មំ ឯវំ អវច – អហំ, ភន្តេ, ភគវន្តំ ឧទ្ទិស្ស វិហរិស្សាមិ, ភគវា មេ អគ្គញ្ញំ បញ្ញាបេស្សតី’តិ? ‘នោ ហេតំ, ភន្តេ’។ ‘ឥតិ កិរ, សុនក្ខត្ត, នេវាហំ តំ វទាមិ – ឯហិ ត្វំ, សុនក្ខត្ត, មមំ ឧទ្ទិស្ស វិហរាហិ, អហំ តេ អគ្គញ្ញំ បញ្ញាបេស្សាមីតិ។ នបិ កិរ មំ ត្វំ វទេសិ – អហំ, ភន្តេ, ភគវន្តំ ឧទ្ទិស្ស វិហរិស្សាមិ, ភគវា មេ អគ្គញ្ញំ បញ្ញាបេស្សតី’តិ។ ឯវំ សន្តេ, មោឃបុរិស, កោ សន្តោ កំ បច្ចាចិក្ខសិ? តំ កិំ មញ្ញសិ, សុនក្ខត្ត, បញ្ញត្តេ វា អគ្គញ្ញេ, អបញ្ញត្តេ វា អគ្គញ្ញេ, យស្សត្ថាយ មយា ធម្មោ ទេសិតោ, សោ និយ្យាតិ តក្ករស្ស សម្មា ទុក្ខក្ខយាយា’តិ? ‘បញ្ញត្តេ វា, ភន្តេ, អគ្គញ្ញេ, អបញ្ញត្តេ វា អគ្គញ្ញេ, យស្សត្ថាយ ភគវតា ធម្មោ ទេសិតោ, សោ និយ្យាតិ តក្ករស្ស សម្មា ទុក្ខក្ខយាយា’តិ។ ‘ឥតិ កិរ, សុនក្ខត្ត, បញ្ញត្តេ វា អគ្គញ្ញេ, អបញ្ញត្តេ វា អគ្គញ្ញេ, យស្សត្ថាយ មយា ធម្មោ ទេសិតោ, សោ និយ្យាតិ តក្ករស្ស សម្មា ទុក្ខក្ខយាយ។ តត្រ, សុនក្ខត្ត, កិំ អគ្គញ្ញំ បញ្ញត្តំ ករិស្សតិ? បស្ស, មោឃបុរិស, យាវញ្ច តេ ឥទំ អបរទ្ធំ’។

៦. ‘អនេកបរិយាយេន ខោ តេ, សុនក្ខត្ត, មម វណ្ណោ ភាសិតោ វជ្ជិគាមេ – ឥតិបិ សោ ភគវា អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ វិជ្ជាចរណសម្បន្នោ សុគតោ លោកវិទូ អនុត្តរោ បុរិសទម្មសារថិ សត្ថា ទេវមនុស្សានំ ពុទ្ធោ ភគវាតិ។ ឥតិ ខោ តេ, សុនក្ខត្ត, អនេកបរិយាយេន មម វណ្ណោ ភាសិតោ វជ្ជិគាមេ។

‘អនេកបរិយាយេន ខោ តេ, សុនក្ខត្ត, ធម្មស្ស វណ្ណោ ភាសិតោ វជ្ជិគាមេ – ស្វាក្ខាតោ ភគវតា ធម្មោ សន្ទិដ្ឋិកោ អកាលិកោ ឯហិបស្សិកោ ឱបនេយ្យិកោ បច្ចត្តំ វេទិតព្ពោ វិញ្ញូហីតិ។ ឥតិ ខោ តេ, សុនក្ខត្ត, អនេកបរិយាយេន ធម្មស្ស វណ្ណោ ភាសិតោ វជ្ជិគាមេ។

‘អនេកបរិយាយេន ខោ តេ, សុនក្ខត្ត, សង្ឃស្ស វណ្ណោ ភាសិតោ វជ្ជិគាមេ – សុប្បដិបន្នោ ភគវតោ សាវកសង្ឃោ, ឧជុប្បដិបន្នោ ភគវតោ សាវកសង្ឃោ, ញាយប្បដិបន្នោ ភគវតោ សាវកសង្ឃោ, សាមីចិប្បដិបន្នោ ភគវតោ សាវកសង្ឃោ, យទិទំ ចត្តារិ បុរិសយុគានិ អដ្ឋ បុរិសបុគ្គលា, ឯស ភគវតោ សាវកសង្ឃោ, អាហុនេយ្យោ បាហុនេយ្យោ ទក្ខិណេយ្យោ អញ្ជលិករណីយោ អនុត្តរំ បុញ្ញក្ខេត្តំ លោកស្សាតិ។ ឥតិ ខោ តេ, សុនក្ខត្ត, អនេកបរិយាយេន សង្ឃស្ស វណ្ណោ ភាសិតោ វជ្ជិគាមេ។

‘អារោចយាមិ ខោ តេ, សុនក្ខត្ត, បដិវេទយាមិ ខោ តេ, សុនក្ខត្ត។ ភវិស្សន្តិ ខោ តេ, សុនក្ខត្ត, វត្តារោ, នោ វិសហិ សុនក្ខត្តោ លិច្ឆវិបុត្តោ សមណេ គោតមេ ព្រហ្មចរិយំ ចរិតុំ, សោ អវិសហន្តោ សិក្ខំ បច្ចក្ខាយ ហីនាយាវត្តោតិ។ ឥតិ ខោ តេ, សុនក្ខត្ត, ភវិស្សន្តិ វត្តារោ’តិ។

ឯវំ បិ ខោ, ភគ្គវ, សុនក្ខត្តោ លិច្ឆវិបុត្តោ មយា វុច្ចមានោ អបក្កមេវ ឥមស្មា ធម្មវិនយា, យថា តំ អាបាយិកោ នេរយិកោ។

កោរក្ខត្តិយវត្ថុ

៧. “ឯកមិទាហំ, ភគ្គវ, សមយំ ថូលូសុ [ពុមូសុ (សី. បី.)] វិហរាមិ ឧត្តរកា នាម ថូលូនំ និគមោ។ អថ ខ្វាហំ, ភគ្គវ, បុព្ពណ្ហសមយំ និវាសេត្វា បត្តចីវរមាទាយ សុនក្ខត្តេន លិច្ឆវិបុត្តេន បច្ឆាសមណេន ឧត្តរកំ បិណ្ឌាយ បាវិសិំ។ តេន ខោ បន សមយេន អចេលោ កោរក្ខត្តិយោ កុក្កុរវតិកោ ចតុក្កុណ្ឌិកោ [ចតុកុណ្ឌិកោ (សី. បី.) ចតុកោណ្ឌិកោ (ស្យា. ក.)] ឆមានិកិណ្ណំ ភក្ខសំ មុខេនេវ ខាទតិ, មុខេនេវ ភុញ្ជតិ។ អទ្ទសា ខោ, ភគ្គវ, សុនក្ខត្តោ លិច្ឆវិបុត្តោ អចេលំ កោរក្ខត្តិយំ កុក្កុរវតិកំ ចតុក្កុណ្ឌិកំ ឆមានិកិណ្ណំ ភក្ខសំ មុខេនេវ ខាទន្តំ មុខេនេវ ភុញ្ជន្តំ។ ទិស្វានស្ស ឯតទហោសិ – ‘សាធុរូបោ វត, ភោ, អយំ [អរហំ (សី. ស្យា. បី.)] សមណោ ចតុក្កុណ្ឌិកោ ឆមានិកិណ្ណំ ភក្ខសំ មុខេនេវ ខាទតិ, មុខេនេវ ភុញ្ជតី’តិ។

“អថ ខ្វាហំ, ភគ្គវ, សុនក្ខត្តស្ស លិច្ឆវិបុត្តស្ស ចេតសា ចេតោបរិវិតក្កមញ្ញាយ សុនក្ខត្តំ លិច្ឆវិបុត្តំ ឯតទវោចំ – ‘ត្វម្បិ នាម, មោឃបុរិស, សមណោ សក្យបុត្តិយោ [មោឃបុរិស សក្យបុត្តិយោ (សី. ស្យា. បី.)] បដិជានិស្សសី’តិ! ‘កិំ បន មំ, ភន្តេ, ភគវា ឯវមាហ – ‘ត្វម្បិ នាម, មោឃបុរិស, សមណោ សក្យបុត្តិយោ [មោឃបុរិស សក្យបុត្តិយោ (សី. ស្យា. បី.)] បដិជានិស្សសី’តិ? ‘ននុ តេ, សុនក្ខត្ត, ឥមំ អចេលំ កោរក្ខត្តិយំ កុក្កុរវតិកំ ចតុក្កុណ្ឌិកំ ឆមានិកិណ្ណំ ភក្ខសំ មុខេនេវ ខាទន្តំ មុខេនេវ ភុញ្ជន្តំ ទិស្វាន ឯតទហោសិ – សាធុរូបោ វត, ភោ, អយំ សមណោ ចតុក្កុណ្ឌិកោ ឆមានិកិណ្ណំ ភក្ខសំ មុខេនេវ ខាទតិ, មុខេនេវ ភុញ្ជតី’តិ? ‘ឯវំ, ភន្តេ។ កិំ បន, ភន្តេ, ភគវា អរហត្តស្ស មច្ឆរាយតី’តិ? ‘ន ខោ អហំ, មោឃបុរិស, អរហត្តស្ស មច្ឆរាយាមិ។ អបិ ច,

តុយ្ហេវេតំ បាបកំ ទិដ្ឋិគតំ ឧប្បន្នំ, តំ បជហ។ មា តេ អហោសិ ទីឃរត្តំ អហិតាយ ទុក្ខាយ។ យំ ខោ បនេតំ, សុនក្ខត្ត, មញ្ញសិ អចេលំ កោរក្ខត្តិយំ – សាធុរូបោ អយំ សមណោតិ [មញ្ញសិ “អចេលោ កោរខត្តិយោ សាធុរូបោ អរហំ សមណោតិ” (ស្យា.)]។ សោ សត្តមំ ទិវសំ អលសកេន កាលង្ករិស្សតិ។ កាលង្កតោ [កាលកតោ (សី. ស្យា. បី.)] ច កាលកញ្ជិកា [កាលកញ្ជា (សី. បី.), កាលកញ្ជិកា (ស្យា.)] នាម អសុរា សព្ពនិហីនោ អសុរកាយោ, តត្រ ឧបបជ្ជិស្សតិ។ កាលង្កតញ្ច នំ ពីរណត្ថម្ពកេ សុសានេ ឆឌ្ឌេស្សន្តិ។ អាកង្ខមានោ ច ត្វំ, សុនក្ខត្ត, អចេលំ កោរក្ខត្តិយំ ឧបសង្កមិត្វា បុច្ឆេយ្យាសិ – ជានាសិ, អាវុសោ កោរក្ខត្តិយ [អចេល កោរខត្តិយ (ក.)], អត្តនោ គតិន្តិ? ឋានំ ខោ បនេតំ, សុនក្ខត្ត, វិជ្ជតិ យំ តេ អចេលោ កោរក្ខត្តិយោ ព្យាករិស្សតិ – ជានាមិ, អាវុសោ សុនក្ខត្ត, អត្តនោ គតឹ; កាលកញ្ជិកា នាម អសុរា សព្ពនិហីនោ អសុរកាយោ, តត្រាម្ហិ ឧបបន្នោតិ។

“អថ ខោ, ភគ្គវ, សុនក្ខត្តោ លិច្ឆវិបុត្តោ យេន អចេលោ កោរក្ខត្តិយោ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា អចេលំ កោរក្ខត្តិយំ ឯតទវោច – ‘ព្យាកតោ ខោសិ, អាវុសោ កោរក្ខត្តិយ, សមណេន គោតមេន – អចេលោ កោរក្ខត្តិយោ សត្តមំ ទិវសំ អលសកេន កាលង្ករិស្សតិ។ កាលង្កតោ ច កាលកញ្ជិកា នាម អសុរា សព្ពនិហីនោ អសុរកាយោ , តត្រ ឧបបជ្ជិស្សតិ។ កាលង្កតញ្ច នំ ពីរណត្ថម្ពកេ សុសានេ ឆឌ្ឌេស្សន្តី’តិ។ យេន ត្វំ, អាវុសោ កោរក្ខត្តិយ, មត្តំ មត្តញ្ច ភត្តំ ភុញ្ជេយ្យាសិ, មត្តំ មត្តញ្ច បានីយំ បិវេយ្យាសិ។ យថា សមណស្ស គោតមស្ស មិច្ឆា អស្ស វចន’ន្តិ។

៨. “អថ ខោ, ភគ្គវ, សុនក្ខត្តោ លិច្ឆវិបុត្តោ ឯកទ្វីហិកាយ សត្តរត្តិន្ទិវានិ គណេសិ, យថា តំ តថាគតស្ស អសទ្ទហមានោ។ អថ ខោ, ភគ្គវ, អចេលោ កោរក្ខត្តិយោ សត្តមំ ទិវសំ អលសកេន កាលមកាសិ។ កាលង្កតោ ច កាលកញ្ជិកា នាម អសុរា សព្ពនិហីនោ អសុរកាយោ, តត្រ ឧបបជ្ជិ។ កាលង្កតញ្ច នំ ពីរណត្ថម្ពកេ សុសានេ ឆឌ្ឌេសុំ។

៩. “អស្សោសិ ខោ, ភគ្គវ, សុនក្ខត្តោ លិច្ឆវិបុត្តោ – ‘អចេលោ កិរ កោរក្ខត្តិយោ អលសកេន កាលង្កតោ ពីរណត្ថម្ពកេ សុសានេ ឆឌ្ឌិតោ’តិ។ អថ ខោ, ភគ្គវ, សុនក្ខត្តោ លិច្ឆវិបុត្តោ យេន ពីរណត្ថម្ពកំ សុសានំ, យេន អចេលោ កោរក្ខត្តិយោ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា អចេលំ កោរក្ខត្តិយំ តិក្ខត្តុំ បាណិនា អាកោដេសិ – ‘ជានាសិ, អាវុសោ កោរក្ខត្តិយ, អត្តនោ គតិ’ន្តិ? អថ ខោ, ភគ្គវ, អចេលោ កោរក្ខត្តិយោ បាណិនា បិដ្ឋឹ បរិបុញ្ឆន្តោ វុដ្ឋាសិ។ ‘ជានាមិ, អាវុសោ សុនក្ខត្ត, អត្តនោ គតឹ។ កាលកញ្ជិកា នាម អសុរា សព្ពនិហីនោ អសុរកាយោ, តត្រាម្ហិ ឧបបន្នោ’តិ វត្វា តត្ថេវ ឧត្តានោ បបតិ [បរិបតិ (ស្យា. ក.)]។

១០. “អថ ខោ, ភគ្គវ, សុនក្ខត្តោ លិច្ឆវិបុត្តោ យេនាហំ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា មំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នំ ខោ អហំ, ភគ្គវ , សុនក្ខត្តំ លិច្ឆវិបុត្តំ ឯតទវោចំ – ‘តំ កឹ មញ្ញសិ, សុនក្ខត្ត, យថេវ តេ អហំ អចេលំ កោរក្ខត្តិយំ អារព្ភ ព្យាកាសឹ, តថេវ តំ វិបាកំ, អញ្ញថា វា’តិ? ‘យថេវ មេ, ភន្តេ, ភគវា អចេលំ កោរក្ខត្តិយំ អារព្ភ ព្យាកាសិ, តថេវ តំ វិបាកំ, នោ អញ្ញថា’តិ។ ‘តំ កឹ មញ្ញសិ, សុនក្ខត្ត, យទិ ឯវំ សន្តេ កតំ វា ហោតិ ឧត្តរិមនុស្សធម្មា ឥទ្ធិបាដិហារិយំ, អកតំ វាតិ? ‘អទ្ធា ខោ, ភន្តេ, ឯវំ សន្តេ កតំ ហោតិ ឧត្តរិមនុស្សធម្មា ឥទ្ធិបាដិហារិយំ, នោ អកត’ន្តិ។ ‘ឯវម្បិ ខោ មំ ត្វំ, មោឃបុរិស, ឧត្តរិមនុស្សធម្មា ឥទ្ធិបាដិហារិយំ ករោន្តំ ឯវំ វទេសិ – ន ហិ បន មេ, ភន្តេ, ភគវា ឧត្តរិមនុស្សធម្មា ឥទ្ធិបាដិហារិយំ ករោតីតិ។ បស្ស, មោឃបុរិស, យាវញ្ច តេ ឥទំ អបរទ្ធ’ន្តិ។ “ឯវម្បិ ខោ, ភគ្គវ, សុនក្ខត្តោ លិច្ឆវិបុត្តោ មយា វុច្ចមានោ អបក្កមេវ ឥមស្មា ធម្មវិនយា, យថា តំ អាបាយិកោ នេរយិកោ។

អចេលកឡារមដ្ដកវត្ថុ

១១. “ឯកមិទាហំ, ភគ្គវ, សមយំ វេសាលិយំ វិហរាមិ មហាវនេ កូដាគារសាលាយំ។ តេន ខោ បន សមយេន អចេលោ កឡារមដ្ដកោ វេសាលិយំ បដិវសតិ លាភគ្គប្បត្តោ ចេវ យសគ្គប្បត្តោ ច វជ្ជិគាមេ។ តស្ស សត្តវតបទានិ [សត្តវត្តបទានិ (ស្យា. បី.)] សមត្តានិ សមាទិន្នានិ ហោន្តិ – ‘យាវជីវំ អចេលកោ អស្សំ, ន វត្ថំ បរិទហេយ្យំ, យាវជីវំ ព្រហ្មចារី អស្សំ, ន មេថុនំ ធម្មំ បដិសេវេយ្យំ, យាវជីវំ សុរាមំសេនេវ យាបេយ្យំ, ន ឱទនកុម្មាសំ ភុញ្ជេយ្យំ។ បុរត្ថិមេន វេសាលឹ ឧទេនំ នាម ចេតិយំ, តំ នាតិក្កមេយ្យំ, ទក្ខិណេន វេសាលឹ គោតមកំ នាម ចេតិយំ, តំ នាតិក្កមេយ្យំ, បច្ឆិមេន វេសាលឹ សត្តម្ពំ នាម ចេតិយំ, តំ នាតិក្កមេយ្យំ, ឧត្តរេន វេសាលឹ ពហុបុត្តំ នាម [ពហុបុត្តកំ នាម (ស្យា.)] ចេតិយំ តំ នាតិក្កមេយ្យ’ន្តិ។ សោ ឥមេសំ សត្តន្នំ វតបទានំ សមាទានហេតុ លាភគ្គប្បត្តោ ចេវ យសគ្គប្បត្តោ ច វជ្ជិគាមេ។

១២. “អថ ខោ, ភគ្គវ, សុនក្ខត្តោ លិច្ឆវិបុត្តោ យេន អចេលោ កឡារមដ្ដកោ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា អចេលំ កឡារមដ្ដកំ បញ្ហំ អបុច្ឆិ។ តស្ស អចេលោ កឡារមដ្ដកោ បញ្ហំ បុដ្ឋោ ន សម្បាយាសិ។ អសម្បាយន្តោ កោបញ្ច ទោសញ្ច អប្បច្ចយញ្ច បាត្វាកាសិ។ អថ ខោ, ភគ្គវ, សុនក្ខត្តស្ស លិច្ឆវិបុត្តស្ស ឯតទហោសិ – ‘សាធុរូបំ វត ភោ អរហន្តំ សមណំ អាសាទិម្ហសេ [អសាទិយិម្ហសេ (ស្យា.)]។ មា វត នោ អហោសិ ទីឃរត្តំ អហិតាយ ទុក្ខាយា’តិ។

១៣. “អថ ខោ, ភគ្គវ, សុនក្ខត្តោ លិច្ឆវិបុត្តោ យេនាហំ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា មំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នំ ខោ អហំ, ភគ្គវ, សុនក្ខត្តំ លិច្ឆវិបុត្តំ ឯតទវោចំ – ‘ត្វម្បិ នាម, មោឃបុរិស, សមណោ សក្យបុត្តិយោ បដិជានិស្សសី’តិ! ‘កឹ បន មំ, ភន្តេ, ភគវា ឯវមាហ – ត្វម្បិ នាម, មោឃបុរិស, សមណោ សក្យបុត្តិយោ បដិជានិស្សសី’តិ? ‘ននុ ត្វំ, សុនក្ខត្ត, អចេលំ កឡារមដ្ដកំ ឧបសង្កមិត្វា បញ្ហំ អបុច្ឆិ។ តស្ស តេ អចេលោ កឡារមដ្ដកោ បញ្ហំ បុដ្ឋោ ន សម្បាយាសិ។ អសម្បាយន្តោ កោបញ្ច ទោសញ្ច អប្បច្ចយញ្ច បាត្វាកាសិ។ តស្ស តេ ឯតទហោសិ – “សាធុរូបំ វត, ភោ, អរហន្តំ សមណំ អាសាទិម្ហសេ។ មា វត នោ អហោសិ ទីឃរត្តំ អហិតាយ ទុក្ខាយា”តិ។ ‘ឯវំ, ភន្តេ។ កឹ បន, ភន្តេ, ភគវា អរហត្តស្ស មច្ឆរាយតី’តិ? ‘ន ខោ អហំ, មោឃបុរិស, អរហត្តស្ស មច្ឆរាយាមិ, អបិ ច តុយ្ហេវេតំ បាបកំ ទិដ្ឋិគតំ ឧប្បន្នំ, តំ បជហ។ មា តេ អហោសិ ទីឃរត្តំ អហិតាយ ទុក្ខាយ។ យំ ខោ បនេតំ, សុនក្ខត្ត, មញ្ញសិ អចេលំ កឡារមដ្ដកំ – សាធុរូបោ អយំ [អរហំ (ស្យា.)] សមណោតិ, សោ នចិរស្សេវ បរិហិតោ សានុចារិកោ វិចរន្តោ ឱទនកុម្មាសំ ភុញ្ជមានោ សព្ពានេវ វេសាលិយានិ ចេតិយានិ សមតិក្កមិត្វា យសា និហីនោ [យសានិកិណ្ណោ (ក.)] កាលំ ករិស្សតី’តិ។

“‘អថ ខោ, ភគ្គវ, អចេលោ កឡារមដ្ដកោ នចិរស្សេវ បរិហិតោ សានុចារិកោ វិចរន្តោ ឱទនកុម្មាសំ ភុញ្ជមានោ សព្ពានេវ វេសាលិយានិ ចេតិយានិ សមតិក្កមិត្វា យសា និហីនោ កាលមកាសិ។

១៤. “អស្សោសិ ខោ, ភគ្គវ, សុនក្ខត្តោ លិច្ឆវិបុត្តោ – ‘អចេលោ កិរ កឡារមដ្ដកោ បរិហិតោ សានុចារិកោ វិចរន្តោ ឱទនកុម្មាសំ ភុញ្ជមានោ សព្ពានេវ វេសាលិយានិ ចេតិយានិ សមតិក្កមិត្វា យសា និហីនោ កាលង្កតោ’តិ។ អថ ខោ, ភគ្គវ, សុនក្ខត្តោ លិច្ឆវិបុត្តោ យេនាហំ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា មំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នំ ខោ អហំ, ភគ្គវ, សុនក្ខត្តំ លិច្ឆវិបុត្តំ ឯតទវោចំ – ‘តំ កឹ មញ្ញសិ, សុនក្ខត្ត, យថេវ តេ អហំ អចេលំ កឡារមដ្ដកំ អារព្ភ ព្យាកាសឹ, តថេវ តំ វិបាកំ, អញ្ញថា វា’តិ? ‘យថេវ មេ, ភន្តេ, ភគវា អចេលំ កឡារមដ្ដកំ អារព្ភ ព្យាកាសិ, តថេវ តំ វិបាកំ, នោ អញ្ញថា’តិ។ ‘តំ កឹ មញ្ញសិ, សុនក្ខត្ត, យទិ ឯវំ សន្តេ កតំ វា ហោតិ ឧត្តរិមនុស្សធម្មា ឥទ្ធិបាដិហារិយំ អកតំ វា’តិ? ‘អទ្ធា ខោ, ភន្តេ, ឯវំ សន្តេ កតំ ហោតិ ឧត្តរិមនុស្សធម្មា ឥទ្ធិបាដិហារិយំ, នោ អកត’ន្តិ។ ‘ឯវម្បិ ខោ មំ ត្វំ, មោឃបុរិស, ឧត្តរិមនុស្សធម្មា ឥទ្ធិបាដិហារិយំ ករោន្តំ ឯវំ វទេសិ – ន ហិ បន មេ, ភន្តេ, ភគវា ឧត្តរិមនុស្សធម្មា ឥទ្ធិបាដិហារិយំ ករោតី”តិ។ បស្ស, មោឃបុរិស, យាវញ្ច តេ ឥទំ អបរទ្ធ’ន្តិ។ “ឯវ’ម្បិ ខោ, ភគ្គវ, សុនក្ខត្តោ លិច្ឆវិបុត្តោ មយា វុច្ចមានោ អបក្កមេវ ឥមស្មា ធម្មវិនយា, យថា តំ អាបាយិកោ នេរយិកោ។

អចេលបាថិកបុត្តវត្ថុ

១៥. “ឯកមិទាហំ, ភគ្គវ, សមយំ តត្ថេវ វេសាលិយំ វិហរាមិ មហាវនេ កូដាគារសាលាយំ។ តេន ខោ បន សមយេន អចេលោ បាថិកបុត្តោ [បាដិកបុត្តោ (សី. ស្យា. បី.)] វេសាលិយំ បដិវសតិ លាភគ្គប្បត្តោ ចេវ យសគ្គប្បត្តោ ច វជ្ជិគាមេ។ សោ វេសាលិយំ បរិសតិ ឯវំ វាចំ ភាសតិ – ‘សមណោបិ គោតមោ ញាណវាទោ, អហម្បិ ញាណវាទោ។ ញាណវាទោ ខោ បន ញាណវាទេន អរហតិ ឧត្តរិមនុស្សធម្មា ឥទ្ធិបាដិហារិយំ ទស្សេតុំ។ សមណោ គោតមោ ឧបឌ្ឍបថំ អាគច្ឆេយ្យ, អហម្បិ ឧបឌ្ឍបថំ គច្ឆេយ្យំ។ តេ តត្ថ ឧភោបិ ឧត្តរិមនុស្សធម្មា ឥទ្ធិបាដិហារិយំ ករេយ្យាម។ ឯកំ ចេ សមណោ គោតមោ ឧត្តរិមនុស្សធម្មា ឥទ្ធិបាដិហារិយំ ករិស្សតិ, ទ្វាហំ ករិស្សាមិ។ ទ្វេ ចេ សមណោ គោតមោ ឧត្តរិមនុស្សធម្មា ឥទ្ធិបាដិហារិយានិ ករិស្សតិ, ចត្តារាហំ ករិស្សាមិ ។ ចត្តារិ ចេ សមណោ គោតមោ ឧត្តរិមនុស្សធម្មា ឥទ្ធិបាដិហារិយានិ ករិស្សតិ, អដ្ឋាហំ ករិស្សាមិ។ ឥតិ យាវតកំ យាវតកំ សមណោ គោតមោ ឧត្តរិមនុស្សធម្មា ឥទ្ធិបាដិហារិយំ ករិស្សតិ, តទ្ទិគុណំ តទ្ទិគុណាហំ ករិស្សាមី’តិ។

១៦. “អថ ខោ, ភគ្គវ, សុនក្ខត្តោ លិច្ឆវិបុត្តោ យេនាហំ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា មំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ, ភគ្គវ, សុនក្ខត្តោ លិច្ឆវិបុត្តោ មំ ឯតទវោច – ‘អចេលោ, ភន្តេ, បាថិកបុត្តោ វេសាលិយំ បដិវសតិ លាភគ្គប្បត្តោ ចេវ យសគ្គប្បត្តោ ច វជ្ជិគាមេ។ សោ វេសាលិយំ បរិសតិ ឯវំ វាចំ ភាសតិ – សមណោបិ គោតមោ ញាណវាទោ, អហម្បិ ញាណវាទោ។ ញាណវាទោ ខោ បន ញាណវាទេន អរហតិ ឧត្តរិមនុស្សធម្មា ឥទ្ធិបាដិហារិយំ ទស្សេតុំ។ សមណោ គោតមោ ឧបឌ្ឍបថំ អាគច្ឆេយ្យ, អហម្បិ ឧបឌ្ឍបថំ

គច្ឆេយ្យំ។ តេ តត្ថ ឧភោបិ ឧត្តរិមនុស្សធម្មា ឥទ្ធិបាដិហារិយំ ករេយ្យាម។ ឯកំ ចេ សមណោ គោតមោ ឧត្តរិមនុស្សធម្មា ឥទ្ធិបាដិហារិយំ ករិស្សតិ, ទ្វាហំ ករិស្សាមិ។ ទ្វេ ចេ សមណោ គោតមោ ឧត្តរិមនុស្សធម្មា ឥទ្ធិបាដិហារិយានិ ករិស្សតិ, ចត្តារាហំ ករិស្សាមិ។ ចត្តារិ ចេ សមណោ គោតមោ ឧត្តរិមនុស្សធម្មា ឥទ្ធិបាដិហារិយានិ ករិស្សតិ, អដ្ឋាហំ ករិស្សាមិ។ ឥតិ យាវតកំ យាវតកំ សមណោ គោតមោ ឧត្តរិមនុស្សធម្មា ឥទ្ធិបាដិហារិយំ ករិស្សតិ, តទ្ទិគុណំ តទ្ទិគុណាហំ ករិស្សាមី”តិ។

“ឯវំ វុត្តេ, អហំ, ភគ្គវ, សុនក្ខត្តំ លិច្ឆវិបុត្តំ ឯតទវោចំ – ‘អភព្ពោ ខោ, សុនក្ខត្ត, អចេលោ បាថិកបុត្តោ តំ វាចំ អប្បហាយ តំ ចិត្តំ អប្បហាយ តំ ទិដ្ឋិំ អប្បដិនិស្សជ្ជិត្វា មម សម្មុខីភាវំ អាគន្តុំ។ សចេបិស្ស ឯវមស្ស – អហំ តំ វាចំ អប្បហាយ តំ ចិត្តំ អប្បហាយ តំ ទិដ្ឋិំ អប្បដិនិស្សជ្ជិត្វា សមណស្ស គោតមស្ស សម្មុខីភាវំ គច្ឆេយ្យន្តិ, មុទ្ធាបិ តស្ស វិបតេយ្យា’តិ។

១៧. ‘រក្ខតេតំ, ភន្តេ, ភគវា វាចំ, រក្ខតេតំ សុគតោ វាច’ន្តិ។ ‘កិំ បន មំ ត្វំ, សុនក្ខត្ត, ឯវំ វទេសិ – រក្ខតេតំ, ភន្តេ, ភគវា វាចំ, រក្ខតេតំ សុគតោ វាច’ន្តិ? ‘ភគវតា ចស្ស, ភន្តេ, ឯសា វាចា ឯកំសេន ឱធារិតា [ឱវាទិតា (ក.)] – អភព្ពោ អចេលោ បាថិកបុត្តោ តំ វាចំ អប្បហាយ តំ ចិត្តំ អប្បហាយ តំ ទិដ្ឋិំ អប្បដិនិស្សជ្ជិត្វា មម សម្មុខីភាវំ អាគន្តុំ។ សចេបិស្ស ឯវមស្ស – អហំ តំ វាចំ អប្បហាយ តំ ចិត្តំ អប្បហាយ តំ ទិដ្ឋិំ អប្បដិនិស្សជ្ជិត្វា សមណស្ស គោតមស្ស សម្មុខីភាវំ គច្ឆេយ្យន្តិ, មុទ្ធាបិ តស្ស វិបតេយ្យាតិ។ អចេលោ ច, ភន្តេ, បាថិកបុត្តោ វិរូបរូបេន ភគវតោ សម្មុខីភាវំ អាគច្ឆេយ្យ, តទស្ស ភគវតោ មុសា’តិ។

១៨. ‘អបិ នុ, សុនក្ខត្ត, តថាគតោ តំ វាចំ ភាសេយ្យ យា សា វាចា ទ្វយគាមិនី’តិ? ‘កិំ បន, ភន្តេ, ភគវតា អចេលោ បាថិកបុត្តោ ចេតសា ចេតោ បរិច្ច វិទិតោ – អភព្ពោ អចេលោ បាថិកបុត្តោ តំ វាចំ អប្បហាយ តំ ចិត្តំ អប្បហាយ តំ ទិដ្ឋិំ អប្បដិនិស្សជ្ជិត្វា មម សម្មុខីភាវំ អាគន្តុំ។ សចេបិស្ស ឯវមស្ស – អហំ តំ វាចំ អប្បហាយ តំ ចិត្តំ អប្បហាយ តំ ទិដ្ឋិំ អប្បដិនិស្សជ្ជិត្វា សមណស្ស គោតមស្ស សម្មុខីភាវំ គច្ឆេយ្យន្តិ, មុទ្ធាបិ តស្ស វិបតេយ្យា’តិ?

‘ឧទាហុ , ទេវតា ភគវតោ ឯតមត្ថំ អារោចេសុំ – អភព្ពោ, ភន្តេ, អចេលោ បាថិកបុត្តោ តំ វាចំ អប្បហាយ តំ ចិត្តំ អប្បហាយ តំ ទិដ្ឋិំ អប្បដិនិស្សជ្ជិត្វា ភគវតោ សម្មុខីភាវំ អាគន្តុំ។ សចេបិស្ស ឯវមស្ស – អហំ តំ វាចំ អប្បហាយ តំ ចិត្តំ អប្បហាយ តំ ទិដ្ឋិំ អប្បដិនិស្សជ្ជិត្វា សមណស្ស គោតមស្ស សម្មុខីភាវំ គច្ឆេយ្យន្តិ, មុទ្ធាបិ តស្ស វិបតេយ្យា’តិ?

១៩. ‘ចេតសា ចេតោ បរិច្ច វិទិតោ ចេវ មេ, សុនក្ខត្ត , អចេលោ បាថិកបុត្តោ អភព្ពោ អចេលោ បាថិកបុត្តោ តំ វាចំ អប្បហាយ តំ ចិត្តំ អប្បហាយ តំ ទិដ្ឋិំ អប្បដិនិស្សជ្ជិត្វា មម សម្មុខីភាវំ អាគន្តុំ។ សចេបិស្ស ឯវមស្ស – អហំ តំ វាចំ អប្បហាយ តំ ចិត្តំ អប្បហាយ តំ ទិដ្ឋិំ អប្បដិនិស្សជ្ជិត្វា សមណស្ស គោតមស្ស សម្មុខីភាវំ គច្ឆេយ្យន្តិ, មុទ្ធាបិ តស្ស វិបតេយ្យា’តិ។

‘ទេវតាបិ មេ ឯតមត្ថំ អារោចេសុំ – អភព្ពោ , ភន្តេ, អចេលោ បាថិកបុត្តោ តំ វាចំ អប្បហាយ តំ ចិត្តំ អប្បហាយ តំ ទិដ្ឋិំ អប្បដិនិស្សជ្ជិត្វា ភគវតោ សម្មុខីភាវំ អាគន្តុំ។ សចេបិស្ស ឯវមស្ស – អហំ តំ វាចំ អប្បហាយ តំ ចិត្តំ អប្បហាយ តំ ទិដ្ឋិំ អប្បដិនិស្សជ្ជិត្វា សមណស្ស គោតមស្ស សម្មុខីភាវំ គច្ឆេយ្យន្តិ, មុទ្ធាបិ តស្ស វិបតេយ្យា’តិ។

‘អជិតោបិ នាម លិច្ឆវីនំ សេនាបតិ អធុនា កាលង្កតោ តាវតិំសកាយំ ឧបបន្នោ។ សោបិ មំ ឧបសង្កមិត្វា ឯវមារោចេសិ – អលជ្ជី, ភន្តេ, អចេលោ បាថិកបុត្តោ; មុសាវាទី, ភន្តេ, អចេលោ បាថិកបុត្តោ។ មម្បិ, ភន្តេ, អចេលោ បាថិកបុត្តោ ព្យាកាសិ វជ្ជិគាមេ – អជិតោ លិច្ឆវីនំ សេនាបតិ មហានិរយំ ឧបបន្នោតិ។ ន ខោ បនាហំ, ភន្តេ, មហានិរយំ ឧបបន្នោ; តាវតិំសកាយម្ហិ ឧបបន្នោ។ អលជ្ជី, ភន្តេ, អចេលោ បាថិកបុត្តោ; មុសាវាទី, ភន្តេ, អចេលោ បាថិកបុត្តោ; អភព្ពោ ច, ភន្តេ, អចេលោ បាថិកបុត្តោ តំ វាចំ អប្បហាយ តំ ចិត្តំ អប្បហាយ តំ ទិដ្ឋិំ អប្បដិនិស្សជ្ជិត្វា ភគវតោ សម្មុខីភាវំ អាគន្តុំ។ សចេបិស្ស ឯវមស្ស – អហំ តំ វាចំ អប្បហាយ តំ ចិត្តំ អប្បហាយ តំ ទិដ្ឋិំ អប្បដិនិស្សជ្ជិត្វា សមណស្ស គោតមស្ស សម្មុខីភាវំ គច្ឆេយ្យន្តិ, មុទ្ធាបិ តស្ស វិបតេយ្យា’តិ។

‘ឥតិ ខោ, សុនក្ខត្ត, ចេតសា ចេតោ បរិច្ច វិទិតោ ចេវ មេ អចេលោ បាថិកបុត្តោ អភព្ពោ អចេលោ បាថិកបុត្តោ តំ វាចំ អប្បហាយ តំ ចិត្តំ អប្បហាយ តំ ទិដ្ឋិំ អប្បដិនិស្សជ្ជិត្វា មម សម្មុខីភាវំ អាគន្តុំ។

សចេបិស្ស ឯវមស្ស – អហំ តំ វាចំ អប្បហាយ តំ ចិត្តំ អប្បហាយ តំ ទិដ្ឋិំ អប្បដិនិស្សជ្ជិត្វា សមណស្ស គោតមស្ស សម្មុខីភាវំ គច្ឆេយ្យន្តិ, មុទ្ធាបិ តស្ស វិបតេយ្យាតិ។ ទេវតាបិ មេ ឯតមត្ថំ អារោចេសុំ – អភព្ពោ, ភន្តេ, អចេលោ បាថិកបុត្តោ តំ វាចំ អប្បហាយ តំ ចិត្តំ អប្បហាយ តំ ទិដ្ឋិំ អប្បដិនិស្សជ្ជិត្វា ភគវតោ សម្មុខីភាវំ អាគន្តុំ។ សចេបិស្ស ឯវមស្ស – អហំ តំ វាចំ អប្បហាយ តំ ចិត្តំ អប្បហាយ តំ ទិដ្ឋិំ អប្បដិនិស្សជ្ជិត្វា សមណស្ស គោតមស្ស សម្មុខីភាវំ គច្ឆេយ្យន្តិ, មុទ្ធាបិ តស្ស វិបតេយ្យា'តិ។

'សោ ខោ បនាហំ, សុនក្ខត្ត, វេសាលិយំ បិណ្ឌាយ ចរិត្វា បច្ឆាភត្តំ បិណ្ឌបាតប្បដិក្កន្តោ យេន អចេលស្ស បាថិកបុត្តស្ស អារាមោ តេនុបសង្កមិស្សាមិ ទិវាវិហារាយ។ យស្សទានិ ត្វំ, សុនក្ខត្ត, ឥច្ឆសិ, តស្ស អារោចេហី'តិ។

ឥទ្ធិបាដិហារិយកថា

២០. "អថ ខ្វាហំ [អថ ខោ ស្វាហំ (ស្យា.)], ភគ្គវ, បុព្ពណ្ហសមយំ និវាសេត្វា បត្តចីវរមាទាយ វេសាលិំ បិណ្ឌាយ បាវិសិំ។ វេសាលិយំ បិណ្ឌាយ ចរិត្វា បច្ឆាភត្តំ បិណ្ឌបាតប្បដិក្កន្តោ យេន អចេលស្ស បាថិកបុត្តស្ស អារាមោ តេនុបសង្កមិំ ទិវាវិហារាយ។ អថ ខោ, ភគ្គវ, សុនក្ខត្តោ លិច្ឆវិបុត្តោ តរមានរូបោ វេសាលិំ បវិសិត្វា យេន អភិញ្ញាតា អភិញ្ញាតា លិច្ឆវី តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា អភិញ្ញាតេ អភិញ្ញាតេ លិច្ឆវី ឯតទវោច – 'ឯសាវុសោ, ភគវា វេសាលិយំ បិណ្ឌាយ ចរិត្វា បច្ឆាភត្តំ បិណ្ឌបាតប្បដិក្កន្តោ យេន អចេលស្ស បាថិកបុត្តស្ស អារាមោ តេនុបសង្កមិ ទិវាវិហារាយ។ អភិក្កមថាយស្មន្តោ អភិក្កមថាយស្មន្តោ, សាធុរូបានំ សមណានំ ឧត្តរិមនុស្សធម្មា ឥទ្ធិបាដិហារិយំ ភវិស្សតី'តិ ។ អថ ខោ, ភគ្គវ, អភិញ្ញាតានំ អភិញ្ញាតានំ លិច្ឆវីនំ ឯតទហោសិ – 'សាធុរូបានំ កិរ, ភោ, សមណានំ ឧត្តរិមនុស្សធម្មា ឥទ្ធិបាដិហារិយំ ភវិស្សតិ; ហន្ទ វត, ភោ, គច្ឆាមា'តិ។ យេន ច អភិញ្ញាតា អភិញ្ញាតា ព្រាហ្មណមហាសាលា គហបតិនេចយិកា នានាតិត្ថិយា [នានាតិត្ថិយ (ស្យា.)] សមណព្រាហ្មណា តេនុបសង្កមិ។ ឧបសង្កមិត្វា អភិញ្ញាតេ អភិញ្ញាតេ នានាតិត្ថិយេ [នានាតិត្ថិយ (ស្យា.)] សមណព្រាហ្មណេ ឯតទវោច – 'ឯសាវុសោ, ភគវា វេសាលិយំ បិណ្ឌាយ ចរិត្វា បច្ឆាភត្តំ បិណ្ឌបាតប្បដិក្កន្តោ យេន អចេលស្ស បាថិកបុត្តស្ស អារាមោ តេនុបសង្កមិ ទិវាវិហារាយ។ អភិក្កមថាយស្មន្តោ អភិក្កមថាយស្មន្តោ, សាធុរូបានំ សមណានំ ឧត្តរិមនុស្សធម្មា ឥទ្ធិបាដិហារិយំ ភវិស្សតី'តិ។ អថ ខោ, ភគ្គវ, អភិញ្ញាតានំ អភិញ្ញាតានំ នានាតិត្ថិយានំ សមណព្រាហ្មណានំ ឯតទហោសិ – 'សាធុរូបានំ កិរ, ភោ, សមណានំ ឧត្តរិមនុស្សធម្មា ឥទ្ធិបាដិហារិយំ ភវិស្សតិ; ហន្ទ វត, ភោ, គច្ឆាមា'តិ។

"អថ ខោ, ភគ្គវ, អភិញ្ញាតា អភិញ្ញាតា លិច្ឆវី, អភិញ្ញាតា អភិញ្ញាតា ច ព្រាហ្មណមហាសាលា គហបតិនេចយិកា នានាតិត្ថិយា សមណព្រាហ្មណា យេន អចេលស្ស បាថិកបុត្តស្ស អារាមោ តេនុបសង្កមិំសុ។ សា ឯសា, ភគ្គវ, បរិសា មហា ហោតិ [បរិសា ហោតិ (សី. ស្យា. បី.)] អនេកសតា អនេកសហស្សា។

២១. "អស្សោសិ ខោ, ភគ្គវ, អចេលោ បាថិកបុត្តោ – 'អភិក្កន្តា កិរ អភិញ្ញាតា អភិញ្ញាតា លិច្ឆវី, អភិក្កន្តា អភិញ្ញាតា អភិញ្ញាតា ច ព្រាហ្មណមហាសាលា គហបតិនេចយិកា នានាតិត្ថិយា សមណព្រាហ្មណា។ សមណោបិ គោតមោ មយ្ហំ អារាមេ ទិវាវិហារំ និសិន្នោ'តិ។ សុត្វានស្ស ភយំ ឆម្ភិតត្តំ លោមហំសោ ឧទបាទិ។ អថ ខោ, ភគ្គវ, អចេលោ បាថិកបុត្តោ ភីតោ សំវិគ្គោ លោមហដ្ឋជាតោ យេន តិន្ទុកខាណុបរិព្ពាជការាមោ តេនុបសង្កមិ។

"អស្សោសិ ខោ, ភគ្គវ, សា បរិសា – 'អចេលោ កិរ បាថិកបុត្តោ ភីតោ សំវិគ្គោ លោមហដ្ឋជាតោ យេន តិន្ទុកខាណុបរិព្ពាជការាមោ តេនុបសង្កន្តោ'តិ [តេនុបសង្កមន្តោ (សី. បី. ក.)]។ អថ ខោ, ភគ្គវ, សា បរិសា អញ្ញតរំ បុរិសំ អាមន្តេសិ –

'ឯហិ ត្វំ, ភោ បុរិស, យេន តិន្ទុកខាណុបរិព្ពាជការាមោ, យេន អចេលោ បាថិកបុត្តោ តេនុបសង្កម។ ឧបសង្កមិត្វា អចេលំ បាថិកបុត្តំ ឯវំ វទេហិ – អភិក្កមាវុសោ, បាថិកបុត្ត, អភិក្កន្តា អភិញ្ញាតា អភិញ្ញាតា លិច្ឆវី, អភិក្កន្តា អភិញ្ញាតា អភិញ្ញាតា ច ព្រាហ្មណមហាសាលា គហបតិនេចយិកា នានាតិត្ថិយា សមណព្រាហ្មណា, សមណោបិ គោតមោ អាយស្មតោ អារាមេ ទិវាវិហារំ និសិន្នោ; ភាសិតា ខោ បន តេ ឯសា, អាវុសោ បាថិកបុត្ត, វេសាលិយំ បរិសតិ វាចា សមណោបិ គោតមោ ញាណវាទោ, អហម្បិ ញាណវាទោ។ ញាណវាទោ ខោ បន ញាណវាទេន អរហតិ ឧត្តរិមនុស្សធម្មា ឥទ្ធិបាដិហារិយំ ទស្សេតុំ។ សមណោ គោតមោ ឧបឌ្ឍបថំ អាគច្ឆេយ្យ អហម្បិ ឧបឌ្ឍបថំ គច្ឆេយ្យំ។ តេ តត្ថ ឧភោបិ ឧត្តរិមនុស្សធម្មា ឥទ្ធិបាដិហារិយំ ករេយ្យាម។ ឯកំ ចេ សមណោ គោតមោ ឧត្តរិមនុស្សធម្មា ឥទ្ធិបាដិហារិយំ ករិស្សតិ, ទ្វាហំ ករិស្សាមិ។ ទ្វេ ចេ

សមណោ គោតមោ ឧត្តរិមនុស្សធម្មា ឥទ្ធិបាដិហារិយានិ ករិស្សតិ, ចត្តារាហំ ករិស្សាមិ។ ចត្តារិ ចេ សមណោ គោតមោ ឧត្តរិមនុស្សធម្មា ឥទ្ធិបាដិហារិយានិ ករិស្សតិ , អដ្ឋាហំ ករិស្សាមិ។ ឥតិ យាវតកំ យាវតកំ សមណោ គោតមោ ឧត្តរិមនុស្សធម្មា ឥទ្ធិបាដិហារិយំ ករិស្សតិ, តទ្ទិគុណំ តទ្ទិគុណាហំ ករិស្សាមី’តិ អភិក្កមស្សេវ [អភិក្កមយេវ (សី. ស្យា. បី.)] ខោ; អាវុសោ បាថិកបុត្ត, ឧបឌ្ឍបថំ។ សព្ពបឋមំយេវ អាគន្ត្វា សមណោ គោតមោ អាយស្មតោ អារាមេ ទិវាវិហារំ និសិន្នោ’តិ។

២២. “ឯវំ, ភោតិ ខោ, ភគ្គវ, សោ បុរិសោ តស្សា បរិសាយ បដិស្សុត្វា យេន តិន្ទុកខាណុបរិព្ពាជការាមោ, យេន អចេលោ បាថិកបុត្តោ តេនុបសង្កមិ។ ឧបសង្កមិត្វា អចេលំ បាថិកបុត្តំ ឯតទវោច – ‘អភិក្កមាវុសោ បាថិកបុត្ត, អភិក្កន្តា អភិញ្ញាតា អភិញ្ញាតា លិច្ឆវី, អភិក្កន្តា អភិញ្ញាតា អភិញ្ញាតា ច ព្រាហ្មណមហាសាលា គហបតិនេចយិកា នានាតិត្ថិយា សមណព្រាហ្មណា។ សមណោបិ គោតមោ អាយស្មតោ អារាមេ ទិវាវិហារំ និសិន្នោ។ ភាសិតា ខោ បន តេ ឯសា, អាវុសោ បាថិកបុត្ត, វេសាលិយំ បរិសតិ វាចា – សមណោបិ គោតមោ ញាណវាទោ; អហម្បិ ញាណវាទោ។ ញាណវាទោ ខោ បន ញាណវាទេន អរហតិ ឧត្តរិមនុស្សធម្មា ឥទ្ធិបាដិហារិយំ ទស្សេតុំ…បេ… តទ្ទិគុណំ តទ្ទិគុណាហំ ករិស្សាមីតិ។ អភិក្កមស្សេវ ខោ, អាវុសោ បាថិកបុត្ត, ឧបឌ្ឍបថំ។ សព្ពបឋមំយេវ អាគន្ត្វា សមណោ គោតមោ អាយស្មតោ អារាមេ ទិវាវិហារំ និសិន្នោ’តិ។

“ឯវំ វុត្តេ, ភគ្គវ, អចេលោ បាថិកបុត្តោ ‘អាយាមិ អាវុសោ, អាយាមិ អាវុសោ’តិ វត្វា តត្ថេវ សំសប្បតិ [សំសព្ពតិ (ក.)], ន សក្កោតិ អាសនាបិ វុដ្ឋាតុំ។ អថ ខោ សោ, ភគ្គវ, បុរិសោ អចេលំ បាថិកបុត្តំ ឯតទវោច – ‘កឹ សុ នាម តេ, អាវុសោ បាថិកបុត្ត, បាវឡា សុ នាម តេ បីឋកស្មឹ អល្លីនា, បីឋកំ សុ នាម តេ បាវឡាសុ អល្លីនំ? អាយាមិ អាវុសោ, អាយាមិ អាវុសោតិ វត្វា តត្ថេវ សំសប្បសិ, ន សក្កោសិ អាសនាបិ វុដ្ឋាតុ’ន្តិ។ ឯវម្បិ ខោ, ភគ្គវ, វុច្ចមានោ អចេលោ បាថិកបុត្តោ ‘អាយាមិ អាវុសោ, អាយាមិ អាវុសោ’តិ វត្វា តត្ថេវ សំសប្បតិ , ន សក្កោតិ អាសនាបិ វុដ្ឋាតុំ។

២៣. “យទា ខោ សោ, ភគ្គវ, បុរិសោ អញ្ញាសិ – ‘បរាភូតរូបោ អយំ អចេលោ បាថិកបុត្តោ។ អាយាមិ អាវុសោ, អាយាមិ អាវុសោតិ វត្វា តត្ថេវ សំសប្បតិ, ន សក្កោតិ អាសនាបិ វុដ្ឋាតុ’ន្តិ។ អថ តំ បរិសំ អាគន្ត្វា ឯវមារោចេសិ – ‘បរាភូតរូបោ, ភោ [បរាភូតរូបោ ភោ អយំ (ស្យា. ក.), បរាភូតរូបោ (សី. បី.)], អចេលោ បាថិកបុត្តោ។ អាយាមិ អាវុសោ, អាយាមិ អាវុសោតិ វត្វា តត្ថេវ សំសប្បតិ, ន សក្កោតិ អាសនាបិ វុដ្ឋាតុ’ន្តិ។ ឯវំ វុត្តេ, អហំ, ភគ្គវ, តំ បរិសំ ឯតទវោចំ – ‘អភព្ពោ ខោ, អាវុសោ, អចេលោ បាថិកបុត្តោ តំ វាចំ អប្បហាយ តំ ចិត្តំ អប្បហាយ តំ ទិដ្ឋឹ អប្បដិនិស្សជ្ជិត្វា មម សម្មុខីភាវំ អាគន្តុំ។ សចេបិស្ស ឯវមស្ស – ‘អហំ តំ វាចំ អប្បហាយ តំ ចិត្តំ អប្បហាយ តំ ទិដ្ឋឹ អប្បដិនិស្សជ្ជិត្វា សមណស្ស គោតមស្ស សម្មុខីភាវំ គច្ឆេយ្យ’ន្តិ, មុទ្ធាបិ តស្ស វិបតេយ្យាតិ។

បឋមភាណវារោ និដ្ឋិតោ។

២៤. “អថ ខោ, ភគ្គវ, អញ្ញតរោ លិច្ឆវិមហាមត្តោ ឧដ្ឋាយាសនា តំ បរិសំ ឯតទវោច – ‘តេន ហិ, ភោ, មុហុត្តំ តាវ អាគមេថ, យាវាហំ គច្ឆាមិ [បច្ចាគច្ឆាមិ (?)]។ អប្បេវ នាម អហម្បិ សក្កុណេយ្យំ អចេលំ បាថិកបុត្តំ ឥមំ បរិសំ អានេតុ’ន្តិ។

“អថ ខោ សោ, ភគ្គវ, លិច្ឆវិមហាមត្តោ យេន តិន្ទុកខាណុបរិព្ពាជការាមោ, យេន អចេលោ បាថិកបុត្តោ តេនុបសង្កមិ។ ឧបសង្កមិត្វា អចេលំ បាថិកបុត្តំ ឯតទវោច – ‘អភិក្កមាវុសោ បាថិកបុត្ត, អភិក្កន្តំ តេ សេយ្យោ, អភិក្កន្តា អភិញ្ញាតា អភិញ្ញាតា លិច្ឆវី, អភិក្កន្តា អភិញ្ញាតា អភិញ្ញាតា ច ព្រាហ្មណមហាសាលា គហបតិនេចយិកា នានាតិត្ថិយា សមណព្រាហ្មណា។ សមណោបិ គោតមោ អាយស្មតោ អារាមេ ទិវាវិហារំ និសិន្នោ។ ភាសិតា ខោ បន តេ ឯសា, អាវុសោ បាថិកបុត្ត, វេសាលិយំ បរិសតិ វាចា – សមណោបិ គោតមោ ញាណវាទោ…បេ… តទ្ទិគុណំ តទ្ទិគុណាហំ ករិស្សាមីតិ។ អភិក្កមស្សេវ ខោ, អាវុសោ បាថិកបុត្ត, ឧបឌ្ឍបថំ។ សព្ពបឋមំយេវ អាគន្ត្វា សមណោ គោតមោ អាយស្មតោ អារាមេ ទិវាវិហារំ និសិន្នោ។ ភាសិតា ខោ បនេសា, អាវុសោ បាថិកបុត្ត, សមណេន គោតមេន បរិសតិ វាចា – អភព្ពោ ខោ អចេលោ បាថិកបុត្តោ តំ វាចំ អប្បហាយ តំ ចិត្តំ អប្បហាយ តំ ទិដ្ឋឹ អប្បដិនិស្សជ្ជិត្វា មម សម្មុខីភាវំ អាគន្តុំ។ សចេបិស្ស ឯវមស្ស – អហំ តំ វាចំ អប្បហាយ តំ ចិត្តំ អប្បហាយ តំ ទិដ្ឋឹ អប្បដិនិស្សជ្ជិត្វា សមណស្ស គោតមស្ស សម្មុខីភាវំ គច្ឆេយ្យន្តិ, មុទ្ធាបិ តស្ស វិបតេយ្យាតិ។ អភិក្កមាវុសោ បាថិកបុត្ត, អភិក្កមនេនេវ តេ ជយំ ករិស្សាម, សមណស្ស គោតមស្ស បរាជយ’ន្តិ។

“ឯវំ វុត្តេ, ភគ្គវ, អចេលោ បាថិកបុត្តោ ‘អាយាមិ អាវុសោ, អាយាមិ អាវុសោ’តិ វត្វា តត្ថេវ សំសប្បតិ, ន សក្កោតិ អាសនាបិ វុដ្ឋាតុំ។ អថ ខោ សោ, ភគ្គវ, លិច្ឆវិមហាមត្តោ អចេលំ បាថិកបុត្តំ ឯតទវោច – ‘កឹ សុ នាម តេ, អាវុសោ បាថិកបុត្ត, បាវឡា សុ នាម តេ បីឋកស្មឹ អល្លីនា, បីឋកំ សុ នាម តេ បាវឡាសុ អល្លីនំ ? អាយាមិ អាវុសោ, អាយាមិ អាវុសោតិ វត្វា តត្ថេវ សំសប្បសិ, ន សក្កោសិ អាសនាបិ វុដ្ឋាតុ’ន្តិ ។ ឯវម្បិ ខោ, ភគ្គវ, វុច្ចមានោ អចេលោ បាថិកបុត្តោ ‘អាយាមិ អាវុសោ, អាយាមិ អាវុសោ’តិ វត្វា តត្ថេវ សំសប្បតិ, ន សក្កោតិ អាសនាបិ វុដ្ឋាតុំ។

២៥. “យទា ខោ សោ, ភគ្គវ, លិច្ឆវិមហាមត្តោ អញ្ញាសិ – ‘បរាភូតរូបោ អយំ អចេលោ បាថិកបុត្តោ អាយាមិ អាវុសោ, អាយាមិ អាវុសោតិ វត្វា តត្ថេវ សំសប្បតិ, ន សក្កោតិ អាសនាបិ វុដ្ឋាតុ’ន្តិ។ អថ តំ បរិសំ អាគន្ត្វា ឯវមារោចេសិ – ‘បរាភូតរូបោ, ភោ [បរាភូតរូបោ (សី. បី.), បរាភូតរូបោ អយំ (ស្យា.)], អចេលោ បាថិកបុត្តោ អាយាមិ អាវុសោ, អាយាមិ អាវុសោតិ វត្វា តត្ថេវ សំសប្បតិ, ន សក្កោតិ អាសនាបិ វុដ្ឋាតុ’ន្តិ។ ឯវំ វុត្តេ, អហំ, ភគ្គវ, តំ បរិសំ ឯតទវោចំ – ‘អភព្ពោ ខោ, អាវុសោ, អចេលោ បាថិកបុត្តោ តំ វាចំ អប្បហាយ តំ ចិត្តំ អប្បហាយ តំ ទិដ្ឋិំ អប្បដិនិស្សជ្ជិត្វា មម សម្មុខីភាវំ អាគន្តុំ។ សចេបិស្ស ឯវមស្ស – អហំ តំ វាចំ អប្បហាយ តំ ចិត្តំ អប្បហាយ តំ ទិដ្ឋិំ អប្បដិនិស្សជ្ជិត្វា សមណស្ស គោតមស្ស សម្មុខីភាវំ គច្ឆេយ្យន្តិ, មុទ្ធាបិ តស្ស វិបតេយ្យ។ សចេ បាយស្មន្តានំ លិច្ឆវីនំ ឯវមស្ស – មយំ អចេលំ បាថិកបុត្តំ វរត្តាហិ [យោហិ វរត្តាហិ (ស្យា. ក.)] ពន្ធិត្វា គោយុគេហិ អាវិញ្ឆេយ្យាមាតិ [អាវិញ្ចេយ្យាមាតិ (ស្យា.), អាវិជ្ឈេយ្យាមាតិ (សី. បី.)], តា វរត្តា ឆិជ្ជេយ្យុំ បាថិកបុត្តោ វា។ អភព្ពោ បន អចេលោ បាថិកបុត្តោ តំ វាចំ អប្បហាយ តំ ចិត្តំ អប្បហាយ តំ ទិដ្ឋិំ អប្បដិនិស្សជ្ជិត្វា មម សម្មុខីភាវំ អាគន្តុំ។ សចេបិស្ស ឯវមស្ស – អហំ តំ វាចំ អប្បហាយ តំ ចិត្តំ អប្បហាយ តំ ទិដ្ឋិំ អប្បដិនិស្សជ្ជិត្វា សមណស្ស គោតមស្ស សម្មុខីភាវំ គច្ឆេយ្យន្តិ, មុទ្ធាបិ តស្ស វិបតេយ្យា’តិ។

២៦. “អថ ខោ, ភគ្គវ, ជាលិយោ ទារុបត្តិកន្តេវាសី ឧដ្ឋាយាសនា តំ បរិសំ ឯតទវោច – ‘តេន ហិ, ភោ, មុហុត្តំ តាវ អាគមេថ, យាវាហំ គច្ឆាមិ; អប្បេវ នាម អហម្បិ សក្កុណេយ្យំ អចេលំ បាថិកបុត្តំ ឥមំ បរិសំ អានេតុ’’ន្តិ។

“អថ ខោ, ភគ្គវ, ជាលិយោ ទារុបត្តិកន្តេវាសី យេន តិន្ទុកខាណុបរិព្ពាជការាមោ, យេន អចេលោ បាថិកបុត្តោ តេនុបសង្កមិ។ ឧបសង្កមិត្វា អចេលំ បាថិកបុត្តំ ឯតទវោច – ‘អភិក្កមាវុសោ បាថិកបុត្ត, អភិក្កន្តំ តេ សេយ្យោ។ អភិក្កន្តា អភិញ្ញាតា អភិញ្ញាតា លិច្ឆវី, អភិក្កន្តា អភិញ្ញាតា អភិញ្ញាតា ច ព្រាហ្មណមហាសាលា គហបតិនេចយិកា នានាតិត្ថិយា សមណព្រាហ្មណា។ សមណោបិ គោតមោ អាយស្មតោ អារាមេ ទិវាវិហារំ និសិន្នោ។ ភាសិតា ខោ បន តេ ឯសា, អាវុសោ បាថិកបុត្ត, វេសាលិយំ បរិសតិ វាចា – សមណោបិ គោតមោ ញាណវាទោ…បេ…. តទ្វិគុណំ តទ្វិគុណាហំ ករិស្សាមីតិ។ អភិក្កមស្សេវ, ខោ អាវុសោ បាថិកបុត្ត, ឧបឌ្ឍបថំ។ សព្ពបឋមំយេវ អាគន្ត្វា សមណោ គោតមោ អាយស្មតោ អារាមេ ទិវាវិហារំ និសិន្នោ។ ភាសិតា ខោ បនេសា, អាវុសោ បាថិកបុត្ត, សមណេន គោតមេន បរិសតិ វាចា – អភព្ពោ អចេលោ បាថិកបុត្តោ តំ វាចំ អប្បហាយ តំ ចិត្តំ អប្បហាយ តំ ទិដ្ឋិំ អប្បដិនិស្សជ្ជិត្វា មម សម្មុខីភាវំ អាគន្តុំ។ សចេបិស្ស ឯវមស្ស – អហំ តំ វាចំ អប្បហាយ តំ ចិត្តំ អប្បហាយ តំ ទិដ្ឋិំ អប្បដិនិស្សជ្ជិត្វា សមណស្ស គោតមស្ស សម្មុខីភាវំ គច្ឆេយ្យន្តិ, មុទ្ធាបិ តស្ស វិបតេយ្យ។ សចេ បាយស្មន្តានំ លិច្ឆវីនំ ឯវមស្ស – មយំ អចេលំ បាថិកបុត្តំ វរត្តាហិ ពន្ធិត្វា គោយុគេហិ អាវិញ្ឆេយ្យាមាតិ។ តា វរត្តា ឆិជ្ជេយ្យុំ បាថិកបុត្តោ វា។ អភព្ពោ បន អចេលោ បាថិកបុត្តោ តំ វាចំ អប្បហាយ តំ ចិត្តំ អប្បហាយ តំ ទិដ្ឋិំ អប្បដិនិស្សជ្ជិត្វា មម សម្មុខីភាវំ អាគន្តុំ។ សចេបិស្ស ឯវមស្ស – អហំ តំ វាចំ អប្បហាយ តំ ចិត្តំ អប្បហាយ តំ ទិដ្ឋិំ អប្បដិនិស្សជ្ជិត្វា សមណស្ស គោតមស្ស សម្មុខីភាវំ អាគច្ឆេយ្យន្តិ, មុទ្ធាបិ តស្ស វិបតេយ្យាតិ។ អភិក្កមាវុសោ បាថិកបុត្ត, អភិក្កមនេនេវ តេ ជយំ ករិស្សាម, សមណស្ស គោតមស្ស បរាជយ’ន្តិ។

“ឯវំ វុត្តេ, ភគ្គវ, អចេលោ បាថិកបុត្តោ ‘អាយាមិ អាវុសោ, អាយាមិ អាវុសោ’តិ វត្វា តត្ថេវ សំសប្បតិ, ន សក្កោតិ អាសនាបិ វុដ្ឋាតុំ។ អថ ខោ, ភគ្គវ, ជាលិយោ ទារុបត្តិកន្តេវាសី អចេលំ បាថិកបុត្តំ ឯតទវោច – ‘កឹ សុ នាម តេ, អាវុសោ បាថិកបុត្ត, បាវឡា សុ នាម តេ បីឋកស្មឹ អល្លីនា, បីឋកំ សុ នាម តេ បាវឡាសុ អល្លីនំ? អាយាមិ អាវុសោ, អាយាមិ អាវុសោតិ វត្វា តត្ថេវ សំសប្បសិ, ន សក្កោសិ អាសនាបិ វុដ្ឋាតុ’ន្តិ។ ឯវម្បិ ខោ, ភគ្គវ, វុច្ចមានោ អចេលោ បាថិកបុត្តោ “អាយាមិ អាវុសោ, អាយាមិ អាវុសោ”តិ វត្វា តត្ថេវ សំសប្បតិ, ន សក្កោតិ អាសនាបិ វុដ្ឋាតុន្តិ។

២៧. “យទា ខោ, ភគ្គវ, ជាលិយោ ទារុបត្តិកន្តេវាសី អញ្ញាសិ – ‘បរាភូតរូបោ អយំ អចេលោ បាថិកបុត្តោ ‘អាយាមិ អាវុសោ, អាយាមិ អាវុសោតិ វត្វា តត្ថេវ សំសប្បតិ, ន សក្កោតិ អាសនាបិ វុដ្ឋាតុ’ន្តិ, អថ នំ

ឯតទវោច –

‘ភូតបុព្ពំ, អាវុសោ បាថិកបុត្ត, សីហស្ស មិគរញ្ញោ ឯតទហោសិ – យំនូនាហំ អញ្ញតរំ វនសណ្ឌំ និស្សាយ អាសយំ កប្បេយ្យំ។ តត្រាសយំ កប្បេត្វា សាយន្ហសមយំ អាសយា និក្ខមេយ្យំ, អាសយា និក្ខមិត្វា វិជម្ភេយ្យំ, វិជម្ភិត្វា សមន្តា ចតុទ្ទិសា អនុវិលោកេយ្យំ, សមន្តា ចតុទ្ទិសា អនុវិលោកេត្វា តិក្ខត្តុំ សីហនាទំ នទេយ្យំ, តិក្ខត្តុំ សីហនាទំ នទិត្វា គោចរាយ បក្កមេយ្យំ។ សោ វរំ វរំ មិគសំឃេ [មិគសំឃំ (ស្យា. ក.)] វធិត្វា មុទុមំសានិ មុទុមំសានិ ភក្ខយិត្វា តមេវ អាសយំ អជ្ឈុបេយ្យ’’ន្តិ។

‘អថ ខោ, អាវុសោ, សោ សីហោ មិគរាជា អញ្ញតរំ វនសណ្ឌំ និស្សាយ អាសយំ កប្បេសិ។ តត្រាសយំ កប្បេត្វា សាយន្ហសមយំ អាសយា និក្ខមិ, អាសយា និក្ខមិត្វា វិជម្ភិ, វិជម្ភិត្វា សមន្តា ចតុទ្ទិសា អនុវិលោកេសិ, សមន្តា ចតុទ្ទិសា អនុវិលោកេត្វា តិក្ខត្តុំ សីហនាទំ នទិ, តិក្ខត្តុំ សីហនាទំ នទិត្វា គោចរាយ បក្កាមិ។ សោ វរំ វរំ មិគសង្ឃេ វធិត្វា មុទុមំសានិ មុទុមំសានិ ភក្ខយិត្វា តមេវ អាសយំ អជ្ឈុបេសិ។

២៨. ‘តស្សេវ ខោ, អាវុសោ បាថិកបុត្ត, សីហស្ស មិគរញ្ញោ វិឃាសសំវឌ្ឍោ ជរសិង្គាលោ [ជរសិគាលោ (សី. ស្យា. បី.)] ទិត្តោ ចេវ ពលវា ច។ អថ ខោ, អាវុសោ, តស្ស ជរសិង្គាលស្ស ឯតទហោសិ – កោ ចាហំ, កោ សីហោ មិគរាជា។ យំនូនាហម្បិ អញ្ញតរំ វនសណ្ឌំ និស្សាយ អាសយំ កប្បេយ្យំ។ តត្រាសយំ កប្បេត្វា សាយន្ហសមយំ អាសយា និក្ខមេយ្យំ, អាសយា និក្ខមិត្វា វិជម្ភេយ្យំ, វិជម្ភិត្វា សមន្តា ចតុទ្ទិសា អនុវិលោកេយ្យំ, សមន្តា ចតុទ្ទិសា អនុវិលោកេត្វា តិក្ខត្តុំ សីហនាទំ នទេយ្យំ, តិក្ខត្តុំ សីហនាទំ នទិត្វា គោចរាយ បក្កមេយ្យំ។ សោ វរំ វរំ មិគសង្ឃេ វធិត្វា មុទុមំសានិ មុទុមំសានិ ភក្ខយិត្វា តមេវ អាសយំ អជ្ឈុបេយ្យ’’ន្តិ។

‘អថ ខោ សោ, អាវុសោ, ជរសិង្គាលោ អញ្ញតរំ វនសណ្ឌំ និស្សាយ អាសយំ កប្បេសិ។ តត្រាសយំ កប្បេត្វា សាយន្ហសមយំ អាសយា និក្ខមិ, អាសយា និក្ខមិត្វា វិជម្ភិ, វិជម្ភិត្វា សមន្តា ចតុទ្ទិសា អនុវិលោកេសិ, សមន្តា ចតុទ្ទិសា អនុវិលោកេត្វា តិក្ខត្តុំ សីហនាទំ នទិស្សាមីតិ សិង្គាលកំយេវ អនទិ ភេរណ្ឌកំយេវ [ភេទណ្ឌកំយេវ (ក.)] អនទិ, កេ ច ឆវេ សិង្គាលេ, កេ បន សីហនាទេតិ [សីហនាទេ (?)]។

‘ឯវមេវ ខោ ត្វំ, អាវុសោ បាថិកបុត្ត, សុគតាបទានេសុ ជីវមានោ សុគតាតិរិត្តានិ ភុញ្ជមានោ តថាគតេ អរហន្តេ សម្មាសម្ពុទ្ធេ អាសាទេតព្ពំ មញ្ញសិ។ កេ ច ឆវេ បាថិកបុត្តេ, កា ច តថាគតានំ អរហន្តានំ សម្មាសម្ពុទ្ធានំ អាសាទនា’តិ។

២៩. “យតោ ខោ, ភគ្គវ, ជាលិយោ ទារុបត្តិកន្តេវាសី ឥមិនា ឱបម្មេន នេវ អសក្ខិ អចេលំ បាថិកបុត្តំ តម្ហា អាសនា ចាវេតុំ។ អថ នំ ឯតទវោច –

‘សីហោតិ អត្តានំ សមេក្ខិយាន,
អមញ្ញិ កោត្ថុ មិគរាជាហមស្មិ;
តថេវ [តមេវ (ស្យា.)] សោ សិង្គាលកំ អនទិ,
កេ ច ឆវេ សិង្គាលេ កេ បន សីហនាទេ’តិ។

‘ឯវមេវ ខោ ត្វំ, អាវុសោ បាថិកបុត្ត, សុគតាបទានេសុ ជីវមានោ សុគតាតិរិត្តានិ ភុញ្ជមានោ តថាគតេ អរហន្តេ សម្មាសម្ពុទ្ធេ អាសាទេតព្ពំ មញ្ញសិ។ កេ ច ឆវេ បាថិកបុត្តេ, កា ច តថាគតានំ អរហន្តានំ សម្មាសម្ពុទ្ធានំ អាសាទនា’តិ។

៣០. “យតោ ខោ, ភគ្គវ, ជាលិយោ ទារុបត្តិកន្តេវាសី ឥមិនាបិ ឱបម្មេន នេវ អសក្ខិ អចេលំ បាថិកបុត្តំ តម្ហា អាសនា ចាវេតុំ។ អថ នំ ឯតទវោច –

‘អញ្ញំ អនុចង្កមនំ, អត្តានំ វិឃាសេ សមេក្ខិយ;
យាវ អត្តានំ ន បស្សតិ, កោត្ថុ តាវ ព្យគ្ឃោតិ មញ្ញតិ។

តថេវ សោ សិង្គាលកំ អនទិ;
កេ ច ឆវេ សិង្គាលេ កេ បន សីហនាទេ’តិ។

‘ឯវមេវ ខោ ត្វំ, អាវុសោ បាថិកបុត្ត, សុគតាបទានេសុ ជីវមានោ សុគតាតិរិត្តានិ ភុញ្ជមានោ តថាគតេ អរហន្តេ សម្មាសម្ពុទ្ធេ អាសាទេតព្ពំ មញ្ញសិ។ កេ ច ឆវេ បាថិកបុត្តេ, កា ច តថាគតានំ អរហន្តានំ សម្មាសម្ពុទ្ធានំ អាសាទនា’តិ។

៣១. “យតោ ខោ, ភគ្គវ, ជាលិយោ ទារុបត្តិកន្តេវាសី តមិនាបិ ឱបម្មេន នេវ អសក្ខិ អចេលំ បាថិកបុត្តំ តម្ហា អាសនា ចាវេតុំ។ អថ នំ ឯតទវោច –

‘ភុត្វាន ភេកេ [ភិង្គេ (ក.)] ខលមូសិកាយោ,
កដសីសុ ខិត្តានិ ច កោណបានិ [កូណបានិ (ស្យា.)];
មហាវនេ សុញ្ញវនេ វិវឌ្ឍោ,
អមញ្ញិ កោត្ថុ មិគរាជាហមស្មិ។

តថេវ សោ សិង្គាលកំ អនទិ;
កេ ច ឆវេ សិង្គាលេ កេ បន សីហនាទេ’តិ។

‘ឯវមេវ ខោ ត្វំ, អាវុសោ បាថិកបុត្ត, សុគតាបទានេសុ ជីវមានោ សុគតាតិរិត្តានិ ភុញ្ជមានោ តថាគតេ អរហន្តេ សម្មាសម្ពុទ្ធេ អាសាទេតព្ពំ មញ្ញសិ។ កេ ច ឆវេ បាថិកបុត្តេ, កា ច តថាគតានំ អរហន្តានំ សម្មាសម្ពុទ្ធានំ អាសាទនា’តិ។

៣២. “យតោ ខោ, ភគ្គវ, ជាលិយោ ទារុបត្តិកន្តេវាសី តមិនាបិ ឱបម្មេន នេវ អសក្ខិ អចេលំ បាថិកបុត្តំ តម្ហា អាសនា ចាវេតុំ។ អថ តំ បរិសំ អាគន្ត្វា ឯវមារោចេសិ – ‘បរាភូតរូបោ, ភោ, អចេលោ បាថិកបុត្តោ អាយាមិ អាវុសោ, អាយាមិ អាវុសោតិ វត្វា តត្ថេវ សំសប្បតិ, ន សក្កោតិ អាសនាបិ វុដ្ឋាតុ’ន្តិ។

៣៣. “ឯវំ វុត្តេ, អហំ, ភគ្គវ, តំ បរិសំ ឯតទវោចំ – ‘អភព្ពោ ខោ, អាវុសោ, អចេលោ បាថិកបុត្តោ តំ វាចំ អប្បហាយ តំ ចិត្តំ អប្បហាយ តំ ទិដ្ឋិំ អប្បដិនិស្សជ្ជិត្វា មម សម្មុខីភាវំ អាគន្តុំ។ សចេបិស្ស ឯវមស្ស – អហំ តំ វាចំ អប្បហាយ តំ ចិត្តំ អប្បហាយ តំ ទិដ្ឋិំ អប្បដិនិស្សជ្ជិត្វា សមណស្ស គោតមស្ស សម្មុខីភាវំ គច្ឆេយ្យន្តិ, មុទ្ធាបិ តស្ស វិបតេយ្យ។ សចេបាយស្មន្តានំ លិច្ឆវីនំ ឯវមស្ស – មយំ អចេលំ បាថិកបុត្តំ វរត្តាហិ ពន្ធិត្វា នាគេហិ [គោយុគេហិ (សព្ពត្ថ) អដ្ឋកថា បស្សិតព្ពា] អាវិញ្ឆេយ្យាមាតិ ។ តា វរត្តា ឆិជ្ជេយ្យុំ បាថិកបុត្តោ វា។ អភព្ពោ បន អចេលោ បាថិកបុត្តោ តំ វាចំ អប្បហាយ តំ ចិត្តំ អប្បហាយ តំ ទិដ្ឋិំ អប្បដិនិស្សជ្ជិត្វា មម សម្មុខីភាវំ អាគន្តុំ។ សចេបិស្ស ឯវមស្ស – អហំ តំ វាចំ អប្បហាយ តំ ចិត្តំ អប្បហាយ តំ ទិដ្ឋិំ អប្បដិនិស្សជ្ជិត្វា សមណស្ស គោតមស្ស សម្មុខីភាវំ គច្ឆេយ្យន្តិ, មុទ្ធាបិ តស្ស វិបតេយ្យា’តិ។

៣៤. “អថ ខ្វាហំ, ភគ្គវ, តំ បរិសំ ធម្មិយា កថាយ សន្ទស្សេសិំ សមាទបេសិំ សមុត្តេជេសិំ សម្បហំសេសិំ, តំ បរិសំ ធម្មិយា កថាយ សន្ទស្សេត្វា សមាទបេត្វា សមុត្តេជេត្វា សម្បហំសេត្វា មហាពន្ធនា មោក្ខំ ករិត្វា ចតុរាសីតិបាណសហស្សានិ មហាវិទុគ្គា ឧទ្ធរិត្វា តេជោធាតុំ សមាបជ្ជិត្វា សត្តតាលំ វេហាសំ អព្ភុគ្គន្ត្វា អញ្ញំ សត្តតាលម្បិ អច្ចឹ [អគ្គឹ (ស្យា.)] អភិនិម្មិនិត្វា បជ្ជលិត្វា ធូមាយិត្វា [ធូបាយិត្វា (សី. បី.)] មហាវនេ កូដាគារសាលាយំ បច្ចុដ្ឋាសិំ។

៣៥. “អថ ខោ, ភគ្គវ, សុនក្ខត្តោ លិច្ឆវិបុត្តោ យេនាហំ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា មំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នំ ខោ អហំ, ភគ្គវ, សុនក្ខត្តំ លិច្ឆវិបុត្តំ ឯតទវោចំ – ‘តំ កិំ មញ្ញសិ, សុនក្ខត្ត, យថេវ តេ អហំ អចេលំ បាថិកបុត្តំ អារព្ភ ព្យាកាសឹ, តថេវ តំ វិបាកំ អញ្ញថា វា’តិ? ‘យថេវ មេ, ភន្តេ, ភគវា អចេលំ បាថិកបុត្តំ អារព្ភ ព្យាកាសិ, តថេវ តំ វិបាកំ, នោ អញ្ញថា’តិ។

‘តំ កិំ មញ្ញសិ, សុនក្ខត្ត, យទិ ឯវំ សន្តេ កតំ វា ហោតិ ឧត្តរិមនុស្សធម្មា ឥទ្ធិបាដិហារិយំ, អកតំ វា’តិ? ‘អទ្ធា ខោ, ភន្តេ, ឯវំ សន្តេ កតំ ហោតិ ឧត្តរិមនុស្សធម្មា ឥទ្ធិបាដិហារិយំ, នោ អកត’ន្តិ។ ‘ឯវម្បិ ខោ មំ ត្វំ, មោឃបុរិស, ឧត្តរិមនុស្សធម្មា ឥទ្ធិបាដិហារិយំ ករោន្តំ ឯវំ វទេសិ – ន ហិ បន មេ, ភន្តេ, ភគវា ឧត្តរិមនុស្សធម្មា ឥទ្ធិបាដិហារិយំ ករោតីតិ។ បស្ស, មោឃបុរិស, យាវញ្ច តេ ឥទំ អបរទ្ធ’ន្តិ។

“ឯវម្បិ ខោ, ភគ្គវ, សុនក្ខត្តោ លិច្ឆវិបុត្តោ មយា វុច្ចមានោ អបក្កមេវ ឥមស្មា ធម្មវិនយា, យថា តំ អាបាយិកោ នេរយិកោ។

អគ្គញ្ញបញ្ញត្តិកថា

៣៦. “អគ្គញ្ញញ្ចាហំ, ភគ្គវ, បជានាមិ។ តញ្ច បជានាមិ [“តញ្ចបជានាមី”តិ ឥទំ ស្យាបោត្ថកេនត្ថិ], តតោ ច ឧត្តរិតរំ បជានាមិ, តញ្ច បជានំ [បជានន្តំ (ស្យា. ក.) អដ្ឋកថាសំវណ្ណនា បស្សិតព្ពា] ន បរាមសាមិ, អបរាមសតោ ច មេ បច្ចត្តញ្ញេវ និព្ពុតិ វិទិតា, យទភិជានំ តថាគតោ នោ អនយំ អាបជ្ជតិ ។

៣៧. “សន្តិ, ភគ្គវ, ឯកេ សមណព្រាហ្មណា ឥស្សរកុត្តំ ព្រហ្មកុត្តំ អាចរិយកំ អគ្គញ្ញំ បញ្ញបេន្តិ។ ត្យាហំ ឧបសង្កមិត្វា ឯវំ វទាមិ – ‘សច្ចំ កិរ តុម្ហេ អាយស្មន្តោ ឥស្សរកុត្តំ ព្រហ្មកុត្តំ អាចរិយកំ អគ្គញ្ញំ បញ្ញបេថា’តិ? តេ ច មេ ឯវំ បុដ្ឋា, ‘អាមោ’តិ [អាមាតិ (ស្យា.)] បដិជានន្តិ។ ត្យាហំ ឯវំ វទាមិ – ‘កថំវិហិតកំ បន [កថំ វិហិតកំនោ បន (ក.)] តុម្ហេ អាយស្មន្តោ ឥស្សរកុត្តំ ព្រហ្មកុត្តំ អាចរិយកំ អគ្គញ្ញំ បញ្ញបេថា’តិ? តេ មយា បុដ្ឋា ន សម្បាយន្តិ, អសម្បាយន្តា មមញ្ញេវ បដិបុច្ឆន្តិ។ តេសាហំ បុដ្ឋោ ព្យាករោមិ –

៣៨. ‘ហោតិ ខោ សោ, អាវុសោ, សមយោ យំ កទាចិ ករហចិ ទីឃស្ស អទ្ធុនោ អច្ចយេន អយំ លោកោ សំវដ្ដតិ។ សំវដ្ដមានេ លោកេ យេភុយ្យេន សត្តា អាភស្សរសំវត្តនិកា ហោន្តិ។ តេ តត្ថ ហោន្តិ មនោមយា បីតិភក្ខា សយំបភា អន្តលិក្ខចរា សុភដ្ឋាយិនោ ចិរំ ទីឃមទ្ធានំ តិដ្ឋន្តិ។

‘ហោតិ ខោ សោ, អាវុសោ, សមយោ យំ កទាចិ ករហចិ ទីឃស្ស អទ្ធុនោ អច្ចយេន អយំ លោកោ វិវដ្ដតិ។ វិវដ្ដមានេ លោកេ សុញ្ញំ ព្រហ្មវិមានំ បាតុភវតិ។ អថ ខោ [អថ (សី. ស្យា. បី.)] អញ្ញតរោ សត្តោ អាយុក្ខយា វា បុញ្ញក្ខយា វា អាភស្សរកាយា ចវិត្វា សុញ្ញំ ព្រហ្មវិមានំ ឧបបជ្ជតិ ។ សោ តត្ថ ហោតិ មនោមយោ បីតិភក្ខោ សយំបភោ អន្តលិក្ខចរោ សុភដ្ឋាយី, ចិរំ ទីឃមទ្ធានំ តិដ្ឋតិ។

‘តស្ស តត្ថ ឯកកស្ស ទីឃរត្តំ និវុសិតត្តា អនភិរតិ បរិតស្សនា ឧប្បជ្ជតិ – អហោ វត អញ្ញេបិ សត្តា ឥត្ថត្តំ អាគច្ឆេយ្យុន្តិ។ អថ អញ្ញេបិ សត្តា អាយុក្ខយា វា បុញ្ញក្ខយា វា អាភស្សរកាយា ចវិត្វា ព្រហ្មវិមានំ ឧបបជ្ជន្តិ តស្ស សត្តស្ស សហព្យតំ។ តេបិ តត្ថ ហោន្តិ មនោមយា បីតិភក្ខា សយំបភា អន្តលិក្ខចរា សុភដ្ឋាយិនោ, ចិរំ ទីឃមទ្ធានំ តិដ្ឋន្តិ។

៣៩. ‘តត្រាវុសោ, យោ សោ សត្តោ បឋមំ ឧបបន្នោ, តស្ស ឯវំ ហោតិ – អហមស្មិ ព្រហ្មា មហាព្រហ្មា អភិភូ អនភិភូតោ អញ្ញទត្ថុទសោ វសវត្តី ឥស្សរោ កត្តា និម្មាតា សេដ្ឋោ សជិតា [សញ្ជិតា (សី. បី.), សជ្ជិតា (ស្យា. កំ.)] វសី បិតា ភូតភព្យានំ, មយា ឥមេ សត្តា និម្មិតា។ តំ កិស្ស ហេតុ? មមញ្ហិ បុព្ពេ ឯតទហោសិ – អហោ វត អញ្ញេបិ សត្តា ឥត្ថត្តំ អាគច្ឆេយ្យុន្តិ; ឥតិ មម ច មនោបណិធិ។ ឥមេ ច សត្តា ឥត្ថត្តំ អាគតាតិ។

‘យេបិ តេ សត្តា បច្ឆា ឧបបន្នា, តេសម្បិ ឯវំ ហោតិ – អយំ ខោ ភវំ ព្រហ្មា មហាព្រហ្មា អភិភូ អនភិភូតោ អញ្ញទត្ថុទសោ វសវត្តី ឥស្សរោ កត្តា និម្មាតា សេដ្ឋោ សជិតា វសី បិតា ភូតភព្យានំ; ឥមិនា មយំ ភោតា ព្រហ្មុនា និម្មិតា។ តំ កិស្ស ហេតុ? ឥមញ្ហិ មយំ អទ្ទសាម ឥធ បឋមំ ឧបបន្នំ; មយំ បនាម្ហ បច្ឆា ឧបបន្នាតិ។

៤០. ‘តត្រាវុសោ , យោ សោ សត្តោ បឋមំ ឧបបន្នោ, សោ ទីឃាយុកតរោ ច ហោតិ វណ្ណវន្តតរោ ច មហេសក្ខតរោ ច។ យេ បន តេ សត្តា បច្ឆា ឧបបន្នា, តេ អប្បាយុកតរា ច ហោន្តិ ទុព្ពណ្ណតរា ច អប្បេសក្ខតរា ច។

‘ឋានំ ខោ បនេតំ, អាវុសោ, វិជ្ជតិ, យំ អញ្ញតរោ សត្តោ តម្ហា កាយា ចវិត្វា ឥត្ថត្តំ អាគច្ឆតិ។ ឥត្ថត្តំ អាគតោ សមានោ អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជតិ។ អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិតោ សមានោ អាតប្បមន្វាយ បធានមន្វាយ អនុយោគមន្វាយ អប្បមាទមន្វាយ សម្មាមនសិការមន្វាយ តថារូបំ ចេតោសមាធឹ ផុសតិ, យថាសមាហិតេ ចិត្តេ តំ បុព្ពេនិវាសំ អនុស្សរតិ; តតោ បរំ នានុស្សរតិ។

‘សោ ឯវមាហ – យោ ខោ សោ ភវំ ព្រហ្មា មហាព្រហ្មា អភិភូ អនភិភូតោ អញ្ញទត្ថុទសោ វសវត្តី ឥស្សរោ កត្តា និម្មាតា សេដ្ឋោ សជិតា វសី បិតា ភូតភព្យានំ, យេន មយំ ភោតា ព្រហ្មុនា និម្មិតា។ សោ និច្ចោ ធុវោ [សស្សតោ ទីឃាយុកោ (ស្យា. ក.)] សស្សតោ អវិបរិណាមធម្មោ សស្សតិសមំ តថេវ ឋស្សតិ។ យេ បន មយំ អហុម្ហា តេន ភោតា ព្រហ្មុនា និម្មិតា, តេ មយំ អនិច្ចា អទ្ធុវា [អទ្ធុវា អសស្សតា (ស្យា. ក.)] អប្បាយុកា ចវនធម្មា ឥត្ថត្តំ អាគតា’តិ។ ឯវំវិហិតកំ នោ តុម្ហេ អាយស្មន្តោ ឥស្សរកុត្តំ ព្រហ្មកុត្តំ អាចរិយកំ អគ្គញ្ញំ បញ្ញបេថាតិ។

‘តេ ឯវមាហំសុ – ឯវំ ខោ នោ, អាវុសោ គោតម, សុតំ, យថេវាយស្មា គោតមោ អាហា’តិ។ “អគ្គញ្ញញ្ចាហំ, ភគ្គវ, បជានាមិ។ តញ្ច បជានាមិ, តតោ ច ឧត្តរិតរំ បជានាមិ, តញ្ច បជានំ ន បរាមសាមិ, អបរាមសតោ ច មេ បច្ចត្តញ្ញេវ និព្ពុតិ វិទិតា។ យទភិជានំ តថាគតោ នោ អនយំ អាបជ្ជតិ។

៤១. “សន្តិ, ភគ្គវ, ឯកេ សមណព្រាហ្មណា ខិឌ្ឌាបទោសិកំ អាចរិយកំ អគ្គញ្ញំ បញ្ញបេន្តិ។ ត្យាហំ ឧបសង្កមិត្វា ឯវំ វទាមិ – ‘សច្ចំ កិរ តុម្ហេ អាយស្មន្តោ ខិឌ្ឌាបទោសិកំ អាចរិយកំ អគ្គញ្ញំ បញ្ញបេថា’តិ? តេ ច មេ ឯវំ បុដ្ឋា ‘អាមោ’តិ បដិជានន្តិ។ ត្យាហំ ឯវំ វទាមិ – ‘កថំវិហិតកំ បន តុម្ហេ អាយស្មន្តោ ខិឌ្ឌាបទោសិកំ អាចរិយកំ អគ្គញ្ញំ បញ្ញបេថា’តិ? តេ មយា បុដ្ឋា ន សម្បាយន្តិ, អសម្បាយន្តា មមញ្ញេវ បដិបុច្ឆន្តិ, តេសាហំ បុដ្ឋោ ព្យាករោមិ –

៤២. ‘សន្តាវុសោ, ខិឌ្ឌាបទោសិកា នាម ទេវា។ តេ អតិវេលំ ហស្សខិឌ្ឌារតិធម្មសមាបន្នា [ហសខិឌ្ឌារតិធម្មសមាបន្នា (ក.)] វិហរន្តិ។ តេសំ អតិវេលំ ហស្សខិឌ្ឌារតិធម្មសមាបន្នានំ វិហរតំ សតិ សម្មុស្សតិ, សតិយា សម្មោសា [សតិយា សម្មោសាយ (ស្យា.)] តេ ទេវា តម្ហា កាយា ចវន្តិ។

‘ឋានំ ខោ បនេតំ, អាវុសោ, វិជ្ជតិ, យំ អញ្ញតរោ សត្តោ តម្ហា កាយា ចវិត្វា ឥត្ថត្តំ អាគច្ឆតិ, ឥត្ថត្តំ អាគតោ សមានោ អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជតិ, អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិតោ សមានោ អាតប្បមន្វាយ បធានមន្វាយ អនុយោគមន្វាយ អប្បមាទមន្វាយ សម្មាមនសិការមន្វាយ តថារូបំ ចេតោសមាធិំ ផុសតិ, យថាសមាហិតេ ចិត្តេ តំ បុព្ពេនិវាសំ អនុស្សរតិ; តតោ បរំ នានុស្សរតិ។

‘សោ ឯវមាហ – យេ ខោ តេ ភោន្តោ ទេវា ន ខិឌ្ឌាបទោសិកា តេ ន អតិវេលំ ហស្សខិឌ្ឌារតិធម្មសមាបន្នា វិហរន្តិ។ តេសំ នាតិវេលំ ហស្សខិឌ្ឌារតិធម្មសមាបន្នានំ វិហរតំ សតិ ន សម្មុស្សតិ, សតិយា អសម្មោសា តេ ទេវា តម្ហា កាយា ន ចវន្តិ, និច្ចា ធុវា សស្សតា អវិបរិណាមធម្មា សស្សតិសមំ តថេវ ឋស្សន្តិ។ យេ បន មយំ អហុម្ហា ខិឌ្ឌាបទោសិកា តេ មយំ អតិវេលំ ហស្សខិឌ្ឌារតិធម្មសមាបន្នា វិហរិម្ហា, តេសំ នោ អតិវេលំ ហស្សខិឌ្ឌារតិធម្មសមាបន្នានំ វិហរតំ សតិ សម្មុស្សតិ, សតិយា សម្មោសា ឯវំ [សម្មោសា ឯវ (សី. បី.) សម្មោសា តេ (ស្យា. ក.)] មយំ តម្ហា កាយា ចុតា, អនិច្ចា អទ្ធុវា អប្បាយុកា ចវនធម្មា ឥត្ថត្តំ អាគតាតិ។ ឯវំវិហិតកំ នោ តុម្ហេ អាយស្មន្តោ ខិឌ្ឌាបទោសិកំ អាចរិយកំ អគ្គញ្ញំ បញ្ញបេថា’តិ។ ‘តេ ឯវមាហំសុ – ឯវំ ខោ នោ, អាវុសោ គោតម, សុតំ, យថេវាយស្មា គោតមោ អាហា’តិ។ “អគ្គញ្ញញ្ចាហំ, ភគ្គវ, បជានាមិ…បេ.… យទភិជានំ តថាគតោ នោ អនយំ អាបជ្ជតិ។

៤៣. “សន្តិ, ភគ្គវ, ឯកេ សមណព្រាហ្មណា មនោបទោសិកំ អាចរិយកំ អគ្គញ្ញំ បញ្ញបេន្តិ។ ត្យាហំ ឧបសង្កមិត្វា ឯវំ វទាមិ – ‘សច្ចំ កិរ តុម្ហេ អាយស្មន្តោ មនោបទោសិកំ អាចរិយកំ អគ្គញ្ញំ បញ្ញបេថា’តិ? តេ ច មេ ឯវំ បុដ្ឋា ‘អាមោ’តិ បដិជានន្តិ។ ត្យាហំ ឯវំ វទាមិ – ‘កថំវិហិតកំ បន តុម្ហេ អាយស្មន្តោ មនោបទោសិកំ អាចរិយកំ អគ្គញ្ញំ បញ្ញបេថា’តិ? តេ មយា បុដ្ឋា ន សម្បាយន្តិ, អសម្បាយន្តា មមញ្ញេវ បដិបុច្ឆន្តិ។ តេសាហំ បុដ្ឋោ ព្យាករោមិ –

៤៤. ‘សន្តាវុសោ, មនោបទោសិកា នាម ទេវា។ តេ អតិវេលំ អញ្ញមញ្ញំ ឧបនិជ្ឈាយន្តិ។ តេ អតិវេលំ អញ្ញមញ្ញំ ឧបនិជ្ឈាយន្តា អញ្ញមញ្ញម្ហិ ចិត្តានិ បទូសេន្តិ។ តេ អញ្ញមញ្ញំ បទុដ្ឋចិត្តា កិលន្តកាយា កិលន្តចិត្តា។ តេ ទេវា តម្ហា កាយា ចវន្តិ។

‘ឋានំ ខោ បនេតំ, អាវុសោ, វិជ្ជតិ, យំ អញ្ញតរោ សត្តោ តម្ហា កាយា ចវិត្វា ឥត្ថត្តំ អាគច្ឆតិ។ ឥត្ថត្តំ អាគតោ សមានោ អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជតិ។ អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិតោ សមានោ អាតប្បមន្វាយ បធានមន្វាយ អនុយោគមន្វាយ អប្បមាទមន្វាយ សម្មាមនសិការមន្វាយ តថារូបំ ចេតោសមាធិំ ផុសតិ, យថាសមាហិតេ ចិត្តេ តំ បុព្ពេនិវាសំ អនុស្សរតិ, តតោ បរំ នានុស្សរតិ។

‘សោ ឯវមាហ – យេ ខោ តេ ភោន្តោ ទេវា ន មនោបទោសិកា តេ នាតិវេលំ អញ្ញមញ្ញំ ឧបនិជ្ឈាយន្តិ។ តេ នាតិវេលំ អញ្ញមញ្ញំ ឧបនិជ្ឈាយន្តា អញ្ញមញ្ញម្ហិ ចិត្តានិ នប្បទូសេន្តិ។ តេ អញ្ញមញ្ញំ អប្បទុដ្ឋចិត្តា អកិលន្តកាយា អកិលន្តចិត្តា។ តេ ទេវា តម្ហា [អកិលន្តចិត្តា តម្ហា (ក.)] កាយា ន ចវន្តិ, និច្ចា ធុវា សស្សតា អវិបរិណាមធម្មា សស្សតិសមំ តថេវ ឋស្សន្តិ។ យេ បន មយំ អហុម្ហា មនោបទោសិកា, តេ មយំ អតិវេលំ អញ្ញមញ្ញំ ឧបនិជ្ឈាយិម្ហា។ តេ មយំ អតិវេលំ អញ្ញមញ្ញំ ឧបនិជ្ឈាយន្តា អញ្ញមញ្ញម្ហិ ចិត្តានិ បទូសិម្ហា [បទោសិយិម្ហា (ស្យា.), បទូសយិម្ហា (?)]។ តេ មយំ អញ្ញមញ្ញំ បទុដ្ឋចិត្តា កិលន្តកាយា កិលន្តចិត្តា។ ឯវំ មយំ

[កិលន្តចិត្តាឯវ មយំ (សី. បី.), កិលន្តចិត្តា (ក.)] តម្ហា កាយា ចុតា, អនិច្ចា អទ្ធុវា អប្បាយុកា ចវនធម្មា ឥត្ថត្តំ អាគតាតិ។ ឯវំវិហិតកំ នោ តុម្ហេ អាយស្មន្តោ មនោបទោសិកំ អាចរិយកំ អគ្គញ្ញំ បញ្ញបេថា’តិ។ ‘តេ ឯវមាហំសុ – ឯវំ ខោ នោ, អាវុសោ គោតម, សុតំ, យថេវាយស្មា គោតមោ អាហា’តិ។ “អគ្គញ្ញញ្ចាហំ, ភគ្គវ, បជានាមិ…បេ…. យទភិជានំ តថាគតោ នោ អនយំ អាបជ្ជតិ។

៤៥. “សន្តិ, ភគ្គវ, ឯកេ សមណព្រាហ្មណា អធិច្ចសមុប្បន្នំ អាចរិយកំ អគ្គញ្ញំ បញ្ញបេន្តិ។ ត្យាហំ ឧបសង្កមិត្វា ឯវំ វទាមិ – ‘សច្ចំ កិរ តុម្ហេ អាយស្មន្តោ អធិច្ចសមុប្បន្នំ អាចរិយកំ អគ្គញ្ញំ បញ្ញបេថា’តិ? តេ ច មេ ឯវំ បុដ្ឋា ‘អាមោ’តិ បដិជានន្តិ។ ត្យាហំ ឯវំ វទាមិ – ‘កថំវិហិតកំ បន តុម្ហេ អាយស្មន្តោ អធិច្ចសមុប្បន្នំ អាចរិយកំ អគ្គញ្ញំ បញ្ញបេថា’តិ? តេ មយា បុដ្ឋា ន សម្បាយន្តិ, អសម្បាយន្តា មមញ្ញេវ បដិបុច្ឆន្តិ។ តេសាហំ បុដ្ឋោ ព្យាករោមិ –

៤៦. ‘សន្តាវុសោ, អសញ្ញសត្តា នាម ទេវា។ សញ្ញុប្បាទា ច បន តេ ទេវា តម្ហា កាយា ចវន្តិ។

‘ឋានំ ខោ បនេតំ, អាវុសោ, វិជ្ជតិ។ យំ អញ្ញតរោ សត្តោ តម្ហា កាយា ចវិត្វា ឥត្ថត្តំ អាគច្ឆតិ។ ឥត្ថត្តំ អាគតោ សមានោ អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជតិ។ អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិតោ សមានោ អាតប្បមន្វាយ បធានមន្វាយ អនុយោគមន្វាយ អប្បមាទមន្វាយ សម្មាមនសិការមន្វាយ តថារូបំ ចេតោសមាធិំ ផុសតិ, យថាសមាហិតេ ចិត្តេ តំ [ឥទំ បទំ ព្រហ្មជាលសុត្តេ ន ទិស្សតិ។ ឯវំ (បី. ក.)] សញ្ញុប្បាទំ អនុស្សរតិ, តតោ បរំ នានុស្សរតិ។

‘សោ ឯវមាហ – អធិច្ចសមុប្បន្នោ អត្តា ច លោកោ ច។ តំ កិស្ស ហេតុ? អហញ្ហិ បុព្ពេ នាហោសិំ, សោម្ហិ ឯតរហិ អហុត្វា សន្តតាយ [សត្តកាយ (សី. បី.), សត្តាយ (ក. សី.)] បរិណតោតិ។ ឯវំវិហិតកំ នោ តុម្ហេ អាយស្មន្តោ អធិច្ចសមុប្បន្នំ អាចរិយកំ អគ្គញ្ញំ បញ្ញបេថា’តិ? ‘តេ ឯវមាហំសុ – ឯវំ ខោ នោ, អាវុសោ គោតម, សុតំ យថេវាយស្មា គោតមោ អាហា’តិ។ “អគ្គញ្ញញ្ចាហំ, ភគ្គវ, បជានាមិ តញ្ច បជានាមិ, តតោ ច ឧត្តរិតរំ បជានាមិ, តញ្ច បជានំ ន បរាមសាមិ, អបរាមសតោ ច មេ បច្ចត្តញ្ញេវ និព្ពុតិ វិទិតា។ យទភិជានំ តថាគតោ នោ អនយំ អាបជ្ជតិ។

៤៧. “ឯវំវាទិំ ខោ មំ, ភគ្គវ, ឯវមក្ខាយិំ ឯកេ សមណព្រាហ្មណា អសតា តុច្ឆា មុសា អភូតេន អព្ភាចិក្ខន្តិ – ‘វិបរីតោ សមណោ គោតមោ ភិក្ខវោ ច។ សមណោ គោតមោ ឯវមាហ – យស្មិំ សមយេ សុភំ វិមោក្ខំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ, សព្ពំ តស្មិំ សមយេ អសុភន្ត្វេវ [អសុភន្តេវ (សី. ស្យា. បី.)] បជានាតី’តិ [សញ្ជានាតីតិ (សី. បី.)]។ ន ខោ បនាហំ, ភគ្គវ, ឯវំ វទាមិ – ‘យស្មិំ សមយេ សុភំ វិមោក្ខំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ, សព្ពំ តស្មិំ សមយេ អសុភន្ត្វេវ បជានាតី’តិ។ ឯវញ្ច ខ្វាហំ, ភគ្គវ, វទាមិ – ‘យស្មិំ សមយេ សុភំ វិមោក្ខំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ, សុភន្ត្វេវ តស្មិំ សមយេ បជានាតី’តិ។

“តេ ច, ភន្តេ, វិបរីតា, យេ ភគវន្តំ វិបរីតតោ ទហន្តិ ភិក្ខវោ ច។ ឯវំបសន្នោ អហំ, ភន្តេ, ភគវតិ។ បហោតិ មេ ភគវា តថា ធម្មំ ទេសេតុំ, យថា អហំ សុភំ វិមោក្ខំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរេយ្យ”ន្តិ។

៤៨. “ទុក្ករំ ខោ ឯតំ, ភគ្គវ, តយា អញ្ញទិដ្ឋិកេន អញ្ញខន្តិកេន អញ្ញរុចិកេន អញ្ញត្រាយោគេន អញ្ញត្រាចរិយកេន សុភំ វិមោក្ខំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរិតុំ។ ឥង្ឃ ត្វំ, ភគ្គវ, យោ ច តេ អយំ មយិ បសាទោ, តមេវ ត្វំ សាធុកមនុរក្ខា”តិ។ “សចេ តំ, ភន្តេ, មយា ទុក្ករំ អញ្ញទិដ្ឋិកេន អញ្ញខន្តិកេន អញ្ញរុចិកេន អញ្ញត្រាយោគេន អញ្ញត្រាចរិយកេន សុភំ វិមោក្ខំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរិតុំ។ យោ ច មេ អយំ, ភន្តេ, ភគវតិ បសាទោ, តមេវាហំ សាធុកមនុរក្ខិស្សាមី”តិ។ ឥទមវោច ភគវា។ អត្តមនោ ភគ្គវគោត្តោ បរិព្ពាជកោ ភគវតោ ភាសិតំ អភិនន្ទីតិ។

បាថិកសុត្តំ [បាដិកសុត្តន្តំ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] និដ្ឋិតំ បឋមំ។

២. ឧទុម្ពរិកសុត្តំ

និគ្រោធបរិព្ពាជកវត្ថុ

៤៩. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា រាជគហេ វិហរតិ គិជ្ឈកូដេ បព្ពតេ។ តេន ខោ បន សមយេន និគ្រោធោ បរិព្ពាជកោ ឧទុម្ពរិកាយ បរិព្ពាជការាមេ បដិវសតិ មហតិយា បរិព្ពាជកបរិសាយ សទ្ធិំ តីសមត្តេហិ បរិព្ពាជកសតេហិ។ អថ ខោ សន្ធានោ គហបតិ ទិវា ទិវស្ស [ទិវាទិវស្សេវ (សី. ស្យា. បី.)] រាជគហា និក្ខមិ ភគវន្តំ ទស្សនាយ។ អថ ខោ សន្ធានស្ស គហបតិស្ស ឯតទហោសិ – "អកាលោ ខោ ភគវន្តំ ទស្សនាយ។ បដិសល្លីនោ ភគវា។ មនោភាវនីយានម្បិ ភិក្ខូនំ អសមយោ ទស្សនាយ។ បដិសល្លីនា មនោភាវនីយា ភិក្ខូ។ យំនូនាហំ យេន ឧទុម្ពរិកាយ បរិព្ពាជការាមោ, យេន និគ្រោធោ បរិព្ពាជកោ តេនុបសង្កមេយ្យ"ន្តិ។ អថ ខោ សន្ធានោ គហបតិ យេន ឧទុម្ពរិកាយ បរិព្ពាជការាមោ, តេនុបសង្កមិ។

៥០. តេន ខោ បន សមយេន និគ្រោធោ បរិព្ពាជកោ មហតិយា បរិព្ពាជកបរិសាយ សទ្ធិំ និសិន្នោ ហោតិ ឧន្នាទិនិយា ឧច្ចាសទ្ទមហាសទ្ទាយ អនេកវិហិតំ តិរច្ឆានកថំ កថេន្តិយា។ សេយ្យថិទំ – រាជកថំ ចោរកថំ មហាមត្តកថំ សេនាកថំ ភយកថំ យុទ្ធកថំ អន្នកថំ បានកថំ វត្ថកថំ សយនកថំ មាលាកថំ គន្ធកថំ ញាតិកថំ យានកថំ គាមកថំ និគមកថំ នគរកថំ ជនបទកថំ ឥត្ថិកថំ សូរកថំ វិសិខាកថំ កុម្ភដ្ឋានកថំ បុព្ពបេតកថំ នានត្តកថំ លោកក្ខាយិកំ សមុទ្ទក្ខាយិកំ ឥតិភវាភវកថំ ឥតិ វា។

៥១. អទ្ទសា ខោ និគ្រោធោ បរិព្ពាជកោ សន្ធានំ គហបតិំ ទូរតោវ អាគច្ឆន្តំ។ ទិស្វា សកំ បរិសំ សណ្ឋាបេសិ – "អប្បសទ្ទា ភោន្តោ ហោន្តុ, មា ភោន្តោ សទ្ទមកត្ថ។ អយំ សមណស្ស គោតមស្ស សាវកោ អាគច្ឆតិ សន្ធានោ គហបតិ។ យាវតា ខោ បន សមណស្ស គោតមស្ស សាវកា គិហី ឱទាតវសនា រាជគហេ បដិវសន្តិ, អយំ តេសំ អញ្ញតរោ សន្ធានោ គហបតិ។ អប្បសទ្ទកាមា ខោ បនេតេ អាយស្មន្តោ អប្បសទ្ទវិនីតា, អប្បសទ្ទស្ស វណ្ណវាទិនោ។ អប្បេវ នាម អប្បសទ្ទំ បរិសំ វិទិត្វា ឧបសង្កមិតព្ពំ មញ្ញេយ្យា"តិ។ ឯវំ វុត្តេ តេ បរិព្ពាជកា តុណ្ហី អហេសុំ។

៥២. អថ ខោ សន្ធានោ គហបតិ យេន និគ្រោធោ បរិព្ពាជកោ តេនុបសង្កមិ, ឧបសង្កមិត្វា និគ្រោធេន បរិព្ពាជកេន សទ្ធិំ សម្មោទិ។ សម្មោទនីយំ កថំ សារណីយំ វីតិសារេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ សន្ធានោ គហបតិ និគ្រោធំ បរិព្ពាជកំ ឯតទវោច – "អញ្ញថា ខោ ឥមេ ភោន្តោ អញ្ញតិត្ថិយា បរិព្ពាជកា សង្គម្ម សមាគម្ម ឧន្នាទិនោ ឧច្ចាសទ្ទមហាសទ្ទា អនេកវិហិតំ តិរច្ឆានកថំ អនុយុត្តា វិហរន្តិ។ សេយ្យថិទំ – រាជកថំ...បេ.... ឥតិភវាភវកថំ ឥតិ វា។ អញ្ញថា ខោ [ច (សី. បី.)] បន សោ ភគវា អរញ្ញវនបត្ថានិ បន្តានិ សេនាសនានិ បដិសេវតិ អប្បសទ្ទានិ អប្បនិគ្ឃោសានិ វិជនវាតានិ មនុស្សរាហស្សេយ្យកានិ បដិសល្លានសារុប្បានី"តិ។

៥៣. ឯវំ វុត្តេ និគ្រោធោ បរិព្ពាជកោ សន្ធានំ គហបតិំ ឯតទវោច – "យគ្ឃេ គហបតិ, ជានេយ្យាសិ, កេន សមណោ គោតមោ សទ្ធិំ សល្លបតិ, កេន សាកច្ឆំ សមាបជ្ជតិ, កេន បញ្ញាវេយ្យត្តិយំ សមាបជ្ជតិ? សុញ្ញាគារហតា សមណស្ស គោតមស្ស បញ្ញា អបរិសាវចរោ សមណោ គោតមោ នាលំ សល្លាបាយ។ សោ អន្តមន្តានេវ សេវតិ [អន្តបន្តានេវ (ស្យា.)]។ សេយ្យថាបិ នាម គោកាណា បរិយន្តចារិនី អន្តមន្តានេវ សេវតិ។ ឯវមេវ សុញ្ញាគារហតា សមណស្ស គោតមស្ស បញ្ញា; អបរិសាវចរោ សមណោ គោតមោ; នាលំ សល្លាបាយ។ សោ អន្តមន្តានេវ សេវតិ។ ឥង្ឃ, គហបតិ, សមណោ គោតមោ ឥមំ បរិសំ អាគច្ឆេយ្យ, ឯកបញ្ហេនេវ នំ សំសាទេយ្យាម [សំហរេយ្យាម (ក.)], តុច្ឆកុម្ភីវ នំ មញ្ញេ ឱរោធេយ្យាមា"តិ។

៥៤. អស្សោសិ ខោ ភគវា ទិព្ពាយ សោតធាតុយា វិសុទ្ធាយ អតិក្កន្តមានុសិកាយ សន្ធានស្ស គហបតិស្ស និគ្រោធេន បរិព្ពាជកេន សទ្ធិំ ឥមំ កថាសល្លាបំ។ អថ ខោ ភគវា គិជ្ឈកូដា បព្ពតា ឱរោហិត្វា យេន សុមាគធាយ តីរេ មោរនិវាបោ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា សុមាគធាយ តីរេ មោរនិវាបេ អព្ភោកាសេ ចង្កមិ។ អទ្ទសា ខោ និគ្រោធោ បរិព្ពាជកោ ភគវន្តំ សុមាគធាយ តីរេ មោរនិវាបេ អព្ភោកាសេ ចង្កមន្តំ។ ទិស្វាន សកំ បរិសំ សណ្ឋាបេសិ – "អប្បសទ្ទា ភោន្តោ ហោន្តុ, មា ភោន្តោ សទ្ទមកត្ថ, អយំ សមណោ គោតមោ សុមាគធាយ តីរេ មោរនិវាបេ អព្ភោកាសេ ចង្កមតិ។ អប្បសទ្ទកាមោ ខោ បន សោ អាយស្មា, អប្បសទ្ទស្ស វណ្ណវាទី។ អប្បេវ នាម អប្បសទ្ទំ បរិសំ វិទិត្វា ឧបសង្កមិតព្ពំ មញ្ញេយ្យ។ សចេ សមណោ គោតមោ ឥមំ បរិសំ អាគច្ឆេយ្យ, ឥមំ តំ បញ្ហំ បុច្ឆេយ្យាម – 'កោ នាម សោ, ភន្តេ, ភគវតោ ធម្មោ, យេន ភគវា សាវកេ វិនេតិ,

យេន ភគវតា សាវកា វិនីតា អស្សាសប្បត្តា បដិជានន្តិ អជ្ឈាសយំ អាទិព្រហ្មចរិយ’ន្តិ? ឯវំ វុត្តេ តេ បរិព្ពាជកា តុណ្ហី អហេសុំ។

តបោជិគុច្ឆាវាទោ

៥៥. អថ ខោ ភគវា យេន និគ្រោធោ បរិព្ពាជកោ តេនុបសង្កមិ។ អថ ខោ និគ្រោធោ បរិព្ពាជកោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “ឯតុ ខោ, ភន្តេ, ភគវា, ស្វាគតំ, ភន្តេ, ភគវតោ។ ចិរស្សំ ខោ, ភន្តេ, ភគវា ឥមំ បរិយាយមកាសិ យទិទំ ឥធាគមនាយ។ និសីទតុ, ភន្តេ, ភគវា, ឥទមាសនំ បញ្ញត្ត”ន្តិ។ និសីទិ ភគវា បញ្ញត្តេ អាសនេ។ និគ្រោធោបិ ខោ បរិព្ពាជកោ អញ្ញតរំ នីចាសនំ គហេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នំ ខោ និគ្រោធំ បរិព្ពាជកំ ភគវា ឯតទវោច – “កាយ នុត្ថ, និគ្រោធ, ឯតរហិ កថាយ សន្និសិន្នា, កា ច បន វោ អន្តរាកថា វិប្បកតា”តិ? ឯវំ វុត្តេ, និគ្រោធោ បរិព្ពាជកោ ភគវន្តំ ឯតទវោច, “ឥធ មយំ, ភន្តេ, អទ្ទសាម ភគវន្តំ សុមាគធាយ តីរេ មោរនិវាបេ អព្ភោកាសេ ចង្កមន្តំ, ទិស្វាន ឯវំ អវោចុម្ហា – ‘សចេ សមណោ គោតមោ ឥមំ បរិសំ អាគច្ឆេយ្យ, ឥមំ តំ បញ្ហំ បុច្ឆេយ្យាម – កោ នាម សោ, ភន្តេ, ភគវតោ ធម្មោ, យេន ភគវា សាវកេ វិនេតិ, យេន ភគវតា សាវកា វិនីតា អស្សាសប្បត្តា បដិជានន្តិ អជ្ឈាសយំ អាទិព្រហ្មចរិយ’ន្តិ? អយំ ខោ នោ, ភន្តេ, អន្តរាកថា វិប្បកតា; អថ ភគវា អនុប្បត្តោ”តិ។

៥៦. “ទុជ្ជានំ ខោ ឯតំ, និគ្រោធ, តយា អញ្ញទិដ្ឋិកេន អញ្ញខន្តិកេន អញ្ញរុចិកេន អញ្ញត្រាយោគេន អញ្ញត្រាចរិយកេន, យេនាហំ សាវកេ វិនេមិ , យេន មយា សាវកា វិនីតា អស្សាសប្បត្តា បដិជានន្តិ អជ្ឈាសយំ អាទិព្រហ្មចរិយំ។ ឥង្ឃ ត្វំ មំ, និគ្រោធ, សកេ អាចរិយកេ អធិជេគុច្ឆេ បញ្ហំ បុច្ឆ – ‘កថំ សន្តា នុ ខោ, ភន្តេ, តបោជិគុច្ឆា បរិបុណ្ណា ហោតិ, កថំ អបរិបុណ្ណា’តិ? ឯវំ វុត្តេ តេ បរិព្ពាជកា ឧន្នាទិនោ ឧច្ចាសទ្ទមហាសទ្ទា អហេសុំ – “អច្ឆរិយំ វត ភោ, អព្ភុតំ វត ភោ, សមណស្ស គោតមស្ស មហិទ្ធិកតា មហានុភាវតា, យត្រ ហិ នាម សកវាទំ ឋបេស្សតិ, បរវាទេន បវារេស្សតី”តិ។

៥៧. អថ ខោ និគ្រោធោ បរិព្ពាជកោ តេ បរិព្ពាជកេ អប្បសទ្ទេ កត្វា ភគវន្តំ ឯតទវោច – “មយំ ខោ, ភន្តេ, តបោជិគុច្ឆាវាទា [តបោជិគុច្ឆំសារោទា (ក.)] តបោជិគុច្ឆាសារា តបោជិគុច្ឆអល្លីនា វិហរាម ។ កថំ សន្តា នុ ខោ, ភន្តេ, តបោជិគុច្ឆា បរិបុណ្ណា ហោតិ, កថំ អបរិបុណ្ណា”តិ?

“ឥធ, និគ្រោធ, តបស្សី អចេលកោ ហោតិ មុត្តាចារោ, ហត្ថាបលេខនោ [ហត្ថាវលេខនោ (ស្យា.)], ន ឯហិភទ្ទន្តិកោ, ន តិដ្ឋភទ្ទន្តិកោ, នាភិហដំ , ន ឧទ្ទិស្សកតំ, ន និមន្តនំ សាទិយតិ, សោ ន កុម្ភិមុខា បដិគ្គណ្ហាតិ, ន កឡោបិមុខា បដិគ្គណ្ហាតិ, ន ឯឡកមន្តរំ, ន ទណ្ឌមន្តរំ, ន មុសលមន្តរំ, ន ទ្វិន្នំ ភុញ្ជមានានំ, ន គព្ភិនិយា, ន បាយមានាយ, ន បុរិសន្តរគតាយ, ន សង្កិត្តីសុ, ន យត្ថ សា ឧបដ្ឋិតោ ហោតិ, ន យត្ថ មក្ខិកា សណ្ឌសណ្ឌចារិនី, ន មច្ឆំ, ន មំសំ, ន សុរំ, ន មេរយំ, ន ថុសោទកំ បិវតិ, សោ ឯកាគារិកោ វា ហោតិ ឯកាលោបិកោ, ទ្វាគារិកោ វា ហោតិ ទ្វាលោបិកោ, សត្តាគារិកោ វា ហោតិ សត្តាលោបិកោ, ឯកិស្សាបិ ទត្តិយា យាបេតិ, ទ្វីហិបិ ទត្តីហិ យាបេតិ, សត្តហិបិ ទត្តីហិ យាបេតិ; ឯកាហិកម្បិ អាហារំ អាហារេតិ, ទ្វីហិកម្បិ [ទ្វាហិកំបិ (សី. ស្យា.)] អាហារំ អាហារេតិ, សត្តាហិកម្បិ អាហារំ អាហារេតិ, ឥតិ ឯវរូបំ អទ្ធមាសិកម្បិ បរិយាយភត្តភោជនានុយោគមនុយុត្តោ វិហរតិ។ សោ សាកភក្ខោ វា ហោតិ, សាមាកភក្ខោ វា ហោតិ, នីវារភក្ខោ វា ហោតិ, ទទ្ទុលភក្ខោ វា ហោតិ, ហដភក្ខោ វា ហោតិ, កណភក្ខោ វា ហោតិ, អាចាមភក្ខោ វា ហោតិ, បិញ្ញាកភក្ខោ វា ហោតិ, តិណភក្ខោ វា ហោតិ, គោមយភក្ខោ វា ហោតិ; វនមូលផលាហារោ យាបេតិ បវត្តផលភោជី។ សោ សាណានិបិ ធារេតិ , មសាណានិបិ ធារេតិ, ឆវទុស្សានិបិ ធារេតិ, បំសុកូលានិបិ ធារេតិ, តិរីដានិបិ ធារេតិ, អជិនម្បិ ធារេតិ, អជិនក្ខិបម្បិ ធារេតិ, កុសចីរម្បិ ធារេតិ, វាកចីរម្បិ ធារេតិ, ផលកចីរម្បិ ធារេតិ, កេសកម្ពលម្បិ ធារេតិ, វាឡកម្ពលម្បិ ធារេតិ, ឧលូកបក្ខម្បិ ធារេតិ, កេសមស្សុលោចកោបិ ហោតិ កេសមស្សុលោចនានុយោគមនុយុត្តោ , ឧព្ភដ្ឋកោបិ [ឧភដ្ឋកោបិ (ស្យា.), ឧព្ភដ្ឋិកោបិ (ក.)] ហោតិ អាសនបដិក្ខិត្តោ, ឧក្កុដិកោបិ ហោតិ ឧក្កុដិកប្បធានមនុយុត្តោ, កណ្ដកាបស្សយិកោបិ ហោតិ កណ្ដកាបស្សយេ សេយ្យំ កប្បេតិ, ផលកសេយ្យម្បិ កប្បេតិ, ថណ្ឌិលសេយ្យម្បិ កប្បេតិ, ឯកបស្សយិកោបិ ហោតិ រជោជល្លធរោ, អព្ភោកាសិកោបិ ហោតិ យថាសន្ថតិកោ, វេកដិកោបិ ហោតិ វិកដភោជនានុយោគមនុយុត្តោ, អបានកោបិ ហោតិ អបានកត្តមនុយុត្តោ, សាយតតិយកម្បិ ឧទកោរោហនានុយោគមនុយុត្តោ វិហរតិ។ តំ កឹ មញ្ញសិ, និគ្រោធ, យទិ ឯវំ សន្តេ តបោជិគុច្ឆា បរិបុណ្ណា វា ហោតិ អបរិបុណ្ណា វា”តិ? “អទ្ធា ខោ, ភន្តេ, ឯវំ សន្តេ តបោជិគុច្ឆា បរិបុណ្ណា ហោតិ, នោ អបរិបុណ្ណា”តិ។ “ឯវំ បរិបុណ្ណាយបិ ខោ អហំ, និគ្រោធ, តបោជិគុច្ឆាយ អនេកវិហិតេ ឧបក្កិលេសេ វទាមី”តិ។

ឧបក្កិលេសោ

៥៨. “យថា កថំ បន, ភន្តេ, ភគវា ឯវំ បរិបុណ្ណាយ តបោជិគុច្ឆាយ អនេកវិហិតេ ឧបក្កិលេសេ វទតី”តិ? “ឥធ, និគ្រោធ, តបស្សី តបំ សមាទិយតិ, សោ តេន តបសា អត្តមនោ ហោតិ បរិបុណ្ណសង្កប្បោ។ យម្បិ, និគ្រោធ, តបស្សី តបំ សមាទិយតិ, សោ តេន តបសា អត្តមនោ ហោតិ បរិបុណ្ណសង្កប្បោ។ អយម្បិ ខោ, និគ្រោធ, តបស្សិនោ ឧបក្កិលេសោ ហោតិ។

“បុន ចបរំ, និគ្រោធ, តបស្សី តបំ សមាទិយតិ, សោ តេន តបសា អត្តានុក្កំសេតិ បរំ វម្ភេតិ។ យម្បិ, និគ្រោធ, តបស្សី តបំ សមាទិយតិ, សោ តេន តបសា អត្តានុក្កំសេតិ បរំ វម្ភេតិ។ អយម្បិ ខោ, និគ្រោធ, តបស្សិនោ ឧបក្កិលេសោ ហោតិ។

“បុន ចបរំ, និគ្រោធ, តបស្សី តបំ សមាទិយតិ, សោ តេន តបសា មជ្ជតិ មុច្ឆតិ បមាទមាបជ្ជតិ [មទមាបជ្ជតិ (ស្យា.)]។ យម្បិ, និគ្រោធ, តបស្សី តបំ សមាទិយតិ, សោ តេន តបសា មជ្ជតិ មុច្ឆតិ បមាទមាបជ្ជតិ។ អយម្បិ ខោ, និគ្រោធ, តបស្សិនោ ឧបក្កិលេសោ ហោតិ។

៥៩. “បុន ចបរំ, និគ្រោធ, តបស្សី តបំ សមាទិយតិ, សោ តេន តបសា លាភសក្ការសិលោកំ អភិនិព្ពត្តេតិ, សោ តេន លាភសក្ការសិលោកេន អត្តមនោ ហោតិ បរិបុណ្ណសង្កប្បោ។ យម្បិ, និគ្រោធ, តបស្សី តបំ សមាទិយតិ, សោ តេន តបសា លាភសក្ការសិលោកំ អភិនិព្ពត្តេតិ, សោ តេន លាភសក្ការសិលោកេន អត្តមនោ ហោតិ បរិបុណ្ណសង្កប្បោ។ អយម្បិ ខោ, និគ្រោធ, តបស្សិនោ ឧបក្កិលេសោ ហោតិ។

“បុន ចបរំ, និគ្រោធ, តបស្សី តបំ សមាទិយតិ, សោ តេន តបសា លាភសក្ការសិលោកំ អភិនិព្ពត្តេតិ, សោ តេន លាភសក្ការសិលោកេន អត្តានុក្កំសេតិ បរំ វម្ភេតិ។ យម្បិ, និគ្រោធ, តបស្សី តបំ សមាទិយតិ, សោ តេន តបសា លាភសក្ការសិលោកំ អភិនិព្ពត្តេតិ, សោ តេន លាភសក្ការសិលោកេន អត្តានុក្កំសេតិ បរំ វម្ភេតិ។ អយម្បិ ខោ, និគ្រោធ, តបស្សិនោ ឧបក្កិលេសោ ហោតិ។

“បុន ចបរំ, និគ្រោធ, តបស្សី តបំ សមាទិយតិ, សោ តេន តបសា លាភសក្ការសិលោកំ អភិនិព្ពត្តេតិ, សោ តេន លាភសក្ការសិលោកេន មជ្ជតិ មុច្ឆតិ បមាទមាបជ្ជតិ។ យម្បិ, និគ្រោធ, តបស្សី តបំ សមាទិយតិ, សោ តេន តបសា លាភសក្ការសិលោកំ អភិនិព្ពត្តេតិ, សោ តេន លាភសក្ការសិលោកេន មជ្ជតិ មុច្ឆតិ បមាទមាបជ្ជតិ។ អយម្បិ ខោ, និគ្រោធ, តបស្សិនោ ឧបក្កិលេសោ ហោតិ។

៦០. “បុន ចបរំ, និគ្រោធ, តបស្សី ភោជនេសុ វោទាសំ អាបជ្ជតិ – ‘ឥទំ មេ ខមតិ, ឥទំ មេ នក្ខមតី’តិ។ សោ យញ្ច [យំ ហិ (សី. បី.)] ខ្វស្ស នក្ខមតិ, តំ សាបេក្ខោ បជហតិ។ យំ បនស្ស ខមតិ, តំ គធិតោ [គថិតោ (សី. បី.)] មុច្ឆិតោ អជ្ឈាបន្នោ អនាទីនវទស្សាវី អនិស្សរណបញ្ញោ បរិភុញ្ជតិ…បេ.… អយម្បិ ខោ, និគ្រោធ, តបស្សិនោ ឧបក្កិលេសោ ហោតិ។

“បុន ចបរំ, និគ្រោធ, តបស្សី តបំ សមាទិយតិ លាភសក្ការសិលោកនិកន្តិហេតុ – ‘សក្ករិស្សន្តិ មំ រាជានោ រាជមហាមត្តា ខត្តិយា ព្រាហ្មណា គហបតិកា តិត្ថិយា’តិ…បេ.… អយម្បិ ខោ, និគ្រោធ, តបស្សិនោ ឧបក្កិលេសោ ហោតិ។

៦១. “បុន ចបរំ, និគ្រោធ, តបស្សី អញ្ញតរំ សមណំ វា ព្រាហ្មណំ វា អបសាទេតា [អបសារេតា (ក.)] ហោតិ – ‘កិំ បនាយំ សម្ពហុលាជីវោ [ពាហុលាជីវោ (សី. បី.)] សព្ពំ សំភក្ខេតិ។ សេយ្យថិទំ – មូលពីជំ ខន្ធពីជំ ផឡុពីជំ អគ្គពីជំ ពីជពីជមេវ បញ្ចមំ, អសនិវិចក្កំ ទន្តកូដំ, សមណប្បវាទេនា’តិ…បេ.… អយម្បិ ខោ, និគ្រោធ, តបស្សិនោ ឧបក្កិលេសោ ហោតិ។

“បុន ចបរំ, និគ្រោធ, តបស្សី បស្សតិ អញ្ញតរំ សមណំ វា ព្រាហ្មណំ វា កុលេសុ សក្ករិយមានំ គរុករិយមានំ មានិយមានំ បូជិយមានំ។ ទិស្វា តស្ស ឯវំ ហោតិ – ‘ឥមញ្ហិ នាម សម្ពហុលាជីវំ កុលេសុ សក្ករោន្តិ គរុំ ករោន្តិ មានេន្តិ បូជេន្តិ។ មំ បន តបស្សឹ លូខាជីវិំ កុលេសុ ន សក្ករោន្តិ ន គរុំ ករោន្តិ ន មានេន្តិ ន បូជេន្តី’តិ, ឥតិ សោ ឥស្សាមច្ឆរិយំ កុលេសុ ឧប្បាទេតា ហោតិ…បេ.… អយម្បិ ខោ, និគ្រោធ, តបស្សិនោ ឧបក្កិលេសោ ហោតិ។

៦២. “បុន ចបរំ, និគ្រោធ, តបស្សី អាបាថកនិសាទី ហោតិ…បេ… អយម្បិ ខោ, និគ្រោធ, តបស្សិនោ ឧបក្កិលេសោ ហោតិ។

“បុន ចបរំ, និគ្រោធ, តបស្សី អត្តានំ អទស្សយមានោ កុលេសុ ចរតិ – ‘ឥទម្បិ មេ តបស្មិំ ឥទម្បិ មេ តបស្មិ’ន្តិ…បេ… អយម្បិ ខោ, និគ្រោធ, តបស្សិនោ ឧបក្កិលេសោ ហោតិ។

“បុន ចបរំ, និគ្រោធ, តបស្សី កិញ្ចិទេវ បដិច្ឆន្នំ សេវតិ។ សោ ‘ខមតិ តេ ឥទ’ន្តិ បុដ្ឋោ សមានោ អក្ខមមានំ អាហ – ‘ខមតី’តិ។ ខមមានំ អាហ – ‘នក្ខមតី’តិ។ ឥតិ សោ សម្បជានមុសា ភាសិតា ហោតិ…បេ… អយម្បិ ខោ, និគ្រោធ, តបស្សិនោ ឧបក្កិលេសោ ហោតិ។

“បុន ចបរំ, និគ្រោធ, តបស្សី តថាគតស្ស វា តថាគតសាវកស្ស វា ធម្មំ ទេសេន្តស្ស សន្តំយេវ បរិយាយំ អនុញ្ញេយ្យំ នានុជានាតិ…បេ… អយម្បិ ខោ, និគ្រោធ, តបស្សិនោ ឧបក្កិលេសោ ហោតិ។

៦៣. “បុន ចបរំ, និគ្រោធ, តបស្សី កោធនោ ហោតិ ឧបនាហី។ យម្បិ, និគ្រោធ, តបស្សី កោធនោ ហោតិ ឧបនាហី។ អយម្បិ ខោ, និគ្រោធ, តបស្សិនោ ឧបក្កិលេសោ ហោតិ។

“បុន ចបរំ, និគ្រោធ, តបស្សី មក្ខី ហោតិ បឡាសី [បលាសី (សី. ស្យា. បី.)] …បេ… ឥស្សុកី ហោតិ មច្ឆរី… សឋោ ហោតិ មាយាវី… ថទ្ធោ ហោតិ អតិមានី… បាបិច្ឆោ ហោតិ បាបិកានំ ឥច្ឆានំ វសំ គតោ… មិច្ឆាទិដ្ឋិកោ ហោតិ អន្តគ្គាហិកាយ ទិដ្ឋិយា សមន្នាគតោ… សន្ទិដ្ឋិបរាមាសី ហោតិ អាធានគ្គាហី ទុប្បដិនិស្សគ្គី។ យម្បិ, និគ្រោធ, តបស្សី សន្ទិដ្ឋិបរាមាសី ហោតិ អាធានគ្គាហី ទុប្បដិនិស្សគ្គី។ អយម្បិ ខោ, និគ្រោធ, តបស្សិនោ ឧបក្កិលេសោ ហោតិ។

“តំ កិំ មញ្ញសិ, និគ្រោធ, យទិមេ តបោជិគុច្ឆា [តបោជិគុច្ឆាយ (?)] ឧបក្កិលេសា វា អនុបក្កិលេសា វា”តិ? “អទ្ធា ខោ ឥមេ, ភន្តេ, តបោជិគុច្ឆា [តបោជិគុច្ឆាយ (?)] ឧបក្កិលេសា [ឧបក្កិលេសា ហោតិ (ក.)], នោ អនុបក្កិលេសា។ ឋានំ ខោ បនេតំ, ភន្តេ, វិជ្ជតិ យំ ឥធេកច្ចោ តបស្សី សព្ពេហេវ ឥមេហិ ឧបក្កិលេសេហិ សមន្នាគតោ អស្ស; កោ បន វាទោ អញ្ញតរញ្ញតរេនា”តិ។

បរិសុទ្ធបបដិកប្បត្តកថា

៦៤. “ឥធ, និគ្រោធ, តបស្សី តបំ សមាទិយតិ, សោ តេន តបសា ន អត្តមនោ ហោតិ ន បរិបុណ្ណសង្កប្បោ។ យម្បិ, និគ្រោធ, តបស្សី តបំ សមាទិយតិ, សោ តេន តបសា ន អត្តមនោ ហោតិ ន បរិបុណ្ណសង្កប្បោ។ ឯវំ សោ តស្មិំ ឋានេ បរិសុទ្ធោ ហោតិ។

“បុន ចបរំ, និគ្រោធ, តបស្សី តបំ សមាទិយតិ, សោ តេន តបសា ន អត្តានុក្កំសេតិ ន បរំ វម្ភេតិ…បេ… ឯវំ សោ តស្មិំ ឋានេ បរិសុទ្ធោ ហោតិ។

“បុន ចបរំ, និគ្រោធ, តបស្សី តបំ សមាទិយតិ, សោ តេន តបសា ន មជ្ជតិ ន មុច្ឆតិ ន បមាទមាបជ្ជតិ…បេ… ឯវំ សោ តស្មិំ ឋានេ បរិសុទ្ធោ ហោតិ។

៦៥. “បុន ចបរំ, និគ្រោធ, តបស្សី តបំ សមាទិយតិ, សោ តេន តបសា លាភសក្ការសិលោកំ អភិនិព្ពត្តេតិ, សោ តេន លាភសក្ការសិលោកេន ន អត្តមនោ ហោតិ ន បរិបុណ្ណសង្កប្បោ…បេ… ឯវំ សោ តស្មិំ ឋានេ បរិសុទ្ធោ ហោតិ។

“បុន ចបរំ, និគ្រោធ, តបស្សី តបំ សមាទិយតិ, សោ តេន តបសា លាភសក្ការសិលោកំ អភិនិព្ពត្តេតិ, សោ តេន លាភសក្ការសិលោកេន ន អត្តានុក្កំសេតិ ន បរំ វម្ភេតិ…បេ… ឯវំ សោ តស្មិំ ឋានេ បរិសុទ្ធោ ហោតិ។

“បុន ចបរំ, និគ្រោធ, តបស្សី តបំ សមាទិយតិ, សោ តេន តបសា លាភសក្ការសិលោកំ អភិនិព្ពត្តេតិ, សោ តេន លាភសក្ការសិលោកេន ន មជ្ជតិ ន មុច្ឆតិ ន បមាទមាបជ្ជតិ…បេ… ឯវំ សោ តស្មិំ ឋានេ បរិសុទ្ធោ ហោតិ។

៦៦. “បុន ចបរំ, និគ្រោធ, តបស្សី ភោជនេសុ ន វោទាសំ អាបជ្ជតិ – ‘ឥទំ មេ ខមតិ, ឥទំ មេ នក្ខមតី’តិ។ សោ យញ្ច ខ្វស្ស នក្ខមតិ, តំ អនបេក្ខោ បជហតិ។ យំ បនស្ស ខមតិ , តំ អគធិតោ អមុច្ឆិតោ អនជ្ឈាបន្នោ អាទីនវទស្សាវី និស្សរណបញ្ញោ បរិភុញ្ជតិ…បេ.… ឯវំ សោ តស្មិំ ឋានេ បរិសុទ្ធោ ហោតិ។

“បុន ចបរំ, និគ្រោធ, តបស្សី ន តបំ សមាទិយតិ លាភសក្ការសិលោកនិកន្តិហេតុ – ‘សក្ករិស្សន្តិ មំ រាជានោ រាជមហាមត្តា ខត្តិយា ព្រាហ្មណា គហបតិកា តិត្ថិយា’តិ…បេ.… ឯវំ សោ តស្មិំ ឋានេ បរិសុទ្ធោ ហោតិ។

៦៧. “បុន ចបរំ, និគ្រោធ, តបស្សី អញ្ញតរំ សមណំ វា ព្រាហ្មណំ វា នាបសាទេតា ហោតិ – ‘កិំ បនាយំ សម្ពហុលាជីវោ សព្ពំ សំភក្ខេតិ។ សេយ្យថិទំ – មូលពីជំ ខន្ធពីជំ ផឡុពីជំ អគ្គពីជំ ពីជពីជមេវ បញ្ចមំ, អសនិវិចក្កំ ទន្តកូដំ, សមណប្បវាទេនា’តិ…បេ.… ឯវំ សោ តស្មិំ ឋានេ បរិសុទ្ធោ ហោតិ។

“បុន ចបរំ, និគ្រោធ, តបស្សី បស្សតិ អញ្ញតរំ សមណំ វា ព្រាហ្មណំ វា កុលេសុ សក្ករិយមានំ គរុ ករិយមានំ មានិយមានំ បូជិយមានំ។ ទិស្វា តស្ស ន ឯវំ ហោតិ – ‘ឥមញ្ហិ នាម សម្ពហុលាជីវំ កុលេសុ សក្ករោន្តិ គរុំ ករោន្តិ មានេន្តិ បូជេន្តិ។ មំ បន តបស្សិំ លូខាជីវិំ កុលេសុ ន សក្ករោន្តិ ន គរុំ ករោន្តិ ន មានេន្តិ ន បូជេន្តី’តិ, ឥតិ សោ ឥស្សាមច្ឆរិយំ កុលេសុ នុប្បាទេតា ហោតិ…បេ.… ឯវំ សោ តស្មិំ ឋានេ បរិសុទ្ធោ ហោតិ។

៦៨. “បុន ចបរំ, និគ្រោធ, តបស្សី ន អាបាថកនិសាទី ហោតិ…បេ.… ឯវំ សោ តស្មិំ ឋានេ បរិសុទ្ធោ ហោតិ។

“បុន ចបរំ, និគ្រោធ, តបស្សី ន អត្តានំ អទស្សយមានោ កុលេសុ ចរតិ – ‘ឥទម្បិ មេ តបស្មិំ, ឥទម្បិ មេ តបស្មិ’ន្តិ…បេ.… ឯវំ សោ តស្មិំ ឋានេ បរិសុទ្ធោ ហោតិ។

“បុន ចបរំ, និគ្រោធ, តបស្សី ន កញ្ចិទេវ បដិច្ឆន្នំ សេវតិ, សោ – ‘ខមតិ តេ ឥទ’ន្តិ បុដ្ឋោ សមានោ អក្ខមមានំ អាហ – ‘នក្ខមតី’តិ។ ខមមានំ អាហ – ‘ខមតី’តិ។ ឥតិ សោ សម្បជានមុសា ន ភាសិតា ហោតិ…បេ.… ឯវំ សោ តស្មិំ ឋានេ បរិសុទ្ធោ ហោតិ។

“បុន ចបរំ, និគ្រោធ, តបស្សី តថាគតស្ស វា តថាគតសាវកស្ស វា ធម្មំ ទេសេន្តស្ស សន្តំយេវ បរិយាយំ អនុញ្ញេយ្យំ អនុជានាតិ…បេ.… ឯវំ សោ តស្មិំ ឋានេ បរិសុទ្ធោ ហោតិ។

៦៩. “បុន ចបរំ, និគ្រោធ, តបស្សី អក្កោធនោ ហោតិ អនុបនាហី។ យម្បិ, និគ្រោធ, តបស្សី អក្កោធនោ ហោតិ អនុបនាហី ឯវំ សោ តស្មិំ ឋានេ បរិសុទ្ធោ ហោតិ។

“បុន ចបរំ, និគ្រោធ, តបស្សី អមក្ខី ហោតិ អបឡាសី…បេ.… អនិស្សុកី ហោតិ អមច្ឆរី… អសឋោ ហោតិ អមាយាវី… អត្ថទ្ធោ ហោតិ អនតិមានី… ន បាបិច្ឆោ ហោតិ ន បាបិកានំ ឥច្ឆានំ វសំ គតោ… ន មិច្ឆាទិដ្ឋិកោ ហោតិ ន អន្តគ្គាហិកាយ ទិដ្ឋិយា សមន្នាគតោ… ន សន្ទិដ្ឋិបរាមាសី ហោតិ ន អាធានគ្គាហី សុប្បដិនិស្សគ្គី។ យម្បិ, និគ្រោធ, តបស្សី ន សន្ទិដ្ឋិបរាមាសី ហោតិ ន អាធានគ្គាហី សុប្បដិនិស្សគ្គី។ ឯវំ សោ តស្មិំ ឋានេ បរិសុទ្ធោ ហោតិ។

“តំ កិំ មញ្ញសិ, និគ្រោធ, យទិ ឯវំ សន្តេ តបោជិគុច្ឆា បរិសុទ្ធា វា ហោតិ អបរិសុទ្ធា វា”តិ? “អទ្ធា ខោ, ភន្តេ, ឯវំ សន្តេ តបោជិគុច្ឆា បរិសុទ្ធា ហោតិ នោ អបរិសុទ្ធា, អគ្គប្បត្តា ច សារប្បត្តា ចា”តិ។ “ន ខោ, និគ្រោធ, ឯត្តាវតា តបោជិគុច្ឆា អគ្គប្បត្តា ច ហោតិ សារប្បត្តា ច; អបិ ច ខោ បបដិកប្បត្តា [បប្បដិកបត្តា (ក.)] ហោតី”តិ។

បរិសុទ្ធតចប្បត្តកថា

៧០. “កិត្តាវតា បន, ភន្តេ, តបោជិគុច្ឆា អគ្គប្បត្តា ច ហោតិ សារប្បត្តា ច? សាធុ មេ, ភន្តេ, ភគវា តបោជិគុច្ឆាយ អគ្គញ្ញេវ បាបេតុ, សារញ្ញេវ បាបេតូ”តិ។ “ឥធ, និគ្រោធ, តបស្សី ចាតុយាមសំវរសំវុតោ ហោតិ។ កថញ្ច, និគ្រោធ, តបស្សី ចាតុយាមសំវរសំវុតោ ហោតិ? ឥធ, និគ្រោធ, តបស្សី ន បាណំ អតិបាតេតិ [អតិបាបេតិ (ក. សី. បី. ក.)], ន បាណំ អតិបាតយតិ, ន បាណមតិបាតយតោ សមនុញ្ញោ ហោតិ ។ ន អទិន្នំ អាទិយតិ, ន អទិន្នំ អាទិយាបេតិ, ន អទិន្នំ អាទិយតោ សមនុញ្ញោ ហោតិ។ ន មុសា ភណតិ, ន មុសា

ភណាបេតិ, ន មុសា ភណតោ សមនុញ្ញោ ហោតិ។ ន ភាវិតមាសីសតិ [ន ភាវិតមាសី សតិ (សី. ស្យា. បី.)], ន ភាវិតមាសីសាបេតិ, ន ភាវិតមាសីសតោ សមនុញ្ញោ ហោតិ។ ឯវំ ខោ, និគ្រោធ, តបស្សី ចាតុយាមសំវរសំវុតោ ហោតិ។

“យតោ ខោ, និគ្រោធ, តបស្សី ចាតុយាមសំវរសំវុតោ ហោតិ, អទុំ ចស្ស ហោតិ តបស្សិតាយ។ សោ អភិហរតិ នោ ហីនាយាវត្តតិ។ សោ វិវិត្តំ សេនាសនំ ភជតិ អរញ្ញំ រុក្ខមូលំ បព្ពតំ កន្ទរំ គិរិគុហំ សុសានំ វនបត្ថំ អព្ភោកាសំ បលាលបុញ្ជំ។ សោ បច្ឆាភត្តំ បិណ្ឌបាតប្បដិក្កន្តោ និសីទតិ បល្លង្កំ អាភុជិត្វា ឧជុំ កាយំ បណិធាយ បរិមុខំ សតិំ ឧបដ្ឋបេត្វា។ សោ អភិជ្ឈំ លោកេ បហាយ វិគតាភិជ្ឈេន ចេតសា វិហរតិ, អភិជ្ឈាយ ចិត្តំ បរិសោធេតិ។ ព្យាបាទប្បទោសំ បហាយ អព្យាបន្នចិត្តោ វិហរតិ សព្ពបាណភូតហិតានុកម្បី, ព្យាបាទប្បទោសា ចិត្តំ បរិសោធេតិ។ ថិនមិទ្ធំ [ថីនមិទ្ធំ (សី. ស្យា. បី.)] បហាយ វិគតថិនមិទ្ធោ វិហរតិ អាលោកសញ្ញី សតោ សម្បជានោ, ថិនមិទ្ធា ចិត្តំ បរិសោធេតិ។ ឧទ្ធច្ចកុក្កុច្ចំ បហាយ អនុទ្ធតោ វិហរតិ អជ្ឈត្តំ វូបសន្តចិត្តោ, ឧទ្ធច្ចកុក្កុច្ចា ចិត្តំ បរិសោធេតិ។ វិចិកិច្ឆំ បហាយ តិណ្ណវិចិកិច្ឆោ វិហរតិ អកថំកថី កុសលេសុ ធម្មេសុ, វិចិកិច្ឆាយ ចិត្តំ បរិសោធេតិ។

៧១. “សោ ឥមេ បញ្ច នីវរណេ បហាយ ចេតសោ ឧបក្កិលេសេ បញ្ញាយ ទុព្ពលីករណេ មេត្តាសហគតេន ចេតសា ឯកំ ទិសំ ផរិត្វា វិហរតិ។ តថា ទុតិយំ។ តថា តតិយំ។ តថា ចតុត្ថំ។ ឥតិ ឧទ្ធមធោ តិរិយំ សព្ពធិ សព្ពត្តតាយ សព្ពាវន្តំ លោកំ មេត្តាសហគតេន ចេតសា វិបុលេន មហគ្គតេន អប្បមាណេន អវេរេន អព្យាបជ្ជេន ផរិត្វា វិហរតិ។ ករុណាសហគតេន ចេតសា...បេ.... មុទិតាសហគតេន ចេតសា...បេ.... ឧបេក្ខាសហគតេន ចេតសា ឯកំ ទិសំ ផរិត្វា វិហរតិ។ តថា ទុតិយំ។ តថា តតិយំ។ តថា ចតុត្ថំ។ ឥតិ ឧទ្ធមធោ តិរិយំ សព្ពធិ សព្ពត្តតាយ សព្ពាវន្តំ លោកំ ឧបេក្ខាសហគតេន ចេតសា វិបុលេន មហគ្គតេន អប្បមាណេន អវេរេន អព្យាបជ្ជេន ផរិត្វា វិហរតិ។

“តំ កិំ មញ្ញសិ, និគ្រោធ។ យទិ ឯវំ សន្តេ តបោជិគុច្ឆា បរិសុទ្ធា វា ហោតិ អបរិសុទ្ធា វា”តិ? “អទ្ធា ខោ, ភន្តេ, ឯវំ សន្តេ តបោជិគុច្ឆា បរិសុទ្ធា ហោតិ នោ អបរិសុទ្ធា, អគ្គប្បត្តា ច សារប្បត្តា ចា”តិ។ “ន ខោ, និគ្រោធ, ឯត្តាវតា តបោជិគុច្ឆា អគ្គប្បត្តា ច ហោតិ សារប្បត្តា ច; អបិ ច ខោ តចប្បត្តា ហោតី”តិ។

បរិសុទ្ធផេគ្គុប្បត្តកថា

៧២. “កិត្តាវតា បន, ភន្តេ, តបោជិគុច្ឆា អគ្គប្បត្តា ច ហោតិ សារប្បត្តា ច? សាធុ មេ, ភន្តេ, ភគវា តបោជិគុច្ឆាយ អគ្គញ្ញេវ បាបេតុ, សារញ្ញេវ បាបេតូ”តិ។ “ឥធ, និគ្រោធ, តបស្សី ចាតុយាមសំវរសំវុតោ ហោតិ។ កថញ្ច, និគ្រោធ, តបស្សី ចាតុយាមសំវរសំវុតោ ហោតិ...បេ.... យតោ ខោ, និគ្រោធ, តបស្សី ចាតុយាមសំវរសំវុតោ ហោតិ, អទុំ ចស្ស ហោតិ តបស្សិតាយ។ សោ អភិហរតិ នោ ហីនាយាវត្តតិ។ សោ វិវិត្តំ សេនាសនំ ភជតិ...បេ.... សោ ឥមេ បញ្ច នីវរណេ បហាយ ចេតសោ ឧបក្កិលេសេ បញ្ញាយ ទុព្ពលីករណេ មេត្តាសហគតេន ចេតសា...បេ.... ករុណាសហគតេន ចេតសា...បេ.... មុទិតាសហគតេន ចេតសា...បេ.... ឧបេក្ខាសហគតេន ចេតសា វិបុលេន មហគ្គតេន អប្បមាណេន អវេរេន អព្យាបជ្ជេន ផរិត្វា វិហរតិ។ សោ អនេកវិហិតំ បុព្ពេនិវាសំ អនុស្សរតិ សេយ្យថិទំ – ឯកម្បិ ជាតិំ ទ្វេបិ ជាតិយោ តិស្សោបិ ជាតិយោ ចតស្សោបិ ជាតិយោ បញ្ចបិ ជាតិយោ ទសបិ ជាតិយោ វីសម្បិ ជាតិយោ តិំសម្បិ ជាតិយោ ចត្តាលីសម្បិ ជាតិយោ បញ្ញាសម្បិ ជាតិយោ ជាតិសតម្បិ ជាតិសហស្សម្បិ ជាតិសតសហស្សម្បិ អនេកេបិ សំវដ្ដកប្បេ អនេកេបិ វិវដ្ដកប្បេ អនេកេបិ សំវដ្ដវិវដ្ដកប្បេ – ‘អមុត្រាសិំ ឯវំនាមោ ឯវំគោត្តោ ឯវំវណ្ណោ ឯវមាហារោ ឯវំសុខទុក្ខប្បដិសំវេទី ឯវមាយុបរិយន្តោ, សោ តតោ ចុតោ អមុត្រ ឧទបាទិំ, តត្រាបាសិំ ឯវំនាមោ ឯវំគោត្តោ ឯវំវណ្ណោ ឯវមាហារោ ឯវំសុខទុក្ខប្បដិសំវេទី ឯវមាយុបរិយន្តោ, សោ តតោ ចុតោ ឥធូបបន្នោ’តិ។ ឥតិ សាការំ សឧទ្ទេសំ អនេកវិហិតំ បុព្ពេនិវាសំ អនុស្សរតិ។

“តំ កិំ មញ្ញសិ, និគ្រោធ, យទិ ឯវំ សន្តេ តបោជិគុច្ឆា បរិសុទ្ធា វា ហោតិ អបរិសុទ្ធា វា”តិ? “អទ្ធា ខោ, ភន្តេ, ឯវំ សន្តេ តបោជិគុច្ឆា បរិសុទ្ធា ហោតិ, នោ អបរិសុទ្ធា, អគ្គប្បត្តា ច សារប្បត្តា ចា”តិ។ “ន ខោ, និគ្រោធ, ឯត្តាវតា តបោជិគុច្ឆា អគ្គប្បត្តា ច ហោតិ សារប្បត្តា ច; អបិ ច ខោ ផេគ្គុប្បត្តា ហោតី”តិ។

បរិសុទ្ធអគ្គប្បត្តសារប្បត្តកថា

៧៣. “កិត្តាវតា បន, ភន្តេ, តបោជិគុច្ឆា អគ្គប្បត្តា ច ហោតិ សារប្បត្តា ច? សាធុ មេ, ភន្តេ, ភគវា តបោជិគុច្ឆាយ អគ្គញ្ញេវ បាបេតុ, សារញ្ញេវ បាបេតូ”តិ។ “ឥធ, និគ្រោធ, តបស្សី ចាតុយាមសំវរសំវុតោ ហោតិ។ កថញ្ច, និគ្រោធ, តបស្សី ចាតុយាមសំវរសំវុតោ ហោតិ...បេ.... យតោ ខោ, និគ្រោធ, តបស្សី ចាតុយាមសំវរសំវុតោ ហោតិ, អទុំ ចស្ស ហោតិ តបស្សិតាយ។ សោ អភិហរតិ នោ ហីនាយាវត្តតិ។ សោ វិវិត្តំ សេនាសនំ ភជតិ...បេ.... សោ ឥមេ បញ្ច នីវរណេ បហាយ ចេតសោ ឧបក្កិលេសេ បញ្ញាយ ទុព្ពលីករណេ មេត្តាសហគតេន ចេតសា...បេ.... ឧបេក្ខាសហគតេន ចេតសា វិបុលេន មហគ្គតេន អប្បមាណេន អវេរេន អព្យាបជ្ជេន ផរិត្វា វិហរតិ។ សោ អនេកវិហិតំ បុព្ពេនិវាសំ អនុស្សរតិ។ សេយ្យថិទំ – ឯកម្បិ ជាតឹ ទ្វេបិ ជាតិយោ តិស្សោបិ ជាតិយោ ចតស្សោបិ ជាតិយោ បញ្ចបិ ជាតិយោ...បេ.... ឥតិ សាការំ សឧទ្ទេសំ អនេកវិហិតំ បុព្ពេនិវាសំ អនុស្សរតិ។ សោ ទិព្ពេន ចក្ខុនា វិសុទ្ធេន អតិក្កន្តមានុសកេន សត្តេ បស្សតិ ចវមានេ ឧបបជ្ជមានេ ហីនេ បណីតេ សុវណ្ណេ ទុព្ពណ្ណេ សុគតេ ទុគ្គតេ, យថាកម្មូបគេ សត្តេ បជានាតិ – ‘ឥមេ វត ភោន្តោ សត្តា កាយទុច្ចរិតេន សមន្នាគតា វចីទុច្ចរិតេន សមន្នាគតា មនោទុច្ចរិតេន សមន្នាគតា អរិយានំ ឧបវាទកា មិច្ឆាទិដ្ឋិកា មិច្ឆាទិដ្ឋិកម្មសមាទានា។ តេ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា អបាយំ ទុគ្គតឹ វិនិបាតំ និរយំ ឧបបន្នា។ ឥមេ វា បន ភោន្តោ សត្តា កាយសុចរិតេន សមន្នាគតា វចីសុចរិតេន សមន្នាគតា មនោសុចរិតេន សមន្នាគតា អរិយានំ អនុបវាទកា សម្មាទិដ្ឋិកា សម្មាទិដ្ឋិកម្មសមាទានា។ តេ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា សុគតឹ សគ្គំ លោកំ ឧបបន្នា’តិ។ ឥតិ ទិព្ពេន ចក្ខុនា វិសុទ្ធេន អតិក្កន្តមានុសកេន សត្តេ បស្សតិ ចវមានេ ឧបបជ្ជមានេ ហីនេ បណីតេ សុវណ្ណេ ទុព្ពណ្ណេ សុគតេ ទុគ្គតេ, យថាកម្មូបគេ សត្តេ បជានាតិ។

“តំ កឹ មញ្ញសិ, និគ្រោធ, យទិ ឯវំ សន្តេ តបោជិគុច្ឆា បរិសុទ្ធា វា ហោតិ អបរិសុទ្ធា វា”តិ? “អទ្ធា ខោ, ភន្តេ, ឯវំ សន្តេ តបោជិគុច្ឆា បរិសុទ្ធា ហោតិ នោ អបរិសុទ្ធា, អគ្គប្បត្តា ច សារប្បត្តា ចា”តិ។

៧៤. “ឯត្តាវតា ខោ, និគ្រោធ, តបោជិគុច្ឆា អគ្គប្បត្តា ច ហោតិ សារប្បត្តា ច។ ឥតិ ខោ, និគ្រោធ [ឥតិ និគ្រោធ (ស្យា.)], យំ មំ ត្វំ អវចាសិ – ‘កោ នាម សោ, ភន្តេ, ភគវតោ ធម្មោ, យេន ភគវា សាវកេ វិនេតិ, យេន ភគវតា សាវកា វិនីតា អស្សាសប្បត្តា បដិជានន្តិ អជ្ឈាសយំ អាទិព្រហ្មចរិយ’ន្តិ។ ឥតិ ខោ តំ, និគ្រោធ, ឋានំ ឧត្តរិតរញ្ច បណីតតរញ្ច, យេនាហំ សាវកេ វិនេមិ, យេន មយា សាវកា វិនីតា អស្សាសប្បត្តា បដិជានន្តិ អជ្ឈាសយំ អាទិព្រហ្មចរិយ”ន្តិ។

ឯវំ វុត្តេ, តេ បរិព្ពាជកា ឧន្នាទិនោ ឧច្ចាសទ្ទមហាសទ្ទា អហេសុំ – “ឯត្ថ មយំ អនស្សាម សាចរិយកា, ន មយំ ឥតោ ភិយ្យោ ឧត្តរិតរំ បជានាមា”តិ។

និគ្រោធស្ស បជ្ឈាយនំ

៧៥. យទា អញ្ញាសិ សន្ធានោ គហបតិ – “អញ្ញទត្ថុ ខោ ទានិមេ អញ្ញតិត្ថិយា បរិព្ពាជកា ភគវតោ ភាសិតំ សុស្សូសន្តិ, សោតំ ឱទហន្តិ, អញ្ញាចិត្តំ ឧបដ្ឋាបេន្តី”តិ។ អថ [អថ នំ (ក.)] និគ្រោធំ បរិព្ពាជកំ ឯតទវោច – “ឥតិ ខោ, ភន្តេ និគ្រោធ, យំ មំ ត្វំ អវចាសិ – ‘យគ្ឃេ, គហបតិ, ជានេយ្យាសិ, កេន សមណោ គោតមោ សទ្ធឹ សល្លបតិ, កេន សាកច្ឆំ សមាបជ្ជតិ, កេន បញ្ញាវេយ្យត្តិយំ សមាបជ្ជតិ, សុញ្ញាគារហតា សមណស្ស គោតមស្ស បញ្ញា, អបរិសាវចរោ សមណោ គោតមោ នាលំ សល្លាបាយ, សោ អន្តមន្តានេវ សេវតិ; សេយ្យថាបិ នាម គោកាណា បរិយន្តចារិនី អន្តមន្តានេវ សេវតិ។ ឯវមេវ សុញ្ញាគារហតា សមណស្ស គោតមស្ស បញ្ញា, អបរិសាវចរោ សមណោ គោតមោ នាលំ សល្លាបាយ; សោ អន្តមន្តានេវ សេវតិ; ឥង្ឃ, គហបតិ, សមណោ គោតមោ ឥមំ បរិសំ អាគច្ឆេយ្យ, ឯកបញ្ហេនេវ នំ សំសាទេយ្យាម, តុច្ឆកុម្ភីវ នំ មញ្ញេ ឱរោធេយ្យាមា’តិ។ អយំ ខោ សោ, ភន្តេ, ភគវា អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ ឥធានុប្បត្តោ, អបរិសាវចរំ បន នំ ករោថ, គោកាណំ បរិយន្តចារិនឹ ករោថ, ឯកបញ្ហេនេវ នំ សំសាទេថ, តុច្ឆកុម្ភីវ នំ ឱរោធេថា”តិ។ ឯវំ វុត្តេ, និគ្រោធោ បរិព្ពាជកោ តុណ្ហីភូតោ មង្កុភូតោ បត្តក្ខន្ធោ អធោមុខោ បជ្ឈាយន្តោ អប្បដិភានោ និសីទិ។

៧៦. អថ ខោ ភគវា និគ្រោធំ បរិព្ពាជកំ តុណ្ហីភូតំ មង្កុភូតំ បត្តក្ខន្ធំ អធោមុខំ បជ្ឈាយន្តំ អប្បដិភានំ វិទិត្វា និគ្រោធំ បរិព្ពាជកំ ឯតទវោច – “សច្ចំ កិរ, និគ្រោធ, ភាសិតា តេ ឯសា វាចា”តិ? “សច្ចំ , ភន្តេ, ភាសិតា មេ ឯសា វាចា, យថាពាលេន យថាមូឡ្ហេន យថាអកុសលេនា”តិ។ “តំ កឹ មញ្ញសិ, និគ្រោធ។ កិន្តិ តេ សុតំ បរិព្ពាជកានំ វុឌ្ឍានំ មហល្លកានំ អាចរិយបាចរិយានំ ភាសមានានំ – ‘យេ តេ អហេសុំ អតីតមទ្ធានំ អរហន្តោ សម្មាសម្ពុទ្ធា, ឯវំ សុ តេ ភគវន្តោ សំគម្ម សមាគម្ម ឧន្នាទិនោ ឧច្ចាសទ្ទមហាសទ្ទា អនេកវិហិតំ តិរច្ឆានកថំ អនុយុត្តា វិហរន្តិ។ សេយ្យថិទំ – រាជកថំ ចោរកថំ...បេ.... ឥតិភវាភវកថំ ឥតិ វា។ សេយ្យថាបិ ត្វំ

ឯតរហិ សាចរិយកោ។ ឧទាហុ, ឯវំ សុ តេ ភគវន្តោ អរញ្ញវនបត្ថានិ បន្តានិ សេនាសនានិ បដិសេវន្តិ អប្បសទ្ទានិ អប្បនិគ្ឃោសានិ វិជនវាតានិ មនុស្សរាហស្សេយ្យកានិ បដិសល្លានសារុប្បានិ, សេយ្យថាបាហំ ឯតរហី’តិ។

“សុតំ មេតំ, ភន្តេ។ បរិព្ពាជកានំ វុឌ្ឍានំ មហល្លកានំ អាចរិយបាចរិយានំ ភាសមានានំ – ‘យេ តេ អហេសុំ អតីតមទ្ធានំ អរហន្តោ សម្មាសម្ពុទ្ធា , ន ឯវំ សុ [នាស្សុ (សី. បី.)] តេ ភគវន្តោ សំគម្ម សមាគម្ម ឧន្នាទិនោ ឧច្ចាសទ្ទមហាសទ្ទា អនេកវិហិតំ តិរច្ឆានកថំ អនុយុត្តា វិហរន្តិ។ សេយ្យថិទំ – រាជកថំ ចោរកថំ... បេ.... ឥតិភវាភវកថំ ឥតិ វា, សេយ្យថាបាហំ ឯតរហិ សាចរិយកោ។ ឯវំ សុ តេ ភគវន្តោ អរញ្ញវនបត្ថានិ បន្តានិ សេនាសនានិ បដិសេវន្តិ អប្បសទ្ទានិ អប្បនិគ្ឃោសានិ វិជនវាតានិ មនុស្សរាហស្សេយ្យកានិ បដិសល្លានសារុប្បានិ, សេយ្យថាបិ ភគវា ឯតរហី’”តិ។

“តស្ស តេ, និគ្រោធ, វិញ្ញុស្ស សតោ មហល្លកស្ស ន ឯតទហោសិ – ‘ពុទ្ធោ សោ ភគវា ពោធាយ ធម្មំ ទេសេតិ, ទន្តោ សោ ភគវា ទមថាយ ធម្មំ ទេសេតិ, សន្តោ សោ ភគវា សមថាយ ធម្មំ ទេសេតិ, តិណ្ណោ សោ ភគវា តរណាយ ធម្មំ ទេសេតិ, បរិនិព្ពុតោ សោ ភគវា បរិនិព្ពានាយ ធម្មំ ទេសេតី’”តិ?

ព្រហ្មចរិយបរិយោសានសច្ឆិកិរិយា

៧៧. ឯវំ វុត្តេ, និគ្រោធោ បរិព្ពាជកោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “អច្ចយោ មំ, ភន្តេ, អច្ចគមា យថាពាលំ យថាមូឡ្ហំ យថាអកុសលំ, យ្វាហំ ឯវំ ភគវន្តំ អវចាសិំ។ តស្ស មេ, ភន្តេ, ភគវា អច្ចយំ អច្ចយតោ បដិគ្គណ្ហាតុ អាយតិំ សំវរាយា”តិ។ “តគ្ឃ ត្វំ [តំ (សី. ស្យា. បី.)], និគ្រោធ, អច្ចយោ អច្ចគមា យថាពាលំ យថាមូឡ្ហំ យថាអកុសលំ, យោ មំ ត្វំ ឯវំ អវចាសិ។ យតោ ច ខោ ត្វំ, និគ្រោធ, អច្ចយំ អច្ចយតោ ទិស្វា យថាធម្មំ បដិករោសិ, តំ តេ មយំ បដិគ្គណ្ហាម។ វុទ្ធិ ហេសា, និគ្រោធ, អរិយស្ស វិនយេ, យោ អច្ចយំ អច្ចយតោ ទិស្វា យថាធម្មំ បដិករោតិ អាយតិំ សំវរំ អាបជ្ជតិ។ អហំ ខោ បន, និគ្រោធ, ឯវំ វទាមិ –

‘ឯតុ វិញ្ញូ បុរិសោ អសឋោ អមាយាវី ឧជុជាតិកោ, អហមនុសាសាមិ អហំ ធម្មំ ទេសេមិ។ យថានុសិដ្ឋំ តថា [យថានុសិដ្ឋំ (?)] បដិបជ្ជមានោ, យស្សត្ថាយ កុលបុត្តា សម្មទេវ អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជន្តិ, តទនុត្តរំ ព្រហ្មចរិយបរិយោសានំ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហរិស្សតិ សត្តវស្សានិ។ តិដ្ឋន្តុ, និគ្រោធ, សត្ត វស្សានិ។ ឯតុ វិញ្ញូ បុរិសោ អសឋោ អមាយាវី ឧជុជាតិកោ, អហមនុសាសាមិ អហំ ធម្មំ ទេសេមិ។ យថានុសិដ្ឋំ តថា បដិបជ្ជមានោ, យស្សត្ថាយ កុលបុត្តា សម្មទេវ អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជន្តិ, តទនុត្តរំ ព្រហ្មចរិយបរិយោសានំ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហរិស្សតិ ឆ វស្សានិ។ បញ្ច វស្សានិ... ចត្តារិ វស្សានិ... តីណិ វស្សានិ... ទ្វេ វស្សានិ... ឯកំ វស្សំ។ តិដ្ឋតុ, និគ្រោធ, ឯកំ វស្សំ។ ឯតុ វិញ្ញូ បុរិសោ អសឋោ អមាយាវី ឧជុជាតិកោ អហមនុសាសាមិ អហំ ធម្មំ ទេសេមិ។ យថានុសិដ្ឋំ តថា បដិបជ្ជមានោ, យស្សត្ថាយ កុលបុត្តា សម្មទេវ អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជន្តិ, តទនុត្តរំ ព្រហ្មចរិយបរិយោសានំ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហរិស្សតិ សត្ត មាសានិ។ តិដ្ឋន្តុ, និគ្រោធ, សត្ត មាសានិ... ឆ មាសានិ... បញ្ច មាសានិ ... ចត្តារិ មាសានិ... តីណិ មាសានិ... ទ្វេ មាសានិ... ឯកំ មាសំ... អឌ្ឍមាសំ។ តិដ្ឋតុ, និគ្រោធ, អឌ្ឍមាសោ។ ឯតុ វិញ្ញូ បុរិសោ អសឋោ អមាយាវី ឧជុជាតិកោ, អហមនុសាសាមិ អហំ ធម្មំ ទេសេមិ។ យថានុសិដ្ឋំ តថា បដិបជ្ជមានោ, យស្សត្ថាយ កុលបុត្តា សម្មទេវ អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជន្តិ, តទនុត្តរំ ព្រហ្មចរិយបរិយោសានំ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហរិស្សតិ សត្តាហំ’។

បរិព្ពាជកានំ បជ្ឈាយនំ

៧៨. “សិយា ខោ បន តេ, និគ្រោធ, ឯវមស្ស – ‘អន្តេវាសិកម្យតា នោ សមណោ គោតមោ ឯវមាហា’តិ។ ន ខោ បនេតំ, និគ្រោធ, ឯវំ ទដ្ឋព្ពំ។ យោ ឯវ វោ [តេ (សី. ស្យា.)] អាចរិយោ, សោ ឯវ វោ អាចរិយោ ហោតុ។ សិយា ខោ បន តេ, និគ្រោធ, ឯវមស្ស – ‘ឧទ្ទេសា នោ ចាវេតុកាមោ សមណោ គោតមោ ឯវមាហា’តិ។ ន ខោ បនេតំ, និគ្រោធ , ឯវំ ទដ្ឋព្ពំ។ យោ ឯវ វោ ឧទ្ទេសោ សោ ឯវ វោ ឧទ្ទេសោ ហោតុ។ សិយា ខោ បន តេ, និគ្រោធ, ឯវមស្ស – ‘អាជីវា នោ ចាវេតុកាមោ សមណោ គោតមោ ឯវមាហា’តិ។ ន ខោ បនេតំ, និគ្រោធ, ឯវំ ទដ្ឋព្ពំ។ យោ ឯវ វោ អាជីវោ, សោ ឯវ វោ អាជីវោ ហោតុ។ សិយា ខោ បន តេ, និគ្រោធ, ឯវមស្ស – ‘យេ នោ ធម្មា អកុសលា អកុសលសង្ខាតា សាចរិយកានំ, តេសុ បតិដ្ឋាបេតុកាមោ សមណោ គោតមោ ឯវមាហា’តិ។ ន ខោ បនេតំ, និគ្រោធ, ឯវំ ទដ្ឋព្ពំ។ អកុសលា ចេវ វោ តេ ធម្មា [វោធម្មា (ក.), តេ ធម្មា (ស្យា.)] ហោន្តុ អកុសលសង្ខាតា ច សាចរិយកានំ។ សិយា ខោ បន តេ , និគ្រោធ, ឯវមស្ស – ‘យេ នោ ធម្មា កុសលា កុសល

សង្ខាតា សាចរិយកានំ, តេហិ វិវេចេតុកាមោ សមណោ គោតមោ ឯវមាហា’តិ។ ន ខោ បនេតំ, និគ្រោធ, ឯវំ ទដ្ឋព្ពំ។ កុសលា ចេវ វោ តេ ធម្មា ហោន្តុ កុសលសង្ខាតា ច សាចរិយកានំ។ ឥតិ ខ្វាហំ, និគ្រោធ, នេវ អន្តេវាសិកម្យតា ឯវំ វទាមិ, នបិ ឧទ្ទេសា ចាវេតុកាមោ ឯវំ វទាមិ, នបិ អាជីវា ចាវេតុកាមោ ឯវំ វទាមិ, នបិ យេ វោ ធម្មា [នបិ យេ ខោ ធម្មា (សី.), នបិ យេ តេ ធម្មា (ស្យា.), នបិ យេ ច វោ ធម្មា (ក.)] អកុសលា អកុសលសង្ខាតា សាចរិយកានំ, តេសុ បតិដ្ឋាបេតុកាមោ ឯវំ វទាមិ, នបិ យេ វោ ធម្មា [នបិ យេ ខោ ធម្មា (សី.), នបិ យេ តេ ធម្មា (ស្យា.), នបិ យេ ច វោ ធម្មា (ក.)] កុសលា កុសលសង្ខាតា សាចរិយកានំ, តេហិ វិវេចេតុកាមោ ឯវំ វទាមិ។ សន្តិ ច ខោ, និគ្រោធ, អកុសលា ធម្មា អប្បហីនា សំកិលេសិកា បោនោព្ភវិកា [បោនោភវិកា (ក.)] សទរា [សទ្ធរា (បី. ក.), សទរថា (ស្យា. ក.)] ទុក្ខវិបាកា អាយតឹ ជាតិជរាមរណិយា, យេសាហំ បហានាយ ធម្មំ ទេសេមិ។ យថាបដិបន្នានំ វោ សំកិលេសិកា ធម្មា បហីយិស្សន្តិ, វោទានីយា ធម្មា អភិវឌ្ឍិស្សន្តិ, បញ្ញាបារិបូរិំ វេបុល្លត្តញ្ច ទិដ្ឋេវ ធម្មេ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហរិស្សថា’’តិ។

៧៨. ឯវំ វុត្តេ, តេ បរិព្ពាជកា តុណ្ហីភូតា មង្កុភូតា បត្តក្ខន្ធា អធោមុខា បជ្ឈាយន្តា អប្បដិភានា និសីទឹសុ យថា តំ មារេន បរិយុដ្ឋិតចិត្តា។ អថ ខោ ភគវតោ ឯតទហោសិ – ‘‘សព្ពេ បិមេ មោឃបុរិសា ផុដ្ឋា បាបិមតា។ យត្រ ហិ នាម ឯកស្សបិ ន ឯវំ ភវិស្សតិ – ‘ហន្ទ មយំ អញ្ញាណត្ថម្បិ សមណេ គោតមេ ព្រហ្មចរិយំ ចរាម, កឹ ករិស្សតិ សត្តាហោ’’’តិ? អថ ខោ ភគវា ឧទុម្ពរិកាយ បរិព្ពាជការាមេ សីហនាទំ នទិត្វា វេហាសំ អព្ភុគ្គន្ត្វា គិជ្ឈកូដេ បព្ពតេ បច្ចុបដ្ឋាសិ [បច្ចុដ្ឋាសិ (សី. ស្យា. បី.)]។ សន្ធានោ បន គហបតិ តាវទេវ រាជគហំ បាវិសីតិ។

ឧទុម្ពរិកសុត្តំ និដ្ឋិតំ ទុតិយំ។

៣. ចក្កវត្តិសុត្តំ

អត្តទីបសរណតា

៨០. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា មគធេសុ វិហរតិ មាតុលាយំ។ តត្រ ខោ ភគវា ភិក្ខូ អាមន្តេសិ – ‘‘ភិក្ខវោ’’តិ។ ‘‘ភទ្ទន្តេ’’តិ តេ ភិក្ខូ ភគវតោ បច្ចស្សោសុំ។ ភគវា ឯតទវោច – ‘‘អត្តទីបា, ភិក្ខវេ, វិហរថ អត្តសរណា អនញ្ញសរណា, ធម្មទីបា ធម្មសរណា អនញ្ញសរណា។ កថញ្ច បន, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ អត្តទីបោ វិហរតិ អត្តសរណោ អនញ្ញសរណោ, ធម្មទីបោ ធម្មសរណោ អនញ្ញសរណោ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ កាយេ កាយានុបស្សី វិហរតិ អាតាបី សម្បជានោ សតិមា វិនេយ្យ លោកេ អភិជ្ឈាទោមនស្សំ។ វេទនាសុ វេទនានុបស្សី…បេ.… ចិត្តេ ចិត្តានុបស្សី…បេ.… ធម្មេសុ ធម្មានុបស្សី វិហរតិ អាតាបី សម្បជានោ សតិមា វិនេយ្យ លោកេ អភិជ្ឈាទោមនស្សំ។ ឯវំ ខោ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ អត្តទីបោ វិហរតិ អត្តសរណោ អនញ្ញសរណោ, ធម្មទីបោ ធម្មសរណោ អនញ្ញសរណោ។

‘‘គោចរេ, ភិក្ខវេ, ចរថ សកេ បេត្តិកេ វិសយេ។ គោចរេ, ភិក្ខវេ, ចរតំ សកេ បេត្តិកេ វិសយេ ន លច្ឆតិ មារោ ឱតារំ, ន លច្ឆតិ មារោ អារម្មណំ [អារមណំ (?)]។ កុសលានំ, ភិក្ខវេ, ធម្មានំ សមាទានហេតុ ឯវមិទំ បុញ្ញំ បវឌ្ឍតិ។

ទឡ្ហនេមិចក្កវត្តិរាជា

៨១. ‘‘ភូតបុព្ពំ , ភិក្ខវេ, រាជា ទឡ្ហនេមិ នាម អហោសិ ចក្កវត្តី [ចក្កវត្តិ (ស្យា. បី.)] ធម្មិកោ ធម្មរាជា ចាតុរន្តោ វិជិតាវី ជនបទត្ថាវរិយប្បត្តោ សត្តរតនសមន្នាគតោ។ តស្សិមានិ សត្ត រតនានិ អហេសុំ សេយ្យថិទំ – ចក្ករតនំឧ ហត្ថិរតនំ អស្សរតនំ មណិរតនំ ឥត្ថិរតនំ គហបតិរតនំ បរិណាយករតនមេវ សត្តមំ។ បរោសហស្សំ ខោ បនស្ស បុត្តា អហេសុំ សូរា វីរង្គរូបា បរសេនប្បមទ្ទនា។ សោ ឥមំ បថវិំ សាគរបរិយន្តំ អទណ្ឌេន អសត្ថេន ធម្មេន [ធម្មេន សមេន (ស្យា. ក.)] អភិវិជិយ អជ្ឈាវសិ។

៨២. ‘‘អថ ខោ, ភិក្ខវេ, រាជា ទឡ្ហនេមិ ពហុន្នំ វស្សានំ ពហុន្នំ វស្សសតានំ ពហុន្នំ វស្សសហស្សានំ អច្ចយេន អញ្ញតរំ បុរិសំ អាមន្តេសិ – ‘យទា ត្វំ, អម្ភោ បុរិស, បស្សេយ្យាសិ ទិព្ពំ ចក្ករតនំ ឱសក្កិតំ ឋានា ចុតំ, អថ មេ អារោចេយ្យាសី’តិ។ ‘ឯវំ, ទេវា’តិ ខោ, ភិក្ខវេ, សោ បុរិសោ រញ្ញោ ទឡ្ហនេមិស្ស បច្ចស្សោសិ។ អទ្ទសា ខោ, ភិក្ខវេ, សោ បុរិសោ ពហុន្នំ វស្សានំ ពហុន្នំ វស្សសតានំ ពហុន្នំ វស្សសហស្សានំ អច្ចយេន ទិព្ពំ ចក្ករតនំ ឱសក្កិតំ ឋានា ចុតំ, ទិស្វាន យេន រាជា ទឡ្ហនេមិ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា រាជានំ ទឡ្ហនេមឹ ឯតទវោច – ‘យគ្ឃេ, ទេវ, ជានេយ្យាសិ, ទិព្ពំ តេ ចក្ករតនំ ឱសក្កិតំ ឋានា ចុត’ន្តិ។ អថ ខោ, ភិក្ខវេ, រាជា ទឡ្ហនេមិ ជេដ្ឋបុត្តំ កុមារំ អាមន្តាបេត្វា [អាមន្តេត្វា (ស្យា. ក.)] ឯតទវោច – ‘ទិព្ពំ កិរ មេ, តាត កុមារ, ចក្ករតនំ ឱសក្កិតំ ឋានា ចុតំ។ សុតំ ខោ បន មេតំ – យស្ស រញ្ញោ ចក្កវត្តិស្ស ទិព្ពំ ចក្ករតនំ ឱសក្កតិ ឋានា ចវតិ, ន ទានិ តេន រញ្ញា ចិរំ ជីវិតព្ពំ ហោតីតិ។ ភុត្តា ខោ បន មេ មានុសកា កាមា, សមយោ ទានិ មេ ទិព្ពេ កាមេ បរិយេសិតុំ។ ឯហិ ត្វំ, តាត កុមារ, ឥមំ សមុទ្ទបរិយន្តំ បថវិំ បដិបជ្ជ។ អហំ បន កេសមស្សុំ ឱហារេត្វា កាសាយានិ វត្ថានិ អច្ឆាទេត្វា អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិស្សាមី’តិ។

៨៣. ‘‘អថ ខោ, ភិក្ខវេ, រាជា ទឡ្ហនេមិ ជេដ្ឋបុត្តំ កុមារំ សាធុកំ រជ្ជេ សមនុសាសិត្វា កេសមស្សុំ ឱហារេត្វា កាសាយានិ វត្ថានិ អច្ឆាទេត្វា អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិ។ សត្តាហបព្ពជិតេ ខោ បន, ភិក្ខវេ, រាជិសិម្ហិ ទិព្ពំ ចក្ករតនំ អន្តរធាយិ។

‘‘អថ ខោ, ភិក្ខវេ, អញ្ញតរោ បុរិសោ យេន រាជា ខត្តិយោ មុទ្ធាភិសិត្តោ [មុទ្ធាវសិត្តោ (សី. ស្យា. បី.) ឯវមុបរិបិ] តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា រាជានំ ខត្តិយំ មុទ្ធាភិសិត្តំ ឯតទវោច – ‘យគ្ឃេ, ទេវ, ជានេយ្យាសិ, ទិព្ពំ ចក្ករតនំ អន្តរហិត’ន្តិ។ អថ ខោ, ភិក្ខវេ, រាជា ខត្តិយោ មុទ្ធាភិសិត្តោ ទិព្ពេ ចក្ករតនេ អន្តរហិតេ អនត្តមនោ អហោសិ, អនត្តមនតញ្ច បដិសំវេទេសិ។ សោ យេន រាជិសិ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា រាជិសឹ ឯតទវោច – ‘យគ្ឃេ, ទេវ, ជានេយ្យាសិ, ទិព្ពំ ចក្ករតនំ អន្តរហិត’ន្តិ។ ឯវំ វុត្តេ, ភិក្ខវេ, រាជិសិ រាជានំ ខត្តិយំ មុទ្ធាភិសិត្តំ ឯតទវោច – ‘មា ខោ ត្វំ, តាត, ទិព្ពេ ចក្ករតនេ អន្តរហិតេ អនត្តមនោ អហោសិ, មា អនត្តមនតញ្ច បដិសំវេទេសិ, ន ហិ តេ, តាត, ទិព្ពំ ចក្ករតនំ បេត្តិកំ ទាយជ្ជំ។ ឥង្ឃ ត្វំ, តាត, អរិយេ ចក្កវត្តិវត្តេ វត្តាហិ។ ឋានំ ខោ បនេតំ វិជ្ជតិ, យំ តេ អរិយេ ចក្កវត្តិវត្តេ វត្តមានស្ស តទហុបោសថេ បន្នរសេ

សិសំន្នាគស្ស [សីសំ នហាតស្ស (សី. បី.), សីសន្នាតស្ស (ស្យា.)] ឧបោសថិកស្ស ឧបរិបាសាទវរគតស្ស ទិព្ពំ ចក្ករតនំ បាតុភវិស្សតិ សហស្សារំ សនេមិកំ សនាភិកំ សព្ពាការបរិបូរ’ន្តិ។

ចក្កវត្តិអរិយវត្តំ

៨៤. “‘កតមំ បន តំ, ទេវ, អរិយំ ចក្កវត្តិវត្ត’ន្តិ ? ‘តេន ហិ ត្វំ, តាត, ធម្មំយេវ និស្សាយ ធម្មំ សក្ករោន្តោ ធម្មំ គរុំ ករោន្តោ [គរុករោន្តោ (សី. ស្យា. បី.)] ធម្មំ មានេន្តោ ធម្មំ បូជេន្តោ ធម្មំ អបចាយមានោ ធម្មទ្ធជោ ធម្មកេតុ ធម្មាធិបតេយ្យោ ធម្មិកំ រក្ខាវរណគុត្តិំ សំវិទហស្សុ អន្តោជនស្មិំ ពលកាយស្មិំ ខត្តិយេសុ អនុយន្តេសុ [អនុយុត្តេសុ (សី. បី.)] ព្រាហ្មណគហបតិកេសុ នេគមជានបទេសុ សមណព្រាហ្មណេសុ មិគបក្ខីសុ។ មា ច តេ, តាត, វិជិតេ អធម្មការោ បវត្តិត្ថ។ យេ ច តេ, តាត, វិជិតេ អធនា អស្សុ, តេសញ្ច ធនមនុប្បទេយ្យាសិ [ធនមនុប្បទជ្ជេយ្យាសិ (សី. ស្យា. បី.)]។ យេ ច តេ, តាត, វិជិតេ សមណព្រាហ្មណា មទប្បមាទា បដិវិរតា ខន្តិសោរច្ចេ និវិដ្ឋា ឯកមត្តានំ ទមេន្តិ, ឯកមត្តានំ សមេន្តិ, ឯកមត្តានំ បរិនិព្ពាបេន្តិ, តេ កាលេន កាលំ ឧបសង្កមិត្វា បរិបុច្ឆេយ្យាសិ បរិគ្គណ្ហេយ្យាសិ – “កិំ, ភន្តេ, កុសលំ, កិំ អកុសលំ, កិំ សាវជ្ជំ, កិំ អនវជ្ជំ, កិំ សេវិតព្ពំ, កិំ ន សេវិតព្ពំ, កិំ មេ ករីយមានំ ទីឃរត្តំ អហិតាយ ទុក្ខាយ អស្ស, កិំ វា បន មេ ករីយមានំ ទីឃរត្តំ ហិតាយ សុខាយ អស្សា”តិ? តេសំ សុត្វា យំ អកុសលំ តំ អភិនិវជ្ជេយ្យាសិ, យំ កុសលំ តំ សមាទាយ វត្តេយ្យាសិ។ ឥទំ ខោ, តាត, តំ អរិយំ ចក្កវត្តិវត្ត’ន្តិ។

ចក្ករតនបាតុភាវោ

៨៥. “‘ឯវំ, ទេវា’តិ ខោ, ភិក្ខវេ, រាជា ខត្តិយោ មុទ្ធាភិសិត្តោ រាជិសិស្ស បដិស្សុត្វា អរិយេ ចក្កវត្តិវត្តេ [អរិយំ ចក្កវត្តិវត្តំ (ក.)] វត្តិ។ តស្ស អរិយេ ចក្កវត្តិវត្តេ វត្តមានស្ស តទហុបោសថេ បន្នរសេ សីសំន្នាតស្ស ឧបោសថិកស្ស ឧបរិបាសាទវរគតស្ស ទិព្ពំ ចក្ករតនំ បាតុរហោសិ សហស្សារំ សនេមិកំ សនាភិកំ សព្ពាការ បរិបូរំ។ ទិស្វាន រញ្ញោ ខត្តិយស្ស មុទ្ធាភិសិត្តស្ស ឯតទហោសិ – ‘សុតំ ខោ បន មេតំ – យស្ស រញ្ញោ ខត្តិយស្ស មុទ្ធាភិសិត្តស្ស តទហុបោសថេ បន្នរសេ សីសំន្នាតស្ស ឧបោសថិកស្ស ឧបរិបាសាទវរគតស្ស ទិព្ពំ ចក្ករតនំ បាតុភវតិ សហស្សារំ សនេមិកំ សនាភិកំ សព្ពាការបរិបូរំ , សោ ហោតិ រាជា ចក្កវត្តី’តិ។ អស្សំ នុ ខោ អហំ រាជា ចក្កវត្តីតិ។

“អថ ខោ, ភិក្ខវេ, រាជា ខត្តិយោ មុទ្ធាភិសិត្តោ ឧដ្ឋាយាសនា ឯកំសំ ឧត្តរាសង្គំ ករិត្វា វាមេន ហត្ថេន ភិង្ការំ គហេត្វា ទក្ខិណេន ហត្ថេន ចក្ករតនំ អព្ភុក្កិរិ – ‘បវត្តតុ ភវំ ចក្ករតនំ, អភិវិជិនាតុ ភវំ ចក្ករតន’ន្តិ។

“អថ ខោ តំ, ភិក្ខវេ, ចក្ករតនំ បុរត្ថិមំ ទិសំ បវត្តិ, អន្វទេវ រាជា ចក្កវត្តី សទ្ធិំ ចតុរង្គិនិយា សេនាយ។ យស្មិំ ខោ បន, ភិក្ខវេ, បទេសេ ចក្ករតនំ បតិដ្ឋាសិ, តត្ថ រាជា ចក្កវត្តី វាសំ ឧបគច្ឆិ សទ្ធិំ ចតុរង្គិនិយា សេនាយ។ យេ ខោ បន, ភិក្ខវេ, បុរត្ថិមាយ ទិសាយ បដិរាជានោ, តេ រាជានំ ចក្កវត្តិំ ឧបសង្កមិត្វា ឯវមាហំសុ – ‘ឯហិ ខោ, មហារាជ, ស្វាគតំ តេ [សាគតំ (សី. បី.)] មហារាជ, សកំ តេ, មហារាជ, អនុសាស, មហារាជា’តិ។ រាជា ចក្កវត្តី ឯវមាហ – ‘បាណោ ន ហន្តព្ពោ, អទិន្នំ នាទាតព្ពំ, កាមេសុមិច្ឆា ន ចរិតព្ពា, មុសា ន ភាសិតព្ពា, មជ្ជំ ន បាតព្ពំ, យថាភុត្តញ្ច ភុញ្ជថា’តិ។ យេ ខោ បន, ភិក្ខវេ, បុរត្ថិមាយ ទិសាយ បដិរាជានោ, តេ រញ្ញោ ចក្កវត្តិស្ស អនុយន្តា [អនុយុត្តា (សី. បី.)] អហេសុំ។

៨៦. “អថ ខោ តំ, ភិក្ខវេ, ចក្ករតនំ បុរត្ថិមំ សមុទ្ទំ អជ្ឈោគាហេត្វា [អជ្ឈោគហេត្វា (សី. ស្យា. បី.)] បច្ចុត្តរិត្វា ទក្ខិណំ ទិសំ បវត្តិ...បេ.... ទក្ខិណំ សមុទ្ទំ អជ្ឈោគាហេត្វា បច្ចុត្តរិត្វា បច្ឆិមំ ទិសំ បវត្តិ, អន្វទេវ រាជា ចក្កវត្តី សទ្ធិំ ចតុរង្គិនិយា សេនាយ។ យស្មិំ ខោ បន, ភិក្ខវេ, បទេសេ ចក្ករតនំ បតិដ្ឋាសិ, តត្ថ រាជា ចក្កវត្តី វាសំ ឧបគច្ឆិ សទ្ធិំ ចតុរង្គិនិយា សេនាយ។ យេ ខោ បន, ភិក្ខវេ, បច្ឆិមាយ ទិសាយ បដិរាជានោ, តេ រាជានំ ចក្កវត្តិំ ឧបសង្កមិត្វា ឯវមាហំសុ – ‘ឯហិ ខោ, មហារាជ, ស្វាគតំ តេ, មហារាជ, សកំ តេ, មហារាជ, អនុសាស, មហារាជា’តិ។ រាជា ចក្កវត្តី ឯវមាហ – ‘បាណោ ន ហន្តព្ពោ, អទិន្នំ នាទាតព្ពំ, កាមេសុមិច្ឆា ន ចរិតព្ពា, មុសា ន ភាសិតព្ពា, មជ្ជំ ន បាតព្ពំ, យថាភុត្តញ្ច ភុញ្ជថា’តិ។ យេ ខោ បន, ភិក្ខវេ, បច្ឆិមាយ ទិសាយ បដិរាជានោ, តេ រញ្ញោ ចក្កវត្តិស្ស អនុយន្តា អហេសុំ។

៨៧. “អថ ខោ តំ, ភិក្ខវេ, ចក្ករតនំ បច្ឆិមំ សមុទ្ទំ អជ្ឈោគាហេត្វា បច្ចុត្តរិត្វា ឧត្តរំ ទិសំ បវត្តិ, អន្វទេវ រាជា ចក្កវត្តី សទ្ធិំ ចតុរង្គិនិយា សេនាយ។ យស្មិំ ខោ បន, ភិក្ខវេ, បទេសេ ចក្ករតនំ បតិដ្ឋាសិ, តត្ថ រាជា ចក្កវត្តី វាសំ ឧបគច្ឆិ សទ្ធិំ ចតុរង្គិនិយា សេនាយ។ យេ ខោ បន, ភិក្ខវេ, ឧត្តរាយ ទិសាយ បដិរាជានោ, តេ រាជានំ

ចក្កវត្តិ ឧបសង្កមិត្វា ឯវមាហំសុ – ‘ឯហិ ខោ, មហារាជ, ស្វាគតំ តេ, មហារាជ , សកំ តេ, មហារាជ, អនុសាស, មហារាជា’តិ។ រាជា ចក្កវត្តិ ឯវមាហ – ‘បាណោ ន ហន្តព្ពោ, អទិន្នំ នាទាតព្ពំ, កាមេសុមិច្ឆា ន ចរិតព្ពា, មុសា ន ភាសិតព្ពា, មជ្ជំ ន បាតព្ពំ, យថាភុត្តញ្ច ភុញ្ជថា’តិ។ យេ ខោ បន, ភិក្ខវេ, ឧត្តរាយ ទិសាយ បដិរាជានោ, តេ រញ្ញោ ចក្កវត្តិស្ស អនុយន្តា អហេសុំ។

“អថ ខោ តំ, ភិក្ខវេ, ចក្ករតនំ សមុទ្ទបរិយន្តំ បថវឹ អភិវិជិនិត្វា តមេវ រាជធានឹ បច្ចាគន្ត្វា រញ្ញោ ចក្កវត្តិស្ស អន្តេបុរទ្វារេ អត្ថករណបមុខេ [អឌ្ឍករណបមុខេ (ក.)] អក្ខាហតំ មញ្ញេ អដ្ឋាសិ រញ្ញោ ចក្កវត្តិស្ស អន្តេបុរំ ឧបសោភយមានំ។

ទុតិយាទិចក្កវត្តិកថា

៨៨. “ទុតិយោបិ ខោ, ភិក្ខវេ, រាជា ចក្កវត្តិ…បេ.… តតិយោបិ ខោ, ភិក្ខវេ, រាជា ចក្កវត្តិ… ចតុត្ថោបិ ខោ, ភិក្ខវេ, រាជា ចក្កវត្តិ… បញ្ចមោបិ ខោ, ភិក្ខវេ, រាជា ចក្កវត្តិ… ឆដ្ឋោបិ ខោ, ភិក្ខវេ, រាជា ចក្កវត្តិ… សត្តមោបិ ខោ, ភិក្ខវេ, រាជា ចក្កវត្តិ ពហូនំ វស្សានំ ពហូនំ វស្សសតានំ ពហូនំ វស្សសហស្សានំ អច្ចយេន អញ្ញតរំ បុរិសំ អាមន្តេសិ – ‘យទា ត្វំ, អម្ភោ បុរិស, បស្សេយ្យាសិ ទិព្ពំ ចក្ករតនំ ឱសក្កិតំ ឋានា ចុតំ, អថ មេ អារោចេយ្យាសី’តិ។ ‘ឯវំ, ទេវា’តិ ខោ, ភិក្ខវេ, សោ បុរិសោ រញ្ញោ ចក្កវត្តិស្ស បច្ចស្សោសិ។ អទ្ទសា ខោ , ភិក្ខវេ, សោ បុរិសោ ពហូនំ វស្សានំ ពហូនំ វស្សសតានំ ពហូនំ វស្សសហស្សានំ អច្ចយេន ទិព្ពំ ចក្ករតនំ ឱសក្កិតំ ឋានា ចុតំ។ ទិស្វាន យេន រាជា ចក្កវត្តិ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា រាជានំ ចក្កវត្តិំ ឯតទវោច – ‘យគ្ឃេ , ទេវ, ជានេយ្យាសិ, ទិព្ពំ តេ ចក្ករតនំ ឱសក្កិតំ ឋានា ចុត’ន្តិ?

៨៩. “អថ ខោ, ភិក្ខវេ, រាជា ចក្កវត្តិ ជេដ្ឋបុត្តំ កុមារំ អាមន្តាបេត្វា ឯតទវោច – ‘ទិព្ពំ កិរ មេ, តាត កុមារ, ចក្ករតនំ ឱសក្កិតំ, ឋានា ចុតំ, សុតំ ខោ បន មេតំ – យស្ស រញ្ញោ ចក្កវត្តិស្ស ទិព្ពំ ចក្ករតនំ ឱសក្កតិ, ឋានា ចវតិ, ន ទានិ តេន រញ្ញា ចិរំ ជីវិតព្ពំ ហោតីតិ។ ភុត្តា ខោ បន មេ មានុសកា កាមា, សមយោ ទានិ មេ ទិព្ពេ កាមេ បរិយេសិតុំ, ឯហិ ត្វំ, តាត កុមារ, ឥមំ សមុទ្ទបរិយន្តំ បថវឹ បដិបជ្ជ ។ អហំ បន កេសមស្សុំ ឱហារេត្វា កាសាយានិ វត្ថានិ អច្ឆាទេត្វា អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិស្សាមី’តិ។

“អថ ខោ, ភិក្ខវេ, រាជា ចក្កវត្តិ ជេដ្ឋបុត្តំ កុមារំ សាធុកំ រជ្ជេ សមនុសាសិត្វា កេសមស្សុំ ឱហារេត្វា កាសាយានិ វត្ថានិ អច្ឆាទេត្វា អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិ។ សត្តាហបព្ពជិតេ ខោ បន, ភិក្ខវេ, រាជិសិម្ហិ ទិព្ពំ ចក្ករតនំ អន្តរធាយិ។

៩០. “អថ ខោ, ភិក្ខវេ, អញ្ញតរោ បុរិសោ យេន រាជា ខត្តិយោ មុទ្ធាភិសិត្តោ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា រាជានំ ខត្តិយំ មុទ្ធាភិសិត្តំ ឯតទវោច – ‘យគ្ឃេ, ទេវ, ជានេយ្យាសិ, ទិព្ពំ ចក្ករតនំ អន្តរហិត’ន្តិ? អថ ខោ, ភិក្ខវេ, រាជា ខត្តិយោ មុទ្ធាភិសិត្តោ ទិព្ពេ ចក្ករតនេ អន្តរហិតេ អនត្តមនោ អហោសិ។ អនត្តមនតញ្ច បដិសំវេទេសិ; នោ ច ខោ រាជិសឹ ឧបសង្កមិត្វា អរិយំ ចក្កវត្តិវត្តំ បុច្ឆិ។ សោ សមតេនេវ សុទំ ជនបទំ បសាសតិ។ តស្ស សមតេន ជនបទំ បសាសតោ បុព្ពេនាបរំ ជនបទា ន បព្ពន្តិ, យថា តំ បុព្ពកានំ រាជូនំ អរិយេ ចក្កវត្តិវត្តេ វត្តមានានំ។

“អថ ខោ, ភិក្ខវេ, អមច្ចា បារិសជ្ជា គណកមហាមត្តា អនីកដ្ឋា ទោវារិកា មន្តស្សាជីវិនោ សន្និបតិត្វា រាជានំ ខត្តិយំ មុទ្ធាភិសិត្តំ ឯតទវោចុំ – ‘ន ខោ តេ, ទេវ, សមតេន (សុទំ) ជនបទំ បសាសតោ បុព្ពេនាបរំ ជនបទា បព្ពន្តិ, យថា តំ បុព្ពកានំ រាជូនំ អរិយេ ចក្កវត្តិវត្តេ វត្តមានានំ។ សំវិជ្ជន្តិ ខោ តេ, ទេវ, វិជិតេ អមច្ចា បារិសជ្ជា គណកមហាមត្តា អនីកដ្ឋា ទោវារិកា មន្តស្សាជីវិនោ មយញ្ចេវ អញ្ញេ ច [អញ្ញេ ច បណ្ឌិតេ សមណព្រាហ្មណេ បុច្ឆេយ្យាសិ (ក.)] យេ មយំ អរិយំ ចក្កវត្តិវត្តំ ធារេម។ តង្ឃ ត្វំ, ទេវ, អម្ហេ អរិយំ ចក្កវត្តិវត្តំ បុច្ឆ។ តស្ស តេ មយំ អរិយំ ចក្កវត្តិវត្តំ បុដ្ឋា ព្យាករិស្សាមា’តិ។

អាយុវណ្ណាទិបរិយានិកថា

៩១. “អថ ខោ, ភិក្ខវេ, រាជា ខត្តិយោ មុទ្ធាភិសិត្តោ អមច្ចេ បារិសជ្ជេ គណកមហាមត្តេ អនីកដ្ឋេ ទោវារិកេ មន្តស្សាជីវិនោ សន្និបាតេត្វា អរិយំ ចក្កវត្តិវត្តំ បុច្ឆិ។ តស្ស តេ អរិយំ ចក្កវត្តិវត្តំ បុដ្ឋា ព្យាករិំសុ។ តេសំ សុត្វា ធម្មិកញ្ហិ ខោ រក្ខាវរណគុត្តិំ សំវិទហិ, នោ ច ខោ អធនានំ ធនមនុប្បទាសិ។ អធនានំ ធនេ អននុប្បទិយមានេ ទាលិទ្ទិយំ វេបុល្លមគមាសិ។ ទាលិទ្ទិយេ វេបុល្លំ គតេ អញ្ញតរោ បុរិសោ បរេសំ អទិន្នំ

ថេយ្យសង្ខាតំ អាទិយិ។ តមេនំ អគ្គហេសុំ។ គហេត្វា រញ្ញោ ខត្តិយស្ស មុទ្ធាភិសិត្តស្ស ទស្សេសុំ – ‘អយំ, ទេវ, បុរិសោ បរេសំ អទិន្នំ ថេយ្យសង្ខាតំ អាទិយី’តិ។ ឯវំ វុត្តេ, ភិក្ខវេ, រាជា ខត្តិយោ មុទ្ធាភិសិត្តោ តំ បុរិសំ ឯតទវោច – ‘សច្ចំ កិរ ត្វំ, អម្ភោ បុរិស, បរេសំ អទិន្នំ ថេយ្យសង្ខាតំ អាទិយី’តិ [អាទិយសីតិ (ស្យា.)]? ‘សច្ចំ, ទេវា’តិ។ ‘កឹ ការណា’តិ? ‘ន ហិ, ទេវ, ជីវាមី’តិ។ អថ ខោ, ភិក្ខវេ, រាជា ខត្តិយោ មុទ្ធាភិសិត្តោ តស្ស បុរិសស្ស ធនមនុប្បទាសិ – ‘ឥមិនា ត្វំ, អម្ភោ បុរិស, ធនេន អត្តនា ច ជីវាហិ, មាតាបិតរោ ច បោសេហិ, បុត្តទារញ្ច បោសេហិ, កម្មន្តេ ច បយោជេហិ, សមណព្រាហ្មណេសុ [សមណេសុ ព្រាហ្មណេសុ (ពហូសុ)] ឧទ្ធគ្គិកំ ទក្ខិណំ បតិដ្ឋាបេហិ សោវគ្គិកំ សុខវិបាកំ សគ្គសំវត្តនិក’ន្តិ។ ‘ឯវំ, ទេវា’តិ ខោ, ភិក្ខវេ, សោ បុរិសោ រញ្ញោ ខត្តិយស្ស មុទ្ធាភិសិត្តស្ស បច្ចស្សោសិ។

“អញ្ញតរោបិ ខោ, ភិក្ខវេ, បុរិសោ បរេសំ អទិន្នំ ថេយ្យសង្ខាតំ អាទិយិ។ តមេនំ អគ្គហេសុំ។ គហេត្វា រញ្ញោ ខត្តិយស្ស មុទ្ធាភិសិត្តស្ស ទស្សេសុំ – ‘អយំ, ទេវ, បុរិសោ បរេសំ អទិន្នំ ថេយ្យសង្ខាតំ អាទិយី’តិ។ ឯវំ វុត្តេ, ភិក្ខវេ, រាជា ខត្តិយោ មុទ្ធាភិសិត្តោ តំ បុរិសំ ឯតទវោច – ‘សច្ចំ កិរ ត្វំ, អម្ភោ បុរិស, បរេសំ អទិន្នំ ថេយ្យសង្ខាតំ អាទិយី’តិ? ‘សច្ចំ, ទេវា’តិ។ ‘កឹ ការណា’តិ? ‘ន ហិ, ទេវ, ជីវាមី’តិ។ អថ ខោ, ភិក្ខវេ, រាជា ខត្តិយោ មុទ្ធាភិសិត្តោ តស្ស បុរិសស្ស ធនមនុប្បទាសិ – ‘ឥមិនា ត្វំ, អម្ភោ បុរិស, ធនេន អត្តនា ច ជីវាហិ, មាតាបិតរោ ច បោសេហិ, បុត្តទារញ្ច បោសេហិ, កម្មន្តេ ច បយោជេហិ, សមណព្រាហ្មណេសុ ឧទ្ធគ្គិកំ ទក្ខិណំ បតិដ្ឋាបេហិ សោវគ្គិកំ សុខវិបាកំ សគ្គសំវត្តនិក’ន្តិ។ ‘ឯវំ, ទេវា’តិ ខោ, ភិក្ខវេ, សោ បុរិសោ រញ្ញោ ខត្តិយស្ស មុទ្ធាភិសិត្តស្ស បច្ចស្សោសិ ។

៩២. “អស្សោសុំ ខោ, ភិក្ខវេ, មនុស្សា – ‘យេ កិរ, ភោ, បរេសំ អទិន្នំ ថេយ្យសង្ខាតំ អាទិយន្តិ, តេសំ រាជា ធនមនុប្បទេតី’តិ។ សុត្វាន តេសំ ឯតទហោសិ – ‘យំនូន មយម្បិ បរេសំ អទិន្នំ ថេយ្យសង្ខាតំ អាទិយេយ្យាមា’តិ។ អថ ខោ, ភិក្ខវេ, អញ្ញតរោ បុរិសោ បរេសំ អទិន្នំ ថេយ្យសង្ខាតំ អាទិយិ។ តមេនំ អគ្គហេសុំ។ គហេត្វា រញ្ញោ ខត្តិយស្ស មុទ្ធាភិសិត្តស្ស ទស្សេសុំ – ‘អយំ, ទេវ, បុរិសោ បរេសំ អទិន្នំ ថេយ្យសង្ខាតំ អាទិយី’តិ។ ឯវំ វុត្តេ, ភិក្ខវេ, រាជា ខត្តិយោ មុទ្ធាភិសិត្តោ តំ បុរិសំ ឯតទវោច – ‘សច្ចំ កិរ ត្វំ, អម្ភោ បុរិស, បរេសំ អទិន្នំ ថេយ្យសង្ខាតំ អាទិយី’តិ? ‘សច្ចំ, ទេវា’តិ។ ‘កឹ ការណា’តិ? ‘ន ហិ, ទេវ, ជីវាមី’តិ។ អថ ខោ, ភិក្ខវេ, រញ្ញោ ខត្តិយស្ស មុទ្ធាភិសិត្តស្ស ឯតទហោសិ – ‘សចេ ខោ អហំ យោ យោ បរេសំ អទិន្នំ ថេយ្យសង្ខាតំ អាទិយិស្សតិ, តស្ស តស្ស ធនមនុប្បទស្សាមិ, ឯវមិទំ អទិន្នាទានំ បវឌ្ឍិស្សតិ។ យំនូនាហំ ឥមំ បុរិសំ សុនិសេធំ និសេធេយ្យំ, មូលឃច្ចំ [មូលឃច្ឆំ (ស្យា.), មូលឆេជ្ជ (ក.)] ករេយ្យំ, សីសមស្ស ឆិន្ទេយ្យ’ន្តិ។ អថ ខោ, ភិក្ខវេ, រាជា ខត្តិយោ មុទ្ធាភិសិត្តោ បុរិសេ អាណាបេសិ – ‘តេន ហិ, ភណេ, ឥមំ បុរិសំ ទឡ្ហាយ រជ្ជុយា បច្ឆាពាហំ [បច្ឆាពាហុំ (ស្យា.)] គាឡ្ហពន្ធនំ ពន្ធិត្វា ខុរមុណ្ឌំ ករិត្វា ខរស្សរេន បណវេន រថិកាយ រថិកំ សិង្ឃាដកេន សិង្ឃាដកំ បរិនេត្វា ទក្ខិណេន ទ្វារេន និក្ខមិត្វា ទក្ខិណតោ នគរស្ស សុនិសេធំ និសេធេថ, មូលឃច្ចំ ករោថ, សីសមស្ស ឆិន្ទថា’តិ។ ‘ឯវំ, ទេវា’តិ ខោ, ភិក្ខវេ, តេ បុរិសា រញ្ញោ ខត្តិយស្ស មុទ្ធាភិសិត្តស្ស បដិស្សុត្វា តំ បុរិសំ ទឡ្ហាយ រជ្ជុយា បច្ឆាពាហំ គាឡ្ហពន្ធនំ ពន្ធិត្វា ខុរមុណ្ឌំ ករិត្វា ខរស្សរេន បណវេន រថិកាយ រថិកំ សិង្ឃាដកេន សិង្ឃាដកំ បរិនេត្វា ទក្ខិណេន ទ្វារេន និក្ខមិត្វា ទក្ខិណតោ នគរស្ស សុនិសេធំ និសេធេសុំ, មូលឃច្ចំ អកំសុ, សីសមស្ស ឆិន្ទឹសុ។

៩៣. “អស្សោសុំ ខោ, ភិក្ខវេ, មនុស្សា – ‘យេ កិរ, ភោ, បរេសំ អទិន្នំ ថេយ្យសង្ខាតំ អាទិយន្តិ, តេ រាជា សុនិសេធំ និសេធេតិ, មូលឃច្ចំ ករោតិ, សីសានិ តេសំ ឆិន្ទតី’តិ។ សុត្វាន តេសំ ឯតទហោសិ – ‘យំនូន មយម្បិ តិណ្ហានិ សត្ថានិ ការាបេស្សាម [ការាបេយ្យាម (ស្យា. បី.) ការាបេយ្យាមាតិ (ក. សី.)], តិណ្ហានិ សត្ថានិ ការាបេត្វា យេសំ អទិន្នំ ថេយ្យសង្ខាតំ អាទិយិស្សាម, តេ សុនិសេធំ និសេធេស្សាម, មូលឃច្ចំ ករិស្សាម, សីសានិ តេសំ ឆិន្ទិស្សាមា’តិ។ តេ តិណ្ហានិ សត្ថានិ ការាបេសុំ, តិណ្ហានិ សត្ថានិ ការាបេត្វា គាមឃាតម្បិ ឧបក្កមឹសុ កាតុំ, និគមឃាតម្បិ ឧបក្កមឹសុ កាតុំ, នគរឃាតម្បិ ឧបក្កមឹសុ កាតុំ, បន្ថទុហនម្បិ [បន្ថទូហនំបិ (សី. ស្យា. បី.)] ឧបក្កមឹសុ កាតុំ។ យេសំ តេ អទិន្នំ ថេយ្យសង្ខាតំ អាទិយន្តិ, តេ សុនិសេធំ និសេធេន្តិ, មូលឃច្ចំ ករោន្តិ, សីសានិ តេសំ ឆិន្ទន្តិ។

៩៤. “ឥតិ ខោ, ភិក្ខវេ, អធនានំ ធនេ អននុប្បទិយមានេ ទាលិទ្ទិយំ វេបុល្លមគមាសិ, ទាលិទ្ទិយេ វេបុល្លំ គតេ អទិន្នាទានំ វេបុល្លមគមាសិ, អទិន្នាទានេ វេបុល្លំ គតេ សត្ថំ វេបុល្លមគមាសិ, សត្ថេ វេបុល្លំ គតេ បាណាតិបាតោ វេបុល្លមគមាសិ, បាណាតិបាតេ វេបុល្លំ គតេ តេសំ សត្តានំ អាយុបិ បរិហាយិ, វណ្ណោបិ បរិហាយិ។ តេសំ អាយុនាបិ បរិហាយមានានំ វណ្ណេនបិ បរិហាយមានានំ អសីតិវស្សសហស្សាយុកានំ មនុស្សានំ ចត្តារីសវស្សសហស្សាយុកា បុត្តា អហេសុំ។

“ចត្តារីសវស្សសហស្សាយុកេសុ, ភិក្ខវេ, មនុស្សេសុ អញ្ញតរោ បុរិសោ បរេសំ អទិន្នំ ថេយ្យសង្ខាតំ អាទិយិ។ តមេនំ អគ្គហេសុំ។ គហេត្វា រញ្ញោ ខត្តិយស្ស មុទ្ធាភិសិត្តស្ស ទស្សេសុំ – ‘អយំ, ទេវ, បុរិសោ បរេសំ អទិន្នំ ថេយ្យសង្ខាតំ អាទិយី’តិ។ ឯវំ វុត្តេ, ភិក្ខវេ, រាជា ខត្តិយោ មុទ្ធាភិសិត្តោ តំ បុរិសំ ឯតទវោច – ‘សច្ចំ កិរ ត្វំ, អម្ភោ បុរិស, បរេសំ អទិន្នំ ថេយ្យសង្ខាតំ អាទិយី’តិ? ‘ន ហិ, ទេវា’តិ សម្បជានមុសា អភាសិ។

៩៥. “ឥតិ ខោ, ភិក្ខវេ, អធនានំ ធនេ អននុប្បទិយមានេ ទាលិទ្ទិយំ វេបុល្លមគមាសិ។ ទាលិទ្ទិយេ វេបុល្លំ គតេ អទិន្នាទានំ វេបុល្លមគមាសិ, អទិន្នាទានេ វេបុល្លំ គតេ សត្ថំ វេបុល្លមគមាសិ។ សត្ថេ វេបុល្លំ គតេ បាណាតិបាតោ វេបុល្លមគមាសិ, បាណាតិបាតេ វេបុល្លំ គតេ មុសាវាទោ វេបុល្លមគមាសិ , មុសាវាទេ វេបុល្លំ គតេ តេសំ សត្តានំ អាយុបិ បរិហាយិ, វណ្ណោបិ បរិហាយិ។ តេសំ អាយុនាបិ បរិហាយមានានំ វណ្ណេនបិ បរិហាយមានានំ ចត្តារីសវស្សសហស្សាយុកានំ មនុស្សានំ វីសតិវស្សសហស្សាយុកា បុត្តា អហេសុំ។

“វីសតិវស្សសហស្សាយុកេសុ , ភិក្ខវេ, មនុស្សេសុ អញ្ញតរោ បុរិសោ បរេសំ អទិន្នំ ថេយ្យសង្ខាតំ អាទិយិ។ តមេនំ អញ្ញតរោ បុរិសោ រញ្ញោ ខត្តិយស្ស មុទ្ធាភិសិត្តស្ស អារោចេសិ – ‘ឥត្ថន្នាមោ, ទេវ, បុរិសោ បរេសំ អទិន្នំ ថេយ្យសង្ខាតំ អាទិយី’តិ បេសុញ្ញមកាសិ។

៩៦. “ឥតិ ខោ, ភិក្ខវេ, អធនានំ ធនេ អននុប្បទិយមានេ ទាលិទ្ទិយំ វេបុល្លមគមាសិ។ ទាលិទ្ទិយេ វេបុល្លំ គតេ អទិន្នាទានំ វេបុល្លមគមាសិ, អទិន្នាទានេ វេបុល្លំ គតេ សត្ថំ វេបុល្លមគមាសិ, សត្ថេ វេបុល្លំ គតេ បាណាតិបាតោ វេបុល្លមគមាសិ, បាណាតិបាតេ វេបុល្លំ គតេ មុសាវាទោ វេបុល្លមគមាសិ, មុសាវាទេ វេបុល្លំ គតេ បិសុណា វាចា វេបុល្លមគមាសិ, បិសុណាយ វាចាយ វេបុល្លំ គតាយ តេសំ សត្តានំ អាយុបិ បរិហាយិ, វណ្ណោបិ បរិហាយិ។ តេសំ អាយុនាបិ បរិហាយមានានំ វណ្ណេនបិ បរិហាយមានានំ វីសតិវស្សសហស្សាយុកានំ មនុស្សានំ ទសវស្សសហស្សាយុកា បុត្តា អហេសុំ។

“ទសវស្សសហស្សាយុកេសុ, ភិក្ខវេ, មនុស្សេសុ ឯកិទំ សត្តា វណ្ណវន្តោ ហោន្តិ, ឯកិទំ សត្តា ទុព្ពណ្ណា។ តត្ថ យេ តេ សត្តា ទុព្ពណ្ណា, តេ វណ្ណវន្តេ សត្តេ អភិជ្ឈាយន្តា បរេសំ ទារេសុ ចារិត្តំ អាបជ្ជិំសុ។

៩៧. “ឥតិ ខោ, ភិក្ខវេ, អធនានំ ធនេ អននុប្បទិយមានេ ទាលិទ្ទិយំ វេបុល្លមគមាសិ។ ទាលិទ្ទិយេ វេបុល្លំ គតេ…បេ…. កាមេសុមិច្ឆាចារោ វេបុល្លមគមាសិ, កាមេសុមិច្ឆាចារេ វេបុល្លំ គតេ តេសំ សត្តានំ អាយុបិ បរិហាយិ, វណ្ណោបិ បរិហាយិ។ តេសំ អាយុនាបិ បរិហាយមានានំ វណ្ណេនបិ បរិហាយមានានំ ទសវស្សសហស្សាយុកានំ មនុស្សានំ បញ្ចវស្សសហស្សាយុកា បុត្តា អហេសុំ។

៩៨. “បញ្ចវស្សសហស្សាយុកេសុ, ភិក្ខវេ , មនុស្សេសុ ទ្វេ ធម្មា វេបុល្លមគមំសុ – ផរុសាវាចា សម្ផប្បលាបោ ច។ ទ្វីសុ ធម្មេសុ វេបុល្លំ គតេសុ តេសំ សត្តានំ អាយុបិ បរិហាយិ, វណ្ណោបិ បរិហាយិ។ តេសំ អាយុនាបិ បរិហាយមានានំ វណ្ណេនបិ បរិហាយមានានំ បញ្ចវស្សសហស្សាយុកានំ មនុស្សានំ អប្បេកច្ចេ អឌ្ឍតេយ្យវស្សសហស្សាយុកា, អប្បេកច្ចេ ទ្វេវស្សសហស្សាយុកា បុត្តា អហេសុំ។

៩៩. “អឌ្ឍតេយ្យវស្សសហស្សាយុកេសុ, ភិក្ខវេ, មនុស្សេសុ អភិជ្ឈាព្យាបាទា វេបុល្លមគមំសុ។ អភិជ្ឈាព្យាបាទេសុ វេបុល្លំ គតេសុ តេសំ សត្តានំ អាយុបិ បរិហាយិ, វណ្ណោបិ បរិហាយិ។ តេសំ អាយុនាបិ បរិហាយមានានំ វណ្ណេនបិ បរិហាយមានានំ អឌ្ឍតេយ្យវស្សសហស្សាយុកានំ មនុស្សានំ វស្សសហស្សាយុកា បុត្តា អហេសុំ។

១០០. “វស្សសហស្សាយុកេសុ, ភិក្ខវេ, មនុស្សេសុ មិច្ឆាទិដ្ឋិ វេបុល្លមគមាសិ។ មិច្ឆាទិដ្ឋិយា វេបុល្លំ គតាយ តេសំ សត្តានំ អាយុបិ បរិហាយិ, វណ្ណោបិ បរិហាយិ។ តេសំ អាយុនាបិ បរិហាយមានានំ វណ្ណេនបិ បរិហាយមានានំ វស្សសហស្សាយុកានំ មនុស្សានំ បញ្ចវស្សសតាយុកា បុត្តា អហេសុំ។

១០១. “បញ្ចវស្សសតាយុកេសុ, ភិក្ខវេ, មនុស្សេសុ តយោ ធម្មា វេបុល្លមគមំសុ។ អធម្មរាគោ វិសមលោភោ មិច្ឆាធម្មោ។ តីសុ ធម្មេសុ វេបុល្លំ គតេសុ តេសំ សត្តានំ អាយុបិ បរិហាយិ, វណ្ណោបិ បរិហាយិ។ តេសំ អាយុនាបិ បរិហាយមានានំ វណ្ណេនបិ បរិហាយមានានំ បញ្ចវស្សសតាយុកានំ មនុស្សានំ អប្បេកច្ចេ អឌ្ឍតេយ្យវស្សសតាយុកា, អប្បេកច្ចេ ទ្វេវស្សសតាយុកា បុត្តា អហេសុំ។

“អញ្ញតេយ្យវស្សសតាយុកេសុ, ភិក្ខវេ , មនុស្សេសុ ឥមេ ធម្មា វេបុល្លមគមំសុ។ អមត្តេយ្យតា អបេត្តេយ្យតា អសាមញ្ញតា អព្រហ្មញ្ញតា ន កុលេ ជេដ្ឋាបចាយិតា។

១០២. “ឥតិ ខោ, ភិក្ខវេ, អធនានំ ធនេ អននុប្បទិយមានេ ទាលិទ្ទិយំ វេបុល្លមគមាសិ។ ទាលិទ្ទិយេ វេបុល្លំ គតេ អទិន្នាទានំ វេបុល្លមគមាសិ។ អទិន្នាទានេ វេបុល្លំ គតេ សត្ថំ វេបុល្លមគមាសិ។ សត្ថេ វេបុល្លំ គតេ បាណាតិបាតោ វេបុល្លមគមាសិ។ បាណាតិបាតេ វេបុល្លំ គតេ មុសាវាទោ វេបុល្លមគមាសិ។ មុសាវាទេ វេបុល្លំ គតេ បិសុណា វាចា វេបុល្លមគមាសិ។ បិសុណាយ វាចាយ វេបុល្លំ គតាយ កាមេសុមិច្ឆាចារោ វេបុល្លមគមាសិ។ កាមេសុមិច្ឆាចារេ វេបុល្លំ គតេ ទ្វេ ធម្មា វេបុល្លមគមំសុ, ផរុសា វាចា សម្ផប្បលាបោ ច។ ទ្វីសុ ធម្មេសុ វេបុល្លំ គតេសុ អភិជ្ឈាព្យាបាទា វេបុល្លមគមំសុ។ អភិជ្ឈាព្យាបាទេសុ វេបុល្លំ គតេសុ មិច្ឆាទិដ្ឋិ វេបុល្លមគមាសិ។ មិច្ឆាទិដ្ឋិយា វេបុល្លំ គតាយ តយោ ធម្មា វេបុល្លមគមំសុ, អធម្មរាគោ វិសមលោភោ មិច្ឆាធម្មោ។ តីសុ ធម្មេសុ វេបុល្លំ គតេសុ ឥមេ ធម្មា វេបុល្លមគមំសុ, អមត្តេយ្យតា អបេត្តេយ្យតា អសាមញ្ញតា អព្រហ្មញ្ញតា ន កុលេ ជេដ្ឋាបចាយិតា។ ឥមេសុ ធម្មេសុ វេបុល្លំ គតេសុ តេសំ សត្តានំ អាយុបិ បរិហាយិ, វណ្ណោបិ បរិហាយិ។ តេសំ អាយុនាបិ បរិហាយមានានំ វណ្ណេនបិ បរិហាយមានានំ អញ្ញតេយ្យវស្សសតាយុកានំ មនុស្សានំ វស្សសតាយុកា បុត្តា អហេសុំ។

ទសវស្សាយុកសមយោ

១០៣. “ភវិស្សតិ , ភិក្ខវេ, សោ សមយោ, យំ ឥមេសំ មនុស្សានំ ទសវស្សាយុកា បុត្តា ភវិស្សន្តិ។ ទសវស្សាយុកេសុ, ភិក្ខវេ, មនុស្សេសុ បញ្ចវស្សិកា [បញ្ចមាសិកា (ក. សី.)] កុមារិកា អលំបតេយ្យា ភវិស្សន្តិ។ ទសវស្សាយុកេសុ, ភិក្ខវេ, មនុស្សេសុ ឥមានិ រសានិ អន្តរធាយិស្សន្តិ, សេយ្យថិទំ, សប្បិ នវនីតំ តេលំ មធុ ផាណិតំ លោណំ។ ទសវស្សាយុកេសុ, ភិក្ខវេ, មនុស្សេសុ កុទ្រូសកោ អគ្គំ ភោជនានំ [អគ្គភោជនំ (ស្យា.)] ភវិស្សតិ។ សេយ្យថាបិ, ភិក្ខវេ, ឯតរហិ សាលិមំសោទនោ អគ្គំ ភោជនានំ; ឯវមេវ ខោ, ភិក្ខវេ, ទសវស្សាយុកេសុ មនុស្សេសុ កុទ្រូសកោ អគ្គំ ភោជនានំ ភវិស្សតិ។

“ទសវស្សាយុកេសុ, ភិក្ខវេ, មនុស្សេសុ ទស កុសលកម្មបថា សព្ពេន សព្ពំ អន្តរធាយិស្សន្តិ, ទស អកុសលកម្មបថា អតិព្យាទិប្បិស្សន្តិ [អតិវិយ ទិប្បិស្សន្តិ (ស្យា. បី.), អតិវ្យាទិប្បិស្សន្តិ (សី.)]។ ទសវស្សាយុកេសុ , ភិក្ខវេ, មនុស្សេសុ កុសលន្តិបិ ន ភវិស្សតិ, កុតោ បន កុសលស្ស ការកោ។ ទសវស្សាយុកេសុ, ភិក្ខវេ, មនុស្សេសុ យេ តេ ភវិស្សន្តិ អមត្តេយ្យា អបេត្តេយ្យា អសាមញ្ញា អព្រហ្មញ្ញា ន កុលេ ជេដ្ឋាបចាយិនោ, តេ បុជ្ជា ច ភវិស្សន្តិ បាសំសា ច។ សេយ្យថាបិ, ភិក្ខវេ, ឯតរហិ មត្តេយ្យា បេត្តេយ្យា សាមញ្ញា ព្រហ្មញ្ញា កុលេ ជេដ្ឋាបចាយិនោ បុជ្ជា ច បាសំសា ច; ឯវមេវ ខោ, ភិក្ខវេ, ទសវស្សាយុកេសុ មនុស្សេសុ យេ តេ ភវិស្សន្តិ អមត្តេយ្យា អបេត្តេយ្យា អសាមញ្ញា អព្រហ្មញ្ញា ន កុលេ ជេដ្ឋាបចាយិនោ, តេ បុជ្ជា ច ភវិស្សន្តិ បាសំសា ច។

“ទសវស្សាយុកេសុ , ភិក្ខវេ, មនុស្សេសុ ន ភវិស្សតិ មាតាតិ វា មាតុច្ឆាតិ វា មាតុលានីតិ វា អាចរិយភរិយាតិ វា គរូនំ ទារាតិ វា។ សម្ភេទំ លោកោ គមិស្សតិ យថា អជេឡកា កុក្កុដសូករា សោណសិង្គាលា [សោណសិគាលា (សី. បី.)]។

“ទសវស្សាយុកេសុ, ភិក្ខវេ, មនុស្សេសុ តេសំ សត្តានំ អញ្ញមញ្ញម្ហិ តិព្ពោ អាឃាតោ បច្ចុបដ្ឋិតោ ភវិស្សតិ តិព្ពោ ព្យាបាទោ តិព្ពោ មនោបទោសោ តិព្ពំ វធកចិត្តំ។ មាតុបិ បុត្តម្ហិ បុត្តស្សបិ មាតរិ; បិតុបិ បុត្តម្ហិ បុត្តស្សបិ បិតរិ; ភាតុបិ ភគិនិយា ភគិនិយាបិ ភាតរិ តិព្ពោ អាឃាតោ បច្ចុបដ្ឋិតោ ភវិស្សតិ តិព្ពោ ព្យាបាទោ តិព្ពោ មនោបទោសោ តិព្ពំ វធកចិត្តំ។ សេយ្យថាបិ, ភិក្ខវេ, មាគវិកស្ស មិគំ ទិស្វា តិព្ពោ អាឃាតោ បច្ចុបដ្ឋិតោ ហោតិ តិព្ពោ ព្យាបាទោ តិព្ពោ មនោបទោសោ តិព្ពំ វធកចិត្តំ; ឯវមេវ ខោ, ភិក្ខវេ, ទសវស្សាយុកេសុ មនុស្សេសុ តេសំ សត្តានំ អញ្ញមញ្ញម្ហិ តិព្ពោ អាឃាតោ បច្ចុបដ្ឋិតោ ភវិស្សតិ តិព្ពោ ព្យាបាទោ តិព្ពោ មនោបទោសោ តិព្ពំ វធកចិត្តំ។ មាតុបិ បុត្តម្ហិ បុត្តស្សបិ មាតរិ; បិតុបិ បុត្តម្ហិ បុត្តស្សបិ បិតរិ; ភាតុបិ ភគិនិយា ភគិនិយាបិ ភាតរិ តិព្ពោ អាឃាតោ បច្ចុបដ្ឋិតោ ភវិស្សតិ តិព្ពោ ព្យាបាទោ តិព្ពោ មនោបទោសោ តិព្ពំ វធកចិត្តំ។

១០៤. “ទសវស្សាយុកេសុ, ភិក្ខវេ, មនុស្សេសុ សត្តាហំ សត្ថន្តរកប្បោ ភវិស្សតិ។ តេ អញ្ញមញ្ញម្ហិ មិគសញ្ញំ បដិលភិស្សន្តិ។ តេសំ តិណ្ហានិ សត្ថានិ ហត្ថេសុ បាតុភវិស្សន្តិ។ តេ តិណ្ហេន សត្ថេន ‘ឯស មិគោ ឯស មិគោ’តិ អញ្ញមញ្ញំ ជីវិតា វោរោបេស្សន្តិ។

“អថ ខោ តេសំ, ភិក្ខវេ, សត្តានំ ឯកច្ចានំ ឯវំ ភវិស្សតិ – ‘មា ច មយំ កញ្ចិ [កិញ្ចិ (ក.)], មា ច អម្ហេ កោចិ, យំនូន មយំ តិណគហនំ វា វនគហនំ វា រុក្ខគហនំ វា នទីវិទុគ្គំ វា បព្ពតវិសមំ វា បវិសិត្វា វនមូលផលាហារា យាបេយ្យាមា’តិ។ តេ តិណគហនំ វា វនគហនំ វា រុក្ខគហនំ វា នទីវិទុគ្គំ វា បព្ពតវិសមំ វា [តេ តិណគហនំ វនគហនំ រុក្ខគហនំ នទីវិទុគ្គំ បព្ពតវិសមំ (សី. បី.)] បវិសិត្វា សត្តាហំ វនមូលផលាហារា យាបេស្សន្តិ។ តេ តស្ស សត្តាហស្ស អច្ចយេន តិណគហនា វនគហនា រុក្ខគហនា នទីវិទុគ្គា បព្ពតវិសមា និក្ខមិត្វា អញ្ញមញ្ញំ អាលិង្គិត្វា សភាគាយិស្សន្តិ សមស្សាសិស្សន្តិ – ‘ទិដ្ឋា, ភោ, សត្តា ជីវសិ, ទិដ្ឋា, ភោ, សត្តា ជីវសី’តិ។

អាយុវណ្ណាទិវឌ្ឍនកថា

១០៥. “អថ ខោ តេសំ, ភិក្ខវេ, សត្តានំ ឯវំ ភវិស្សតិ – ‘មយំ ខោ អកុសលានំ ធម្មានំ សមាទានហេតុ ឯវរូបំ អាយតំ ញាតិក្ខយំ បត្តា។ យំនូន មយំ កុសលំ ករេយ្យាម។ កិំ កុសលំ ករេយ្យាម? យំនូន មយំ បាណាតិបាតា វិរមេយ្យាម, ឥទំ កុសលំ ធម្មំ សមាទាយ វត្តេយ្យាមា’តិ។ តេ បាណាតិបាតា វិរមិស្សន្តិ, ឥទំ កុសលំ ធម្មំ សមាទាយ វត្តិស្សន្តិ។ តេ កុសលានំ ធម្មានំ សមាទានហេតុ អាយុនាបិ វឌ្ឍិស្សន្តិ, វណ្ណេនបិ វឌ្ឍិស្សន្តិ ។ តេសំ អាយុនាបិ វឌ្ឍមានានំ វណ្ណេនបិ វឌ្ឍមានានំ ទសវស្សាយុកានំ មនុស្សានំ វីសតិវស្សាយុកា បុត្តា ភវិស្សន្តិ។

“អថ ខោ តេសំ, ភិក្ខវេ, សត្តានំ ឯវំ ភវិស្សតិ – ‘មយំ ខោ កុសលានំ ធម្មានំ សមាទានហេតុ អាយុនាបិ វឌ្ឍាម, វណ្ណេនបិ វឌ្ឍាម។ យំនូន មយំ ភិយ្យោសោមត្តាយ កុសលំ ករេយ្យាម។ កិំ កុសលំ ករេយ្យាម? យំនូន មយំ អទិន្នាទានា វិរមេយ្យាម… កាមេសុមិច្ឆាចារា វិរមេយ្យាម… មុសាវាទា វិរមេយ្យាម… បិសុណាយ វាចាយ វិរមេយ្យាម… ផរុសាយ វាចាយ វិរមេយ្យាម… សម្ផប្បលាបា វិរមេយ្យាម… អភិជ្ឈំ បជហេយ្យាម… ព្យាបាទំ បជហេយ្យាម… មិច្ឆាទិដ្ឋិំ បជហេយ្យាម… តយោ ធម្មេ បជហេយ្យាម – អធម្មរាគំ វិសមលោភំ មិច្ឆាធម្មំ… យំនូន មយំ មត្តេយ្យា អស្សាម បេត្តេយ្យា សាមញ្ញា ព្រហ្មញ្ញា កុលេ ជេដ្ឋាបចាយិនោ, ឥទំ កុសលំ ធម្មំ សមាទាយ វត្តេយ្យាមា’តិ។ តេ មត្តេយ្យា ភវិស្សន្តិ បេត្តេយ្យា សាមញ្ញា ព្រហ្មញ្ញា កុលេ ជេដ្ឋាបចាយិនោ, ឥទំ កុសលំ ធម្មំ សមាទាយ វត្តិស្សន្តិ។

“តេ កុសលានំ ធម្មានំ សមាទានហេតុ អាយុនាបិ វឌ្ឍិស្សន្តិ, វណ្ណេនបិ វឌ្ឍិស្សន្តិ។ តេសំ អាយុនាបិ វឌ្ឍមានានំ វណ្ណេនបិ វឌ្ឍមានានំ វីសតិវស្សាយុកានំ មនុស្សានំ ចត្តារីសវស្សាយុកា បុត្តា ភវិស្សន្តិ… ចត្តារីសវស្សាយុកានំ មនុស្សានំ អសីតិវស្សាយុកា បុត្តា ភវិស្សន្តិ… អសីតិវស្សាយុកានំ មនុស្សានំ សដ្ឋិវស្សសតាយុកា បុត្តា ភវិស្សន្តិ… សដ្ឋិវស្សសតាយុកានំ មនុស្សានំ វីសតិតិវស្សសតាយុកា បុត្តា ភវិស្សន្តិ… វីសតិតិវស្សសតាយុកានំ មនុស្សានំ ចត្តារីសឆព្ពស្សសតាយុកា បុត្តា ភវិស្សន្តិ។ ចត្តារីសឆព្ពស្សសតាយុកានំ មនុស្សានំ ទ្វេវស្សសហស្សាយុកា បុត្តា ភវិស្សន្តិ… ទ្វេវស្សសហស្សាយុកានំ មនុស្សានំ ចត្តារិវស្សសហស្សាយុកា បុត្តា ភវិស្សន្តិ… ចត្តារិវស្សសហស្សាយុកានំ មនុស្សានំ អដ្ឋវស្សសហស្សាយុកា បុត្តា ភវិស្សន្តិ… អដ្ឋវស្សសហស្សាយុកានំ មនុស្សានំ វីសតិវស្សសហស្សាយុកា បុត្តា ភវិស្សន្តិ… វីសតិវស្សសហស្សាយុកានំ មនុស្សានំ ចត្តារីសវស្សសហស្សាយុកា បុត្តា ភវិស្សន្តិ… ចត្តារីសវស្សសហស្សាយុកានំ មនុស្សានំ អសីតិវស្សសហស្សាយុកា បុត្តា ភវិស្សន្តិ… អសីតិវស្សសហស្សាយុកេសុ, ភិក្ខវេ, មនុស្សេសុ បញ្ចវស្សសតិកា កុមារិកា អលំបតេយ្យា ភវិស្សន្តិ។

សង្ខរាជឧប្បត្តិ

១០៦. “អសីតិវស្សសហស្សាយុកេសុ, ភិក្ខវេ, មនុស្សេសុ តយោ អាពាធា ភវិស្សន្តិ, ឥច្ឆា, អនសនំ, ជរា។ អសីតិវស្សសហស្សាយុកេសុ, ភិក្ខវេ, មនុស្សេសុ អយំ ជម្ពុទីបោ ឥទ្ធោ ចេវ ភវិស្សតិ ផីតោ ច, កុក្កុដសម្បាតិកា គាមនិគមរាជធានិយោ [គាមនិគមជនបទា រាជធានិយោ (ក.)]។ អសីតិវស្សសហស្សាយុកេសុ, ភិក្ខវេ, មនុស្សេសុ អយំ ជម្ពុទីបោ អវីចិ មញ្ញេ ផុដោ ភវិស្សតិ មនុស្សេហិ, សេយ្យថាបិ នឡវនំ វា សរវនំ [សារវនំ (ស្យា.)] វា។ អសីតិវស្សសហស្សាយុកេសុ, ភិក្ខវេ, មនុស្សេសុ អយំ ពារាណសី កេតុមតី នាម រាជធានី ភវិស្សតិ ឥទ្ធា ចេវ ផីតា ច ពហុជនា ច អាកិណ្ណមនុស្សា ច សុភិក្ខា ច។ អសីតិវស្សសហស្សាយុកេសុ, ភិក្ខវេ, មនុស្សេសុ ឥមស្មិំ ជម្ពុទីបេ ចតុរាសីតិនគរសហស្សានិ ភវិស្សន្តិ កេតុមតីរាជធានីបមុខានិ។ អសីតិវស្សសហស្សាយុកេសុ, ភិក្ខវេ, មនុស្សេសុ កេតុមតិយា រាជធានិយា សង្ខោ នាម រាជា ឧប្បជ្ជិស្សតិ ចក្កវត្តី ធម្មិកោ ធម្មរាជា ចាតុរន្តោ វិជិតាវី ជនបទត្ថាវរិយប្បត្តោ សត្តរតនសមន្នាគតោ។ តស្សិមានិ សត្ត រតនានិ ភវិស្សន្តិ, សេយ្យថិទំ, ចក្ករតនំ ហត្ថិរតនំ អស្សរតនំ មណិរតនំ ឥត្ថិរតនំ គហបតិរតនំ បរិណាយករតនមេវ សត្តមំ។ បរោសហស្សំ ខោ បនស្ស

បុត្តា ភវិស្សន្តិ សូរា វីរង្គរូបា បរសេនប្បមទ្ទនា។ សោ ឥមំ បថវឹ សាគរបរិយន្តំ អទណ្ឌេន អសត្ថេន ធម្មេន អភិវិជិយ អជ្ឈាវសិស្សតិ។

មេត្តេយ្យពុទ្ធុប្បាទោ

១០៧. “អសីតិវស្សសហស្សាយុកេសុ, ភិក្ខវេ, មនុស្សេសុ មេត្តេយ្យោ នាម ភគវា លោកេ ឧប្បជ្ជិស្សតិ អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ វិជ្ជាចរណសម្បន្នោ សុគតោ លោកវិទូ អនុត្តរោ បុរិសទម្មសារថិ សត្ថា ទេវមនុស្សានំ ពុទ្ធោ ភគវា។ សេយ្យថាបាហមេតរហិ លោកេ ឧប្បន្នោ អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ វិជ្ជាចរណសម្បន្នោ សុគតោ លោកវិទូ អនុត្តរោ បុរិសទម្មសារថិ សត្ថា ទេវមនុស្សានំ ពុទ្ធោ ភគវា។ សោ ឥមំ លោកំ សទេវកំ សមារកំ សព្រហ្មកំ សស្សមណព្រាហ្មណិំ បជំ សទេវមនុស្សំ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា បវេទេស្សតិ, សេយ្យថាបាហមេតរហិ ឥមំ លោកំ សទេវកំ សមារកំ សព្រហ្មកំ សស្សមណព្រាហ្មណិំ បជំ សទេវមនុស្សំ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា បវេទេមិ។ សោ ធម្មំ ទេសេស្សតិ អាទិកល្យាណំ មជ្ឈេកល្យាណំ បរិយោសានកល្យាណំ សាត្ថំ សព្យញ្ជនំ កេវលបរិបុណ្ណំ បរិសុទ្ធំ ព្រហ្មចរិយំ បកាសេស្សតិ; សេយ្យថាបាហមេតរហិ ធម្មំ ទេសេមិ អាទិកល្យាណំ មជ្ឈេកល្យាណំ បរិយោសានកល្យាណំ សាត្ថំ សព្យញ្ជនំ កេវលបរិបុណ្ណំ បរិសុទ្ធំ ព្រហ្មចរិយំ បកាសេមិ។ សោ អនេកសហស្សំ [អនេកសតសហស្សំ (ក.)] ភិក្ខុសង្ឃំ បរិហរិស្សតិ, សេយ្យថាបាហមេតរហិ អនេកសតំ ភិក្ខុសង្ឃំ បរិហរាមិ។

១០៨. “អថ ខោ, ភិក្ខវេ, សង្ខោ នាម រាជា យោ សោ យូបោ រញ្ញា មហាបនាទេន ការាបិតោ។ តំ យូបំ ឧស្សាបេត្វា អជ្ឈាវសិត្វា តំ ទត្វា វិស្សជ្ជិត្វា សមណព្រាហ្មណកបណទ្ធិកវណិព្ពកយាចកានំ ទានំ ទត្វា មេត្តេយ្យស្ស ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស សន្តិកេ កេសមស្សុំ ឱហារេត្វា កាសាយានិ វត្ថានិ អច្ឆាទេត្វា អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិស្សតិ។ សោ ឯវំ បព្ពជិតោ សមានោ ឯកោ វូបកដ្ឋោ អប្បមត្តោ អាតាបី បហិតត្តោ វិហរន្តោ នចិរស្សេវ យស្សត្ថាយ កុលបុត្តា សម្មទេវ អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជន្តិ, តទនុត្តរំ ព្រហ្មចរិយបរិយោសានំ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហរិស្សតិ។

១០៩. “អត្តទីបា, ភិក្ខវេ, វិហរថ អត្តសរណា អនញ្ញសរណា, ធម្មទីបា ធម្មសរណា អនញ្ញសរណា។ កថញ្ច, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ អត្តទីបោ វិហរតិ អត្តសរណោ អនញ្ញសរណោ ធម្មទីបោ ធម្មសរណោ អនញ្ញសរណោ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ កាយេ កាយានុបស្សី វិហរតិ អាតាបី សម្បជានោ សតិមា វិនេយ្យ លោកេ អភិជ្ឈាទោមនស្សំ។ វេទនាសុ វេទនានុបស្សី…បេ… ចិត្តេ ចិត្តានុបស្សី…បេ… ធម្មេសុ ធម្មានុបស្សី វិហរតិ អាតាបី សម្បជានោ សតិមា វិនេយ្យ លោកេ អភិជ្ឈាទោមនស្សំ។ ឯវំ ខោ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ អត្តទីបោ វិហរតិ អត្តសរណោ អនញ្ញសរណោ ធម្មទីបោ ធម្មសរណោ អនញ្ញសរណោ។

ភិក្ខុនោអាយុវណ្ណាទិវឌ្ឍនកថា

១១០. “គោចរេ, ភិក្ខវេ, ចរថ សកេ បេត្តិកេ វិសយេ។ គោចរេ, ភិក្ខវេ, ចរន្តា សកេ បេត្តិកេ វិសយេ អាយុនាបិ វឌ្ឍិស្សថ, វណ្ណេនបិ វឌ្ឍិស្សថ, សុខេនបិ វឌ្ឍិស្សថ, ភោគេនបិ វឌ្ឍិស្សថ, ពលេនបិ វឌ្ឍិស្សថ។

“កិញ្ច , ភិក្ខវេ, ភិក្ខុនោ អាយុស្មិំ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ ឆន្ទសមាធិបធានសង្ខារសមន្នាគតំ ឥទ្ធិបាទំ ភាវេតិ, វីរិយសមាធិបធានសង្ខារសមន្នាគតំ ឥទ្ធិបាទំ ភាវេតិ, ចិត្តសមាធិបធានសង្ខារសមន្នាគតំ ឥទ្ធិបាទំ ភាវេតិ, វីមំសាសមាធិបធានសង្ខារសមន្នាគតំ ឥទ្ធិបាទំ ភាវេតិ។ សោ ឥមេសំ ចតុន្នំ ឥទ្ធិបាទានំ ភាវិតត្តា ពហុលីកតត្តា អាកង្ខមានោ កប្បំ វា តិដ្ឋេយ្យ កប្បាវសេសំ វា។ ឥទំ ខោ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុនោ អាយុស្មិំ។

“កិញ្ច, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុនោ វណ្ណស្មិំ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ សីលវា ហោតិ, បាតិមោក្ខសំវរសំវុតោ វិហរតិ អាចារគោចរសម្បន្នោ, អណុមត្តេសុ វជ្ជេសុ ភយទស្សាវី, សមាទាយ សិក្ខតិ សិក្ខាបទេសុ។ ឥទំ ខោ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុនោ វណ្ណស្មិំ។

“កិញ្ច, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុនោ សុខស្មិំ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ វិវិច្ចេវ កាមេហិ វិវិច្ច អកុសលេហិ ធម្មេហិ សវិតក្កំ សវិចារំ វិវេកជំ បីតិសុខំ បឋមំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។ វិតក្កវិចារានំ វូបសមា…បេ… ទុតិយំ ឈានំ…បេ… តតិយំ ឈានំ…បេ… ចតុត្ថំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។ ឥទំ ខោ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុនោ, សុខស្មិំ។

“កិញ្ច, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុនោ ភោគស្មិំ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ មេត្តាសហគតេន ចេតសា ឯកំ ទិសំ ផរិត្វា វិហរតិ តថា ទុតិយំ។ តថា តតិយំ។ តថា ចតុត្ថំ។ ឥតិ ឧទ្ធមធោ តិរិយំ សព្ពធិ សព្ពត្តតាយ សព្ពាវន្តំ លោកំ មេត្តា

សហគតេន ចេតសា វិបុលេន មហគ្គតេន អប្បមាណេន អវេរេន អព្យាបជ្ជេន ផរិត្វា វិហរតិ។ ករុណាសហគតេន ចេតសា…បេ… មុទិតាសហគតេន ចេតសា…បេ… ឧបេក្ខាសហគតេន ចេតសា ឯកំ ទិសំ ផរិត្វា វិហរតិ។ តថា ទុតិយំ។ តថា តតិយំ។ តថា ចតុត្ថំ។ ឥតិ ឧទ្ធមធោ តិរិយំ សព្ពធិ សព្ពត្តតាយ សព្ពាវន្តំ លោកំ ឧបេក្ខាសហគតេន ចេតសា វិបុលេន មហគ្គតេន អប្បមាណេន អវេរេន អព្យាបជ្ជេន ផរិត្វា វិហរតិ។ ឥទំ ខោ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុនោ ភោគស្មឹ។

“កិញ្ច , ភិក្ខវេ, ភិក្ខុនោ ពលស្មឹ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ អាសវានំ ខយា អនាសវំ ចេតោវិមុត្តិំ បញ្ញាវិមុត្តិំ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។ ឥទំ ខោ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុនោ ពលស្មឹ។

“នាហំ, ភិក្ខវេ, អញ្ញំ ឯកពលម្បិ សមនុបស្សាមិ យំ ឯវំ ទុប្បសហំ, យថយិទំ, ភិក្ខវេ, មារពលំ។ កុសលានំ , ភិក្ខវេ, ធម្មានំ សមាទានហេតុ ឯវមិទំ បុញ្ញំ បវឌ្ឍតី”តិ។ ឥទមវោច ភគវា។ អត្តមនា តេ ភិក្ខូ ភគវតោ ភាសិតំ អភិនន្ទុន្តិ។

ចក្កវត្តិសុត្តំ និដ្ឋិតំ តតិយំ។

៤. អគ្គញ្ញសុត្តំ

វាសេដ្ឋភារទ្វាជា

១១១. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ បុព្ពារាមេ មិគារមាតុបាសាទេ។ តេន ខោ បន សមយេន វាសេដ្ឋភារទ្វាជា ភិក្ខូសុ បរិវសន្តិ ភិក្ខុភាវំ អាកង្ខមានា។ អថ ខោ ភគវា សាយន្ហសមយំ បដិសល្លានា វុដ្ឋិតោ បាសាទា ឱរោហិត្វា បាសាទបច្ឆាយាយំ [បាសាទច្ឆាយាយំ (ក.)] អព្ភោកាសេ ចង្កមតិ។

១១២. អទ្ទសា ខោ វាសេដ្ឋោ ភគវន្តំ សាយន្ហសមយំ បដិសល្លានា វុដ្ឋិតំ បាសាទា ឱរោហិត្វា បាសាទបច្ឆាយាយំ អព្ភោកាសេ ចង្កមន្តំ។ ទិស្វាន ភារទ្វាជំ អាមន្តេសិ – “អយំ, អាវុសោ ភារទ្វាជ, ភគវា សាយន្ហសមយំ បដិសល្លានា វុដ្ឋិតោ បាសាទា ឱរោហិត្វា បាសាទបច្ឆាយាយំ អព្ភោកាសេ ចង្កមតិ។ អាយាមាវុសោ ភារទ្វាជ, យេន ភគវា តេនុបសង្កមិស្សាម; អប្បេវ នាម លភេយ្យាម ភគវតោ សន្តិកា [សម្មុខា (ស្យា. ក.)] ធម្មិំ កថំ សវនាយា”តិ។ “ឯវមាវុសោ”តិ ខោ ភារទ្វាជោ វាសេដ្ឋស្ស បច្ចស្សោសិ។

១១៣. អថ ខោ វាសេដ្ឋភារទ្វាជា យេន ភគវា តេនុបសង្កមឹសុ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ភគវន្តំ ចង្កមន្តំ អនុចង្កមឹសុ។ អថ ខោ ភគវា វាសេដ្ឋំ អាមន្តេសិ – “តុម្ហេ ខ្វត្ថ, វាសេដ្ឋ, ព្រាហ្មណជច្ចា ព្រាហ្មណកុលីនា ព្រាហ្មណកុលា អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិតា, កច្ចិ វោ, វាសេដ្ឋ, ព្រាហ្មណា ន អក្កោសន្តិ ន បរិភាសន្តី”តិ? “តគ្ឃ នោ, ភន្តេ, ព្រាហ្មណា អក្កោសន្តិ បរិភាសន្តិ អត្តរូបាយ បរិភាសាយ បរិបុណ្ណាយ, នោ អបរិបុណ្ណាយា”តិ។ “យថា កថំ បន វោ, វាសេដ្ឋ, ព្រាហ្មណា អក្កោសន្តិ បរិភាសន្តិ អត្តរូបាយ បរិភាសាយ បរិបុណ្ណាយ, នោ អបរិបុណ្ណាយា”តិ? “ព្រាហ្មណា, ភន្តេ, ឯវមាហំសុ – ‘ព្រាហ្មណោវ សេដ្ឋោ វណ្ណោ, ហីនា អញ្ញេ វណ្ណា [ហីនោ អញ្ញោ វណ្ណោ (សី. បី. ម. និ. ២ មធុរសុត្ត)]។ ព្រាហ្មណោវ សុក្កោ វណ្ណោ , កណ្ហា អញ្ញេ វណ្ណា [កណ្ហោ អញ្ញោ វណ្ណោ (សី. បី. ម. និ. ២ មធុរសុត្ត)]។ ព្រាហ្មណាវ សុជ្ឈន្តិ, នោ អព្រាហ្មណា។ ព្រាហ្មណាវ [ព្រាហ្មណា (ស្យា.)] ព្រហ្មុនោ បុត្តា ឱរសា មុខតោ ជាតា ព្រហ្មជា ព្រហ្មនិម្មិតា ព្រហ្មទាយាទា។ តេ តុម្ហេ សេដ្ឋំ វណ្ណំ ហិត្វា ហីនមត្ថ វណ្ណំ អជ្ឈុបគតា, យទិទំ មុណ្ឌកេ សមណកេ ឥព្ភេ កណ្ហេ ពន្ធុបាទាបច្ចេ។ តយិទំ ន សាធុ, តយិទំ នប្បតិរូបំ, យំ តុម្ហេ សេដ្ឋំ វណ្ណំ ហិត្វា ហីនមត្ថ វណ្ណំ អជ្ឈុបគតា យទិទំ មុណ្ឌកេ សមណកេ ឥព្ភេ កណ្ហេ ពន្ធុបាទាបច្ចេ’តិ។ ឯវំ ខោ នោ, ភន្តេ, ព្រាហ្មណា អក្កោសន្តិ បរិភាសន្តិ អត្តរូបាយ បរិភាសាយ បរិបុណ្ណាយ, នោ អបរិបុណ្ណាយា”តិ។

១១៤. “តគ្ឃ វោ, វាសេដ្ឋ, ព្រាហ្មណា បោរាណំ អស្សរន្តា ឯវមាហំសុ – ‘ព្រាហ្មណោវ សេដ្ឋោ វណ្ណោ, ហីនា អញ្ញេ វណ្ណា; ព្រាហ្មណោវ សុក្កោ វណ្ណោ, កណ្ហា អញ្ញេ វណ្ណា; ព្រាហ្មណាវ សុជ្ឈន្តិ, នោ អព្រាហ្មណា; ព្រាហ្មណាវ ព្រហ្មុនោ បុត្តា ឱរសា មុខតោ ជាតា ព្រហ្មជា ព្រហ្មនិម្មិតា ព្រហ្មទាយាទា’តិ។ ទិស្សន្តិ ខោ បន, វាសេដ្ឋ, ព្រាហ្មណានំ ព្រាហ្មណិយោ ឧតុនិយោបិ គព្ភិនិយោបិ វិជាយមានាបិ បាយមានាបិ។ តេ ច ព្រាហ្មណា យោនិជាវ សមានា ឯវមាហំសុ – ‘ព្រាហ្មណោវ សេដ្ឋោ វណ្ណោ, ហីនា អញ្ញេ វណ្ណា; ព្រាហ្មណោវ សុក្កោ វណ្ណោ, កណ្ហា អញ្ញេ វណ្ណា; ព្រាហ្មណាវ សុជ្ឈន្តិ, នោ អព្រាហ្មណា; ព្រាហ្មណាវ ព្រហ្មុនោ បុត្តា ឱរសា មុខតោ ជាតា ព្រហ្មជា ព្រហ្មនិម្មិតា ព្រហ្មទាយាទា’តិ។ តេ [តេ ច (ស្យា. ក.)] ព្រហ្មានញ្ចេវ អព្ភាចិក្ខន្តិ, មុសា ច ភាសន្តិ, ពហុញ្ច អបុញ្ញំ បសវន្តិ។

ចតុវណ្ណសុទ្ធិ

១១៥. “ចត្តារោមេ, វាសេដ្ឋ, វណ្ណា – ខត្តិយា, ព្រាហ្មណា, វេស្សា, សុទ្ទា។ ខត្តិយោបិ ខោ, វាសេដ្ឋ, ឯកច្ចោ បាណាតិបាតី ហោតិ អទិន្នាទាយី កាមេសុមិច្ឆាចារី មុសាវាទី បិសុណវាចោ ផរុសវាចោ សម្ផប្បលាបី អភិជ្ឈាលុ ព្យាបន្នចិត្តោ មិច្ឆាទិដ្ឋី។ ឥតិ ខោ, វាសេដ្ឋ, យេមេ ធម្មា អកុសលា អកុសលសង្ខាតា សាវជ្ជា សាវជ្ជសង្ខាតា អសេវិតព្ពា អសេវិតព្ពសង្ខាតា នអលមរិយា នអលមរិយសង្ខាតា កណ្ហា កណ្ហវិបាកា វិញ្ញុគរហិតា, ខត្តិយេបិ តេ [ខោ វាសេដ្ឋ (ក.)] ឯកច្ចេ សន្ទិស្សន្តិ។ ព្រាហ្មណោបិ ខោ, វាសេដ្ឋ…បេ… វេស្សោបិ ខោ, វាសេដ្ឋ…បេ… សុទ្ទោបិ ខោ, វាសេដ្ឋ, ឯកច្ចោ បាណាតិបាតី ហោតិ អទិន្នាទាយី កាមេសុមិច្ឆាចារី មុសាវាទី បិសុណវាចោ ផរុសវាចោ សម្ផប្បលាបី អភិជ្ឈាលុ ព្យាបន្នចិត្តោ មិច្ឆាទិដ្ឋី។ ឥតិ ខោ, វាសេដ្ឋ, យេមេ ធម្មា អកុសលា អកុសលសង្ខាតា…បេ… កណ្ហា កណ្ហវិបាកា វិញ្ញុគរហិតា; សុទ្ទេបិ តេ ឯកច្ចេ សន្ទិស្សន្តិ។

“ខត្តិយោបិ ខោ, វាសេដ្ឋ, ឯកច្ចោ បាណាតិបាតា បដិវិរតោ ហោតិ, អទិន្នាទានា បដិវិរតោ, កាមេសុមិច្ឆាចារា បដិវិរតោ, មុសាវាទា បដិវិរតោ, បិសុណាយ វាចាយ បដិវិរតោ, ផរុសាយ វាចាយ បដិវិរតោ,

សម្ផប្បលាបា បដិវិរតោ, អនភិជ្ឈាលុ អព្យាបន្នចិត្តោ, សម្មាទិដ្ឋី។ ឥតិ ខោ, វាសេដ្ឋ, យេមេ ធម្មា កុសលា កុសលសង្ខាតា អនវជ្ជា អនវជ្ជសង្ខាតា សេវិតព្ពា សេវិតព្ពសង្ខាតា អលមរិយា អលមរិយសង្ខាតា សុក្កា សុក្កវិបាកា វិញ្ញុប្បសត្ថា, ខត្តិយេបិ តេ ឥធេកច្ចេ សន្ទិស្សន្តិ។ ព្រាហ្មណោបិ ខោ, វាសេដ្ឋ...បេ.... វេស្សោបិ ខោ, វាសេដ្ឋ...បេ.... សុទ្ទោបិ ខោ, វាសេដ្ឋ, ឥធេកច្ចោ បាណាតិបាតា បដិវិរតោ ហោតិ...បេ.... អនភិជ្ឈាលុ , អព្យាបន្នចិត្តោ, សម្មាទិដ្ឋី។ ឥតិ ខោ, វាសេដ្ឋ, យេមេ ធម្មា កុសលា កុសលសង្ខាតា អនវជ្ជា អនវជ្ជសង្ខាតា សេវិតព្ពា សេវិតព្ពសង្ខាតា អលមរិយា អលមរិយសង្ខាតា សុក្កា សុក្កវិបាកា វិញ្ញុប្បសត្ថា; សុទ្ទេបិ តេ ឥធេកច្ចេ សន្ទិស្សន្តិ។

១១៦. “ឥមេសុ ខោ, វាសេដ្ឋ, ចតូសុ វណ្ណេសុ ឯវំ ឧភយវោកិណ្ណេសុ វត្តមានេសុ កណ្ហសុក្កេសុ ធម្មេសុ វិញ្ញុគរហិតេសុ ចេវ វិញ្ញុប្បសត្ថេសុ ច យទេត្ថ ព្រាហ្មណា ឯវមាហំសុ – ‘ព្រាហ្មណោវ សេដ្ឋោ វណ្ណោ, ហីនា អញ្ញេ វណ្ណា; ព្រាហ្មណោវ សុក្កោ វណ្ណោ, កណ្ហា អញ្ញេ វណ្ណា; ព្រាហ្មណាវ សុជ្ឈន្តិ, នោ អព្រាហ្មណា; ព្រាហ្មណាវ ព្រហ្មុនោ បុត្តា ឱរសា មុខតោ ជាតា ព្រហ្មជា ព្រហ្មនិម្មិតា ព្រហ្មទាយាទា’តិ។ តំ តេសំ វិញ្ញូ នានុជានន្តិ។ តំ កិស្ស ហេតុ? ឥមេសញ្ហិ, វាសេដ្ឋ, ចតុន្នំ វណ្ណានំ យោ ហោតិ ភិក្ខុ អរហំ ខីណាសវោ វុសិតវា កតករណីយោ ឱហិតភារោ អនុប្បត្តសទត្ថោ បរិក្ខីណភវសំយោជនោ សម្មទញ្ញាវិមុត្តោ, សោ នេសំ អគ្គមក្ខាយតិ ធម្មេនេវ, នោ អធម្មេន។ ធម្មោ ហិ, វាសេដ្ឋ, សេដ្ឋោ ជនេតស្មិំ, ទិដ្ឋេ ចេវ ធម្មេ អភិសម្បរាយញ្ច ។

១១៧. “តទមិនាបេតំ, វាសេដ្ឋ, បរិយាយេន វេទិតព្ពំ, យថា ធម្មោវ សេដ្ឋោ ជនេតស្មិំ, ទិដ្ឋេ ចេវ ធម្មេ អភិសម្បរាយញ្ច។

“ជានាតិ ខោ [ខោ បន (ក.)], វាសេដ្ឋ, រាជា បសេនទិ កោសលោ – ‘សមណោ គោតមោ អនន្តរា [អនុត្តរោ (ពហូសុ)] សក្យកុលា បព្ពជិតោ’តិ។ សក្យា ខោ បន, វាសេដ្ឋ, រញ្ញោ បសេនទិស្ស កោសលស្ស អនុយុត្តា [អនន្តរា អនុយន្តា (ស្យា.), អនន្តរា អនុយុត្តា (ក.)] ភវន្តិ។ ករោន្តិ ខោ, វាសេដ្ឋ, សក្យា រញ្ញេ បសេនទិម្ហិ កោសលេ និបច្ចការំ អភិវាទនំ បច្ចុដ្ឋានំ អញ្ជលិកម្មំ សាមីចិកម្មំ។ ឥតិ ខោ, វាសេដ្ឋ, យំ ករោន្តិ សក្យា រញ្ញេ បសេនទិម្ហិ កោសលេ និបច្ចការំ អភិវាទនំ បច្ចុដ្ឋានំ អញ្ជលិកម្មំ សាមីចិកម្មំ, ករោតិ តំ រាជា បសេនទិ កោសលោ តថាគតេ និបច្ចការំ អភិវាទនំ បច្ចុដ្ឋានំ អញ្ជលិកម្មំ សាមីចិកម្មំ, ន នំ [ននុ (ពហូសុ)] ‘សុជាតោ សមណោ គោតមោ, ទុជ្ជាតោហមស្មិ។ ពលវា សមណោ គោតមោ, ទុព្ពលោហមស្មិ។ បាសាទិកោ សមណោ គោតមោ, ទុព្ពណ្ណោហមស្មិ។ មហេសក្ខោ សមណោ គោតមោ, អប្បេសក្ខោហមស្មី’តិ។ អថ ខោ នំ ធម្មំយេវ សក្ករោន្តោ ធម្មំ គរុំ ករោន្តោ ធម្មំ មានេន្តោ ធម្មំ បូជេន្តោ ធម្មំ អបចាយមានោ ឯវំ រាជា បសេនទិ កោសលោ តថាគតេ និបច្ចការំ ករោតិ, អភិវាទនំ បច្ចុដ្ឋានំ អញ្ជលិកម្មំ សាមីចិកម្មំ។ ឥមិនាបិ ខោ ឯតំ, វាសេដ្ឋ, បរិយាយេន វេទិតព្ពំ, យថា ធម្មោវ សេដ្ឋោ ជនេតស្មិំ, ទិដ្ឋេ ចេវ ធម្មេ អភិសម្បរាយញ្ច។

១១៨. “តុម្ហេ ខ្វត្ថ, វាសេដ្ឋ, នានាជច្ចា នានានាមា នានាគោត្តា នានាកុលា អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិតា។ ‘កេ តុម្ហេ’តិ – បុដ្ឋា សមានា ‘សមណា សក្យបុត្តិយាម្ហា’តិ – បដិជានាថ។ យស្ស ខោ បនស្ស, វាសេដ្ឋ, តថាគតេ សទ្ធា និវិដ្ឋា មូលជាតា បតិដ្ឋិតា ទឡ្ហា អសំហារិយា សមណេន វា ព្រាហ្មណេន វា ទេវេន វា មារេន វា ព្រហ្មុនា វា កេនចិ វា លោកស្មិំ, តស្សេតំ កល្លំ វចនាយ – ‘ភគវតោម្ហិ បុត្តោ ឱរសោ មុខតោ ជាតោ ធម្មជោ ធម្មនិម្មិតោ ធម្មទាយាទោ’តិ។ តំ កិស្ស ហេតុ? តថាគតស្ស ហេតំ, វាសេដ្ឋ, អធិវចនំ ‘ធម្មកាយោ’ ឥតិបិ, ‘ព្រហ្មកាយោ’ ឥតិបិ, ‘ធម្មភូតោ’ ឥតិបិ, ‘ព្រហ្មភូតោ’ ឥតិបិ។

១១៩. “ហោតិ ខោ សោ, វាសេដ្ឋ, សមយោ យំ កទាចិ ករហចិ ទីឃស្ស អទ្ធុនោ អច្ចយេន អយំ លោកោ សំវដ្ដតិ។ សំវដ្ដមានេ លោកេ យេភុយ្យេន សត្តា អាភស្សរសំវត្តនិកា ហោន្តិ។ តេ តត្ថ ហោន្តិ មនោមយា បីតិភក្ខា សយំបភា អន្តលិក្ខចរា សុភដ្ឋាយិនោ ចិរំ ទីឃមទ្ធានំ តិដ្ឋន្តិ។

“ហោតិ ខោ សោ, វាសេដ្ឋ, សមយោ យំ កទាចិ ករហចិ ទីឃស្ស អទ្ធុនោ អច្ចយេន អយំ លោកោ វិវដ្ដតិ។ វិវដ្ដមានេ លោកេ យេភុយ្យេន សត្តា អាភស្សរកាយា ចវិត្វា ឥត្ថត្តំ អាគច្ឆន្តិ។ តេធ ហោន្តិ មនោមយា បីតិភក្ខា សយំបភា អន្តលិក្ខចរា សុភដ្ឋាយិនោ ចិរំ ទីឃមទ្ធានំ តិដ្ឋន្តិ។

រសបថវិបាតុភាវោ

១២០. “ឯកោទកីភូតំ ខោ បន, វាសេដ្ឋ, តេន សមយេន ហោតិ អន្ធការោ អន្ធការតិមិសា ។ ន ចន្ទិមសូរិយា បញ្ញាយន្តិ, ន នក្ខត្តានិ តារករូបានិ បញ្ញាយន្តិ, ន រត្តិន្ទិវា បញ្ញាយន្តិ, ន មាសឌ្ឍមាសា បញ្ញាយន្តិ, ន

ឧតុសំវច្ឆរា បញ្ញាយន្តិ , ន ឥត្ថិបុមា បញ្ញាយន្តិ, សត្តា សត្តាត្វេវ សង្ខ្យំ គច្ឆន្តិ។ អថ ខោ តេសំ, វាសេដ្ឋ, សត្តានំ កទាចិ ករហចិ ទីឃស្ស អទ្ធុនោ អច្ចយេន រសបថវី ឧទកស្មិំ សមតនិ [សមតានិ (ពហូសុ)]; សេយ្យថាបិ នាម បយសោ តត្តស្ស [បយតត្តស្ស (ស្យា.)] និព្ពាយមានស្ស ឧបរិ សន្តានកំ ហោតិ, ឯវមេវ បាតុរហោសិ។ សា អហោសិ វណ្ណសម្បន្នា គន្ធសម្បន្នា រសសម្បន្នា, សេយ្យថាបិ នាម សម្បន្នំ វា សប្បិ សម្បន្នំ វា នវនីតំ ឯវំវណ្ណា អហោសិ។ សេយ្យថាបិ នាម ខុទ្ទមធុំ [ខុទ្ទំ មធុំ (ក. សី.)] អនេឡកំ [អនេលកំ (សី. បី.)], ឯវមស្សាទា អហោសិ។ អថ ខោ, វាសេដ្ឋ, អញ្ញតរោ សត្តោ លោលជាតិកោ – ‘អម្ភោ, កិមេវិទំ ភវិស្សតី’តិ រសបថវិំ អង្គុលិយា សាយិ។ តស្ស រសបថវិំ អង្គុលិយា សាយតោ អច្ឆាទេសិ, តណ្ហា ចស្ស ឱក្កមិ។ អញ្ញេបិ ខោ, វាសេដ្ឋ, សត្តា តស្ស សត្តស្ស ទិដ្ឋានុគតិំ អាបជ្ជមានា រសបថវិំ អង្គុលិយា សាយិំសុ។ តេសំ រសបថវិំ អង្គុលិយា សាយតំ អច្ឆាទេសិ, តណ្ហា ច តេសំ ឱក្កមិ។

ចន្ទិមសូរិយាទិបាតុភាវោ

១២១. “អថ ខោ តេ, វាសេដ្ឋ, សត្តា រសបថវិំ ហត្ថេហិ អាលុម្បការកំ ឧបក្កមិំសុ បរិភុញ្ជិតុំ។ យតោ ខោ តេ [យតោ ខោ (សី. ស្យា. បី.)], វាសេដ្ឋ, សត្តា រសបថវិំ ហត្ថេហិ អាលុម្បការកំ ឧបក្កមិំសុ បរិភុញ្ជិតុំ។ អថ តេសំ សត្តានំ សយំបភា អន្តរធាយិ។ សយំបភាយ អន្តរហិតាយ ចន្ទិមសូរិយា បាតុរហេសុំ។ ចន្ទិមសូរិយេសុ បាតុភូតេសុ នក្ខត្តានិ តារករូបានិ បាតុរហេសុំ។ នក្ខត្តេសុ តារករូបេសុ បាតុភូតេសុ រត្តិន្ទិវា បញ្ញាយិំសុ។ រត្តិន្ទិវេសុ បញ្ញាយមានេសុ មាសឌ្ឍមាសា បញ្ញាយិំសុ។ មាសឌ្ឍមាសេសុ បញ្ញាយមានេសុ ឧតុសំវច្ឆរា បញ្ញាយិំសុ។ ឯត្តាវតា ខោ , វាសេដ្ឋ, អយំ លោកោ បុន វិវដ្ដោ ហោតិ។

១២២. “អថ ខោ តេ, វាសេដ្ឋ, សត្តា រសបថវិំ បរិភុញ្ជន្តា តំភក្ខា [តព្ភក្ខា (ស្យា.)] តទាហារា ចិរំ ទីឃមទ្ធានំ អដ្ឋំសុ។ យថា យថា ខោ តេ, វាសេដ្ឋ, សត្តា រសបថវិំ បរិភុញ្ជន្តា តំភក្ខា តទាហារា ចិរំ ទីឃមទ្ធានំ អដ្ឋំសុ, តថា តថា តេសំ សត្តានំ (រសបថវិំ បរិភុញ្ជន្តានំ) [( ) សី. ស្យា. បី. បោត្ថកេសុ នត្ថិ] ខរត្តញ្ចេវ កាយស្មិំ ឱក្កមិ, វណ្ណវេវណ្ណតា [វណ្ណវេវជ្ជតា (ដីកា)] ច បញ្ញាយិត្ថ។ ឯកិទំ សត្តា វណ្ណវន្តោ ហោន្តិ, ឯកិទំ សត្តា ទុព្ពណ្ណា។ តត្ថ យេ តេ សត្តា វណ្ណវន្តោ, តេ ទុព្ពណ្ណេ សត្តេ អតិមញ្ញន្តិ – ‘មយមេតេហិ វណ្ណវន្តតរា, អម្ហេហេតេ ទុព្ពណ្ណតរា’តិ។ តេសំ វណ្ណាតិមានបច្ចយា មានាតិមានជាតិកានំ រសបថវិំ អន្តរធាយិ។ រសាយ បថវិយា អន្តរហិតាយ សន្និបតិំសុ។ សន្និបតិត្វា អនុត្ថុនិំសុ – ‘អហោ រសំ, អហោ រស’ន្តិ! តទេតរហិបិ មនុស្សា កញ្ចិទេវ សុរសំ [សាធុរសំ (សី. ស្យា. បី.)] លភិត្វា ឯវមាហំសុ – ‘អហោ រសំ, អហោ រស’ន្តិ! តទេវ បោរាណំ អគ្គញ្ញំ អក្ខរំ អនុសរន្តិ, ន ត្វេវស្ស អត្ថំ អាជានន្តិ។

ភូមិបប្បដកបាតុភាវោ

១២៣. “អថ ខោ តេសំ, វាសេដ្ឋ, សត្តានំ រសាយ បថវិយា អន្តរហិតាយ ភូមិបប្បដកោ បាតុរហោសិ។ សេយ្យថាបិ នាម អហិច្ឆត្តកោ, ឯវមេវ បាតុរហោសិ។ សោ អហោសិ វណ្ណសម្បន្នោ គន្ធសម្បន្នោ រសសម្បន្នោ, សេយ្យថាបិ នាម សម្បន្នំ វា សប្បិ សម្បន្នំ វា នវនីតំ ឯវំវណ្ណោ អហោសិ។ សេយ្យថាបិ នាម ខុទ្ទមធុំ អនេឡកំ, ឯវមស្សាទោ អហោសិ។

“អថ ខោ តេ, វាសេដ្ឋ, សត្តា ភូមិបប្បដកំ ឧបក្កមិំសុ បរិភុញ្ជិតុំ។ តេ តំ បរិភុញ្ជន្តា តំភក្ខា តទាហារា ចិរំ ទីឃមទ្ធានំ អដ្ឋំសុ។ យថា យថា ខោ តេ, វាសេដ្ឋ, សត្តា ភូមិបប្បដកំ បរិភុញ្ជន្តា តំភក្ខា តទាហារា ចិរំ ទីឃមទ្ធានំ អដ្ឋំសុ, តថា តថា តេសំ សត្តានំ ភិយ្យោសោ មត្តាយ ខរត្តញ្ចេវ កាយស្មិំ ឱក្កមិ, វណ្ណវេវណ្ណតា ច បញ្ញាយិត្ថ។ ឯកិទំ សត្តា វណ្ណវន្តោ ហោន្តិ, ឯកិទំ សត្តា ទុព្ពណ្ណា។ តត្ថ យេ តេ សត្តា វណ្ណវន្តោ, តេ ទុព្ពណ្ណេ សត្តេ អតិមញ្ញន្តិ – ‘មយមេតេហិ វណ្ណវន្តតរា, អម្ហេហេតេ ទុព្ពណ្ណតរា’តិ។ តេសំ វណ្ណាតិមានបច្ចយា មានាតិមានជាតិកានំ ភូមិបប្បដកោ អន្តរធាយិ។

បទាលតាបាតុភាវោ

១២៤. “ភូមិបប្បដកេ អន្តរហិតេ បទាលតា [សទ្ទាលតា (សី.)] បាតុរហោសិ, សេយ្យថាបិ នាម កលម្ពុកា [កលម្ពកា (ស្យា.)], ឯវមេវ បាតុរហោសិ។ សា អហោសិ វណ្ណសម្បន្នា គន្ធសម្បន្នា រសសម្បន្នា, សេយ្យថាបិ នាម សម្បន្នំ វា សប្បិ សម្បន្នំ វា នវនីតំ ឯវំវណ្ណា អហោសិ។ សេយ្យថាបិ នាម ខុទ្ទមធុំ អនេឡកំ, ឯវមស្សាទា អហោសិ។

“អថ ខោ តេ, វាសេដ្ឋ, សត្តា បទាលតំ ឧបក្កមឹសុ បរិភុញ្ជិតុំ។ តេ តំ បរិភុញ្ជន្តា តំភក្ខា តទាហារា ចិរំ ទីឃមទ្ធានំ អដ្ឋំសុ។ យថា យថា ខោ តេ, វាសេដ្ឋ, សត្តា បទាលតំ បរិភុញ្ជន្តា តំភក្ខា តទាហារា ចិរំ ទីឃមទ្ធានំ អដ្ឋំសុ, តថា តថា តេសំ សត្តានំ ភិយ្យោសោមត្តាយ ខរត្តញ្ចេវ កាយស្មិំ ឱក្កមិ, វណ្ណវេវណ្ណតា ច បញ្ញាយិត្ថ។ ឯកិទំ សត្តា វណ្ណវន្តោ ហោន្តិ, ឯកិទំ សត្តា ទុព្ពណ្ណា។ តត្ថ យេ តេ សត្តា វណ្ណវន្តោ, តេ ទុព្ពណ្ណេ សត្តេ អតិមញ្ញន្តិ – ‘មយមេតេហិ វណ្ណវន្តតរា, អម្ហេហេតេ ទុព្ពណ្ណតរា’តិ។ តេសំ វណ្ណាតិមានបច្ចយា មានាតិមានជាតិកានំ បទាលតា អន្តរធាយិ។

“បទាលតាយ អន្តរហិតាយ សន្និបតឹសុ។ សន្និបតិត្វា អនុត្ថុនឹសុ – ‘អហុ វត នោ, អហាយិ វត នោ បទាលតា’តិ! តទេតរហិបិ មនុស្សា កេនចិ [កេនចិទេវ (សី. ស្យា. បី.)] ទុក្ខធម្មេន ផុដ្ឋា ឯវមាហំសុ – ‘អហុ វត នោ, អហាយិ វត នោ’តិ! តទេវ បោរាណំ អគ្គញ្ញំ អក្ខរំ អនុសរន្តិ, ន ត្វេវស្ស អត្ថំ អាជានន្តិ។

អកដ្ឋបាកសាលិបាតុភាវោ

១២៥. “អថ ខោ តេសំ, វាសេដ្ឋ, សត្តានំ បទាលតាយ អន្តរហិតាយ អកដ្ឋបាកោ សាលិ បាតុរហោសិ អកណោ អថុសោ សុទ្ធោ សុគន្ធោ តណ្ឌុលប្ផលោ។ យំ តំ សាយំ សាយមាសាយ អាហរន្តិ, បាតោ តំ ហោតិ បក្កំ បដិវិរូឡ្ហំ។ យំ តំ បាតោ បាតរាសាយ អាហរន្តិ, សាយំ តំ ហោតិ បក្កំ បដិវិរូឡ្ហំ; នាបទានំ បញ្ញាយតិ។ អថ ខោ តេ, វាសេដ្ឋ, សត្តា អកដ្ឋបាកំ សាលឹ បរិភុញ្ជន្តា តំភក្ខា តទាហារា ចិរំ ទីឃមទ្ធានំ អដ្ឋំសុ។

ឥត្ថិបុរិសលិង្គបាតុភាវោ

១២៦. “យថា យថា ខោ តេ, វាសេដ្ឋ, សត្តា អកដ្ឋបាកំ សាលឹ បរិភុញ្ជន្តា តំភក្ខា តទាហារា ចិរំ ទីឃមទ្ធានំ អដ្ឋំសុ, តថា តថា តេសំ សត្តានំ ភិយ្យោសោមត្តាយ ខរត្តញ្ចេវ កាយស្មិំ ឱក្កមិ, វណ្ណវេវណ្ណតា ច បញ្ញាយិត្ថ, ឥត្ថិយា ច ឥត្ថិលិង្គំ បាតុរហោសិ បុរិសស្ស ច បុរិសលិង្គំ។ ឥត្ថី ច បុរិសំ អតិវេលំ ឧបនិជ្ឈាយតិ បុរិសោ ច ឥត្ថឹ។ តេសំ អតិវេលំ អញ្ញមញ្ញំ ឧបនិជ្ឈាយតំ សារាគោ ឧទបាទិ, បរិឡាហោ កាយស្មិំ ឱក្កមិ។ តេ បរិឡាហបច្ចយា មេថុនំ ធម្មំ បដិសេវឹសុ។

“យេ ខោ បន តេ, វាសេដ្ឋ, តេន សមយេន សត្តា បស្សន្តិ មេថុនំ ធម្មំ បដិសេវន្តេ, អញ្ញេ បំសុំ ខិបន្តិ, អញ្ញេ សេដ្ឋិំ ខិបន្តិ , អញ្ញេ គោមយំ ខិបន្តិ – ‘នស្ស អសុចិ [វសលិ (ស្យា.), វសលី (ក.)], នស្ស អសុចី’តិ។ ‘កថញ្ហិ នាម សត្តោ សត្តស្ស ឯវរូបំ ករិស្សតី’តិ! តទេតរហិបិ មនុស្សា ឯកច្ចេសុ ជនបទេសុ វធុយា និព្ពុយ្ហមានាយ [និវុយ្ហមានាយ, និគ្គយ្ហមានាយ (ក.)] អញ្ញេ បំសុំ ខិបន្តិ, អញ្ញេ សេដ្ឋិំ ខិបន្តិ, អញ្ញេ គោមយំ ខិបន្តិ។ តទេវ បោរាណំ អគ្គញ្ញំ អក្ខរំ អនុសរន្តិ, ន ត្វេវស្ស អត្ថំ អាជានន្តិ។

មេថុនធម្មសមាចារោ

១២៧. “អធម្មសម្មតំ ខោ បន [អធម្មសម្មតំ តំ ខោ បន (ស្យា.), អធម្មសម្មតំ ខោ បន តំ (?)], វាសេដ្ឋ, តេន សមយេន ហោតិ, តទេតរហិ ធម្មសម្មតំ។ យេ ខោ បន, វាសេដ្ឋ, តេន សមយេន សត្តា មេថុនំ ធម្មំ បដិសេវន្តិ, តេ មាសម្បិ ទ្វេមាសម្បិ ន លភន្តិ គាមំ វា និគមំ វា បវិសិតុំ។ យតោ ខោ តេ, វាសេដ្ឋ, សត្តា តស្មិំ អសទ្ធម្មេ អតិវេលំ បាតព្យតំ អាបជ្ជឹសុ។ អថ អគារានិ ឧបក្កមឹសុ កាតុំ តស្សេវ អសទ្ធម្មស្ស បដិច្ឆាទនត្ថំ។ អថ ខោ, វាសេដ្ឋ, អញ្ញតរស្ស សត្តស្ស អលសជាតិកស្ស ឯតទហោសិ – ‘អម្ភោ, កិមេវាហំ វិហញ្ញាមិ សាលឹ អាហរន្តោ សាយំ សាយមាសាយ បាតោ បាតរាសាយ! យំនូនាហំ សាលឹ អាហរេយ្យំ សកឹទេវ [សកឹទេវ (ក.)] សាយបាតរាសាយា’តិ !

“អថ ខោ សោ, វាសេដ្ឋ, សត្តោ សាលឹ អាហាសិ សកឹទេវ សាយបាតរាសាយ។ អថ ខោ, វាសេដ្ឋ, អញ្ញតរោ សត្តោ យេន សោ សត្តោ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា តំ សត្តំ ឯតទវោច – ‘ឯហិ, ភោ សត្ត, សាលាហារំ គមិស្សាមា’តិ។ ‘អលំ, ភោ សត្ត, អាហតោ [អាហដោ (ស្យា.)] មេ សាលិ សកឹទេវ សាយបាតរាសាយា’តិ។ អថ ខោ សោ, វាសេដ្ឋ, សត្តោ តស្ស សត្តស្ស ទិដ្ឋានុគតឹ អាបជ្ជមានោ សាលឹ អាហាសិ សកឹទេវ ទ្វីហាយ។ ‘ឯវម្បិ កិរ, ភោ, សាធូ’តិ។

“អថ ខោ, វាសេដ្ឋ, អញ្ញតរោ សត្តោ យេន សោ សត្តោ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា តំ សត្តំ ឯតទវោច – ‘ឯហិ, ភោ សត្ត, សាលាហារំ គមិស្សាមា’តិ។ ‘អលំ, ភោ សត្ត, អាហតោ មេ សាលិ សកឹទេវ ទ្វីហាយា’តិ។ អថ ខោ

សោ, វាសេដ្ឋ, សត្តោ តស្ស សត្តស្ស ទិដ្ឋានុគតិំ អាបជ្ជមានោ សាលិំ អាហាសិ សកឹទេវ ចតូហាយ, ‘ឯវម្បិ កិរ, ភោ, សាធូ’តិ។

“អថ ខោ, វាសេដ្ឋ, អញ្ញតរោ សត្តោ យេន សោ សត្តោ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា តំ សត្តំ ឯតទវោច – ‘ឯហិ, ភោ សត្ត, សាលាហារំ គមិស្សាមា’តិ។ ‘អលំ, ភោ សត្ត, អាហតោ មេ សាលិ សកិទេវ ចតូហាយា’តិ។ អថ ខោ សោ, វាសេដ្ឋ, សត្តោ តស្ស សត្តស្ស ទិដ្ឋានុគតិំ អាបជ្ជមានោ សាលិំ អាហាសិ សកិទេវ អដ្ឋាហាយ, ‘ឯវម្បិ កិរ, ភោ, សាធូ’តិ។

“យតោ ខោ តេ, វាសេដ្ឋ, សត្តា សន្និធិការកំ សាលិំ ឧបក្កមឹសុ បរិភុញ្ជិតុំ។ អថ កណោបិ តណ្ឌុលំ បរិយោនទ្ធិ, ថុសោបិ តណ្ឌុលំ បរិយោនទ្ធិ; លូនម្បិ នប្បដិវិរូឡ្ហំ , អបទានំ បញ្ញាយិត្ថ, សណ្ឌសណ្ឌា សាលយោ អដ្ឋំសុ។

សាលិវិភាគោ

១២៨. “អថ ខោ តេ, វាសេដ្ឋ, សត្តា សន្និបតឹសុ, សន្និបតិត្វា អនុត្ថុនឹសុ – ‘បាបកា វត, ភោ, ធម្មា សត្តេសុ បាតុភូតា។ មយញ្ហិ បុព្ពេ មនោមយា អហុម្ហា បីតិភក្ខា សយំបភា អន្តលិក្ខចរា សុភដ្ឋាយិនោ, ចិរំ ទីឃមទ្ធានំ អដ្ឋម្ហា។ តេសំ នោ អម្ហាកំ កទាចិ ករហចិ ទីឃស្ស អទ្ធុនោ អច្ចយេន រសបថវី ឧទកស្មិំ សមតនិ។ សា អហោសិ វណ្ណសម្បន្នា គន្ធសម្បន្នា រសសម្បន្នា។ តេ មយំ រសបថវិំ ហត្ថេហិ អាលុប្បការកំ ឧបក្កមិម្ហ បរិភុញ្ជិតុំ, តេសំ នោ រសបថវិំ ហត្ថេហិ អាលុប្បការកំ ឧបក្កមតំ បរិភុញ្ជិតុំ សយំបភា អន្តរធាយិ។ សយំបភាយ អន្តរហិតាយ ចន្ទិមសូរិយា បាតុរហេសុំ, ចន្ទិមសូរិយេសុ បាតុភូតេសុ នក្ខត្តានិ តារករូបានិ បាតុរហេសុំ, នក្ខត្តេសុ តារករូបេសុ បាតុភូតេសុ រត្តិន្ទិវា បញ្ញាយិំសុ, រត្តិន្ទិវេសុ បញ្ញាយមានេសុ មាសឌ្ឍមាសា បញ្ញាយិំសុ។ មាសឌ្ឍមាសេសុ បញ្ញាយមានេសុ ឧតុសំវច្ឆរា បញ្ញាយិំសុ។ តេ មយំ រសបថវិំ បរិភុញ្ជន្តា តំភក្ខា តទាហារា ចិរំ ទីឃមទ្ធានំ អដ្ឋម្ហា។ តេសំ នោ បាបកានំយេវ អកុសលានំ ធម្មានំ បាតុភាវា រសបថវី អន្តរធាយិ។ រសបថវិយា អន្តរហិតាយ ភូមិបប្បដកោ បាតុរហោសិ។ សោ អហោសិ វណ្ណសម្បន្នោ គន្ធសម្បន្នោ រសសម្បន្នោ។ តេ មយំ ភូមិបប្បដកំ ឧបក្កមិម្ហ បរិភុញ្ជិតុំ។ តេ មយំ តំ បរិភុញ្ជន្តា តំភក្ខា តទាហារា ចិរំ ទីឃមទ្ធានំ អដ្ឋម្ហា។ តេសំ នោ បាបកានំយេវ អកុសលានំ ធម្មានំ បាតុភាវា ភូមិបប្បដកោ អន្តរធាយិ។ ភូមិបប្បដកេ អន្តរហិតេ បទាលតា បាតុរហោសិ។ សា អហោសិ វណ្ណសម្បន្នា គន្ធសម្បន្នា រសសម្បន្នា។ តេ មយំ បទាលតំ ឧបក្កមិម្ហ បរិភុញ្ជិតុំ។ តេ មយំ តំ បរិភុញ្ជន្តា តំភក្ខា តទាហារា ចិរំ ទីឃមទ្ធានំ អដ្ឋម្ហា។ តេសំ នោ បាបកានំយេវ អកុសលានំ ធម្មានំ បាតុភាវា បទាលតា អន្តរធាយិ។ បទាលតាយ អន្តរហិតាយ អកដ្ឋបាកោ សាលិ បាតុរហោសិ អកណោ អថុសោ សុទ្ធោ សុគន្ធោ តណ្ឌុលប្ផលោ។ យំ តំ សាយំ សាយមាសាយ អាហរាម, បាតោ តំ ហោតិ បក្កំ បដិវិរូឡ្ហំ។ យំ តំ បាតោ បាតរាសាយ អាហរាម, សាយំ តំ ហោតិ បក្កំ បដិវិរូឡ្ហំ។ នាបទានំ បញ្ញាយិត្ថ។ តេ មយំ អកដ្ឋបាកំ សាលិំ បរិភុញ្ជន្តា តំភក្ខា តទាហារា ចិរំ ទីឃមទ្ធានំ អដ្ឋម្ហា។ តេសំ នោ បាបកានំយេវ អកុសលានំ ធម្មានំ បាតុភាវា កណោបិ តណ្ឌុលំ បរិយោនទ្ធិ, ថុសោបិ តណ្ឌុលំ បរិយោនទ្ធិ, លូនម្បិ នប្បដិវិរូឡ្ហំ, អបទានំ បញ្ញាយិត្ថ, សណ្ឌសណ្ឌា សាលយោ ឋិតា។ យំនូន មយំ សាលិំ វិភជេយ្យាម, មរិយាទំ ឋបេយ្យាមា’តិ! អថ ខោ តេ, វាសេដ្ឋ, សត្តា សាលិំ វិភជឹសុ, មរិយាទំ ឋបេសុំ។

១២៩. “អថ ខោ, វាសេដ្ឋ, អញ្ញតរោ សត្តោ លោលជាតិកោ សកំ ភាគំ បរិរក្ខន្តោ អញ្ញតរំ [អញ្ញស្ស (?)] ភាគំ អទិន្នំ អាទិយិត្វា បរិភុញ្ជិ។ តមេនំ អគ្គហេសុំ, គហេត្វា ឯតទវោចុំ – ‘បាបកំ វត, ភោ សត្ត, ករោសិ, យត្រ ហិ នាម សកំ ភាគំ បរិរក្ខន្តោ អញ្ញតរំ ភាគំ អទិន្នំ អាទិយិត្វា បរិភុញ្ជសិ។ មាស្សុ, ភោ សត្ត, បុនបិ ឯវរូបមកាសី’តិ។ ‘ឯវំ, ភោ’តិ ខោ, វាសេដ្ឋ, សោ សត្តោ តេសំ សត្តានំ បច្ចស្សោសិ។ ទុតិយម្បិ ខោ, វាសេដ្ឋ, សោ សត្តោ...បេ.... តតិយម្បិ ខោ, វាសេដ្ឋ, សោ សត្តោ សកំ ភាគំ បរិរក្ខន្តោ អញ្ញតរំ ភាគំ អទិន្នំ អាទិយិត្វា បរិភុញ្ជិ។ តមេនំ អគ្គហេសុំ, គហេត្វា ឯតទវោចុំ – ‘បាបកំ វត, ភោ សត្ត, ករោសិ, យត្រ ហិ នាម សកំ ភាគំ បរិរក្ខន្តោ អញ្ញតរំ ភាគំ អទិន្នំ អាទិយិត្វា បរិភុញ្ជសិ។ មាស្សុ, ភោ សត្ត, បុនបិ ឯវរូបមកាសី’តិ។ អញ្ញេ បាណិនា បហរិំសុ, អញ្ញេ លេឌ្ឌុនា បហរិំសុ, អញ្ញេ ទណ្ឌេន បហរិំសុ។ តទគ្គេ ខោ, វាសេដ្ឋ, អទិន្នាទានំ បញ្ញាយតិ, គរហា បញ្ញាយតិ, មុសាវាទោ បញ្ញាយតិ, ទណ្ឌាទានំ បញ្ញាយតិ។

មហាសម្មតរាជា

១៣០. “អថ ខោ តេ, វាសេដ្ឋ, សត្តា សន្និបតឹសុ, សន្និបតិត្វា អនុត្ថុនឹសុ – ‘បាបកា វត ភោ ធម្មា សត្តេសុ បាតុភូតា, យត្រ ហិ នាម អទិន្នាទានំ បញ្ញាយិស្សតិ, គរហា បញ្ញាយិស្សតិ, មុសាវាទោ បញ្ញាយិស្សតិ, ទណ្ឌាទានំ

បញ្ញាយិស្សតិ។ យំនូន មយំ ឯកំ សត្តំ សម្មន្នេយ្យាម, យោ នោ សម្មា ខីយិតព្ពំ ខីយេយ្យ, សម្មា គរហិតព្ពំ គរហេយ្យ, សម្មា បព្ពាជេតព្ពំ បព្ពាជេយ្យ។ មយំ បនស្ស សាលីនំ ភាគំ អនុប្បទស្សាមា’តិ។

“អថ ខោ តេ, វាសេដ្ឋ, សត្តា យោ នេសំ សត្តោ អភិរូបតរោ ច ទស្សនីយតរោ ច បាសាទិកតរោ ច មហេសក្ខតរោ ច តំ សត្តំ ឧបសង្កមិត្វា ឯតទវោចុំ – ‘ឯហិ, ភោ សត្ត, សម្មា ខីយិតព្ពំ ខីយ, សម្មា គរហិតព្ពំ គរហ, សម្មា បព្ពាជេតព្ពំ បព្ពាជេហិ។ មយំ បន តេ សាលីនំ ភាគំ អនុប្បទស្សាមា’តិ។ ‘ឯវំ, ភោ’តិ ខោ, វាសេដ្ឋ, សោ សត្តោ តេសំ សត្តានំ បដិស្សុណិត្វា សម្មា ខីយិតព្ពំ ខីយិ, សម្មា គរហិតព្ពំ គរហិ, សម្មា បព្ពាជេតព្ពំ បព្ពាជេសិ។ តេ បនស្ស សាលីនំ ភាគំ អនុប្បទំសុ។

១៣១. “មហាជនសម្មតោតិ ខោ, វាសេដ្ឋ, ‘មហាសម្មតោ, មហាសម្មតោ’ ត្វេវ បឋមំ អក្ខរំ ឧបនិព្ពត្តំ។ ខេត្តានំ អធិបតីតិ ខោ, វាសេដ្ឋ, ‘ខត្តិយោ, ខត្តិយោ’ ត្វេវ ទុតិយំ អក្ខរំ ឧបនិព្ពត្តំ។ ធម្មេន បរេ រញ្ជេតីតិ ខោ, វាសេដ្ឋ, ‘រាជា, រាជា’ ត្វេវ តតិយំ អក្ខរំ ឧបនិព្ពត្តំ។ ឥតិ ខោ, វាសេដ្ឋ, ឯវមេតស្ស ខត្តិយមណ្ឌលស្ស បោរាណេន អគ្គញ្ញេន អក្ខរេន អភិនិព្ពត្តិ អហោសិ តេសំយេវ សត្តានំ, អនញ្ញេសំ។ សទិសានំយេវ, នោ អសទិសានំ។ ធម្មេនេវ, នោ អធម្មេន។ ធម្មោ ហិ, វាសេដ្ឋ, សេដ្ឋោ ជនេតស្មិំ ទិដ្ឋេ ចេវ ធម្មេ អភិសម្បរាយញ្ច។

ព្រាហ្មណមណ្ឌលំ

១៣២. “អថ ខោ តេសំ, វាសេដ្ឋ, សត្តានំយេវ [តេសំ យេវ ខោ វាសេដ្ឋ សត្តានំ (សី. បី.)] ឯកច្ចានំ ឯតទហោសិ – ‘បាបកា វត, ភោ, ធម្មា សត្តេសុ បាតុភូតា, យត្រ ហិ នាម អទិន្នាទានំ បញ្ញាយិស្សតិ, គរហា បញ្ញាយិស្សតិ, មុសាវាទោ បញ្ញាយិស្សតិ, ទណ្ឌាទានំ បញ្ញាយិស្សតិ, បព្ពាជនំ បញ្ញាយិស្សតិ។ យំនូន មយំ បាបកេ អកុសលេ ធម្មេ វាហេយ្យាមា’តិ។ តេ បាបកេ អកុសលេ ធម្មេ វាហេសុំ ។ បាបកេ អកុសលេ ធម្មេ វាហេន្តីតិ ខោ, វាសេដ្ឋ, ‘ព្រាហ្មណា, ព្រាហ្មណា’ ត្វេវ បឋមំ អក្ខរំ ឧបនិព្ពត្តំ។ តេ អរញ្ញាយតនេ បណ្ណកុដិយោ ករិត្វា បណ្ណកុដីសុ ឈាយន្តិ វីតង្គារា វីតធូមា បន្នមុសលា សាយំ សាយមាសាយ បាតោ បាតរាសាយ គាមនិគមរាជធានិយោ ឱសរន្តិ ឃាសមេសមានា [ឃាសមេសនា (សី. ស្យា. បី.)]។ តេ ឃាសំ បដិលភិត្វា បុនទេវ អរញ្ញាយតនេ បណ្ណកុដីសុ ឈាយន្តិ។ តមេនំ មនុស្សា ទិស្វា ឯវមាហំសុ – ‘ឥមេ ខោ, ភោ, សត្តា អរញ្ញាយតនេ បណ្ណកុដិយោ ករិត្វា បណ្ណកុដីសុ ឈាយន្តិ, វីតង្គារា វីតធូមា បន្នមុសលា សាយំ សាយមាសាយ បាតោ បាតរាសាយ គាមនិគមរាជធានិយោ ឱសរន្តិ ឃាសមេសមានា។ តេ ឃាសំ បដិលភិត្វា បុនទេវ អរញ្ញាយតនេ បណ្ណកុដីសុ ឈាយន្តី’តិ, ឈាយន្តីតិ ខោ [បណ្ណកុដីសុ ឈាយន្តិ ឈាយន្តីតិ ខោ (សី. បី.), បណ្ណកុដីសុ ឈាយន្តីតិ ខោ (ក.)], វាសេដ្ឋ, ‘ឈាយកា, ឈាយកា’ ត្វេវ ទុតិយំ អក្ខរំ ឧបនិព្ពត្តំ។ តេសំយេវ ខោ, វាសេដ្ឋ, សត្តានំ ឯកច្ចេ សត្តា អរញ្ញាយតនេ បណ្ណកុដីសុ តំ ឈានំ អនភិសម្ភុណមានា [អនភិសំភូនមានា (កត្ថចិ)] គាមសាមន្តំ និគមសាមន្តំ ឱសរិត្វា គន្ថេ ករោន្តា អច្ឆន្តិ។ តមេនំ មនុស្សា ទិស្វា ឯវមាហំសុ – ‘ឥមេ ខោ, ភោ, សត្តា អរញ្ញាយតនេ បណ្ណកុដីសុ តំ ឈានំ អនភិសម្ភុណមានា គាមសាមន្តំ និគមសាមន្តំ ឱសរិត្វា គន្ថេ ករោន្តា អច្ឆន្តិ, ន ទានិមេ ឈាយន្តី’តិ។ ន ទានិមេ [ន ទានិមេ ឈាយន្តី ន ទានិមេ (សី. បី. ក.)] ឈាយន្តីតិ ខោ, វាសេដ្ឋ, ‘អជ្ឈាយកា អជ្ឈាយកា’ ត្វេវ តតិយំ អក្ខរំ ឧបនិព្ពត្តំ។ ហីនសម្មតំ ខោ បន, វាសេដ្ឋ, តេន សមយេន ហោតិ, តទេតរហិ សេដ្ឋសម្មតំ។ ឥតិ ខោ, វាសេដ្ឋ, ឯវមេតស្ស ព្រាហ្មណមណ្ឌលស្ស បោរាណេន អគ្គញ្ញេន អក្ខរេន អភិនិព្ពត្តិ អហោសិ តេសំយេវ សត្តានំ , អនញ្ញេសំ សទិសានំយេវ នោ អសទិសានំ ធម្មេនេវ , នោ អធម្មេន។ ធម្មោ ហិ, វាសេដ្ឋ, សេដ្ឋោ ជនេតស្មិំ ទិដ្ឋេ ចេវ ធម្មេ អភិសម្បរាយញ្ច។

វេស្សមណ្ឌលំ

១៣៣. “តេសំយេវ ខោ, វាសេដ្ឋ, សត្តានំ ឯកច្ចេ សត្តា មេថុនំ ធម្មំ សមាទាយ វិសុកម្មន្តេ [វិស្សុតកម្មន្តេ (សី. បី.), វិស្សុកម្មន្តេ (ក. សី.), វិសុំ កម្មន្តេ (ស្យា. ក.)] បយោជេសុំ។ មេថុនំ ធម្មំ សមាទាយ វិសុកម្មន្តេ បយោជេន្តីតិ ខោ, វាសេដ្ឋ, ‘វេស្សា, វេស្សា’ ត្វេវ អក្ខរំ ឧបនិព្ពត្តំ។ ឥតិ ខោ, វាសេដ្ឋ, ឯវមេតស្ស វេស្សមណ្ឌលស្ស បោរាណេន អគ្គញ្ញេន អក្ខរេន អភិនិព្ពត្តិ អហោសិ តេសញ្ញេវ សត្តានំ អនញ្ញេសំ សទិសានំយេវ , នោ អសទិសានំ, ធម្មេនេវ នោ អធម្មេន។ ធម្មោ ហិ, វាសេដ្ឋ, សេដ្ឋោ ជនេតស្មិំ ទិដ្ឋេ ចេវ ធម្មេ អភិសម្បរាយញ្ច។

សុទ្ទមណ្ឌលំ

១៣៤. “តេសញ្ញេវ ខោ, វាសេដ្ឋ, សត្តានំ យេ តេ សត្តា អវសេសា តេ លុទ្ទាចារា ខុទ្ទាចារា អហេសុំ។ លុទ្ទាចារា ខុទ្ទាចារាតិ ខោ, វាសេដ្ឋ, ‘សុទ្ទា, សុទ្ទា’ ត្វេវ អក្ខរំ ឧបនិព្ពត្តំ។ ឥតិ ខោ, វាសេដ្ឋ, ឯវមេតស្ស សុទ្ទ

មណ្ឌលស្ស បោរាណេន អគ្គញ្ញេន អក្ខរេន អភិនិព្ពត្តិ អហោសិ តេសំយេវ សត្តានំ អនញ្ញេសំ, សទិសានំយេវ នោ អសទិសានំ, ធម្មេនេវ, នោ អធម្មេន។ ធម្មោ ហិ, វាសេដ្ឋ, សេដ្ឋោ ជនេតស្មិំ ទិដ្ឋេ ចេវ ធម្មេ អភិសម្បរាយញ្ច។

១៣៥. “អហុ ខោ សោ, វាសេដ្ឋ, សមយោ, យំ ខត្តិយោបិ សកំ ធម្មំ គរហមានោ អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជតិ – ‘សមណោ ភវិស្សាមី’តិ។ ព្រាហ្មណោបិ ខោ, វាសេដ្ឋ…បេ… វេស្សោបិ ខោ, វាសេដ្ឋ…បេ… សុទ្ទោបិ ខោ, វាសេដ្ឋ, សកំ ធម្មំ គរហមានោ អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជតិ – ‘សមណោ ភវិស្សាមី’តិ។ ឥមេហិ ខោ, វាសេដ្ឋ, ចតូហិ មណ្ឌលេហិ សមណមណ្ឌលស្ស អភិនិព្ពត្តិ អហោសិ, តេសំយេវ សត្តានំ អនញ្ញេសំ, សទិសានំយេវ នោ អសទិសានំ, ធម្មេនេវ នោ អធម្មេន។ ធម្មោ ហិ, វាសេដ្ឋ, សេដ្ឋោ ជនេតស្មិំ ទិដ្ឋេ ចេវ ធម្មេ អភិសម្បរាយញ្ច។

ទុច្ចរិតាទិកថា

១៣៦. “ខត្តិយោបិ ខោ, វាសេដ្ឋ, កាយេន ទុច្ចរិតំ ចរិត្វា វាចាយ ទុច្ចរិតំ ចរិត្វា មនសា ទុច្ចរិតំ ចរិត្វា មិច្ឆាទិដ្ឋិកោ មិច្ឆាទិដ្ឋិកម្មសមាទានោ [ឥទំ បទំ សី. ឥបោត្ថកេសុ នត្ថិ] មិច្ឆាទិដ្ឋិកម្មសមាទានហេតុ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា អបាយំ ទុគ្គតិំ វិនិបាតំ និរយំ ឧបបជ្ជតិ។ ព្រាហ្មណោបិ ខោ, វាសេដ្ឋ…បេ… វេស្សោបិ ខោ, វាសេដ្ឋ… សុទ្ទោបិ ខោ, វាសេដ្ឋ… សមណោបិ ខោ, វាសេដ្ឋ, កាយេន ទុច្ចរិតំ ចរិត្វា វាចាយ ទុច្ចរិតំ ចរិត្វា មនសា ទុច្ចរិតំ ចរិត្វា មិច្ឆាទិដ្ឋិកោ មិច្ឆាទិដ្ឋិកម្មសមាទានោ មិច្ឆាទិដ្ឋិកម្មសមាទានហេតុ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា អបាយំ ទុគ្គតិំ វិនិបាតំ និរយំ ឧបបជ្ជតិ។

“ខត្តិយោបិ ខោ, វាសេដ្ឋ, កាយេន សុចរិតំ ចរិត្វា វាចាយ សុចរិតំ ចរិត្វា មនសា សុចរិតំ ចរិត្វា សម្មាទិដ្ឋិកោ សម្មាទិដ្ឋិកម្មសមាទានោ [ឥទំ បទំ សី. បី. បោត្ថកេសុ នត្ថិ] សម្មាទិដ្ឋិកម្មសមាទានហេតុ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា សុគតិំ សគ្គំ លោកំ ឧបបជ្ជតិ។ ព្រាហ្មណោបិ ខោ, វាសេដ្ឋ…បេ… វេស្សោបិ ខោ, វាសេដ្ឋ… សុទ្ទោបិ ខោ, វាសេដ្ឋ… សមណោបិ ខោ, វាសេដ្ឋ, កាយេន សុចរិតំ ចរិត្វា វាចាយ សុចរិតំ ចរិត្វា មនសា សុចរិតំ ចរិត្វា សម្មាទិដ្ឋិកោ សម្មាទិដ្ឋិកម្មសមាទានោ សម្មាទិដ្ឋិកម្មសមាទានហេតុ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា សុគតិំ សគ្គំ លោកំ ឧបបជ្ជតិ។

១៣៧. “ខត្តិយោបិ ខោ, វាសេដ្ឋ, កាយេន ទ្វយការី, វាចាយ ទ្វយការី, មនសា ទ្វយការី, វិមិស្សទិដ្ឋិកោ វិមិស្សទិដ្ឋិកម្មសមាទានោ វិមិស្សទិដ្ឋិកម្មសមាទានហេតុ [វិមិស្សទិដ្ឋិកោ វិមិស្សកម្មសមាទានោ វិមិស្សកម្មសមាទានហេតុ (ស្យា.), វីតិមិស្សទិដ្ឋិកោ វីតិមិស្សទិដ្ឋិកម្មសមាទានហេតុ (សី. បី.)] កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា សុខទុក្ខប្បដិសំវេទី ហោតិ។ ព្រាហ្មណោបិ ខោ, វាសេដ្ឋ …បេ… វេស្សោបិ ខោ, វាសេដ្ឋ… សុទ្ទោបិ ខោ, វាសេដ្ឋ… សមណោបិ ខោ, វាសេដ្ឋ, កាយេន ទ្វយការី, វាចាយ ទ្វយការី, មនសា ទ្វយការី, វិមិស្សទិដ្ឋិកោ វិមិស្សទិដ្ឋិកម្មសមាទានោ វិមិស្សទិដ្ឋិកម្មសមាទានហេតុ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា សុខទុក្ខប្បដិសំវេទី ហោតិ។

ពោធិបក្ខិយភាវនា

១៣៨. “ខត្តិយោបិ ខោ, វាសេដ្ឋ, កាយេន សំវុតោ វាចាយ សំវុតោ មនសា សំវុតោ សត្តន្នំ ពោធិបក្ខិយានំ ធម្មានំ ភាវនមន្វាយ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ បរិនិព្ពាយតិ [បរិនិព្ពាតិ (ក.)]។ ព្រាហ្មណោបិ ខោ, វាសេដ្ឋ…បេ… វេស្សោបិ ខោ វាសេដ្ឋ… សុទ្ទោបិ ខោ, វាសេដ្ឋ … សមណោបិ ខោ, វាសេដ្ឋ, កាយេន សំវុតោ វាចាយ សំវុតោ មនសា សំវុតោ សត្តន្នំ ពោធិបក្ខិយានំ ធម្មានំ ភាវនមន្វាយ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ បរិនិព្ពាយតិ។

១៣៩. “ឥមេសញ្ហិ, វាសេដ្ឋ, ចតុន្នំ វណ្ណានំ យោ ហោតិ ភិក្ខុ អរហំ ខីណាសវោ វុសិតវា កតករណីយោ ឱហិតភារោ អនុប្បត្តសទត្ថោ បរិក្ខីណភវសំយោជនោ សម្មទញ្ញា វិមុត្តោ សោ នេសំ អគ្គមក្ខាយតិ ធម្មេនេវ។ នោ អធម្មេន។ ធម្មោ ហិ, វាសេដ្ឋ, សេដ្ឋោ ជនេតស្មិំ ទិដ្ឋេ ចេវ ធម្មេ អភិសម្បរាយញ្ច។

១៤០. “ព្រហ្មុនា បេសា, វាសេដ្ឋ, សនង្កុមារេន គាថា ភាសិតា –

‘ខត្តិយោ សេដ្ឋោ ជនេតស្មិំ, យេ គោត្តបដិសារិនោ;
វិជ្ជាចរណសម្បន្នោ, សោ សេដ្ឋោ ទេវមានុសេ’តិ។

“សា ខោ បនេសា, វាសេដ្ឋ, ព្រហ្មុនា សនង្កុមារេន គាថា សុគីតា, នោ ទុគ្គីតា។ សុភាសិតា, នោ ទុព្ភាសិតា។ អត្ថសំហិតា, នោ អនត្ថសំហិតា។ អនុមតា មយា។ អហម្បិ, វាសេដ្ឋ, ឯវំ វទាមិ –

‘ខត្តិយោ សេដ្ឋោ ជនេតស្មឹ, យេ គោត្តបដិសារិនោ;
វិជ្ជាចរណសម្បន្នោ, សោ សេដ្ឋោ ទេវមានុសេ’តិ។

ឥទមវោច ភគវា។ អត្តមនា វាសេដ្ឋភារទ្វាជា ភគវតោ ភាសិតំ អភិនន្ទុន្តិ។

អគ្គញ្ញសុត្តំ និដ្ឋិតំ ចតុត្ថំ។

៥. សម្បសាទនីយសុត្តំ

សារិបុត្តសីហនាទោ

១៤១. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា នាឡន្ទាយំ វិហរតិ បាវារិកម្ពវនេ។ អថ ខោ អាយស្មា សារិបុត្តោ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ អាយស្មា សារិបុត្តោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “ឯវំបសន្នោ អហំ, ភន្តេ, ភគវតិ, ន ចាហុ ន ច ភវិស្សតិ ន ចេតរហិ វិជ្ជតិ អញ្ញោ សមណោ វា ព្រាហ្មណោ វា ភគវតា ភិយ្យោភិញ្ញតរោ យទិទំ សម្ពោធិយ”ន្តិ។

១៤២. “ឧឡារា ខោ តេ អយំ, សារិបុត្ត, អាសភី វាចា ភាសិតា, ឯកំសោ គហិតោ, សីហនាទោ នទិតោ – ‘ឯវំបសន្នោ អហំ, ភន្តេ, ភគវតិ; ន ចាហុ ន ច ភវិស្សតិ ន ចេតរហិ វិជ្ជតិ អញ្ញោ សមណោ វា ព្រាហ្មណោ វា ភគវតា ភិយ្យោភិញ្ញតរោ យទិទំ សម្ពោធិយ’ន្តិ។ កឹ តេ [កឹ នុ (សី. បី.), កឹ នុ ខោ តេ (ស្យា.)], សារិបុត្ត, យេ តេ អហេសុំ អតីតមទ្ធានំ អរហន្តោ សម្មាសម្ពុទ្ធា, សព្ពេ តេ ភគវន្តោ ចេតសា ចេតោ បរិច្ច វិទិតា – ‘ឯវំសីលា តេ ភគវន្តោ អហេសុំ ឥតិបិ, ឯវំធម្មា តេ ភគវន្តោ អហេសុំ ឥតិបិ , ឯវំបញ្ញា តេ ភគវន្តោ អហេសុំ ឥតិបិ, ឯវំវិហារី តេ ភគវន្តោ អហេសុំ ឥតិបិ, ឯវំវិមុត្តា តេ ភគវន្តោ អហេសុំ ឥតិបី’”តិ? “នោ ហេតំ, ភន្តេ”។

“កឹ បន តេ [កឹ បន (សី. បី.)], សារិបុត្ត, យេ តេ ភវិស្សន្តិ អនាគតមទ្ធានំ អរហន្តោ សម្មាសម្ពុទ្ធា , សព្ពេ តេ ភគវន្តោ ចេតសា ចេតោ បរិច្ច វិទិតា, `ឯវំសីលា តេ ភគវន្តោ ភវិស្សន្តិ ឥតិបិ, ឯវំធម្មា…បេ.… ឯវំបញ្ញា… ឯវំវិហារី… ឯវំវិមុត្តា តេ ភគវន្តោ ភវិស្សន្តិ ឥតិបី’”តិ? “នោ ហេតំ, ភន្តេ”។

“កឹ បន តេ [កឹ បន (សី. បី.)], សារិបុត្ត, អហំ ឯតរហិ អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ ចេតសា ចេតោ បរិច្ច វិទិតោ – ‘ឯវំសីលោ ភគវា ឥតិបិ, ឯវំធម្មោ…បេ.… ឯវំបញ្ញោ … ឯវំវិហារី… ឯវំវិមុត្តោ ភគវា ឥតិបី’”តិ? “នោ ហេតំ, ភន្តេ”។

“ឯត្ថ ច ហិ តេ, សារិបុត្ត, អតីតានាគតបច្ចុប្បន្នេសុ អរហន្តេសុ សម្មាសម្ពុទ្ធេសុ ចេតោបរិយញាណំ នត្ថិ។ អថ កឹ ចរហិ តេ អយំ, សារិបុត្ត, ឧឡារា អាសភី វាចា ភាសិតា, ឯកំសោ គហិតោ, សីហនាទោ នទិតោ – ‘ឯវំបសន្នោ អហំ, ភន្តេ, ភគវតិ, ន ចាហុ ន ច ភវិស្សតិ ន ចេតរហិ វិជ្ជតិ អញ្ញោ សមណោ វា ព្រាហ្មណោ វា ភគវតា ភិយ្យោភិញ្ញតរោ យទិទំ សម្ពោធិយ’”ន្តិ?

១៤៣. “ន ខោ មេ [ន ខោ បនេតំ (ស្យា. ក.)], ភន្តេ, អតីតានាគតបច្ចុប្បន្នេសុ អរហន្តេសុ សម្មាសម្ពុទ្ធេសុ ចេតោបរិយញាណំ អត្ថិ។ អបិ ច, មេ [មេ ភន្តេ (សី. បី. ក.)] ធម្មន្វយោ វិទិតោ។ សេយ្យថាបិ, ភន្តេ , រញ្ញោ បច្ចន្តិមំ នគរំ ទឡ្ហុទ្ទាបំ [ទឡ្ហុទ្ទាបំ (សី. បី. ក.)] ទឡ្ហបាការតោរណំ ឯកទ្វារំ។ តត្រស្ស ទោវារិកោ បណ្ឌិតោ ព្យត្តោ មេធាវី អញ្ញាតានំ និវារេតា, ញាតានំ បវេសេតា។ សោ តស្ស នគរស្ស សមន្តា អនុបរិយាយបថំ អនុក្កមមានោ ន បស្សេយ្យ បាការសន្ធិំ វា បាការវិវរំ វា អន្តមសោ ពិឡារនិក្ខមនមត្តម្បិ។ តស្ស ឯវមស្ស – ‘យេ ខោ កេចិ ឱឡារិកា បាណា ឥមំ នគរំ បវិសន្តិ វា និក្ខមន្តិ វា, សព្ពេ តេ ឥមិនាវ ទ្វារេន បវិសន្តិ វា និក្ខមន្តិ វា’តិ។ ឯវមេវ ខោ មេ, ភន្តេ, ធម្មន្វយោ វិទិតោ។ យេ តេ, ភន្តេ, អហេសុំ អតីតមទ្ធានំ អរហន្តោ សម្មាសម្ពុទ្ធា, សព្ពេ តេ ភគវន្តោ បញ្ច នីវរណេ បហាយ ចេតសោ ឧបក្កិលេសេ បញ្ញាយ ទុព្ពលីករណេ ចតូសុ សតិបដ្ឋានេសុ សុប្បតិដ្ឋិតចិត្តា, សត្ត សម្ពោជ្ឈង្គេ យថាភូតំ ភាវេត្វា អនុត្តរំ សម្មាសម្ពោធិំ អភិសម្ពុជ្ឈិំសុ។ យេបិ តេ, ភន្តេ, ភវិស្សន្តិ អនាគតមទ្ធានំ អរហន្តោ សម្មាសម្ពុទ្ធា, សព្ពេ តេ ភគវន្តោ បញ្ច នីវរណេ បហាយ ចេតសោ ឧបក្កិលេសេ បញ្ញាយ ទុព្ពលីករណេ ចតូសុ សតិបដ្ឋានេសុ សុប្បតិដ្ឋិតចិត្តា, សត្ត សម្ពោជ្ឈង្គេ យថាភូតំ ភាវេត្វា អនុត្តរំ សម្មាសម្ពោធិំ អភិសម្ពុជ្ឈិស្សន្តិ។ ភគវាបិ, ភន្តេ, ឯតរហិ អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ បញ្ច នីវរណេ បហាយ ចេតសោ ឧបក្កិលេសេ បញ្ញាយ ទុព្ពលីករណេ ចតូសុ សតិបដ្ឋានេសុ សុប្បតិដ្ឋិតចិត្តោ សត្ត សម្ពោជ្ឈង្គេ យថាភូតំ ភាវេត្វា អនុត្តរំ សម្មាសម្ពោធិំ អភិសម្ពុទ្ធោ។

១៤៤. “ឥធាហំ, ភន្តេ, យេន ភគវា តេនុបសង្កមិំ ធម្មស្សវនាយ។ តស្ស មេ, ភន្តេ, ភគវា ធម្មំ ទេសេតិ ឧត្តរុត្តរំ បណីតបណីតំ កណ្ហសុក្កសប្បដិភាគំ។ យថា យថា មេ, ភន្តេ, ភគវា ធម្មំ ទេសេសិ ឧត្តរុត្តរំ បណីតបណីតំ កណ្ហសុក្កសប្បដិភាគំ, តថា តថាហំ តស្មិំ ធម្មេ អភិញ្ញា ឥធេកច្ចំ ធម្មំ ធម្មេសុ និដ្ឋមគមំ; សត្ថរិ បសីទិំ – ‘សម្មាសម្ពុទ្ធោ ភគវា, ស្វាក្ខាតោ ភគវតា ធម្មោ, សុប្បដិបន្នោ សាវកសង្ឃោ’តិ។

កុសលធម្មទេសនា

១៤៥. “អបរំ បន, ភន្តេ, ឯតទានុត្តរិយំ, យថា ភគវា ធម្មំ ទេសេតិ កុសលេសុ ធម្មេសុ។ តត្រិមេ កុសលា ធម្មា សេយ្យថិទំ, ចត្តារោ សតិបដ្ឋានា, ចត្តារោ សម្មប្បធានា, ចត្តារោ ឥទ្ធិបាទា, បញ្ចិន្ទ្រិយានិ, បញ្ច ពលានិ, សត្ត ពោជ្ឈង្គា, អរិយោ អដ្ឋង្គិកោ មគ្គោ។ ឥធ, ភន្តេ, ភិក្ខុ អាសវានំ ខយា អនាសវំ ចេតោវិមុត្តិំ បញ្ញាវិមុត្តិំ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។ ឯតទានុត្តរិយំ, ភន្តេ, កុសលេសុ ធម្មេសុ។ តំ ភគវា អសេសមភិជានាតិ, តំ ភគវតោ អសេសមភិជានតោ ឧត្តរិ អភិញ្ញេយ្យំ នត្ថិ, យទភិជានំ អញ្ញោ សមណោ វា ព្រាហ្មណោ វា ភគវតា ភិយ្យោភិញ្ញតរោ អស្ស, យទិទំ កុសលេសុ ធម្មេសុ។

អាយតនបណ្ណត្តិទេសនា

១៤៦. “អបរំ បន, ភន្តេ, ឯតទានុត្តរិយំ, យថា ភគវា ធម្មំ ទេសេតិ អាយតនបណ្ណត្តីសុ។ ឆយិមានិ, ភន្តេ, អជ្ឈត្តិកពាហិរានិ អាយតនានិ។ ចក្ខុញ្ចេវ រូបា [រូបានិ (ក.)] ច, សោតញ្ចេវ សទ្ទា ច, ឃានញ្ចេវ គន្ធា ច, ជិវ្ហា ចេវ រសា ច, កាយោ ចេវ ផោដ្ឋព្ពា ច, មនោ ចេវ ធម្មា ច។ ឯតទានុត្តរិយំ, ភន្តេ, អាយតនបណ្ណត្តីសុ។ តំ ភគវា អសេសមភិជានាតិ, តំ ភគវតោ អសេសមភិជានតោ ឧត្តរិ អភិញ្ញេយ្យំ នត្ថិ, យទភិជានំ អញ្ញោ សមណោ វា ព្រាហ្មណោ វា ភគវតា ភិយ្យោភិញ្ញតរោ អស្ស យទិទំ អាយតនបណ្ណត្តីសុ។

គព្ភាវក្កន្តិទេសនា

១៤៧. “អបរំ បន, ភន្តេ, ឯតទានុត្តរិយំ, យថា ភគវា ធម្មំ ទេសេតិ គព្ភាវក្កន្តីសុ។ ចតស្សោ ឥមា, ភន្តេ, គព្ភាវក្កន្តិយោ។ ឥធ , ភន្តេ, ឯកច្ចោ អសម្បជានោ មាតុកុច្ឆិំ ឱក្កមតិ; អសម្បជានោ មាតុកុច្ឆិស្មិំ ឋាតិ; អសម្បជានោ មាតុកុច្ឆិម្ហា និក្ខមតិ។ អយំ បឋមា គព្ភាវក្កន្តិ។

“បុន ចបរំ, ភន្តេ, ឥធេកច្ចោ សម្បជានោ មាតុកុច្ឆិំ ឱក្កមតិ; អសម្បជានោ មាតុកុច្ឆិស្មិំ ឋាតិ; អសម្បជានោ មាតុកុច្ឆិម្ហា និក្ខមតិ។ អយំ ទុតិយា គព្ភាវក្កន្តិ។

“បុន ចបរំ, ភន្តេ, ឥធេកច្ចោ សម្បជានោ មាតុកុច្ឆិំ ឱក្កមតិ; សម្បជានោ មាតុកុច្ឆិស្មិំ ឋាតិ; អសម្បជានោ មាតុកុច្ឆិម្ហា និក្ខមតិ។ អយំ តតិយា គព្ភាវក្កន្តិ។

“បុន ចបរំ, ភន្តេ, ឥធេកច្ចោ សម្បជានោ មាតុកុច្ឆិំ ឱក្កមតិ; សម្បជានោ មាតុកុច្ឆិស្មិំ ឋាតិ; សម្បជានោ មាតុកុច្ឆិម្ហា និក្ខមតិ។ អយំ ចតុត្ថា គព្ភាវក្កន្តិ។ ឯតទានុត្តរិយំ, ភន្តេ, គព្ភាវក្កន្តីសុ។

អាទេសនវិធាទេសនា

១៤៨. “អបរំ បន, ភន្តេ, ឯតទានុត្តរិយំ, យថា ភគវា ធម្មំ ទេសេតិ អាទេសនវិធាសុ។ ចតស្សោ ឥមា, ភន្តេ, អាទេសនវិធា។ ឥធ, ភន្តេ, ឯកច្ចោ និមិត្តេន អាទិសតិ – ‘ឯវម្បិ តេ មនោ, ឥត្ថម្បិ តេ មនោ, ឥតិបិ តេ ចិត្ត’ន្តិ។ សោ ពហុំ ចេបិ អាទិសតិ, តថេវ តំ ហោតិ, នោ អញ្ញថា។ អយំ បឋមា អាទេសនវិធា។

“បុន ចបរំ, ភន្តេ, ឥធេកច្ចោ ន ហេវ ខោ និមិត្តេន អាទិសតិ។ អបិ ច ខោ មនុស្សានំ វា អមនុស្សានំ វា ទេវតានំ វា សទ្ទំ សុត្វា អាទិសតិ – ‘ឯវម្បិ តេ មនោ, ឥត្ថម្បិ តេ មនោ, ឥតិបិ តេ ចិត្ត’ន្តិ។ សោ ពហុំ ចេបិ អាទិសតិ, តថេវ តំ ហោតិ, នោ អញ្ញថា។ អយំ ទុតិយា អាទេសនវិធា។

“បុន ចបរំ, ភន្តេ, ឥធេកច្ចោ ន ហេវ ខោ និមិត្តេន អាទិសតិ, នាបិ មនុស្សានំ វា អមនុស្សានំ វា ទេវតានំ វា សទ្ទំ សុត្វា អាទិសតិ។ អបិ ច ខោ វិតក្កយតោ វិចារយតោ វិតក្កវិប្ផារសទ្ទំ សុត្វា អាទិសតិ – ‘ឯវម្បិ តេ មនោ, ឥត្ថម្បិ តេ មនោ, ឥតិបិ តេ ចិត្ត’ន្តិ។ សោ ពហុំ ចេបិ អាទិសតិ, តថេវ តំ ហោតិ, នោ អញ្ញថា។ អយំ តតិយា អាទេសនវិធា។

“បុន ចបរំ, ភន្តេ, ឥធេកច្ចោ ន ហេវ ខោ និមិត្តេន អាទិសតិ, នាបិ មនុស្សានំ វា អមនុស្សានំ វា ទេវតានំ វា សទ្ទំ សុត្វា អាទិសតិ, នាបិ វិតក្កយតោ វិចារយតោ វិតក្កវិប្ផារសទ្ទំ សុត្វា អាទិសតិ។ អបិ ច ខោ អវិតក្កំ អវិចារំ សមាធិំ សមាបន្នស្ស [វិតក្កវិចារសមាធិសមាបន្នស្ស (ស្យា. ក.) អ. និ. ៣.៦១ បស្សិតព្ពំ] ចេតសា ចេតោ បរិច្ច បជានាតិ – ‘យថា ឥមស្ស ភោតោ មនោសង្ខារា បណិហិតា។ តថា ឥមស្ស ចិត្តស្ស អនន្តរា ឥមំ

នាម វិតក្កំ វិតក្កេស្សតី’តិ។ សោ ពហុំ ចេបិ អាទិសតិ, តថេវ តំ ហោតិ, នោ អញ្ញថា។ អយំ ចតុត្ថា អាទេសន វិធា។ ឯតទានុត្តរិយំ, ភន្តេ, អាទេសនវិធាសុ។

ទស្សនសមាបត្តិទេសនា

១៤៩. “អបរំ បន, ភន្តេ, ឯតទានុត្តរិយំ, យថា ភគវា ធម្មំ ទេសេតិ ទស្សនសមាបត្តីសុ។ ចតស្សោ ឥមា, ភន្តេ, ទស្សនសមាបត្តិយោ។ ឥធ, ភន្តេ, ឯកច្ចោ សមណោ វា ព្រាហ្មណោ វា អាតប្បមន្វាយ បធានមន្វាយ អនុយោគមន្វាយ អប្បមាទមន្វាយ សម្មាមនសិការមន្វាយ តថារូបំ ចេតោសមាធិំ ផុសតិ, យថាសមាហិតេ ចិត្តេ ឥមមេវ កាយំ ឧទ្ធំ បាទតលា អធោ កេសមត្ថកា តចបរិយន្តំ បូរំ នានប្បការស្ស អសុចិនោ បច្ចវេក្ខតិ – ‘អត្ថិ ឥមស្មឹ កាយេ កេសា លោមា នខា ទន្តា តចោ មំសំ ន្ហារុ អដ្ឋិ អដ្ឋិមិញ្ជំ វក្កំ ហទយំ យកនំ កិលោមកំ បិហកំ បប្ផាសំ អន្តំ អន្តគុណំ ឧទរិយំ ករីសំ បិត្តំ សេម្ហំ បុព្ពោ លោហិតំ សេទោ មេទោ អស្សុ វសា ខេឡោ សិង្ឃាណិកា លសិកា មុត្ត’ន្តិ។ អយំ បឋមា ទស្សនសមាបត្តិ។

“បុន ចបរំ , ភន្តេ, ឥធេកច្ចោ សមណោ វា ព្រាហ្មណោ វា អាតប្បមន្វាយ…បេ…. តថារូបំ ចេតោសមាធិំ ផុសតិ, យថាសមាហិតេ ចិត្តេ ឥមមេវ កាយំ ឧទ្ធំ បាទតលា អធោ កេសមត្ថកា តចបរិយន្តំ បូរំ នានប្បការស្ស អសុចិនោ បច្ចវេក្ខតិ – ‘អត្ថិ ឥមស្មឹ កាយេ កេសា លោមា…បេ…. លសិកា មុត្ត’ន្តិ។ អតិក្កម្ម ច បុរិសស្ស ឆវិមំសលោហិតំ អដ្ឋិំ បច្ចវេក្ខតិ។ អយំ ទុតិយា ទស្សនសមាបត្តិ។

“បុន ចបរំ, ភន្តេ, ឥធេកច្ចោ សមណោ វា ព្រាហ្មណោ វា អាតប្បមន្វាយ…បេ…. តថារូបំ ចេតោសមាធិំ ផុសតិ, យថាសមាហិតេ ចិត្តេ ឥមមេវ កាយំ ឧទ្ធំ បាទតលា អធោ កេសមត្ថកា តចបរិយន្តំ បូរំ នានប្បការស្ស អសុចិនោ បច្ចវេក្ខតិ – ‘អត្ថិ ឥមស្មឹ កាយេ កេសា លោមា…បេ…. លសិកា មុត្ត’ន្តិ។ អតិក្កម្ម ច បុរិសស្ស ឆវិមំសលោហិតំ អដ្ឋិំ បច្ចវេក្ខតិ។ បុរិសស្ស ច វិញ្ញាណសោតំ បជានាតិ, ឧភយតោ អព្ពោច្ឆិន្នំ ឥធ លោកេ បតិដ្ឋិតញ្ច បរលោកេ បតិដ្ឋិតញ្ច។ អយំ តតិយា ទស្សនសមាបត្តិ។

“បុន ចបរំ, ភន្តេ, ឥធេកច្ចោ សមណោ វា ព្រាហ្មណោ វា អាតប្បមន្វាយ…បេ…. តថារូបំ ចេតោសមាធិំ ផុសតិ, យថាសមាហិតេ ចិត្តេ ឥមមេវ កាយំ ឧទ្ធំ បាទតលា អធោ កេសមត្ថកា តចបរិយន្តំ បូរំ នានប្បការស្ស អសុចិនោ បច្ចវេក្ខតិ – ‘អត្ថិ ឥមស្មឹ កាយេ កេសា លោមា…បេ…. លសិកា មុត្ត’ន្តិ។ អតិក្កម្ម ច បុរិសស្ស ឆវិមំសលោហិតំ អដ្ឋិំ បច្ចវេក្ខតិ។ បុរិសស្ស ច វិញ្ញាណសោតំ បជានាតិ, ឧភយតោ អព្ពោច្ឆិន្នំ ឥធ លោកេ អប្បតិដ្ឋិតញ្ច បរលោកេ អប្បតិដ្ឋិតញ្ច។ អយំ ចតុត្ថា ទស្សនសមាបត្តិ។ ឯតទានុត្តរិយំ, ភន្តេ, ទស្សនសមាបត្តីសុ។

បុគ្គលបណ្ណត្តិទេសនា

១៥០. “អបរំ បន, ភន្តេ, ឯតទានុត្តរិយំ, យថា ភគវា ធម្មំ ទេសេតិ បុគ្គលបណ្ណត្តីសុ។ សត្តិមេ, ភន្តេ, បុគ្គលា។ ឧភតោភាគវិមុត្តោ បញ្ញាវិមុត្តោ កាយសក្ខី ទិដ្ឋិប្បត្តោ សទ្ធាវិមុត្តោ ធម្មានុសារី សទ្ធានុសារី។ ឯតទានុត្តរិយំ, ភន្តេ, បុគ្គលបណ្ណត្តីសុ។

បធានទេសនា

១៥១. “អបរំ បន, ភន្តេ, ឯតទានុត្តរិយំ, យថា ភគវា ធម្មំ ទេសេតិ បធានេសុ។ សត្តិមេ, ភន្តេ សម្ពោជ្ឈង្គា សតិសម្ពោជ្ឈង្គោ ធម្មវិចយសម្ពោជ្ឈង្គោ វីរិយសម្ពោជ្ឈង្គោ បីតិសម្ពោជ្ឈង្គោ បស្សទ្ធិសម្ពោជ្ឈង្គោ សមាធិសម្ពោជ្ឈង្គោ ឧបេក្ខាសម្ពោជ្ឈង្គោ។ ឯតទានុត្តរិយំ, ភន្តេ, បធានេសុ។

បដិបទាទេសនា

១៥២. “អបរំ បន, ភន្តេ, ឯតទានុត្តរិយំ, យថា ភគវា ធម្មំ ទេសេតិ បដិបទាសុ។ ចតស្សោ ឥមា, ភន្តេ, បដិបទា ទុក្ខា បដិបទា ទន្ធាភិញ្ញា, ទុក្ខា បដិបទា ខិប្បាភិញ្ញា, សុខា បដិបទា ទន្ធាភិញ្ញា, សុខា បដិបទា ខិប្បាភិញ្ញាតិ។ តត្រ, ភន្តេ, យាយំ បដិបទា ទុក្ខា ទន្ធាភិញ្ញា, អយំ, ភន្តេ, បដិបទា ឧភយេនេវ ហីនា អក្ខាយតិ ទុក្ខត្តា ច ទន្ធត្តា ច។ តត្រ, ភន្តេ, យាយំ បដិបទា ទុក្ខា ខិប្បាភិញ្ញា, អយំ បន, ភន្តេ, បដិបទា ទុក្ខត្តា ហីនា អក្ខាយតិ ។ តត្រ, ភន្តេ, យាយំ បដិបទា សុខា ទន្ធាភិញ្ញា, អយំ បន, ភន្តេ, បដិបទា ទន្ធត្តា

ហីនា អក្ខាយតិ។ តត្រ, ភន្តេ, យាយំ បដិបទា សុខា ខិប្បាភិញ្ញា, អយំ បន, ភន្តេ, បដិបទា ឧភយេនេវ បណីតា អក្ខាយតិ សុខត្តា ច ខិប្បត្តា ច។ ឯតទានុត្តរិយំ, ភន្តេ, បដិបទាសុ។

ភស្សសមាចារាទិទេសនា

១៥៣. “អបរំ បន, ភន្តេ, ឯតទានុត្តរិយំ, យថា ភគវា ធម្មំ ទេសេតិ ភស្សសមាចារេ។ ឥធ, ភន្តេ, ឯកច្ចោ ន ចេវ មុសាវាទុបសញ្ហិតំ វាចំ ភាសតិ ន ច វេភូតិយំ ន ច បេសុណិយំ ន ច សារម្ភជំ ជយាបេក្ខោ; មន្តា មន្តា ច វាចំ ភាសតិ និធានវតី កាលេន។ ឯតទានុត្តរិយំ, ភន្តេ, ភស្សសមាចារេ។

“អបរំ បន, ភន្តេ, ឯតទានុត្តរិយំ, យថា ភគវា ធម្មំ ទេសេតិ បុរិសសីលសមាចារេ។ ឥធ, ភន្តេ, ឯកច្ចោ សច្ចោ ចស្ស សទ្ធោ ច, ន ច កុហកោ, ន ច លបកោ, ន ច នេមិត្តិកោ, ន ច និប្បេសិកោ, ន ច លាភេន លាភំ និជិគីសនកោ [ជិជិគីសនកោ (ស្យា.), និជិគីសិតា (សី. បី.)], ឥន្ទ្រិយេសុ គុត្តទ្វារោ, ភោជនេ មត្តញ្ញូ, សមការី, ជាគរិយានុយោគមនុយុត្តោ, អតន្ទិតោ, អារទ្ធវីរិយោ, ឈាយី, សតិមា, កល្យាណបដិភានោ, គតិមា, ធិតិមា, មតិមា, ន ច កាមេសុ គិទ្ធោ, សតោ ច និបកោ ច។ ឯតទានុត្តរិយំ, ភន្តេ, បុរិសសីលសមាចារេ។

អនុសាសនវិធាទេសនា

១៥៤. “អបរំ បន, ភន្តេ, ឯតទានុត្តរិយំ, យថា ភគវា ធម្មំ ទេសេតិ អនុសាសនវិធាសុ។ ចតស្សោ ឥមា ភន្តេ អនុសាសនវិធា – ជានាតិ , ភន្តេ, ភគវា អបរំ បុគ្គលំ បច្ចត្តំ យោនិសោមនសិការា ‘អយំ បុគ្គលោ យថានុសិដ្ឋំ តថា បដិបជ្ជមានោ តិណ្ណំ សំយោជនានំ បរិក្ខយា សោតាបន្នោ ភវិស្សតិ អវិនិបាតធម្មោ និយតោ សម្ពោធិបរាយណោ’តិ។ ជានាតិ, ភន្តេ, ភគវា បរំ បុគ្គលំ បច្ចត្តំ យោនិសោមនសិការា – ‘អយំ បុគ្គលោ យថានុសិដ្ឋំ តថា បដិបជ្ជមានោ តិណ្ណំ សំយោជនានំ បរិក្ខយា រាគទោសមោហានំ តនុត្តា សកទាគាមី ភវិស្សតិ, សកិទេវ ឥមំ លោកំ អាគន្ត្វា ទុក្ខស្សន្តំ ករិស្សតី’តិ។ ជានាតិ, ភន្តេ, ភគវា បរំ បុគ្គលំ បច្ចត្តំ យោនិសោមនសិការា – ‘អយំ បុគ្គលោ យថានុសិដ្ឋំ តថា បដិបជ្ជមានោ បញ្ចន្នំ ឱរម្ភាគិយានំ សំយោជនានំ បរិក្ខយា ឱបបាតិកោ ភវិស្សតិ តត្ថ បរិនិព្ពាយី អនាវត្តិធម្មោ តស្មា លោកា’តិ។ ជានាតិ, ភន្តេ, ភគវា បរំ បុគ្គលំ បច្ចត្តំ យោនិសោមនសិការា – ‘អយំ បុគ្គលោ យថានុសិដ្ឋំ តថា បដិបជ្ជមានោ អាសវានំ ខយា អនាសវំ ចេតោវិមុត្តិំ បញ្ញាវិមុត្តិំ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហរិស្សតី’តិ។ ឯតទានុត្តរិយំ, ភន្តេ, អនុសាសនវិធាសុ។

បរបុគ្គលវិមុត្តិញាណទេសនា

១៥៥. “អបរំ បន, ភន្តេ, ឯតទានុត្តរិយំ, យថា ភគវា ធម្មំ ទេសេតិ បរបុគ្គលវិមុត្តិញាណេ។ ជានាតិ, ភន្តេ, ភគវា បរំ បុគ្គលំ បច្ចត្តំ យោនិសោមនសិការា – ‘អយំ បុគ្គលោ តិណ្ណំ សំយោជនានំ បរិក្ខយា សោតាបន្នោ ភវិស្សតិ អវិនិបាតធម្មោ និយតោ សម្ពោធិបរាយណោ’តិ។ ជានាតិ, ភន្តេ, ភគវា បរំ បុគ្គលំ បច្ចត្តំ យោនិសោមនសិការា – ‘អយំ បុគ្គលោ តិណ្ណំ សំយោជនានំ បរិក្ខយា រាគទោសមោហានំ តនុត្តា សកទាគាមី ភវិស្សតិ, សកិទេវ ឥមំ លោកំ អាគន្ត្វា ទុក្ខស្សន្តំ ករិស្សតី’តិ។ ជានាតិ, ភន្តេ, ភគវា បរំ បុគ្គលំ បច្ចត្តំ យោនិសោមនសិការា – ‘អយំ បុគ្គលោ បញ្ចន្នំ ឱរម្ភាគិយានំ សំយោជនានំ បរិក្ខយា ឱបបាតិកោ ភវិស្សតិ តត្ថ បរិនិព្ពាយី អនាវត្តិធម្មោ តស្មា លោកា’តិ។ ជានាតិ, ភន្តេ, ភគវា បរំ បុគ្គលំ បច្ចត្តំ យោនិសោមនសិការា – ‘អយំ បុគ្គលោ អាសវានំ ខយា អនាសវំ ចេតោវិមុត្តិំ បញ្ញាវិមុត្តិំ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហរិស្សតី’តិ។ ឯតទានុត្តរិយំ, ភន្តេ, បរបុគ្គលវិមុត្តិញាណេ។

សស្សតវាទទេសនា

១៥៦. “អបរំ បន, ភន្តេ, ឯតទានុត្តរិយំ, យថា ភគវា ធម្មំ ទេសេតិ សស្សតវាទេសុ។ តយោមេ, ភន្តេ, សស្សតវាទា។ ឥធ, ភន្តេ, ឯកច្ចោ សមណោ វា ព្រាហ្មណោ វា អាតប្បមន្វាយ…បេ.… តថារូបំ ចេតោសមាធិំ ផុសតិ, យថាសមាហិតេ ចិត្តេ អនេកវិហិតំ បុព្ពេនិវាសំ អនុស្សរតិ។ សេយ្យថិទំ, ឯកម្បិ ជាតិំ ទ្វេបិ ជាតិយោ តិស្សោបិ ជាតិយោ ចតស្សោបិ ជាតិយោ បញ្ចបិ ជាតិយោ ទសបិ ជាតិយោ វីសម្បិ ជាតិយោ តិំសម្បិ ជាតិយោ ចត្តាលីសម្បិ ជាតិយោ បញ្ញាសម្បិ ជាតិយោ ជាតិសតម្បិ ជាតិសហស្សម្បិ ជាតិសតសហស្សម្បិ អនេកានិបិ ជាតិសតានិ អនេកានិបិ ជាតិសហស្សានិ អនេកានិបិ ជាតិសតសហស្សានិ, ‘អមុត្រាសិំ ឯវំនាមោ ឯវំគោត្តោ ឯវំវណ្ណោ ឯវមាហារោ ឯវំសុខទុក្ខប្បដិសំវេទី ឯវមាយុបរិយន្តោ, សោ តតោ ចុតោ អមុត្រ ឧទបាទិំ; តត្រាបាសិំ

ឯវំនាមោ ឯវំគោត្តោ ឯវំវណ្ណោ ឯវមាហារោ ឯវំសុខទុក្ខប្បដិសំវេទី ឯវមាយុបរិយន្តោ, សោ តតោ ចុតោ ឥធូបបន្នោ’តិ។ ឥតិ សាការំ សឧទ្ទេសំ អនេកវិហិតំ បុព្ពេនិវាសំ អនុស្សរតិ។ សោ ឯវមាហ – ‘អតីតំបាហំ អទ្ធានំ ជានាមិ – សំវដ្ដិ វា លោកោ វិវដ្ដិ វាតិ។ អនាគតំបាហំ អទ្ធានំ ជានាមិ – សំវដ្ដិស្សតិ វា លោកោ វិវដ្ដិស្សតិ វាតិ។ សស្សតោ អត្តា ច លោកោ ច វញ្ឈោ កូដដ្ឋោ ឯសិកដ្ឋាយិដ្ឋិតោ។ តេ ច សត្តា សន្ធាវន្តិ សំសរន្តិ ចវន្តិ ឧបបជ្ជន្តិ, អត្ថិត្វេវ សស្សតិសម’ន្តិ។ អយំ បឋមោ សស្សតវាទោ។

“បុន ចបរំ, ភន្តេ, ឥធេកច្ចោ សមណោ វា ព្រាហ្មណោ វា អាតប្បមន្វាយ…បេ…. តថារូបំ ចេតោសមាធិំ ផុសតិ, យថាសមាហិតេ ចិត្តេ អនេកវិហិតំ បុព្ពេនិវាសំ អនុស្សរតិ។ សេយ្យថិទំ, ឯកម្បិ សំវដ្ដវិវដ្ដំ ទ្វេបិ សំវដ្ដវិវដ្ដានិ តីណិបិ សំវដ្ដវិវដ្ដានិ ចត្តារិបិ សំវដ្ដវិវដ្ដានិ បញ្ចបិ សំវដ្ដវិវដ្ដានិ ទសបិ សំវដ្ដវិវដ្ដានិ, ‘អមុត្រាសិំ ឯវំនាមោ ឯវំគោត្តោ ឯវំវណ្ណោ ឯវមាហារោ ឯវំសុខទុក្ខប្បដិសំវេទី ឯវមាយុបរិយន្តោ, សោ តតោ ចុតោ អមុត្រ ឧទបាទិំ; តត្រាបាសិំ ឯវំនាមោ ឯវំគោត្តោ ឯវំវណ្ណោ ឯវមាហារោ ឯវំសុខទុក្ខប្បដិសំវេទី ឯវមាយុបរិយន្តោ, សោ តតោ ចុតោ ឥធូបបន្នោ’តិ។ ឥតិ សាការំ សឧទ្ទេសំ អនេកវិហិតំ បុព្ពេនិវាសំ អនុស្សរតិ។ សោ ឯវមាហ – ‘អតីតំបាហំ អទ្ធានំ ជានាមិ សំវដ្ដិ វា លោកោ វិវដ្ដិ វាតិ ។ អនាគតំបាហំ អទ្ធានំ ជានាមិ សំវដ្ដិស្សតិ វា លោកោ វិវដ្ដិស្សតិ វាតិ។ សស្សតោ អត្តា ច លោកោ ច វញ្ឈោ កូដដ្ឋោ ឯសិកដ្ឋាយិដ្ឋិតោ។ តេ ច សត្តា សន្ធាវន្តិ សំសរន្តិ ចវន្តិ ឧបបជ្ជន្តិ, អត្ថិត្វេវ សស្សតិសម’ន្តិ។ អយំ ទុតិយោ សស្សតវាទោ។

“បុន ចបរំ, ភន្តេ, ឥធេកច្ចោ សមណោ វា ព្រាហ្មណោ វា អាតប្បមន្វាយ…បេ…. តថារូបំ ចេតោសមាធិំ ផុសតិ, យថាសមាហិតេ ចិត្តេ អនេកវិហិតំ បុព្ពេនិវាសំ អនុស្សរតិ។ សេយ្យថិទំ, ទសបិ សំវដ្ដវិវដ្ដានិ វីសម្បិ សំវដ្ដវិវដ្ដានិ តីសម្បិ សំវដ្ដវិវដ្ដានិ ចត្តាលីសម្បិ សំវដ្ដវិវដ្ដានិ, ‘អមុត្រាសិំ ឯវំនាមោ ឯវំគោត្តោ ឯវំវណ្ណោ ឯវមាហារោ ឯវំសុខទុក្ខប្បដិសំវេទី ឯវមាយុបរិយន្តោ, សោ តតោ ចុតោ អមុត្រ ឧទបាទិំ; តត្រាបាសិំ ឯវំនាមោ ឯវំគោត្តោ ឯវំវណ្ណោ ឯវមាហារោ ឯវំសុខទុក្ខប្បដិសំវេទី ឯវមាយុបរិយន្តោ, សោ តតោ ចុតោ ឥធូបបន្នោ’តិ។ ឥតិ សាការំ សឧទ្ទេសំ អនេកវិហិតំ បុព្ពេនិវាសំ អនុស្សរតិ។ សោ ឯវមាហ – ‘អតីតំបាហំ អទ្ធានំ ជានាមិ សំវដ្ដិបិ លោកោ វិវដ្ដិបីតិ; អនាគតំបាហំ អទ្ធានំ ជានាមិ សំវដ្ដិស្សតិបិ លោកោ វិវដ្ដិស្សតិបីតិ។ សស្សតោ អត្តា ច លោកោ ច វញ្ឈោ កូដដ្ឋោ ឯសិកដ្ឋាយិដ្ឋិតោ។ តេ ច សត្តា សន្ធាវន្តិ សំសរន្តិ ចវន្តិ ឧបបជ្ជន្តិ, អត្ថិត្វេវ សស្សតិសម’ន្តិ។ អយំ តតិយោ សស្សតវាទោ, ឯតទានុត្តរិយំ, ភន្តេ, សស្សតវាទេសុ។

បុព្ពេនិវាសានុស្សតិញាណទេសនា

១៥៧. “អបរំ បន, ភន្តេ, ឯតទានុត្តរិយំ, យថា ភគវា ធម្មំ ទេសេតិ បុព្ពេនិវាសានុស្សតិញាណេ។ ឥធ, ភន្តេ, ឯកច្ចោ សមណោ វា ព្រាហ្មណោ វា អាតប្បមន្វាយ…បេ…. តថារូបំ ចេតោសមាធិំ ផុសតិ, យថាសមាហិតេ ចិត្តេ អនេកវិហិតំ បុព្ពេនិវាសំ អនុស្សរតិ។ សេយ្យថិទំ, ឯកម្បិ ជាតិំ ទ្វេបិ ជាតិយោ តិស្សោបិ ជាតិយោ ចតស្សោបិ ជាតិយោ បញ្ចបិ ជាតិយោ ទសបិ ជាតិយោ វីសម្បិ ជាតិយោ តីសម្បិ ជាតិយោ ចត្តាលីសម្បិ ជាតិយោ បញ្ញាសម្បិ ជាតិយោ ជាតិសតម្បិ ជាតិសហស្សម្បិ ជាតិសតសហស្សម្បិ អនេកេបិ សំវដ្ដកប្បេ អនេកេបិ វិវដ្ដកប្បេ អនេកេបិ សំវដ្ដវិវដ្ដកប្បេ, ‘អមុត្រាសិំ ឯវំនាមោ ឯវំគោត្តោ ឯវំវណ្ណោ ឯវមាហារោ ឯវំសុខទុក្ខប្បដិសំវេទី ឯវមាយុបរិយន្តោ, សោ តតោ ចុតោ អមុត្រ ឧទបាទិំ; តត្រាបាសិំ ឯវំនាមោ ឯវំគោត្តោ ឯវំវណ្ណោ ឯវមាហារោ ឯវំសុខទុក្ខប្បដិសំវេទី ឯវមាយុបរិយន្តោ, សោ តតោ ចុតោ ឥធូបបន្នោ’តិ។ ឥតិ សាការំ សឧទ្ទេសំ អនេកវិហិតំ បុព្ពេនិវាសំ អនុស្សរតិ។ សន្តិ, ភន្តេ, ទេវា [សត្តា (ស្យា.)], យេសំ ន សក្កា គណនាយ វា សង្ខានេន វា អាយុ សង្ខាតុំ។ អបិ ច, យស្មិំ យស្មិំ អត្តភាវេ អភិនិវុដ្ឋបុព្ពោ [អភិនិវុត្ថបុព្ពោ (សី. ស្យា. បី.)] ហោតិ យទិ វា រូបីសុ យទិ វា អរូបីសុ យទិ វា សញ្ញីសុ យទិ វា អសញ្ញីសុ យទិ វា នេវសញ្ញីនាសញ្ញីសុ។ ឥតិ សាការំ សឧទ្ទេសំ អនេកវិហិតំ បុព្ពេនិវាសំ អនុស្សរតិ។ ឯតទានុត្តរិយំ, ភន្តេ, បុព្ពេនិវាសានុស្សតិញាណេ។

ចុតូបបាតញាណទេសនា

១៥៨. “អបរំ បន, ភន្តេ, ឯតទានុត្តរិយំ, យថា ភគវា ធម្មំ ទេសេតិ សត្តានំ ចុតូបបាតញាណេ។ ឥធ, ភន្តេ, ឯកច្ចោ សមណោ វា ព្រាហ្មណោ វា អាតប្បមន្វាយ…បេ…. តថារូបំ ចេតោសមាធិំ ផុសតិ, យថាសមាហិតេ ចិត្តេ ទិព្ពេន ចក្ខុនា វិសុទ្ធេន អតិក្កន្តមានុសកេន សត្តេ បស្សតិ ចវមានេ ឧបបជ្ជមានេ ហីនេ បណីតេ សុវណ្ណេ ទុព្ពណ្ណេ សុគតេ ទុគ្គតេ យថាកម្មូបគេ សត្តេ បជានាតិ – ‘ឥមេ វត ភោន្តោ សត្តា កាយទុច្ចរិតេន សមន្នាគតា វចីទុច្ចរិតេន សមន្នាគតា មនោទុច្ចរិតេន សមន្នាគតា អរិយានំ ឧបវាទកា មិច្ឆាទិដ្ឋិកា មិច្ឆាទិដ្ឋិកម្មសមាទានា។ តេ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា អបាយំ ទុគ្គតិំ វិនិបាតំ និរយំ ឧបបន្នា។ ឥមេ វា បន ភោន្តោ សត្តា កាយសុចរិតេន សមន្នាគតា វចីសុចរិតេន សមន្នាគតា មនោសុចរិតេន សមន្នាគតា

អរិយានំ អនុបវាទកា សម្មាទិដ្ឋិកា សម្មាទិដ្ឋិកម្មសមាទានា។ តេ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា សុគតិំ សគ្គំ លោកំ ឧបបន្នា’តិ។ ឥតិ ទិព្ពេន ចក្ខុនា វិសុទ្ធេន អតិក្កន្តមានុសកេន សត្តេ បស្សតិ ចវមានេ ឧបបជ្ជមានេ ហីនេ បណីតេ សុវណ្ណេ ទុព្ពណ្ណេ សុគតេ ទុគ្គតេ យថាកម្មូបគេ សត្តេ បជានាតិ។ ឯតទានុត្តរិយំ, ភន្តេ, សត្តានំ ចុតូបបាតញាណេ។

ឥទ្ធិវិធទេសនា

១៥៩. “អបរំ បន, ភន្តេ, ឯតទានុត្តរិយំ, យថា ភគវា ធម្មំ ទេសេតិ ឥទ្ធិវិធាសុ។ ទ្វេមា, ភន្តេ, ឥទ្ធិវិធាយោ – អត្ថិ, ភន្តេ, ឥទ្ធិ សាសវា សឧបធិកា, ‘នោ អរិយា’តិ វុច្ចតិ។ អត្ថិ, ភន្តេ, ឥទ្ធិ អនាសវា អនុបធិកា ‘អរិយា’តិ វុច្ចតិ។ “កតមា ច, ភន្តេ, ឥទ្ធិ សាសវា សឧបធិកា, ‘នោ អរិយា’តិ វុច្ចតិ? ឥធ, ភន្តេ, ឯកច្ចោ សមណោ វា ព្រាហ្មណោ វា អាតប្បមន្វាយ…បេ…. តថារូបំ ចេតោសមាធិំ ផុសតិ, យថាសមាហិតេ ចិត្តេ អនេកវិហិតំ ឥទ្ធិវិធំ បច្ចនុភោតិ។ ឯកោបិ ហុត្វា ពហុធា ហោតិ, ពហុធាបិ ហុត្វា ឯកោ ហោតិ; អាវិភាវំ តិរោភាវំ តិរោកុឌ្ឌំ តិរោបាការំ តិរោបព្ពតំ អសជ្ជមានោ គច្ឆតិ សេយ្យថាបិ អាកាសេ។ បថវិយាបិ ឧម្មុជ្ជនិមុជ្ជំ ករោតិ, សេយ្យថាបិ ឧទកេ។ ឧទកេបិ អភិជ្ជមានេ គច្ឆតិ, សេយ្យថាបិ បថវិយំ។ អាកាសេបិ បល្លង្កេន កមតិ, សេយ្យថាបិ បក្ខី សកុណោ។ ឥមេបិ ចន្ទិមសូរិយេ ឯវំមហិទ្ធិកេ ឯវំមហានុភាវេ បាណិនា បរាមសតិ បរិមជ្ជតិ។ យាវ ព្រហ្មលោកាបិ កាយេន វសំ វត្តេតិ។ អយំ, ភន្តេ, ឥទ្ធិ សាសវា សឧបធិកា, ‘នោ អរិយា’តិ វុច្ចតិ។

“កតមា បន, ភន្តេ, ឥទ្ធិ អនាសវា អនុបធិកា, ‘អរិយា’តិ វុច្ចតិ? ឥធ, ភន្តេ, ភិក្ខុ សចេ អាកង្ខតិ – ‘បដិកូលេ អប្បដិកូលសញ្ញី វិហរេយ្យ’ន្តិ, អប្បដិកូលសញ្ញី តត្ថ វិហរតិ។ សចេ អាកង្ខតិ – ‘អប្បដិកូលេ បដិកូលសញ្ញី វិហរេយ្យ’ន្តិ, បដិកូលសញ្ញី តត្ថ វិហរតិ។ សចេ អាកង្ខតិ – ‘បដិកូលេ ច អប្បដិកូលេ ច អប្បដិកូលសញ្ញី វិហរេយ្យ’ន្តិ, អប្បដិកូលសញ្ញី តត្ថ វិហរតិ។ សចេ អាកង្ខតិ – ‘បដិកូលេ ច អប្បដិកូលេ ច បដិកូលសញ្ញី វិហរេយ្យ’ន្តិ, បដិកូលសញ្ញី តត្ថ វិហរតិ។ សចេ អាកង្ខតិ – ‘បដិកូលញ្ច អប្បដិកូលញ្ច តទុភយំ អភិនិវជ្ជេត្វា ឧបេក្ខកោ វិហរេយ្យំ សតោ សម្បជានោ’តិ, ឧបេក្ខកោ តត្ថ វិហរតិ សតោ សម្បជានោ។ អយំ, ភន្តេ, ឥទ្ធិ អនាសវា អនុបធិកា ‘អរិយា’តិ វុច្ចតិ។ ឯតទានុត្តរិយំ, ភន្តេ, ឥទ្ធិវិធាសុ ។ តំ ភគវា អសេសមភិជានាតិ, តំ ភគវតោ អសេសមភិជានតោ ឧត្តរិ អភិញ្ញេយ្យំ នត្ថិ, យទភិជានំ អញ្ញោ សមណោ វា ព្រាហ្មណោ វា ភគវតា ភិយ្យោភិញ្ញតរោ អស្ស យទិទំ ឥទ្ធិវិធាសុ។

អញ្ញថាសត្ថុគុណទស្សនំ

១៦០. “យំ តំ, ភន្តេ, សទ្ធេន កុលបុត្តេន បត្តព្ពំ អារទ្ធវីរិយេន ថាមវតា បុរិសថាមេន បុរិសវីរិយេន បុរិសបរក្កមេន បុរិសធោរយ្ហេន, អនុប្បត្តំ តំ ភគវតា។ ន ច, ភន្តេ, ភគវា កាមេសុ កាមសុខល្លិកានុយោគមនុយុត្តោ ហីនំ គម្មំ បោថុជ្ជនិកំ អនរិយំ អនត្ថសំហិតំ, ន ច អត្តកិលមថានុយោគមនុយុត្តោ ទុក្ខំ អនរិយំ អនត្ថសំហិតំ។ ចតុន្នញ្ច ភគវា ឈានានំ អាភិចេតសិកានំ ទិដ្ឋធម្មសុខវិហារានំ និកាមលាភី អកិច្ឆលាភី អកសិរលាភី។

អនុយោគទានប្បការោ

១៦១. “សចេ មំ, ភន្តេ, ឯវំ បុច្ឆេយ្យ – ‘កិំ នុ ខោ, អាវុសោ សារិបុត្ត, អហេសុំ អតីតមទ្ធានំ អញ្ញេ សមណា វា ព្រាហ្មណា វា ភគវតា ភិយ្យោភិញ្ញតរា សម្ពោធិយ’ន្តិ, ឯវំ បុដ្ឋោ អហំ, ភន្តេ, ‘នោ’តិ វទេយ្យំ។ ‘កិំ បនាវុសោ សារិបុត្ត, ភវិស្សន្តិ អនាគតមទ្ធានំ អញ្ញេ សមណា វា ព្រាហ្មណា វា ភគវតា ភិយ្យោភិញ្ញតរា សម្ពោធិយ’ន្តិ, ឯវំ បុដ្ឋោ អហំ, ភន្តេ, ‘នោ’តិ វទេយ្យំ ។ ‘កិំ បនាវុសោ សារិបុត្ត, អត្ថេតរហិ អញ្ញោ សមណោ វា ព្រាហ្មណោ វា ភគវតា ភិយ្យោភិញ្ញតរោ សម្ពោធិយ’ន្តិ, ឯវំ បុដ្ឋោ អហំ, ភន្តេ, ‘នោ’តិ វទេយ្យំ។

“សចេ បន មំ, ភន្តេ, ឯវំ បុច្ឆេយ្យ – ‘កិំ នុ ខោ, អាវុសោ សារិបុត្ត, អហេសុំ អតីតមទ្ធានំ អញ្ញេ សមណា វា ព្រាហ្មណា វា ភគវតា សមសមា សម្ពោធិយ’ន្តិ, ឯវំ បុដ្ឋោ អហំ, ភន្តេ, ‘ឯវ’ន្តិ វទេយ្យំ។ ‘កិំ បនាវុសោ សារិបុត្ត, ភវិស្សន្តិ អនាគតមទ្ធានំ អញ្ញេ សមណា វា ព្រាហ្មណា វា ភគវតា សមសមា សម្ពោធិយ’ន្តិ, ឯវំ បុដ្ឋោ អហំ, ភន្តេ, “ឯវ”ន្តិ វទេយ្យំ ។ ‘កិំ បនាវុសោ សារិបុត្ត, អត្ថេតរហិ អញ្ញេ សមណា វា ព្រាហ្មណា វា ភគវតា សមសមា សម្ពោធិយ’ន្តិ, ឯវំ បុដ្ឋោ អហំ ភន្តេ ‘នោ’តិ វទេយ្យំ។

“សចេ បន មំ, ភន្តេ, ឯវំ បុច្ឆេយ្យ – ‘កី បនាយស្មា សារិបុត្តោ ឯកច្ចំ អព្ភនុជានាតិ , ឯកច្ចំ ន អព្ភនុជានាតី’តិ, ឯវំ បុដ្ឋោ អហំ, ភន្តេ, ឯវំ ព្យាករេយ្យំ – ‘សម្មុខា មេតំ, អាវុសោ, ភគវតោ សុតំ, សម្មុខា បដិគ្គហិតំ – “អហេសុំ អតីតមទ្ធានំ អរហន្តោ សម្មាសម្ពុទ្ធា មយា សមសមា សម្ពោធិយ”ន្តិ។ សម្មុខា មេតំ, អាវុសោ, ភគវតោ សុតំ, សម្មុខា បដិគ្គហិតំ – “ភវិស្សន្តិ អនាគតមទ្ធានំ អរហន្តោ សម្មាសម្ពុទ្ធា មយា សមសមា សម្ពោធិយ”ន្តិ។ សម្មុខា មេតំ, អាវុសោ, ភគវតោ សុតំ សម្មុខា បដិគ្គហិតំ – “អដ្ឋានមេតំ អនវកាសោ យំ ឯកិស្សា លោកធាតុយា ទ្វេ អរហន្តោ សម្មាសម្ពុទ្ធា អបុព្ពំ អចរិមំ ឧប្បជ្ជេយ្យុំ, នេតំ ឋានំ វិជ្ជតី”’តិ។

“កច្ចាហំ, ភន្តេ, ឯវំ បុដ្ឋោ ឯវំ ព្យាករមានោ វុត្តវាទី ចេវ ភគវតោ ហោមិ, ន ច ភគវន្តំ អភូតេន អព្ភាចិក្ខាមិ, ធម្មស្ស ចានុធម្មំ ព្យាករោមិ, ន ច កោចិ សហធម្មិកោ វាទានុវាទោ [វាទានុបាតោ (សី.)] គារយ្ហំ ឋានំ អាគច្ឆតី”តិ? “តគ្ឃ ត្វំ, សារិបុត្ត, ឯវំ បុដ្ឋោ ឯវំ ព្យាករមានោ វុត្តវាទី ចេវ មេ ហោសិ, ន ច មំ អភូតេន អព្ភាចិក្ខសិ, ធម្មស្ស ចានុធម្មំ ព្យាករោសិ, ន ច កោចិ សហធម្មិកោ វាទានុវាទោ គារយ្ហំ ឋានំ អាគច្ឆតី”តិ។

អច្ឆរិយអព្ភុតំ

១៦២. ឯវំ វុត្តេ, អាយស្មា ឧទាយិ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “អច្ឆរិយំ, ភន្តេ, អព្ភុតំ, ភន្តេ, តថាគតស្ស អប្បិច្ឆតា សន្តុដ្ឋិតា សល្លេខតា។ យត្រ ហិ នាម តថាគតោ ឯវំមហិទ្ធិកោ ឯវំមហានុភាវោ, អថ ច បន នេវត្តានំ បាតុករិស្សតិ! ឯកមេកញ្ចេបិ ឥតោ, ភន្តេ, ធម្មំ អញ្ញតិត្ថិយា បរិព្ពាជកា អត្តនិ សមនុបស្សេយ្យុំ, តេ តាវតកេនេវ បដាកំ បរិហរេយ្យុំ។ អច្ឆរិយំ, ភន្តេ, អព្ភុតំ, ភន្តេ, តថាគតស្ស អប្បិច្ឆតា សន្តុដ្ឋិតា សល្លេខតា។ យត្រ ហិ នាម តថាគតោ ឯវំ មហិទ្ធិកោ ឯវំមហានុភាវោ។ អថ ច បន នេវត្តានំ បាតុករិស្សតី”តិ!

“បស្ស ខោ ត្វំ, ឧទាយិ, ‘តថាគតស្ស អប្បិច្ឆតា សន្តុដ្ឋិតា សល្លេខតា។ យត្រ ហិ នាម តថាគតោ ឯវំមហិទ្ធិកោ ឯវំមហានុភាវោ, អថ ច បន នេវត្តានំ បាតុករិស្សតិ’! ឯកមេកញ្ចេបិ ឥតោ, ឧទាយិ, ធម្មំ អញ្ញតិត្ថិយា បរិព្ពាជកា អត្តនិ សមនុបស្សេយ្យុំ, តេ តាវតកេនេវ បដាកំ បរិហរេយ្យុំ។ បស្ស ខោ ត្វំ, ឧទាយិ, ‘តថាគតស្ស អប្បិច្ឆតា សន្តុដ្ឋិតា សល្លេខតា។ យត្រ ហិ នាម តថាគតោ ឯវំមហិទ្ធិកោ ឯវំមហានុភាវោ, អថ ច បន នេវត្តានំ បាតុករិស្សតី’”តិ!

១៦៣. អថ ខោ ភគវា អាយស្មន្តំ សារិបុត្តំ អាមន្តេសិ – “តស្មា តិហ ត្វំ, សារិបុត្ត, ឥមំ ធម្មបរិយាយំ អភិក្ខណំ ភាសេយ្យាសិ ភិក្ខូនំ ភិក្ខុនីនំ ឧបាសកានំ ឧបាសិកានំ។ យេសម្បិ ហិ, សារិបុត្ត, មោឃបុរិសានំ ភវិស្សតិ តថាគតេ កង្ខា វា វិមតិ វា, តេសមិមំ ធម្មបរិយាយំ សុត្វា តថាគតេ កង្ខា វា វិមតិ វា, សា បហីយិស្សតី”តិ។ ឥតិ ហិទំ អាយស្មា សារិបុត្តោ ភគវតោ សម្មុខា សម្បសាទំ បវេទេសិ។ តស្មា ឥមស្ស វេយ្យាករណស្ស សម្បសាទនីយំ ត្វេវ អធិវចនន្តិ។

សម្បសាទនីយសុត្តំ និដ្ឋិតំ បញ្ចមំ។

៦. បាសាទិកសុត្តំ

១៦៤. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា សក្កេសុ វិហរតិ វេធញ្ញា នាម សក្យា, តេសំ អម្ពវនេ បាសាទេ។

និគណ្ឋនាដបុត្តកាលង្កិរិយា

តេន ខោ បន សមយេន និគណ្ឋោ នាដបុត្តោ [នាថបុត្តោ (សី. បី.)] បាវាយំ អធុនាកាលង្កតោ ហោតិ។ តស្ស កាលង្កិរិយាយ ភិន្នា និគណ្ឋា ទ្វេធិកជាតា ភណ្ឌនជាតា កលហជាតា វិវាទាបន្នា អញ្ញមញ្ញំ មុខសត្តីហិ វិតុទន្តា វិហរន្តិ – ‘‘ន ត្វំ ឥមំ ធម្មវិនយំ អាជានាសិ, អហំ ឥមំ ធម្មវិនយំ អាជានាមិ, កិំ ត្វំ ឥមំ ធម្មវិនយំ អាជានិស្សសិ? មិច្ឆាបដិបន្នោ ត្វមសិ, អហមស្មិ សម្មាបដិបន្នោ។ សហិតំ មេ, អសហិតំ តេ។ បុរេវចនីយំ បច្ឆា អវច, បច្ឆាវចនីយំ បុរេ អវច។ អធិចិណ្ណំ តេ វិបរាវត្តំ, អារោបិតោ តេ វាទោ, និគ្គហិតោ ត្វមសិ, ចរ វាទប្បមោក្ខាយ, និព្ពេឋេហិ វា សចេ បហោសី’’តិ។ វធោយេវ ខោ [វធោយេវេកោ (ក.)] មញ្ញេ និគណ្ឋេសុ នាដបុត្តិយេសុ វត្តតិ [អនុវត្តតិ (ស្យា. ក.)]។ យេបិ និគណ្ឋស្ស នាដបុត្តស្ស សាវកា គិហី ឱទាតវសនា , តេបិ [តេ តេសុ (ក.)] និគណ្ឋេសុ នាដបុត្តិយេសុ និព្ពិន្នរូបា [និព្ពិន្ទរូបា (ក.)] វិរត្តរូបា បដិវានរូបា, យថា តំ ទុរក្ខាតេ ធម្មវិនយេ ទុប្បវេទិតេ អនិយ្យានិកេ អនុបសមសំវត្តនិកេ អសម្មាសម្ពុទ្ធប្បវេទិតេ ភិន្នថូបេ អប្បដិសរណេ។

១៦៥. អថ ខោ ចុន្ទោ សមណុទ្ទេសោ បាវាយំ វស្សំវុដ្ឋោ [វស្សំវុត្ថោ (សី. ស្យា. បី.)] យេន សាមគាមោ, យេនាយស្មា អានន្ទោ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា អាយស្មន្តំ អានន្ទំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ ចុន្ទោ សមណុទ្ទេសោ អាយស្មន្តំ អានន្ទំ ឯតទវោច – ‘‘និគណ្ឋោ, ភន្តេ, នាដបុត្តោ បាវាយំ អធុនាកាលង្កតោ។ តស្ស កាលង្កិរិយាយ ភិន្នា និគណ្ឋា ទ្វេធិកជាតា…បេ.… ភិន្នថូបេ អប្បដិសរណេ’’តិ។

ឯវំ វុត្តេ, អាយស្មា អានន្ទោ ចុន្ទំ សមណុទ្ទេសំ ឯតទវោច – ‘‘អត្ថិ ខោ ឥទំ, អាវុសោ ចុន្ទ, កថាបាភតំ ភគវន្តំ ទស្សនាយ។ អាយាមាវុសោ ចុន្ទ, យេន ភគវា តេនុបសង្កមិស្សាម; ឧបសង្កមិត្វា ឯតមត្ថំ ភគវតោ អារោចេស្សាមា’’តិ [អារោចេយ្យាមាតិ (ស្យា.)]។ ‘‘ឯវំ, ភន្តេ’’តិ ខោ ចុន្ទោ សមណុទ្ទេសោ អាយស្មតោ អានន្ទស្ស បច្ចស្សោសិ។

អថ ខោ អាយស្មា ច អានន្ទោ ចុន្ទោ ច សមណុទ្ទេសោ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិំសុ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិំសុ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – ‘‘អយំ, ភន្តេ, ចុន្ទោ សមណុទ្ទេសោ ឯវមាហ, ‘និគណ្ឋោ, ភន្តេ, នាដបុត្តោ បាវាយំ អធុនាកាលង្កតោ, តស្ស កាលង្កិរិយាយ ភិន្នា និគណ្ឋា…បេ.… ភិន្នថូបេ អប្បដិសរណេ’’’តិ។

អសម្មាសម្ពុទ្ធប្បវេទិតធម្មវិនយោ

១៦៦. ‘‘ឯវំ ហេតំ, ចុន្ទ, ហោតិ ទុរក្ខាតេ ធម្មវិនយេ ទុប្បវេទិតេ អនិយ្យានិកេ អនុបសមសំវត្តនិកេ អសម្មាសម្ពុទ្ធប្បវេទិតេ។ ឥធ, ចុន្ទ, សត្ថា ច ហោតិ អសម្មាសម្ពុទ្ធោ, ធម្មោ ច ទុរក្ខាតោ ទុប្បវេទិតោ អនិយ្យានិកោ អនុបសមសំវត្តនិកោ អសម្មាសម្ពុទ្ធប្បវេទិតោ, សាវកោ ច តស្មិំ ធម្មេ ន ធម្មានុធម្មប្បដិបន្នោ វិហរតិ ន សាមីចិប្បដិបន្នោ ន អនុធម្មចារី, វោក្កម្ម ច តម្ហា ធម្មា វត្តតិ។ សោ ឯវមស្ស វចនីយោ – ‘តស្ស តេ, អាវុសោ, លាភា, តស្ស តេ សុលទ្ធំ, សត្ថា ច តេ អសម្មាសម្ពុទ្ធោ, ធម្មោ ច ទុរក្ខាតោ ទុប្បវេទិតោ អនិយ្យានិកោ អនុបសមសំវត្តនិកោ អសម្មាសម្ពុទ្ធប្បវេទិតោ។ ត្វញ្ច តស្មិំ ធម្មេ ន ធម្មានុធម្មប្បដិបន្នោ វិហរសិ, ន សាមីចិប្បដិបន្នោ, ន អនុធម្មចារី, វោក្កម្ម ច តម្ហា ធម្មា វត្តសី’តិ។ ឥតិ ខោ, ចុន្ទ, សត្ថាបិ តត្ថ គារយ្ហោ, ធម្មោបិ តត្ថ គារយ្ហោ, សាវកោ ច តត្ថ ឯវំ បាសំសោ។ យោ ខោ, ចុន្ទ, ឯវរូបំ សាវកំ ឯវំ វទេយ្យ – ‘ឯតាយស្មា តថា បដិបជ្ជតុ, យថា តេ សត្ថារា ធម្មោ ទេសិតោ បញ្ញត្តោ’តិ។ យោ ច សមាទបេតិ [សមាទាបេតិ (សី. ដ្ឋ.)], យញ្ច សមាទបេតិ, យោ ច សមាទបិតោ [សមាទាបិតោ (សី. ដ្ឋ.)] តថត្តាយ បដិបជ្ជតិ។ សព្ពេ តេ ពហុំ អបុញ្ញំ បសវន្តិ។ តំ កិស្ស ហេតុ? ឯវំ ហេតំ, ចុន្ទ, ហោតិ ទុរក្ខាតេ ធម្មវិនយេ ទុប្បវេទិតេ អនិយ្យានិកេ អនុបសមសំវត្តនិកេ អសម្មាសម្ពុទ្ធប្បវេទិតេ។

១៦៧. ‘‘ឥធ បន, ចុន្ទ, សត្ថា ច ហោតិ អសម្មាសម្ពុទ្ធោ, ធម្មោ ច ទុរក្ខាតោ ទុប្បវេទិតោ អនិយ្យានិកោ អនុបសមសំវត្តនិកោ អសម្មាសម្ពុទ្ធប្បវេទិតោ, សាវកោ ច តស្មិំ ធម្មេ ធម្មានុធម្មប្បដិបន្នោ វិហរតិ សាមីចិប្បដិបន្នោ អនុធម្មចារី, សមាទាយ តំ ធម្មំ វត្តតិ។ សោ ឯវមស្ស វចនីយោ – ‘តស្ស តេ, អាវុសោ,

អលាភា, តស្ស តេ ទុល្លទ្ធំ, សត្ថា ច តេ អសម្មាសម្ពុទ្ធោ , ធម្មោ ច ទុរក្ខាតោ ទុប្បវេទិតោ អនិយ្យានិកោ អនុបសមសំវត្តនិកោ អសម្មាសម្ពុទ្ធប្បវេទិតោ។ ត្វញ្ច តស្មិំ ធម្មេ ធម្មានុធម្មប្បដិបន្នោ វិហរសិ សាមីចិប្បដិបន្នោ អនុធម្មចារី, សមាទាយ តំ ធម្មំ វត្តសី'តិ។ ឥតិ ខោ, ចុន្ទ, សត្ថាបិ តត្ថ គារយ្ហោ, ធម្មោបិ តត្ថ គារយ្ហោ, សាវកោបិ តត្ថ ឯវំ គារយ្ហោ។ យោ ខោ, ចុន្ទ, ឯវរូបំ សាវកំ ឯវំ វទេយ្យ – 'អទ្ធាយស្មា ញាយប្បដិបន្នោ ញាយមារាធេស្សតី'តិ។ យោ ច បសំសតិ, យញ្ច បសំសតិ, យោ ច បសំសិតោ ភិយ្យោសោ មត្តាយ វីរិយំ អារភតិ។ សព្ពេ តេ ពហុំ អបុញ្ញំ បសវន្តិ។ តំ កិស្ស ហេតុ? ឯវញ្ហេតំ, ចុន្ទ, ហោតិ ទុរក្ខាតេ ធម្មវិនយេ ទុប្បវេទិតេ អនិយ្យានិកេ អនុបសមសំវត្តនិកេ អសម្មាសម្ពុទ្ធប្បវេទិតេ។

សម្មាសម្ពុទ្ធប្បវេទិតធម្មវិនយោ

១៦៨. "ឥធ បន, ចុន្ទ, សត្ថា ច ហោតិ សម្មាសម្ពុទ្ធោ, ធម្មោ ច ស្វាក្ខាតោ សុប្បវេទិតោ និយ្យានិកោ ឧបសមសំវត្តនិកោ សម្មាសម្ពុទ្ធប្បវេទិតោ, សាវកោ ច តស្មិំ ធម្មេ ន ធម្មានុធម្មប្បដិបន្នោ វិហរតិ, ន សាមីចិប្បដិបន្នោ, ន អនុធម្មចារី, វោក្កម្ម ច តម្ហា ធម្មា វត្តតិ។ សោ ឯវមស្ស វចនីយោ – 'តស្ស តេ, អាវុសោ, អលាភា, តស្ស តេ ទុល្លទ្ធំ, សត្ថា ច តេ សម្មាសម្ពុទ្ធោ, ធម្មោ ច ស្វាក្ខាតោ សុប្បវេទិតោ និយ្យានិកោ ឧបសមសំវត្តនិកោ សម្មាសម្ពុទ្ធប្បវេទិតោ។ ត្វញ្ច តស្មិំ ធម្មេ ន ធម្មានុធម្មប្បដិបន្នោ វិហរសិ, ន សាមីចិប្បដិបន្នោ, ន អនុធម្មចារី, វោក្កម្ម ច តម្ហា ធម្មា វត្តសី'តិ។ ឥតិ ខោ, ចុន្ទ, សត្ថាបិ តត្ថ បាសំសោ, ធម្មោបិ តត្ថ បាសំសោ, សាវកោ ច តត្ថ ឯវំ គារយ្ហោ។ យោ ខោ, ចុន្ទ, ឯវរូបំ សាវកំ ឯវំ វទេយ្យ – 'ឯតាយស្មា តថា បដិបជ្ជតុ យថា តេ សត្ថារា ធម្មោ ទេសិតោ បញ្ញត្តោ'តិ។ យោ ច សមាទបេតិ, យញ្ច សមាទបេតិ, យោ ច សមាទបិតោ តថត្តាយ បដិបជ្ជតិ។ សព្ពេ តេ ពហុំ បុញ្ញំ បសវន្តិ។ តំ កិស្ស ហេតុ? ឯវញ្ហេតំ , ចុន្ទ, ហោតិ ស្វាក្ខាតេ ធម្មវិនយេ សុប្បវេទិតេ និយ្យានិកេ ឧបសមសំវត្តនិកេ សម្មាសម្ពុទ្ធប្បវេទិតេ។

១៦៩. "ឥធ បន, ចុន្ទ, សត្ថា ច ហោតិ សម្មាសម្ពុទ្ធោ, ធម្មោ ច ស្វាក្ខាតោ សុប្បវេទិតោ និយ្យានិកោ ឧបសមសំវត្តនិកោ សម្មាសម្ពុទ្ធប្បវេទិតោ, សាវកោ ច តស្មិំ ធម្មេ ធម្មានុធម្មប្បដិបន្នោ វិហរតិ សាមីចិប្បដិបន្នោ អនុធម្មចារី, សមាទាយ តំ ធម្មំ វត្តតិ។ សោ ឯវមស្ស វចនីយោ – 'តស្ស តេ, អាវុសោ, លាភា, តស្ស តេ សុលទ្ធំ, សត្ថា ច តេ [សត្ថា ច តេ អរហំ (ស្យា.)] សម្មាសម្ពុទ្ធោ , ធម្មោ ច ស្វាក្ខាតោ សុប្បវេទិតោ និយ្យានិកោ ឧបសមសំវត្តនិកោ សម្មាសម្ពុទ្ធប្បវេទិតោ។ ត្វញ្ច តស្មិំ ធម្មេ ធម្មានុធម្មប្បដិបន្នោ វិហរសិ សាមីចិប្បដិបន្នោ អនុធម្មចារី, សមាទាយ តំ ធម្មំ វត្តសី'តិ។ ឥតិ ខោ, ចុន្ទ, សត្ថាបិ តត្ថ បាសំសោ, ធម្មោបិ តត្ថ បាសំសោ, សាវកោបិ តត្ថ ឯវំ បាសំសោ។ យោ ខោ, ចុន្ទ, ឯវរូបំ សាវកំ ឯវំ វទេយ្យ – 'អទ្ធាយស្មា ញាយប្បដិបន្នោ ញាយមារាធេស្សតី'តិ។ យោ ច បសំសតិ, យញ្ច បសំសតិ, យោ ច បសំសិតោ [បសត្ថោ (ស្យា.)] ភិយ្យោសោ មត្តាយ វីរិយំ អារភតិ។ សព្ពេ តេ ពហុំ បុញ្ញំ បសវន្តិ។ តំ កិស្ស ហេតុ? ឯវញ្ហេតំ, ចុន្ទ, ហោតិ ស្វាក្ខាតេ ធម្មវិនយេ សុប្បវេទិតេ និយ្យានិកេ ឧបសមសំវត្តនិកេ សម្មាសម្ពុទ្ធប្បវេទិតេ។

សាវកានុតប្បសុត្ត

១៧០. "ឥធ បន, ចុន្ទ, សត្ថា ច លោកេ ឧទបាទិ អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ, ធម្មោ ច ស្វាក្ខាតោ សុប្បវេទិតោ និយ្យានិកោ ឧបសមសំវត្តនិកោ សម្មាសម្ពុទ្ធប្បវេទិតោ, អវិញ្ញាបិតត្ថា ចស្ស ហោន្តិ សាវកា សទ្ធម្មេ, ន ច តេសំ កេវលំ បរិបូរំ ព្រហ្មចរិយំ អាវិកតំ ហោតិ ឧត្តានីកតំ សព្ពសង្គាហបទកតំ សប្បាដិហីរកតំ យាវ ទេវមនុស្សេហិ សុប្បកាសិតំ។ អថ នេសំ សត្ថុនោ អន្តរធានំ ហោតិ។ ឯវរូបោ ខោ, ចុន្ទ, សត្ថា សាវកានំ កាលង្កតោ អនុតប្បោ ហោតិ។ តំ កិស្ស ហេតុ? សត្ថា ច នោ លោកេ ឧទបាទិ អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ, ធម្មោ ច ស្វាក្ខាតោ សុប្បវេទិតោ និយ្យានិកោ ឧបសមសំវត្តនិកោ សម្មាសម្ពុទ្ធប្បវេទិតោ, អវិញ្ញាបិតត្ថា ចម្ហ សទ្ធម្មេ, ន ច នោ កេវលំ បរិបូរំ ព្រហ្មចរិយំ អាវិកតំ ហោតិ ឧត្តានីកតំ សព្ពសង្គាហបទកតំ សប្បាដិហីរកតំ យាវ ទេវមនុស្សេហិ សុប្បកាសិតំ។ អថ នោ សត្ថុនោ អន្តរធានំ ហោតីតិ។ ឯវរូបោ ខោ, ចុន្ទ, សត្ថា សាវកានំ កាលង្កតោ អនុតប្បោ ហោតិ។

សាវកាននុតប្បសុត្ត

១៧១. "ឥធ បន, ចុន្ទ, សត្ថា ច លោកេ ឧទបាទិ អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ។ ធម្មោ ច ស្វាក្ខាតោ សុប្បវេទិតោ និយ្យានិកោ ឧបសមសំវត្តនិកោ សម្មាសម្ពុទ្ធប្បវេទិតោ។ វិញ្ញាបិតត្ថា ចស្ស ហោន្តិ សាវកា សទ្ធម្មេ, កេវលញ្ច តេសំ បរិបូរំ ព្រហ្មចរិយំ អាវិកតំ ហោតិ ឧត្តានីកតំ សព្ពសង្គាហបទកតំ សប្បាដិហីរកតំ យាវ ទេវមនុស្សេហិ សុប្បកាសិតំ។ អថ នេសំ សត្ថុនោ អន្តរធានំ ហោតិ។ ឯវរូបោ ខោ, ចុន្ទ, សត្ថា សាវកានំ កាលង្កតោ

អននុតប្បោ ហោតិ ។ តំ កិស្ស ហេតុ? សត្ថា ច នោ លោកេ ឧទបាទិ អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ។ ធម្មោ ច ស្វាក្ខាតោ សុប្បវេទិតោ និយ្យានិកោ ឧបសមសំវត្តនិកោ សម្មាសម្ពុទ្ធប្បវេទិតោ។ វិញ្ញាបិតត្ថា ចម្ហ សទ្ធម្មេ, កេវលញ្ច នោ បរិបូរំ ព្រហ្មចរិយំ អាវិកតំ ហោតិ ឧត្តានីកតំ សព្ពសង្គាហបទកតំ សប្បាដិហីរកតំ យាវ ទេវមនុស្សេហិ សុប្បកាសិតំ ។ អថ នោ សត្ថុនោ អន្តរធានំ ហោតីតិ។ ឯវរូបោ ខោ, ចុន្ទ, សត្ថា សាវកានំ កាលង្កតោ អននុតប្បោ ហោតិ។

ព្រហ្មចរិយអបរិបូរាទិកថា

១៧២. "ឯតេហិ ចេបិ, ចុន្ទ, អង្គេហិ សមន្នាគតំ ព្រហ្មចរិយំ ហោតិ, នោ ច ខោ សត្ថា ហោតិ ថេរោ រត្តញ្ញូ ចិរបព្ពជិតោ អទ្ធគតោ វយោអនុប្បត្តោ។ ឯវំ តំ ព្រហ្មចរិយំ អបរិបូរំ ហោតិ តេនង្គេន។

"យតោ ច ខោ, ចុន្ទ, ឯតេហិ ចេវ អង្គេហិ សមន្នាគតំ ព្រហ្មចរិយំ ហោតិ, សត្ថា ច ហោតិ ថេរោ រត្តញ្ញូ ចិរបព្ពជិតោ អទ្ធគតោ វយោអនុប្បត្តោ។ ឯវំ តំ ព្រហ្មចរិយំ បរិបូរំ ហោតិ តេនង្គេន។

១៧៣. "ឯតេហិ ចេបិ, ចុន្ទ, អង្គេហិ សមន្នាគតំ ព្រហ្មចរិយំ ហោតិ, សត្ថា ច ហោតិ ថេរោ រត្តញ្ញូ ចិរបព្ពជិតោ អទ្ធគតោ វយោអនុប្បត្តោ , នោ ច ខ្វស្ស ថេរា ភិក្ខូ សាវកា ហោន្តិ វិយត្តា វិនីតា វិសារទា បត្តយោគក្ខេមា។ អលំ សមក្ខាតុំ សទ្ធម្មស្ស, អលំ ឧប្បន្នំ បរប្បវាទំ សហធម្មេហិ សុនិគ្គហិតំ និគ្គហេត្វា សប្បាដិហារិយំ ធម្មំ ទេសេតុំ។ ឯវំ តំ ព្រហ្មចរិយំ អបរិបូរំ ហោតិ តេនង្គេន។

"យតោ ច ខោ, ចុន្ទ, ឯតេហិ ចេវ អង្គេហិ សមន្នាគតំ ព្រហ្មចរិយំ ហោតិ, សត្ថា ច ហោតិ ថេរោ រត្តញ្ញូ ចិរបព្ពជិតោ អទ្ធគតោ វយោអនុប្បត្តោ, ថេរា ចស្ស ភិក្ខូ សាវកា ហោន្តិ វិយត្តា វិនីតា វិសារទា បត្តយោគក្ខេមា។ អលំ សមក្ខាតុំ សទ្ធម្មស្ស, អលំ ឧប្បន្នំ បរប្បវាទំ សហធម្មេហិ សុនិគ្គហិតំ និគ្គហេត្វា សប្បាដិហារិយំ ធម្មំ ទេសេតុំ។ ឯវំ តំ ព្រហ្មចរិយំ បរិបូរំ ហោតិ តេនង្គេន។

១៧៤. "ឯតេហិ ចេបិ, ចុន្ទ, អង្គេហិ សមន្នាគតំ ព្រហ្មចរិយំ ហោតិ, សត្ថា ច ហោតិ ថេរោ រត្តញ្ញូ ចិរបព្ពជិតោ អទ្ធគតោ វយោអនុប្បត្តោ, ថេរា ចស្ស ភិក្ខូ សាវកា ហោន្តិ វិយត្តា វិនីតា វិសារទា បត្តយោគក្ខេមា។ អលំ សមក្ខាតុំ សទ្ធម្មស្ស, អលំ ឧប្បន្នំ បរប្បវាទំ សហធម្មេហិ សុនិគ្គហិតំ និគ្គហេត្វា សប្បាដិហារិយំ ធម្មំ ទេសេតុំ។ នោ ច ខ្វស្ស មជ្ឈិមា ភិក្ខូ សាវកា ហោន្តិ...បេ.... មជ្ឈិមា ចស្ស ភិក្ខូ សាវកា ហោន្តិ, នោ ច ខ្វស្ស នវា ភិក្ខូ សាវកា ហោន្តិ...បេ.... នវា ចស្ស ភិក្ខូ សាវកា ហោន្តិ, នោ ច ខ្វស្ស ថេរា ភិក្ខុនិយោ សាវិកា ហោន្តិ...បេ.... ថេរា ចស្ស ភិក្ខុនិយោ សាវិកា ហោន្តិ, នោ ច ខ្វស្ស មជ្ឈិមា ភិក្ខុនិយោ សាវិកា ហោន្តិ...បេ.... មជ្ឈិមា ចស្ស ភិក្ខុនិយោ សាវិកា ហោន្តិ , នោ ច ខ្វស្ស នវា ភិក្ខុនិយោ សាវិកា ហោន្តិ...បេ.... នវា ចស្ស ភិក្ខុនិយោ សាវិកា ហោន្តិ, នោ ច ខ្វស្ស ឧបាសកា សាវកា ហោន្តិ គិហី ឱទាតវសនា ព្រហ្មចារិនោ...បេ.... ឧបាសកា ចស្ស សាវកា ហោន្តិ គិហី ឱទាតវសនា ព្រហ្មចារិនោ, នោ ច ខ្វស្ស ឧបាសកា សាវកា ហោន្តិ គិហី ឱទាតវសនា កាមភោគិនោ...បេ.... ឧបាសកា ចស្ស សាវកា ហោន្តិ គិហី ឱទាតវសនា កាមភោគិនោ, នោ ច ខ្វស្ស ឧបាសិកា សាវិកា ហោន្តិ គិហិនិយោ ឱទាតវសនា ព្រហ្មចារិនិយោ...បេ.... ឧបាសិកា ចស្ស សាវិកា ហោន្តិ គិហិនិយោ ឱទាតវសនា ព្រហ្មចារិនិយោ, នោ ច ខ្វស្ស ឧបាសិកា សាវិកា ហោន្តិ គិហិនិយោ ឱទាតវសនា កាមភោគិនិយោ...បេ.... ឧបាសិកា ចស្ស សាវិកា ហោន្តិ គិហិនិយោ ឱទាតវសនា កាមភោគិនិយោ, នោ ច ខ្វស្ស ព្រហ្មចរិយំ ហោតិ ឥទ្ធញ្ចេវ ផីតញ្ច វិត្ថារិកំ ពាហុជញ្ញំ បុថុភូតំ យាវ ទេវមនុស្សេហិ សុប្បកាសិតំ...បេ.... ព្រហ្មចរិយញ្ចស្ស ហោតិ ឥទ្ធញ្ចេវ ផីតញ្ច វិត្ថារិកំ ពាហុជញ្ញំ បុថុភូតំ យាវ ទេវមនុស្សេហិ សុប្បកាសិតំ, នោ ច ខោ លាភគ្គយសគ្គប្បត្តំ។ ឯវំ តំ ព្រហ្មចរិយំ អបរិបូរំ ហោតិ តេនង្គេន។

"យតោ ច ខោ, ចុន្ទ, ឯតេហិ ចេវ អង្គេហិ សមន្នាគតំ ព្រហ្មចរិយំ ហោតិ, សត្ថា ច ហោតិ ថេរោ រត្តញ្ញូ ចិរបព្ពជិតោ អទ្ធគតោ វយោអនុប្បត្តោ, ថេរា ចស្ស ភិក្ខូ សាវកា ហោន្តិ វិយត្តា វិនីតា វិសារទា បត្តយោគក្ខេមា។ អលំ សមក្ខាតុំ សទ្ធម្មស្ស, អលំ ឧប្បន្នំ បរប្បវាទំ សហធម្មេហិ សុនិគ្គហិតំ និគ្គហេត្វា សប្បាដិហារិយំ ធម្មំ ទេសេតុំ។ មជ្ឈិមា ចស្ស ភិក្ខូ សាវកា ហោន្តិ...បេ.... នវា ចស្ស ភិក្ខូ សាវកា ហោន្តិ...បេ.... ថេរា ចស្ស ភិក្ខុនិយោ សាវិកា ហោន្តិ...បេ.... មជ្ឈិមា ចស្ស ភិក្ខុនិយោ សាវិកា ហោន្តិ...បេ.... នវា ចស្ស ភិក្ខុនិយោ សាវិកា ហោន្តិ...បេ.... ឧបាសកា ចស្ស សាវកា ហោន្តិ...បេ.... គិហី ឱទាតវសនា ព្រហ្មចារិនោ ។ ឧបាសកា ចស្ស សាវកា ហោន្តិ គិហី ឱទាតវសនា កាមភោគិនោ...បេ.... ឧបាសិកា ចស្ស សាវិកា ហោន្តិ គិហិនិយោ ឱទាតវសនា ព្រហ្មចារិនិយោ...បេ.... ឧបាសិកា ចស្ស សាវិកា ហោន្តិ គិហិនិយោ ឱទាតវសនា

កាមភោគិនិយោ…បេ.… ព្រហ្មចរិយញ្ចស្ស ហោតិ ឥទ្ធញ្ចេវ ផីតញ្ច វិត្ថារិកំ ពាហុជញ្ញំ បុថុភូតំ យាវ ទេវមនុស្សេហិ សុប្បកាសិតំ, លាភគ្គប្បត្តញ្ច យសគ្គប្បត្តញ្ច។ ឯវំ តំ ព្រហ្មចរិយំ បរិបូរំ ហោតិ តេនង្គេន។

១៧៥. “អហំ ខោ បន, ចុន្ទ, ឯតរហិ សត្ថា លោកេ ឧប្បន្នោ អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ។ ធម្មោ ច ស្វាក្ខាតោ សុប្បវេទិតោ និយ្យានិកោ ឧបសមសំវត្តនិកោ សម្មាសម្ពុទ្ធប្បវេទិតោ។ វិញ្ញាបិតត្ថា ច មេ សាវកា សទ្ធម្មេ, កេវលញ្ច តេសំ បរិបូរំ ព្រហ្មចរិយំ អាវិកតំ ឧត្តានីកតំ សព្ពសង្គាហបទកតំ សប្បាដិហីរកតំ យាវ ទេវមនុស្សេហិ សុប្បកាសិតំ។ អហំ ខោ បន, ចុន្ទ, ឯតរហិ សត្ថា ថេរោ រត្តញ្ញូ ចិរបព្ពជិតោ អទ្ធគតោ វយោអនុប្បត្តោ។

“សន្តិ ខោ បន មេ, ចុន្ទ, ឯតរហិ ថេរា ភិក្ខូ សាវកា ហោន្តិ វិយត្តា វិនីតា វិសារទា បត្តយោគក្ខេមា។ អលំ សមក្ខាតុំ សទ្ធម្មស្ស, អលំ ឧប្បន្នំ បរប្បវាទំ សហធម្មេហិ សុនិគ្គហិតំ និគ្គហេត្វា សប្បាដិហារិយំ ធម្មំ ទេសេតុំ។ សន្តិ ខោ បន មេ, ចុន្ទ , ឯតរហិ មជ្ឈិមា ភិក្ខូ សាវកា…បេ.… សន្តិ ខោ បន មេ, ចុន្ទ, ឯតរហិ នវា ភិក្ខូ សាវកា…បេ.… សន្តិ ខោ បន មេ, ចុន្ទ, ឯតរហិ ថេរា ភិក្ខុនិយោ សាវិកា…បេ.… សន្តិ ខោ បន មេ, ចុន្ទ, ឯតរហិ មជ្ឈិមា ភិក្ខុនិយោ សាវិកា…បេ.… សន្តិ ខោ បន មេ, ចុន្ទ, ឯតរហិ នវា ភិក្ខុនិយោ សាវិកា…បេ.… សន្តិ ខោ បន មេ, ចុន្ទ, ឯតរហិ ឧបាសកា សាវកា គិហី ឱទាតវសនា ព្រហ្មចារិនោ…បេ.… សន្តិ ខោ បន មេ, ចុន្ទ, ឯតរហិ ឧបាសកា សាវកា គិហី ឱទាតវសនា កាមភោគិនោ…បេ.… សន្តិ ខោ បន មេ, ចុន្ទ, ឯតរហិ ឧបាសិកា សាវិកា គិហិនិយោ ឱទាតវសនា ព្រហ្មចារិនិយោ…បេ.… សន្តិ ខោ បន មេ, ចុន្ទ, ឯតរហិ ឧបាសិកា សាវិកា គិហិនិយោ ឱទាតវសនា កាមភោគិនិយោ…បេ.… ឯតរហិ ខោ បន មេ, ចុន្ទ, ព្រហ្មចរិយំ ឥទ្ធញ្ចេវ ផីតញ្ច វិត្ថារិកំ ពាហុជញ្ញំ បុថុភូតំ យាវ ទេវមនុស្សេហិ សុប្បកាសិតំ។

១៧៦. “យាវតា ខោ, ចុន្ទ, ឯតរហិ សត្ថារោ លោកេ ឧប្បន្នា, នាហំ, ចុន្ទ, អញ្ញំ ឯកសត្ថារម្បិ សមនុបស្សាមិ ឯវំលាភគ្គយសគ្គប្បត្តំ យថរិវាហំ។ យាវតា ខោ បន, ចុន្ទ, ឯតរហិ សង្ឃោ វា គណោ វា លោកេ ឧប្បន្នោ; នាហំ, ចុន្ទ, អញ្ញំ ឯកំ សំឃម្បិ សមនុបស្សាមិ ឯវំលាភគ្គយសគ្គប្បត្តំ យថរិវាយំ, ចុន្ទ, ភិក្ខុសង្ឃោ។ យំ ខោ តំ, ចុន្ទ, សម្មា វទមានោ វទេយ្យ – ‘សព្ពាការសម្បន្នំ សព្ពាការបរិបូរំ អនូនមនធិកំ ស្វាក្ខាតំ កេវលំ បរិបូរំ ព្រហ្មចរិយំ សុប្បកាសិត’ន្តិ។ ឥទមេវ តំ សម្មា វទមានោ វទេយ្យ – ‘សព្ពាការសម្បន្នំ…បេ.… សុប្បកាសិត’ន្តិ។

“ឧទកោ [ឧទ្ទកោ (សី. ស្យា. បី.)] សុទំ, ចុន្ទ, រាមបុត្តោ ឯវំ វាចំ ភាសតិ – ‘បស្សំ ន បស្សតី’តិ។ កិញ្ច បស្សំ ន បស្សតីតិ? ខុរស្ស សាធុនិសិតស្ស តលមស្ស បស្សតិ, ធារញ្ច ខ្វស្ស ន បស្សតិ។ ឥទំ វុច្ចតិ – ‘បស្សំ ន បស្សតី’តិ។ យំ ខោ បនេតំ, ចុន្ទ, ឧទកេន រាមបុត្តេន ភាសិតំ ហីនំ គម្មំ បោថុជ្ជនិកំ អនរិយំ អនត្ថសំហិតំ ខុរមេវ សន្ធាយ។ យញ្ច តំ [យញ្ចេតំ (ស្យា. ក.)], ចុន្ទ, សម្មា វទមានោ វទេយ្យ – ‘បស្សំ ន បស្សតី’តិ, ឥទមេវ តំ [ឥទមេវេតំ (ក.)] សម្មា វទមានោ វទេយ្យ – ‘បស្សំ ន បស្សតី’តិ។ កិញ្ច បស្សំ ន បស្សតីតិ? ឯវំ សព្ពាការសម្បន្នំ សព្ពាការបរិបូរំ អនូនមនធិកំ ស្វាក្ខាតំ កេវលំ បរិបូរំ ព្រហ្មចរិយំ សុប្បកាសិតន្តិ, ឥតិ ហេតំ បស្សតិ [សុប្បកាសិតំ, ឥតិ ហេតំ ន បស្សតីតិ (ស្យា. ក.)]។ ឥទមេត្ថ អបកឌ្ឍេយ្យ, ឯវំ តំ បរិសុទ្ធតរំ អស្សាតិ, ឥតិ ហេតំ ន បស្សតិ [ន បស្សតីតិ (ស្យា. ក.)]។ ឥទមេត្ថ ឧបកឌ្ឍេយ្យ, ឯវំ តំ បរិបូរំ [បរិសុទ្ធតរំ (ស្យា. ក.), បរិបូរតរំ (?)] អស្សាតិ, ឥតិ ហេតំ ន បស្សតិ។ ឥទំ វុច្ចតិ ចុន្ទ – ‘បស្សំ ន បស្សតី’តិ។ យំ ខោ តំ, ចុន្ទ, សម្មា វទមានោ វទេយ្យ – ‘សព្ពាការសម្បន្នំ…បេ.… ព្រហ្មចរិយំ សុប្បកាសិត’ន្តិ។ ឥទមេវ តំ សម្មា វទមានោ វទេយ្យ – ‘សព្ពាការសម្បន្នំ សព្ពាការបរិបូរំ អនូនមនធិកំ ស្វាក្ខាតំ កេវលំ បរិបូរំ ព្រហ្មចរិយំ សុប្បកាសិត’ន្តិ។

សង្គាយិតព្ពធម្មោ

១៧៧. តស្មាតិហ, ចុន្ទ, យេ វោ មយា ធម្មា អភិញ្ញា ទេសិតា, តត្ថ សព្ពេហេវ សង្គម្ម សមាគម្ម អត្ថេន អត្ថំ ព្យញ្ជនេន ព្យញ្ជនំ សង្គាយិតព្ពំ ន វិវទិតព្ពំ, យថយិទំ ព្រហ្មចរិយំ អទ្ធនិយំ អស្ស ចិរដ្ឋិតិកំ, តទស្ស ពហុជនហិតាយ ពហុជនសុខាយ លោកានុកម្បាយ អត្ថាយ ហិតាយ សុខាយ ទេវមនុស្សានំ។ កតមេ ច តេ, ចុន្ទ , ធម្មា មយា អភិញ្ញា ទេសិតា, យត្ថ សព្ពេហេវ សង្គម្ម សមាគម្ម អត្ថេន អត្ថំ ព្យញ្ជនេន ព្យញ្ជនំ សង្គាយិតព្ពំ ន វិវទិតព្ពំ, យថយិទំ ព្រហ្មចរិយំ អទ្ធនិយំ អស្ស ចិរដ្ឋិតិកំ, តទស្ស ពហុជនហិតាយ ពហុជនសុខាយ លោកានុកម្បាយ អត្ថាយ ហិតាយ សុខាយ ទេវមនុស្សានំ? សេយ្យថិទំ – ចត្តារោ សតិបដ្ឋានា, ចត្តារោ សម្មប្បធានា, ចត្តារោ ឥទ្ធិបាទា, បញ្ចិន្ទ្រិយានិ, បញ្ច ពលានិ, សត្ត ពោជ្ឈង្គា , អរិយោ អដ្ឋង្គិកោ មគ្គោ។ ឥមេ ខោ តេ, ចុន្ទ, ធម្មា មយា អភិញ្ញា ទេសិតា។ យត្ថ សព្ពេហេវ សង្គម្ម សមាគម្ម អត្ថេន អត្ថំ ព្យញ្ជនេន ព្យញ្ជនំ សង្គាយិតព្ពំ ន វិវទិតព្ពំ, យថយិទំ ព្រហ្មចរិយំ អទ្ធនិយំ អស្ស ចិរដ្ឋិតិកំ, តទស្ស ពហុជនហិតាយ ពហុជនសុខាយ លោកានុកម្បាយ អត្ថាយ ហិតាយ សុខាយ ទេវមនុស្សានំ។

សញ្ញាបេតព្ពវិធិ

១៧៨. “តេសញ្ច វោ, ចុន្ទ, សមគ្គានំ សម្មោទមានានំ អវិវទមានានំ សិក្ខតំ [សិក្ខិតព្ពំ (ពហូសុ)] អញ្ញតរោ សព្រហ្មចារី សង្ឃេ ធម្មំ ភាសេយ្យ។ តត្រ ចេ តុម្ហាកំ ឯវមស្ស – ‘អយំ ខោ អាយស្មា អត្ថញ្ចេវ មិច្ឆា គណ្ហាតិ, ព្យញ្ជនានិ ច មិច្ឆា រោបេតី’តិ។ តស្ស នេវ អភិនន្ទិតព្ពំ ន បដិក្កោសិតព្ពំ, អនភិនន្ទិត្វា អប្បដិក្កោសិត្វា សោ ឯវមស្ស វចនីយោ – ‘ឥមស្ស នុ ខោ, អាវុសោ, អត្ថស្ស ឥមានិ វា ព្យញ្ជនានិ ឯតានិ វា ព្យញ្ជនានិ កតមានិ ឱបាយិកតរានិ, ឥមេសញ្ច [ឥមេសំ វា (ស្យា. បី. ក.), ឥមេសំ (សី.)] ព្យញ្ជនានំ អយំ វា អត្ថោ ឯសោ វា អត្ថោ កតមោ ឱបាយិកតរោ’តិ ? សោ ចេ ឯវំ វទេយ្យ – ‘ឥមស្ស ខោ, អាវុសោ, អត្ថស្ស ឥមានេវ ព្យញ្ជនានិ ឱបាយិកតរានិ, យា ចេវ [យញ្ចេវ (សី. ក.), ដីកា ឱលោកេតព្ពា] ឯតានិ; ឥមេសញ្ច [ឥមេទំ (សព្ពត្ថ)] ព្យញ្ជនានំ អយមេវ អត្ថោ ឱបាយិកតរោ, យា ចេវ [យញ្ចេវ (សី. ក.), ដីកា ឱលោកេតព្ពា] ឯសោ’តិ។ សោ នេវ ឧស្សាទេតព្ពោ ន អបសាទេតព្ពោ, អនុស្សាទេត្វា អនបសាទេត្វា ស្វេវ សាធុកំ សញ្ញាបេតព្ពោ តស្ស ច អត្ថស្ស តេសញ្ច ព្យញ្ជនានំ និសន្តិយា។

១៧៩. “អបរោបិ ចេ, ចុន្ទ, សព្រហ្មចារី សង្ឃេ ធម្មំ ភាសេយ្យ។ តត្រ ចេ តុម្ហាកំ ឯវមស្ស – ‘អយំ ខោ អាយស្មា អត្ថញ្ហិ ខោ មិច្ឆា គណ្ហាតិ ព្យញ្ជនានិ សម្មា រោបេតី’តិ។ តស្ស នេវ អភិនន្ទិតព្ពំ ន បដិក្កោសិតព្ពំ, អនភិនន្ទិត្វា អប្បដិក្កោសិត្វា សោ ឯវមស្ស វចនីយោ – ‘ឥមេសំ នុ ខោ, អាវុសោ, ព្យញ្ជនានំ អយំ វា អត្ថោ ឯសោ វា អត្ថោ កតមោ ឱបាយិកតរោ’តិ? សោ ចេ ឯវំ វទេយ្យ – ‘ឥមេសំ ខោ, អាវុសោ, ព្យញ្ជនានំ អយមេវ អត្ថោ ឱបាយិកតរោ, យា ចេវ ឯសោ’តិ។ សោ នេវ ឧស្សាទេតព្ពោ ន អបសាទេតព្ពោ, អនុស្សាទេត្វា អនបសាទេត្វា ស្វេវ សាធុកំ សញ្ញាបេតព្ពោ តស្សេវ អត្ថស្ស និសន្តិយា។

១៨០. “អបរោបិ ចេ, ចុន្ទ, សព្រហ្មចារី សង្ឃេ ធម្មំ ភាសេយ្យ។ តត្រ ចេ តុម្ហាកំ ឯវមស្ស – ‘អយំ ខោ អាយស្មា អត្ថញ្ហិ ខោ សម្មា គណ្ហាតិ ព្យញ្ជនានិ មិច្ឆា រោបេតី’តិ។ តស្ស នេវ អភិនន្ទិតព្ពំ ន បដិក្កោសិតព្ពំ; អនភិនន្ទិត្វា អប្បដិក្កោសិត្វា សោ ឯវមស្ស វចនីយោ – ‘ឥមស្ស នុ ខោ, អាវុសោ, អត្ថស្ស ឥមានិ វា ព្យញ្ជនានិ ឯតានិ វា ព្យញ្ជនានិ កតមានិ ឱបាយិកតរានី’តិ? សោ ចេ ឯវំ វទេយ្យ – ‘ឥមស្ស ខោ, អាវុសោ, អត្ថស្ស ឥមានេវ ព្យញ្ជនានិ ឱបយិកតរានិ, យានិ ចេវ ឯតានី’តិ ។ សោ នេវ ឧស្សាទេតព្ពោ ន អបសាទេតព្ពោ; អនុស្សាទេត្វា អនបសាទេត្វា ស្វេវ សាធុកំ សញ្ញាបេតព្ពោ តេសញ្ញេវ ព្យញ្ជនានំ និសន្តិយា។

១៨១. “អបរោបិ ចេ, ចុន្ទ, សព្រហ្មចារី សង្ឃេ ធម្មំ ភាសេយ្យ។ តត្រ ចេ តុម្ហាកំ ឯវមស្ស – ‘អយំ ខោ អាយស្មា អត្ថញ្ចេវ សម្មា គណ្ហាតិ ព្យញ្ជនានិ ច សម្មា រោបេតី’តិ។ តស្ស ‘សាធូ’តិ ភាសិតំ អភិនន្ទិតព្ពំ អនុមោទិតព្ពំ; តស្ស ‘សាធូ’តិ ភាសិតំ អភិនន្ទិត្វា អនុមោទិត្វា សោ ឯវមស្ស វចនីយោ – ‘លាភា នោ អាវុសោ, សុលទ្ធំ នោ អាវុសោ, យេ មយំ អាយស្មន្តំ តាទិសំ សព្រហ្មចារិំ បស្សាម ឯវំ អត្ថុបេតំ ព្យញ្ជនុបេត’ន្តិ។

បច្ចយានុញ្ញាតការណំ

១៨២. “ន វោ អហំ, ចុន្ទ, ទិដ្ឋធម្មិកានំយេវ អាសវានំ សំវរាយ ធម្មំ ទេសេមិ។ ន បនាហំ, ចុន្ទ, សម្បរាយិកានំយេវ អាសវានំ បដិឃាតាយ ធម្មំ ទេសេមិ។ ទិដ្ឋធម្មិកានំ ចេវាហំ, ចុន្ទ, អាសវានំ សំវរាយ ធម្មំ ទេសេមិ; សម្បរាយិកានញ្ច អាសវានំ បដិឃាតាយ។ តស្មាតិហ, ចុន្ទ, យំ វោ មយា ចីវរំ អនុញ្ញាតំ, អលំ វោ តំ – យាវទេវ សីតស្ស បដិឃាតាយ, ឧណ្ហស្ស បដិឃាតាយ, ឌំសមកសវាតាតបសរីសប [សិរិំសប (ស្យា.)] សម្ផស្សានំ បដិឃាតាយ, យាវទេវ ហិរិកោបីនបដិច្ឆាទនត្ថំ។ យោ វោ មយា បិណ្ឌបាតោ អនុញ្ញាតោ, អលំ វោ សោ យាវទេវ ឥមស្ស កាយស្ស ឋិតិយា យាបនាយ វិហិំសូបរតិយា ព្រហ្មចរិយានុគ្គហាយ, ឥតិ បុរាណញ្ច វេទនំ បដិហង្ខាមិ, នវញ្ច វេទនំ ន ឧប្បាទេស្សាមិ, យាត្រា ច មេ ភវិស្សតិ អនវជ្ជតា ច ផាសុវិហារោ ច [ចាតិ (ពហូសុ)]។ យំ វោ មយា សេនាសនំ អនុញ្ញាតំ, អលំ វោ តំ យាវទេវ សីតស្ស បដិឃាតាយ, ឧណ្ហស្ស បដិឃាតាយ, ឌំសមកសវាតាតបសរីសបសម្ផស្សានំ បដិឃាតាយ, យាវទេវ ឧតុបរិស្សយវិនោទន បដិសល្លានារាមត្ថំ។ យោ វោ មយា គិលានបច្ចយភេសជ្ជ បរិក្ខារោ អនុញ្ញាតោ, អលំ វោ សោ យាវទេវ ឧប្បន្នានំ វេយ្យាពាធិកានំ វេទនានំ បដិឃាតាយ អព្យាបជ្ឈបរមតាយ [អព្យាបជ្ឈបរមតាយាតិ (សី. ស្យា. បី.), អព្យាពជ្ឈបរមតាយ (?)]។

សុខល្លិកានុយោគោ

១៨៣. “ឋានំ ខោ បនេតំ, ចុន្ទ, វិជ្ជតិ យំ អញ្ញតិត្ថិយា បរិព្វាជកា ឯវំ វទេយ្យុំ – ‘សុខល្លិកានុយោគមនុយុត្តា សមណា សក្យបុត្តិយា វិហរន្តី’តិ។ ឯវំវាទិនោ [វទមានា (ស្យា.)], ចុន្ទ, អញ្ញតិត្ថិយា

បរិព្ពាជកា ឯវមស្សុ វចនីយា – ‘កតមោ សោ , អាវុសោ, សុខល្លិកានុយោគោ? សុខល្លិកានុយោគា ហិ ពហូ អនេកវិហិតា នានប្បការកា’តិ។

“ចត្តារោមេ, ចុន្ទ, សុខល្លិកានុយោគា ហីនា គម្មា បោថុជ្ជនិកា អនរិយា អនត្ថសំហិតា ន និព្ពិទាយ ន វិរាគាយ ន និរោធាយ ន ឧបសមាយ ន អភិញ្ញាយ ន សម្ពោធាយ ន និព្ពានាយ សំវត្តន្តិ។ កតមេ ចត្តារោ?

“ឥធ, ចុន្ទ, ឯកច្ចោ ពាលោ បាណេ វធិត្វា វធិត្វា អត្តានំ សុខេតិ បីណេតិ។ អយំ បឋមោ សុខល្លិកានុយោគោ។

“បុន ចបរំ, ចុន្ទ, ឥធេកច្ចោ អទិន្នំ អាទិយិត្វា អាទិយិត្វា អត្តានំ សុខេតិ បីណេតិ។ អយំ ទុតិយោ សុខល្លិកានុយោគោ។

“បុន ចបរំ, ចុន្ទ, ឥធេកច្ចោ មុសា ភណិត្វា ភណិត្វា អត្តានំ សុខេតិ បីណេតិ។ អយំ តតិយោ សុខល្លិកានុយោគោ។

“បុន ចបរំ, ចុន្ទ, ឥធេកច្ចោ បញ្ចហិ កាមគុណេហិ សមប្បិតោ សមង្គីភូតោ បរិចារេតិ។ អយំ ចតុត្ថោ សុខល្លិកានុយោគោ។

“ឥមេ ខោ, ចុន្ទ, ចត្តារោ សុខល្លិកានុយោគា ហីនា គម្មា បោថុជ្ជនិកា អនរិយា អនត្ថសំហិតា ន និព្ពិទាយ ន វិរាគាយ ន និរោធាយ ន ឧបសមាយ ន អភិញ្ញាយ ន សម្ពោធាយ ន និព្ពានាយ សំវត្តន្តិ។

“ឋានំ ខោ បនេតំ, ចុន្ទ, វិជ្ជតិ យំ អញ្ញតិត្ថិយា បរិព្ពាជកា ឯវំ វទេយ្យុំ – “ឥមេ ចត្តារោ សុខល្លិកានុយោគេ អនុយុត្តា សមណា សក្យបុត្តិយា វិហរន្តី’តិ។ តេ វោ [តេ (សី. បី.)] ‘មាហេវំ’ តិស្សុ វចនីយា។ ន តេ វោ សម្មា វទមានា វទេយ្យុំ, អព្ភាចិក្ខេយ្យុំ អសតា អភូតេន។

១៨៤. “ចត្តារោមេ, ចុន្ទ, សុខល្លិកានុយោគា ឯកន្តនិព្ពិទាយ វិរាគាយ និរោធាយ ឧបសមាយ អភិញ្ញាយ សម្ពោធាយ និព្ពានាយ សំវត្តន្តិ។ កតមេ ចត្តារោ?

“ឥធ , ចុន្ទ, ភិក្ខុ វិវិច្ចេវ កាមេហិ វិវិច្ច អកុសលេហិ ធម្មេហិ សវិតក្កំ សវិចារំ វិវេកជំ បីតិសុខំ បឋមំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។ អយំ បឋមោ សុខល្លិកានុយោគោ។

“បុន ចបរំ, ចុន្ទ, ភិក្ខុ វិតក្កវិចារានំ វូបសមា…បេ.… ទុតិយំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។ អយំ ទុតិយោ សុខល្លិកានុយោគោ។

“បុន ចបរំ, ចុន្ទ, ភិក្ខុ បីតិយា ច វិរាគា…បេ.… តតិយំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។ អយំ តតិយោ សុខល្លិកានុយោគោ។

“បុន ចបរំ, ចុន្ទ, ភិក្ខុ សុខស្ស ច បហានា ទុក្ខស្ស ច បហានា…បេ.… ចតុត្ថំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។ អយំ ចតុត្ថោ សុខល្លិកានុយោគោ។

“ឥមេ ខោ, ចុន្ទ, ចត្តារោ សុខល្លិកានុយោគា ឯកន្តនិព្ពិទាយ វិរាគាយ និរោធាយ ឧបសមាយ អភិញ្ញាយ សម្ពោធាយ និព្ពានាយ សំវត្តន្តិ។

“ឋានំ ខោ បនេតំ, ចុន្ទ, វិជ្ជតិ យំ អញ្ញតិត្ថិយា បរិព្ពាជកា ឯវំ វទេយ្យុំ – “ឥមេ ចត្តារោ សុខល្លិកានុយោគេ អនុយុត្តា សមណា សក្យបុត្តិយា វិហរន្តី’តិ។ តេ វោ ‘ឯវំ’ តិស្សុ វចនីយា។ សម្មា តេ វោ វទមានា វទេយ្យុំ, ន តេ វោ អព្ភាចិក្ខេយ្យុំ អសតា អភូតេន។

សុខល្លិកានុយោគានិសំសោ

១៨៥. “ឋានំ ខោ បនេតំ, ចុន្ទ, វិជ្ជតិ, យំ អញ្ញតិត្ថិយា បរិព្ពាជកា ឯវំ វទេយ្យុំ – ‘ឥមេ បនាវុសោ, ចត្តារោ សុខល្លិកានុយោគេ អនុយុត្តានំ វិហរតំ កតិ ផលានិ កតានិសំសា បាដិកង្ខា’តិ? ឯវំវាទិនោ, ចុន្ទ, អញ្ញតិត្ថិយា

បរិព្ពាជកា ឯវមស្សុ វចនីយា – ‘ឥមេ ខោ, អាវុសោ, ចត្តារោ សុខល្លិកានុយោគេ អនុយុត្តានំ វិហរតំ ចត្តារិ ផលានិ ចត្តារោ អានិសំសា បាដិកង្ខា។ កតមេ ចត្តារោ? ឥធាវុសោ, ភិក្ខុ តិណ្ណំ សំយោជនានំ បរិក្ខយា សោតាបន្នោ ហោតិ អវិនិបាតធម្មោ និយតោ សម្ពោធិបរាយណោ។ ឥទំ បឋមំ ផលំ, បឋមោ អានិសំសោ។ បុន ចបរំ, អាវុសោ, ភិក្ខុ តិណ្ណំ សំយោជនានំ បរិក្ខយា រាគទោសមោហានំ តនុត្តា សកទាគាមី ហោតិ, សកិទេវ ឥមំ លោកំ អាគន្ត្វា ទុក្ខស្សន្តំ ករោតិ។ ឥទំ ទុតិយំ ផលំ, ទុតិយោ អានិសំសោ។ បុន ចបរំ, អាវុសោ, ភិក្ខុ បញ្ចន្នំ ឱរម្ភាគិយានំ សំយោជនានំ បរិក្ខយា ឱបបាតិកោ ហោតិ, តត្ថ បរិនិព្ពាយី អនាវត្តិធម្មោ តស្មា លោកា។ ឥទំ តតិយំ ផលំ, តតិយោ អានិសំសោ។ បុន ចបរំ, អាវុសោ, ភិក្ខុ អាសវានំ ខយា អនាសវំ ចេតោវិមុត្តិំ បញ្ញាវិមុត្តិំ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។ ឥទំ ចតុត្ថំ ផលំ ចតុត្ថោ អានិសំសោ។ ឥមេ ខោ, អាវុសោ, ចត្តារោ សុខល្លិកានុយោគេ អនុយុត្តានំ វិហរតំ ឥមានិ ចត្តារិ ផលានិ, ចត្តារោ អានិសំសា បាដិកង្ខា’’តិ។

ខីណាសវអភព្ពឋានំ

១៨៦. ‘‘ឋានំ ខោ បនេតំ, ចុន្ទ, វិជ្ជតិ យំ អញ្ញតិត្ថិយា បរិព្ពាជកា ឯវំ វទេយ្យុំ – ‘អដ្ឋិតធម្មា សមណា សក្យបុត្តិយា វិហរន្តី’តិ។ ឯវំវាទិនោ, ចុន្ទ, អញ្ញតិត្ថិយា បរិព្ពាជកា ឯវមស្សុ វចនីយា – ‘អត្ថិ ខោ, អាវុសោ, តេន ភគវតា ជានតា បស្សតា អរហតា សម្មាសម្ពុទ្ធេន សាវកានំ ធម្មា ទេសិតា បញ្ញត្តា យាវជីវំ អនតិក្កមនីយា។ សេយ្យថាបិ, អាវុសោ, ឥន្ទខីលោ វា អយោខីលោ វា គម្ភីរនេមោ សុនិខាតោ អចលោ អសម្បវេធី។ ឯវមេវ ខោ, អាវុសោ, តេន ភគវតា ជានតា បស្សតា អរហតា សម្មាសម្ពុទ្ធេន សាវកានំ ធម្មា ទេសិតា បញ្ញត្តា យាវជីវំ អនតិក្កមនីយា។ យោ សោ, អាវុសោ, ភិក្ខុ អរហំ ខីណាសវោ វុសិតវា កតករណីយោ ឱហិតភារោ អនុប្បត្តសទត្ថោ បរិក្ខីណភវសំយោជនោ សម្មទញ្ញា វិមុត្តោ, អភព្ពោ សោ នវ ឋានានិ អជ្ឈាចរិតុំ។ អភព្ពោ, អាវុសោ, ខីណាសវោ ភិក្ខុ សញ្ចិច្ច បាណំ ជីវិតា វោរោបេតុំ; អភព្ពោ ខីណាសវោ ភិក្ខុ អទិន្នំ ថេយ្យសង្ខាតំ អាទិយិតុំ; អភព្ពោ ខីណាសវោ ភិក្ខុ មេថុនំ ធម្មំ បដិសេវិតុំ; អភព្ពោ ខីណាសវោ ភិក្ខុ សម្បជានមុសា ភាសិតុំ; អភព្ពោ ខីណាសវោ ភិក្ខុ សន្និធិការកំ កាមេ បរិភុញ្ជិតុំ សេយ្យថាបិ បុព្ពេ អាគារិកភូតោ; អភព្ពោ ខីណាសវោ ភិក្ខុ ឆន្ទាគតិំ គន្តុំ; អភព្ពោ ខីណាសវោ ភិក្ខុ ទោសាគតិំ គន្តុំ; អភព្ពោ ខីណាសវោ ភិក្ខុ មោហាគតិំ គន្តុំ; អភព្ពោ ខីណាសវោ ភិក្ខុ ភយាគតិំ គន្តុំ។ យោ សោ, អាវុសោ, ភិក្ខុ អរហំ ខីណាសវោ វុសិតវា កតករណីយោ ឱហិតភារោ អនុប្បត្តសទត្ថោ បរិក្ខីណភវសំយោជនោ សម្មទញ្ញា វិមុត្តោ, អភព្ពោ សោ ឥមានិ នវ ឋានានិ អជ្ឈាចរិតុ’’ន្តិ។

បញ្ហាព្យាករណំ

១៨៧. ‘‘ឋានំ ខោ បនេតំ, ចុន្ទ, វិជ្ជតិ, យំ អញ្ញតិត្ថិយា បរិព្ពាជកា ឯវំ វទេយ្យុំ – ‘អតីតំ ខោ អទ្ធានំ អារព្ភ សមណោ គោតមោ អតីរកំ ញាណទស្សនំ បញ្ញបេតិ, នោ ច ខោ អនាគតំ អទ្ធានំ អារព្ភ អតីរកំ ញាណទស្សនំ បញ្ញបេតិ, តយិទំ កីសុ តយិទំ កថំសូ’តិ? តេ ច អញ្ញតិត្ថិយា បរិព្ពាជកា អញ្ញវិហិតកេន ញាណទស្សនេន អញ្ញវិហិតកំ ញាណទស្សនំ បញ្ញបេតព្ពំ មញ្ញន្តិ យថរិវ ពាលា អព្យត្តា។ អតីតំ ខោ, ចុន្ទ, អទ្ធានំ អារព្ភ តថាគតស្ស សតានុសារិ ញាណំ ហោតិ; សោ យាវតកំ អាកង្ខតិ តាវតកំ អនុស្សរតិ។ អនាគតញ្ច ខោ អទ្ធានំ អារព្ភ តថាគតស្ស ពោធិជំ ញាណំ ឧប្បជ្ជតិ – ‘អយមន្តិមា ជាតិ, នត្ថិទានិ បុនព្ភវោ’តិ។ ‘អតីតំ ចេបិ, ចុន្ទ, ហោតិ អភូតំ អតច្ឆំ អនត្ថសំហិតំ, ន តំ តថាគតោ ព្យាករោតិ។ អតីតំ ចេបិ, ចុន្ទ, ហោតិ ភូតំ តច្ឆំ អនត្ថសំហិតំ, តម្បិ តថាគតោ ន ព្យាករោតិ។ អតីតំ ចេបិ ចុន្ទ, ហោតិ ភូតំ តច្ឆំ អត្ថសំហិតំ, តត្រ កាលញ្ញូ តថាគតោ ហោតិ តស្ស បញ្ហស្ស វេយ្យាករណាយ។ អនាគតំ ចេបិ, ចុន្ទ, ហោតិ អភូតំ អតច្ឆំ អនត្ថសំហិតំ, ន តំ តថាគតោ ព្យាករោតិ...បេ.... តស្ស បញ្ហស្ស វេយ្យាករណាយ។ បច្ចុប្បន្នំ ចេបិ, ចុន្ទ, ហោតិ អភូតំ អតច្ឆំ អនត្ថសំហិតំ, ន តំ តថាគតោ ព្យាករោតិ។ បច្ចុប្បន្នំ ចេបិ, ចុន្ទ, ហោតិ ភូតំ តច្ឆំ អនត្ថសំហិតំ, តម្បិ តថាគតោ ន ព្យាករោតិ។ បច្ចុប្បន្នំ ចេបិ, ចុន្ទ, ហោតិ ភូតំ តច្ឆំ អត្ថសំហិតំ, តត្រ កាលញ្ញូ តថាគតោ ហោតិ តស្ស បញ្ហស្ស វេយ្យាករណាយ។

១៨៨. ‘‘ឥតិ ខោ, ចុន្ទ, អតីតានាគតបច្ចុប្បន្នេសុ ធម្មេសុ តថាគតោ កាលវាទី [កាលវាទី សច្ចវាទី (ស្យា.)] ភូតវាទី អត្ថវាទី ធម្មវាទី វិនយវាទី, តស្មា ‘តថាគតោ’តិ វុច្ចតិ។ យញ្ច ខោ, ចុន្ទ, សទេវកស្ស លោកស្ស សមារកស្ស សព្រហ្មកស្ស សស្សមណព្រាហ្មណិយា បជាយ សទេវមនុស្សាយ ទិដ្ឋំ សុតំ មុតំ វិញ្ញាតំ បត្តំ បរិយេសិតំ អនុវិចរិតំ មនសា, សព្ពំ តថាគតេន អភិសម្ពុទ្ធំ, តស្មា ‘តថាគតោ’តិ វុច្ចតិ។ យញ្ច, ចុន្ទ, រត្តិំ តថាគតោ អនុត្តរំ សម្មាសម្ពោធិំ អភិសម្ពុជ្ឈតិ, យញ្ច រត្តិំ អនុបាទិសេសាយ និព្ពានធាតុយា បរិនិព្ពាយតិ, យំ ឯតស្មិំ អន្តរេ ភាសតិ លបតិ និទ្ទិសតិ។ សព្ពំ តំ តថេវ ហោតិ នោ អញ្ញថា, តស្មា ‘តថាគតោ’តិ វុច្ចតិ។ យថាវាទី, ចុន្ទ,

តថាគតោ តថាការី, យថាការី តថាវាទី។ ឥតិ យថាវាទី តថាការី, យថាការី តថាវាទី, តស្មា ‘តថាគតោ’តិ វុច្ចតិ។ សទេវកេ លោកេ, ចុន្ទ, សមារកេ សព្រហ្មកេ សស្សមណព្រាហ្មណិយា បជាយ សទេវមនុស្សាយ តថាគតោ អភិភូ អនភិភូតោ អញ្ញទត្ថុទសោ វសវត្តី, តស្មា ‘តថាគតោ’តិ វុច្ចតិ។

អព្យាកតដ្ឋានំ

១៨៩. “ឋានំ ខោ បនេតំ, ចុន្ទ, វិជ្ជតិ យំ អញ្ញតិត្ថិយា បរិព្ពាជកា ឯវំ វទេយ្យុំ – ‘កឹ នុ ខោ, អាវុសោ, ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណា, ឥទមេវ សច្ចំ មោឃមញ្ញ’ន្តិ? ឯវំវាទិនោ, ចុន្ទ, អញ្ញតិត្ថិយា បរិព្ពាជកា ឯវមស្សុ វចនីយា – ‘អព្យាកតំ ខោ, អាវុសោ, ភគវតា – “ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណា, ឥទមេវ សច្ចំ មោឃមញ្ញ”’ន្តិ។

“ឋានំ ខោ បនេតំ, ចុន្ទ, វិជ្ជតិ, យំ អញ្ញតិត្ថិយា បរិព្ពាជកា ឯវំ វទេយ្យុំ – ‘កឹ បនាវុសោ, ន ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណា, ឥទមេវ សច្ចំ មោឃមញ្ញ’ន្តិ? ឯវំវាទិនោ, ចុន្ទ, អញ្ញតិត្ថិយា បរិព្ពាជកា ឯវមស្សុ វចនីយា – ‘ឯតម្បិ ខោ, អាវុសោ, ភគវតា អព្យាកតំ – “ន ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណា, ឥទមេវ សច្ចំ មោឃមញ្ញ”’ន្តិ។

“ឋានំ ខោ បនេតំ, ចុន្ទ, វិជ្ជតិ, យំ អញ្ញតិត្ថិយា បរិព្ពាជកា ឯវំ វទេយ្យុំ – ‘កឹ បនាវុសោ, ហោតិ ច ន ច ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណា, ឥទមេវ សច្ចំ មោឃមញ្ញ’ន្តិ? ឯវំវាទិនោ, ចុន្ទ, អញ្ញតិត្ថិយា បរិព្ពាជកា ឯវមស្សុ វចនីយា – ‘អព្យាកតំ ខោ ឯតំ, អាវុសោ, ភគវតា – “ហោតិ ច ន ច ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណា, ឥទមេវ សច្ចំ មោឃមញ្ញ”’ន្តិ។

“ឋានំ ខោ បនេតំ, ចុន្ទ, វិជ្ជតិ, យំ អញ្ញតិត្ថិយា បរិព្ពាជកា ឯវំ វទេយ្យុំ – ‘កឹ បនាវុសោ, នេវ ហោតិ ន ន ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណា, ឥទមេវ សច្ចំ មោឃមញ្ញ’ន្តិ? ឯវំវាទិនោ, ចុន្ទ, អញ្ញតិត្ថិយា បរិព្ពាជកា ឯវមស្សុ វចនីយា – ‘ឯតម្បិ ខោ, អាវុសោ, ភគវតា អព្យាកតំ – “នេវ ហោតិ ន ន ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណា, ឥទមេវ សច្ចំ មោឃមញ្ញ”’ន្តិ។

“ឋានំ ខោ បនេតំ, ចុន្ទ, វិជ្ជតិ, យំ អញ្ញតិត្ថិយា បរិព្ពាជកា ឯវំ វទេយ្យុំ – ‘កស្មា បនេតំ, អាវុសោ, សមណេន គោតមេន អព្យាកត’ន្តិ? ឯវំវាទិនោ, ចុន្ទ, អញ្ញតិត្ថិយា បរិព្ពាជកា ឯវមស្សុ វចនីយា – ‘ន ហេតំ, អាវុសោ, អត្ថសំហិតំ ន ធម្មសំហិតំ ន អាទិព្រហ្មចរិយកំ ន និព្ពិទាយ ន វិរាគាយ ន និរោធាយ ន ឧបសមាយ ន អភិញ្ញាយ ន សម្ពោធាយ ន និព្ពានាយ សំវត្តតិ, តស្មា តំ ភគវតា អព្យាកត’ន្តិ។

ព្យាកតដ្ឋានំ

១៩០. “ឋានំ ខោ បនេតំ, ចុន្ទ, វិជ្ជតិ, យំ អញ្ញតិត្ថិយា បរិព្ពាជកា ឯវំ វទេយ្យុំ – ‘កឹ បនាវុសោ, សមណេន គោតមេន ព្យាកត’ន្តិ? ឯវំវាទិនោ, ចុន្ទ, អញ្ញតិត្ថិយា បរិព្ពាជកា ឯវមស្សុ វចនីយា – ‘ឥទំ ទុក្ខន្តិ ខោ, អាវុសោ, ភគវតា ព្យាកតំ, អយំ ទុក្ខសមុទយោតិ ខោ, អាវុសោ, ភគវតា ព្យាកតំ, អយំ ទុក្ខនិរោធោតិ ខោ, អាវុសោ, ភគវតា ព្យាកតំ, អយំ ទុក្ខនិរោធគាមិនី បដិបទាតិ ខោ, អាវុសោ, ភគវតា ព្យាកត’ន្តិ។

“ឋានំ ខោ បនេតំ, ចុន្ទ, វិជ្ជតិ, យំ អញ្ញតិត្ថិយា បរិព្ពាជកា ឯវំ វទេយ្យុំ – ‘កស្មា បនេតំ, អាវុសោ, សមណេន គោតមេន ព្យាកត’ន្តិ? ឯវំវាទិនោ, ចុន្ទ, អញ្ញតិត្ថិយា បរិព្ពាជកា ឯវមស្សុ វចនីយា – ‘ឯតញ្ហិ, អាវុសោ, អត្ថសំហិតំ, ឯតំ ធម្មសំហិតំ, ឯតំ អាទិព្រហ្មចរិយកំ ឯកន្តនិព្ពិទាយ វិរាគាយ និរោធាយ ឧបសមាយ អភិញ្ញាយ សម្ពោធាយ និព្ពានាយ សំវត្តតិ។ តស្មា តំ ភគវតា ព្យាកត’ន្តិ។

បុព្ពន្តសហគតទិដ្ឋិនិស្សយា

១៩១. “យេបិ តេ, ចុន្ទ, បុព្ពន្តសហគតា ទិដ្ឋិនិស្សយា, តេបិ វោ មយា ព្យាកតា, យថា តេ ព្យាកាតព្ពា។ យថា ច តេ ន ព្យាកាតព្ពា, កឹ វោ អហំ តេ តថា [តត្ថ (ស្យា. ក.)] ព្យាករិស្សាមិ? យេបិ តេ, ចុន្ទ, អបរន្តសហគតា ទិដ្ឋិនិស្សយា, តេបិ វោ មយា ព្យាកតា, យថា តេ ព្យាកាតព្ពា។ យថា ច តេ ន ព្យាកាតព្ពា, កឹ វោ អហំ តេ តថា ព្យាករិស្សាមិ? កតមេ ច តេ, ចុន្ទ, បុព្ពន្តសហគតា ទិដ្ឋិនិស្សយា, យេ វោ មយា ព្យាកតា, យថា តេ ព្យាកាតព្ពា។ (យថា ច តេ ន ព្យាកាតព្ពា, កឹ វោ អហំ តេ តថា ព្យាករិស្សាមិ) [(យថា ច តេ ន ព្យាកាតព្ពា) សព្ពត្ថ]? សន្តិ ខោ, ចុន្ទ, ឯកេ សមណព្រាហ្មណា ឯវំវាទិនោ ឯវំទិដ្ឋិនោ – ‘សស្សតោ អត្តា ច លោកោ ច, ឥទ

មេវ សច្ចំ មោឃមញ្ញ’ន្តិ។ សន្តិ បន, ចុន្ទ, ឯកេ សមណព្រាហ្មណា ឯវំវាទិនោ ឯវំទិដ្ឋិនោ – ‘អសស្សតោ អត្តា ច លោកោ ច...បេ.... សស្សតោ ច អសស្សតោ ច អត្តា ច លោកោ ច... នេវ សស្សតោ នាសស្សតោ អត្តា ច លោកោ ច... សយំកតោ អត្តា ច លោកោ ច... បរំកតោ អត្តា ច លោកោ ច... សយំកតោ ច បរំកតោ ច អត្តា ច លោកោ ច... អសយំការោ អបរំការោ អធិច្ចសមុប្បន្នោ អត្តា ច លោកោ ច, ឥទមេវ សច្ចំ មោឃមញ្ញ’ន្តិ។ សស្សតំ សុខទុក្ខំ... អសស្សតំ សុខទុក្ខំ... សស្សតញ្ច អសស្សតញ្ច សុខទុក្ខំ... នេវសស្សតំ នាសស្សតំ សុខទុក្ខំ... សយំកតំ សុខទុក្ខំ... បរំកតំ សុខទុក្ខំ... សយំកតញ្ច បរំកតញ្ច សុខទុក្ខំ... អសយំការំ អបរំការំ អធិច្ចសមុប្បន្នំ សុខទុក្ខំ, ឥទមេវ សច្ចំ មោឃមញ្ញ’ន្តិ។

១៩២. “តត្រ, ចុន្ទ, យេ តេ សមណព្រាហ្មណា ឯវំវាទិនោ ឯវំទិដ្ឋិនោ – ‘សស្សតោ អត្តា ច លោកោ ច, ឥទមេវ សច្ចំ មោឃមញ្ញ’ន្តិ។ ត្យាហំ ឧបសង្កមិត្វា ឯវំ វទាមិ – ‘អត្ថិ នុ ខោ ឥទំ, អាវុសោ, វុច្ចតិ – “សស្សតោ អត្តា ច លោកោ ចា”តិ? យញ្ច ខោ តេ ឯវមាហំសុ – ‘ឥទមេវ សច្ចំ មោឃមញ្ញ’ន្តិ។ តំ តេសំ នានុជានាមិ។ តំ កិស្ស ហេតុ? អញ្ញថាសញ្ញិនោបិ ហេត្ថ, ចុន្ទ, សន្តេកេ សត្តា។ ឥមាយបិ ខោ អហំ, ចុន្ទ, បញ្ញត្តិយា នេវ អត្តនា សមសមំ សមនុបស្សាមិ កុតោ ភិយ្យោ។ អថ ខោ អហមេវ តត្ថ ភិយ្យោ យទិទំ អធិបញ្ញត្តិ។

១៩៣. “តត្រ, ចុន្ទ, យេ តេ សមណព្រាហ្មណា ឯវំវាទិនោ ឯវំទិដ្ឋិនោ – ‘អសស្សតោ អត្តា ច លោកោ ច...បេ.... សស្សតោ ច អសស្សតោ ច អត្តា ច លោកោ ច... នេវសស្សតោ នាសស្សតោ អត្តា ច លោកោ ច... សយំកតោ អត្តា ច លោកោ ច... បរំកតោ អត្តា ច លោកោ ច... សយំកតោ ច បរំកតោ ច អត្តា ច លោកោ ច... អសយំការោ អបរំការោ អធិច្ចសមុប្បន្នោ អត្តា ច លោកោ ច... សស្សតំ សុខទុក្ខំ... អសស្សតំ សុខទុក្ខំ... សស្សតញ្ច អសស្សតញ្ច សុខទុក្ខំ... នេវសស្សតំ នាសស្សតំ សុខទុក្ខំ... សយំកតំ សុខទុក្ខំ... បរំកតំ សុខទុក្ខំ... សយំកតញ្ច បរំកតញ្ច សុខទុក្ខំ... អសយំការំ អបរំការំ អធិច្ចសមុប្បន្នំ សុខទុក្ខំ, ឥទមេវ សច្ចំ មោឃមញ្ញ’ន្តិ។ ត្យាហំ ឧបសង្កមិត្វា ឯវំ វទាមិ – ‘អត្ថិ នុ ខោ ឥទំ, អាវុសោ, វុច្ចតិ – “អសយំការំ អបរំការំ អធិច្ចសមុប្បន្នំ សុខទុក្ខ”’ន្តិ? យញ្ច ខោ តេ ឯវមាហំសុ – ‘ឥទមេវ សច្ចំ មោឃមញ្ញ’ន្តិ។ តំ តេសំ នានុជានាមិ។ តំ កិស្ស ហេតុ? អញ្ញថាសញ្ញិនោបិ ហេត្ថ, ចុន្ទ, សន្តេកេ សត្តា។ ឥមាយបិ ខោ អហំ, ចុន្ទ, បញ្ញត្តិយា នេវ អត្តនា សមសមំ សមនុបស្សាមិ កុតោ ភិយ្យោ។ អថ ខោ អហមេវ តត្ថ ភិយ្យោ យទិទំ អធិបញ្ញត្តិ។ ឥមេ ខោ តេ, ចុន្ទ, បុព្ពន្តសហគតា ទិដ្ឋិនិស្សយា, យេ វោ មយា ព្យាកតា, យថា តេ ព្យាកាតព្ពា ។ យថា ច តេ ន ព្យាកាតព្ពា, កឹ វោ អហំ តេ តថា ព្យាករិស្សាមីតិ [ព្យាករិស្សាមីតិ (សី. ក.)]?

អបរន្តសហគតទិដ្ឋិនិស្សយា

១៩៤. “កតមេ ច តេ, ចុន្ទ, អបរន្តសហគតា ទិដ្ឋិនិស្សយា, យេ វោ មយា ព្យាកតា, យថា តេ ព្យាកាតព្ពា។ (យថា ច តេ ន ព្យាកាតព្ពា, កឹ វោ អហំ តេ តថា ព្យាករិស្សាមី) [( ) ឯត្ថន្តរេ បាឋោ សព្ពត្ថបិ បរិបុណ្ណោ ទិស្សតិ]? សន្តិ, ចុន្ទ, ឯកេ សមណព្រាហ្មណា ឯវំវាទិនោ ឯវំទិដ្ឋិនោ – ‘រូបី អត្តា ហោតិ អរោគោ បរំ មរណា, ឥទមេវ សច្ចំ មោឃមញ្ញ’ន្តិ។ សន្តិ បន, ចុន្ទ, ឯកេ សមណព្រាហ្មណា ឯវំវាទិនោ ឯវំទិដ្ឋិនោ – ‘អរូបី អត្តា ហោតិ...បេ.... រូបី ច អរូបី ច អត្តា ហោតិ... នេវរូបី នារូបី អត្តា ហោតិ... សញ្ញី អត្តា ហោតិ... អសញ្ញី អត្តា ហោតិ... នេវសញ្ញីនាសញ្ញី អត្តា ហោតិ... អត្តា ឧច្ឆិជ្ជតិ វិនស្សតិ ន ហោតិ បរំ មរណា, ឥទមេវ សច្ចំ មោឃមញ្ញ’ន្តិ។ តត្រ, ចុន្ទ, យេ តេ សមណព្រាហ្មណា ឯវំវាទិនោ ឯវំទិដ្ឋិនោ – ‘រូបី អត្តា ហោតិ អរោគោ បរំ មរណា, ឥទមេវ សច្ចំ មោឃមញ្ញ’ន្តិ។ ត្យាហំ ឧបសង្កមិត្វា ឯវំ វទាមិ – ‘អត្ថិ នុ ខោ ឥទំ, អាវុសោ, វុច្ចតិ – “រូបី អត្តា ហោតិ អរោគោ បរំ មរណា”’តិ? យញ្ច ខោ តេ ឯវមាហំសុ – ‘ឥទមេវ សច្ចំ មោឃមញ្ញ’ន្តិ។ តំ តេសំ នានុជានាមិ។ តំ កិស្ស ហេតុ? អញ្ញថាសញ្ញិនោបិ ហេត្ថ, ចុន្ទ, សន្តេកេ សត្តា។ ឥមាយបិ ខោ អហំ, ចុន្ទ, បញ្ញត្តិយា នេវ អត្តនា សមសមំ សមនុបស្សាមិ កុតោ ភិយ្យោ។ អថ ខោ អហមេវ តត្ថ ភិយ្យោ យទិទំ អធិបញ្ញត្តិ។

១៩៥. “តត្រ, ចុន្ទ, យេ តេ សមណព្រាហ្មណា ឯវំវាទិនោ ឯវំទិដ្ឋិនោ – ‘អរូបី អត្តា ហោតិ...បេ.... រូបី ច អរូបី ច អត្តា ហោតិ... នេវរូបីនារូបី អត្តា ហោតិ... សញ្ញី អត្តា ហោតិ... អសញ្ញី អត្តា ហោតិ... នេវសញ្ញីនាសញ្ញី អត្តា ហោតិ... អត្តា ឧច្ឆិជ្ជតិ វិនស្សតិ ន ហោតិ បរំ មរណា, ឥទមេវ សច្ចំ មោឃមញ្ញ’ន្តិ។ ត្យាហំ ឧបសង្កមិត្វា ឯវំ វទាមិ – ‘អត្ថិ នុ ខោ ឥទំ, អាវុសោ, វុច្ចតិ – “អត្តា ឧច្ឆិជ្ជតិ វិនស្សតិ ន ហោតិ បរំ មរណា”’តិ? យញ្ច ខោ តេ, ចុន្ទ, ឯវមាហំសុ – ‘ឥទមេវ សច្ចំ មោឃមញ្ញ’ន្តិ។ តំ តេសំ នានុជានាមិ។ តំ កិស្ស ហេតុ? អញ្ញថាសញ្ញិនោបិ ហេត្ថ, ចុន្ទ, សន្តេកេ សត្តា។ ឥមាយបិ ខោ អហំ, ចុន្ទ, បញ្ញត្តិយា នេវ អត្តនា សមសមំ សមនុបស្សាមិ, កុតោ ភិយ្យោ។ អថ ខោ អហមេវ តត្ថ ភិយ្យោ យទិទំ អធិបញ្ញត្តិ។ ឥមេ ខោ តេ, ចុន្ទ, អបរន្តសហគតា ទិដ្ឋិនិស្សយា, យេ វោ មយា ព្យាកតា , យថា តេ ព្យាកាតព្ពា។ យថា ច តេ ន ព្យាកាតព្ពា, កឹ វោ អហំ តេ តថា ព្យាករិស្សាមីតិ [ព្យាករិស្សាមីតិ (សី. ក.)]?

១៨៦. “ឥមេសញ្ច, ចុន្ទ, បុព្ពន្តសហគតានំ ទិដ្ឋិនិស្សយានំ ឥមេសញ្ច អបរន្តសហគតានំ ទិដ្ឋិនិស្សយានំ បហានាយ សមតិក្កមាយ ឯវំ មយា ចត្តារោ សតិបដ្ឋានា ទេសិតា បញ្ញត្តា។ កតមេ ចត្តារោ? ឥធ, ចុន្ទ, ភិក្ខុ កាយេ កាយានុបស្សី វិហរតិ អាតាបី សម្បជានោ សតិមា វិនេយ្យ លោកេ អភិជ្ឈាទោមនស្សំ។ វេទនាសុ វេទនានុបស្សី...បេ.... ចិត្តេ ចិត្តានុបស្សី... ធម្មេសុ ធម្មានុបស្សី វិហរតិ អាតាបី សម្បជានោ សតិមា, វិនេយ្យ លោកេ អភិជ្ឈាទោមនស្សំ។ ឥមេសញ្ច ចុន្ទ, បុព្ពន្តសហគតានំ ទិដ្ឋិនិស្សយានំ ឥមេសញ្ច អបរន្តសហគតានំ ទិដ្ឋិនិស្សយានំ បហានាយ សមតិក្កមាយ។ ឯវំ មយា ឥមេ ចត្តារោ សតិបដ្ឋានា ទេសិតា បញ្ញត្តា”តិ។

១៨៧. តេន ខោ បន សមយេន អាយស្មា ឧបវាណោ ភគវតោ បិដ្ឋិតោ ឋិតោ ហោតិ ភគវន្តំ ពីជយមានោ។ អថ ខោ អាយស្មា ឧបវាណោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “អច្ឆរិយំ, ភន្តេ, អព្ភុតំ, ភន្តេ! បាសាទិកោ វតាយំ, ភន្តេ, ធម្មបរិយាយោ; សុបាសាទិកោ វតាយំ ភន្តេ, ធម្មបរិយាយោ, កោ នាមាយំ ភន្តេ ធម្មបរិយាយោ”តិ? “តស្មាតិហ ត្វំ, ឧបវាណ, ឥមំ ធម្មបរិយាយំ ‘បាសាទិកោ’ ត្វេវ នំ ធារេហី”តិ។ ឥទមវោច ភគវា។ អត្តមនោ អាយស្មា ឧបវាណោ ភគវតោ ភាសិតំ អភិនន្ទីតិ។

បាសាទិកសុត្តំ និដ្ឋិតំ ឆដ្ឋំ។

៧. លក្ខណសុត្តំ

ទ្វត្តឹសមហាបុរិសលក្ខណានិ

១៩៨. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ អនាថបិណ្ឌិកស្ស អារាមេ។ តត្រ ខោ ភគវា ភិក្ខូ អាមន្តេសិ – ‘‘ភិក្ខវោ’’តិ។ ‘‘ភទ្ទន្តេ’’តិ [ភទន្តេតិ (សី. ស្យា. បី.)] តេ ភិក្ខូ ភគវតោ បច្ចស្សោសុំ។ ភគវា ឯតទវោច –

១៩៩. ‘‘ទ្វត្តឹសិមានិ, ភិក្ខវេ, មហាបុរិសស្ស មហាបុរិសលក្ខណានិ, យេហិ សមន្នាគតស្ស មហាបុរិសស្ស ទ្វេវ គតិយោ ភវន្តិ អនញ្ញា។ សចេ អគារំ អជ្ឈាវសតិ, រាជា ហោតិ ចក្កវត្តី ធម្មិកោ ធម្មរាជា ចាតុរន្តោ វិជិតាវី ជនបទត្ថាវរិយប្បត្តោ សត្តរតនសមន្នាគតោ។ តស្សិមានិ សត្ត រតនានិ ភវន្តិ; សេយ្យថិទំ, ចក្ករតនំ ហត្ថិរតនំ អស្សរតនំ មណិរតនំ ឥត្ថិរតនំ គហបតិរតនំ បរិណាយករតនមេវ សត្តមំ។ បរោសហស្សំ ខោ បនស្ស បុត្តា ភវន្តិ សូរា វីរង្គរូបា បរសេនប្បមទ្ទនា។ សោ ឥមំ បថវឹ សាគរបរិយន្តំ អទណ្ឌេន អសត្ថេន ធម្មេន អភិវិជិយ អជ្ឈាវសតិ។ សចេ ខោ បន អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជតិ, អរហំ ហោតិ សម្មាសម្ពុទ្ធោ លោកេ វិវដ្ដច្ឆទោ [វិវដច្ឆទោ (ស្យា. ក.), វិវត្តច្ឆទោ (សី. បី.)]។

២០០. ‘‘កតមានិ ច តានិ, ភិក្ខវេ, ទ្វត្តឹស មហាបុរិសស្ស មហាបុរិសលក្ខណានិ, យេហិ សមន្នាគតស្ស មហាបុរិសស្ស ទ្វេវ គតិយោ ភវន្តិ អនញ្ញា? សចេ អគារំ អជ្ឈាវសតិ, រាជា ហោតិ ចក្កវត្តី…បេ.… សចេ ខោ បន អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជតិ, អរហំ ហោតិ សម្មាសម្ពុទ្ធោ លោកេ វិវដ្ដច្ឆទោ។

‘‘ឥធ, ភិក្ខវេ, មហាបុរិសោ សុប្បតិដ្ឋិតបាទោ ហោតិ។ យម្បិ, ភិក្ខវេ, មហាបុរិសោ សុប្បតិដ្ឋិតបាទោ ហោតិ, ឥទម្បិ, ភិក្ខវេ, មហាបុរិសស្ស មហាបុរិសលក្ខណំ ភវតិ។

‘‘បុន ចបរំ, ភិក្ខវេ, មហាបុរិសស្ស ហេដ្ឋាបាទតលេសុ ចក្កានិ ជាតានិ ហោន្តិ សហស្សារានិ សនេមិកានិ សនាភិកានិ សព្ពាការបរិបូរានិ [សព្ពាការបរិបូរានិ សុវិភត្តន្តរានិ (សី. បី.)]។ យម្បិ , ភិក្ខវេ, មហាបុរិសស្ស ហេដ្ឋាបាទតលេសុ ចក្កានិ ជាតានិ ហោន្តិ សហស្សារានិ សនេមិកានិ សនាភិកានិ សព្ពាការបរិបូរានិ, ឥទម្បិ, ភិក្ខវេ, មហាបុរិសស្ស មហាបុរិសលក្ខណំ ភវតិ។

‘‘បុន ចបរំ, ភិក្ខវេ, មហាបុរិសោ អាយតបណ្ហិ ហោតិ…បេ.… ទីឃង្គុលិ ហោតិ… មុទុតលុនហត្ថបាទោ ហោតិ… ជាលហត្ថបាទោ ហោតិ… ឧស្សង្ខបាទោ ហោតិ… ឯណិជង្ឃោ ហោតិ… ឋិតកោវ អនោនមន្តោ ឧភោហិ បាណិតលេហិ ជណ្ណុកានិ បរិមសតិ បរិមជ្ជតិ… កោសោហិតវត្ថគុយ្ហោ ហោតិ… សុវណ្ណវណ្ណោ ហោតិ កញ្ចនសន្និភត្តចោ… សុខុមច្ឆវិ ហោតិ, សុខុមត្តា ឆវិយា រជោជល្លំ កាយេ ន ឧបលិម្បតិ… ឯកេកលោមោ ហោតិ, ឯកេកានិ លោមានិ លោមកូបេសុ ជាតានិ… ឧទ្ធគ្គលោមោ ហោតិ, ឧទ្ធគ្គានិ លោមានិ ជាតានិ នីលានិ អញ្ជនវណ្ណានិ កុណ្ឌលាវដ្ដានិ [កុណ្ឌលាវត្តានិ (ពហូសុ)] ទក្ខិណាវដ្ដកជាតានិ [ទក្ខិណាវត្តកជាតានិ (សី. ស្យា. បី.)] … ព្រហ្មុជុគត្តោ ហោតិ… សត្តុស្សទោ ហោតិ… សីហបុព្ពទ្ធកាយោ ហោតិ… ចិតន្តរំសោ [បិតន្តរំសោ (ស្យា.)] ហោតិ… និគ្រោធបរិមណ្ឌលោ ហោតិ, យាវតក្វស្ស កាយោ តាវតក្វស្ស ព្យាមោ យាវតក្វស្ស ព្យាមោ តាវតក្វស្ស កាយោ… សមវដ្ដក្ខន្ធោ ហោតិ… រសគ្គសគ្គី ហោតិ… សីហហនុ ហោតិ… ចត្តាលីសទន្តោ ហោតិ … សមទន្តោ ហោតិ… អវិរឡទន្តោ ហោតិ… សុសុក្កទាឋោ ហោតិ… បហូតជិវ្ហោ ហោតិ… ព្រហ្មស្សរោ ហោតិ ករវីកភាណី… អភិនីលនេត្តោ ហោតិ… គោបខុមោ ហោតិ… ឧណ្ណា ភមុកន្តរេ ជាតា ហោតិ, ឱទាតា មុទុតូលសន្និភា។ យម្បិ, ភិក្ខវេ, មហាបុរិសស្ស ឧណ្ណា ភមុកន្តរេ ជាតា ហោតិ, ឱទាតា មុទុតូលសន្និភា, ឥទម្បិ, ភិក្ខវេ, មហាបុរិសស្ស មហាបុរិសលក្ខណំ ភវតិ។

‘‘បុន ចបរំ, ភិក្ខវេ, មហាបុរិសោ ឧណ្ហីសសីសោ ហោតិ។ យម្បិ, ភិក្ខវេ, មហាបុរិសោ ឧណ្ហីសសីសោ ហោតិ, ឥទម្បិ, ភិក្ខវេ, មហាបុរិសស្ស មហាបុរិសលក្ខណំ ភវតិ។

‘‘ឥមានិ ខោ តានិ, ភិក្ខវេ, ទ្វត្តឹស មហាបុរិសស្ស មហាបុរិសលក្ខណានិ, យេហិ សមន្នាគតស្ស មហាបុរិសស្ស ទ្វេវ គតិយោ ភវន្តិ អនញ្ញា។ សចេ អគារំ អជ្ឈាវសតិ, រាជា ហោតិ ចក្កវត្តី…បេ.… សចេ ខោ បន អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជតិ, អរហំ ហោតិ សម្មាសម្ពុទ្ធោ លោកេ វិវដ្ដច្ឆទោ។

“ឥមានិ ខោ, ភិក្ខវេ, ទ្វត្តឹស មហាបុរិសស្ស មហាបុរិសលក្ខណានិ ពាហិរកាបិ ឥសយោ ធារេន្តិ, នោ ច ខោ តេ ជានន្តិ – ‘ឥមស្ស កម្មស្ស កដត្តា ឥទំ លក្ខណំ បដិលភតី’តិ។

(១) សុប្បតិដ្ឋិតបាទតាលក្ខណំ

២០១. “យម្បិ, ភិក្ខវេ, តថាគតោ បុរិមំ ជាតឹ បុរិមំ ភវំ បុរិមំ និកេតំ បុព្ពេ មនុស្សភូតោ សមានោ ទឡ្ហសមាទានោ អហោសិ កុសលេសុ ធម្មេសុ, អវត្ថិតសមាទានោ កាយសុចរិតេ វចីសុចរិតេ មនោសុចរិតេ ទានសំវិភាគេ សីលសមាទានេ ឧបោសថុបវាសេ មត្តេយ្យតាយ បេត្តេយ្យតាយ សាមញ្ញតាយ ព្រហ្មញ្ញតាយ កុលេជេដ្ឋាបចាយិតាយ អញ្ញតរញ្ញតរេសុ ច អធិកុសលេសុ ធម្មេសុ ។ សោ តស្ស កម្មស្ស កដត្តា ឧបចិតត្តា ឧស្សន្នត្តា វិបុលត្តា កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា សុគតឹ សគ្គំ លោកំ ឧបបជ្ជតិ។ សោ តត្ថ អញ្ញេ ទេវេ ទសហិ ឋានេហិ អធិគ្គណ្ហាតិ ទិព្ពេន អាយុនា ទិព្ពេន វណ្ណេន ទិព្ពេន សុខេន ទិព្ពេន យសេន ទិព្ពេន អាធិបតេយ្យេន ទិព្ពេហិ រូបេហិ ទិព្ពេហិ សទ្ទេហិ ទិព្ពេហិ គន្ធេហិ ទិព្ពេហិ រសេហិ ទិព្ពេហិ ផោដ្ឋព្ពេហិ។ សោ តតោ ចុតោ ឥត្ថត្តំ អាគតោ សមានោ ឥមំ មហាបុរិសលក្ខណំ បដិលភតិ។ សុប្បតិដ្ឋិតបាទោ ហោតិ។ សមំ បាទំ ភូមិយំ និក្ខិបតិ, សមំ ឧទ្ធរតិ, សមំ សព្ពាវន្តេហិ បាទតលេហិ ភូមឹ ផុសតិ។

២០២. “សោ តេន លក្ខណេន សមន្នាគតោ សចេ អគារំ អជ្ឈាវសតិ, រាជា ហោតិ ចក្កវត្តី ធម្មិកោ ធម្មរាជា ចាតុរន្តោ វិជិតាវី ជនបទត្ថាវរិយប្បត្តោ សត្តរតនសមន្នាគតោ។ តស្សិមានិ សត្ត រតនានិ ភវន្តិ; សេយ្យថិទំ, ចក្ករតនំ ហត្ថិរតនំ អស្សរតនំ មណិរតនំ ឥត្ថិរតនំ គហបតិរតនំ បរិណាយករតនមេវ សត្តមំ។ បរោសហស្សំ ខោ បនស្ស បុត្តា ភវន្តិ សូរា វីរង្គរូបា បរសេនប្បមទ្ទនា។ សោ ឥមំ បថវឹ សាគរបរិយន្តំ អខិលមនិមិត្តមកណ្ដកំ ឥទ្ធំ ផីតំ ខេមំ សិវំ និរព្ពុទំ អទណ្ឌេន អសត្ថេន ធម្មេន អភិវិជិយ អជ្ឈាវសតិ ។ រាជា សមានោ កឹ លភតិ? អក្ខម្ភិយោ [អវិក្ខម្ភិយោ (សី. បី.)] ហោតិ កេនចិ មនុស្សភូតេន បច្ចត្ថិកេន បច្ចាមិត្តេន។ រាជា សមានោ ឥទំ លភតិ។ “សចេ ខោ បន អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជតិ, អរហំ ហោតិ សម្មាសម្ពុទ្ធោ លោកេ វិវដ្ដច្ឆទោ។ ពុទ្ធោ សមានោ កឹ លភតិ? អក្ខម្ភិយោ ហោតិ អព្ភន្តរេហិ វា ពាហិរេហិ វា បច្ចត្ថិកេហិ បច្ចាមិត្តេហិ រាគេន វា ទោសេន វា មោហេន វា សមណេន វា ព្រាហ្មណេន វា ទេវេន វា មារេន វា ព្រហ្មុនា វា កេនចិ វា លោកស្មឹ។ ពុទ្ធោ សមានោ ឥទំ លភតិ”។ ឯតមត្ថំ ភគវា អវោច។

២០៣. តត្ថេតំ វុច្ចតិ –

“សច្ចេ ច ធម្មេ ច ទមេ ច សំយមេ,
សោចេយ្យសីលាលយុបោសថេសុ ច;
ទានេ អហឹសាយ អសាហសេ រតោ,
ទឡ្ហំ សមាទាយ សមត្តមាចរិ [សមន្តមាចរិ (ស្យា. ក.)]។

“សោ តេន កម្មេន ទិវំ សមក្កមិ [អបក្កមិ (ស្យា. ក.)],
សុខញ្ច ខិឌ្ឌារតិយោ ច អន្វភិ [អន្វភិ (ដីកា)];
តតោ ចវិត្វា បុនរាគតោ ឥធ,
សមេហិ បាទេហិ ផុសី វសុន្ធរំ។

“ព្យាកំសុ វេយ្យញ្ជនិកា សមាគតា,
សមប្បតិដ្ឋស្ស ន ហោតិ ខម្ភនា;
គិហិស្ស វា បព្ពជិតស្ស វា បុន [បន (ស្យា.)],
តំ លក្ខណំ ភវតិ តទត្ថជោតកំ។

“អក្ខម្ភិយោ ហោតិ អគារមាវសំ,
បរាភិភូ សត្តុភិ នប្បមទ្ទនោ;
មនុស្សភូតេនិធ ហោតិ កេនចិ,
អក្ខម្ភិយោ តស្ស ផលេន កម្មុនោ។

“សចេ ច បព្ពជ្ជមុបេតិ តាទិសោ,
នេក្ខម្មឆន្ទាភិរតោ វិចក្ខណោ;

អគ្គោ ន សោ គច្ឆតិ ជាតុ ខម្ភនំ,
នរុត្តមោ ឯស ហិ តស្ស ធម្មតា”តិ។

(២) បាទតលចក្កលក្ខណំ

២០៤. “យម្បិ, ភិក្ខវេ, តថាគតោ បុរិមំ ជាតិំ បុរិមំ ភវំ បុរិមំ និកេតំ បុព្ពេ មនុស្សភូតោ សមានោ ពហុជនស្ស សុខាវហោ អហោសិ, ឧព្ពេគឧត្តាសភយំ អបនុទិតា, ធម្មិកញ្ច រក្ខាវរណគុត្តិំ សំវិធាតា, សបរិវារញ្ច ទានំ អទាសិ។ សោ តស្ស កម្មស្ស កដត្តា ឧបចិតត្តា ឧស្សន្នត្តា វិបុលត្តា កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា សុគតិំ សគ្គំ លោកំ ឧបបជ្ជតិ…បេ.… សោ តតោ ចុតោ ឥត្ថត្តំ អាគតោ សមានោ ឥមំ មហាបុរិសលក្ខណំ បដិលភតិ។ ហេដ្ឋាបាទតលេសុ ចក្កានិ ជាតានិ ហោន្តិ សហស្សារានិ សនេមិកានិ សនាភិកានិ សព្ពាការបរិបូរានិ សុវិភត្តន្តរានិ។

“សោ តេន លក្ខណេន សមន្នាគតោ សចេ អគារំ អជ្ឈាវសតិ, រាជា ហោតិ ចក្កវត្តី…បេ.… រាជា សមានោ កិំ លភតិ? មហាបរិវារោ ហោតិ; មហាស្ស ហោន្តិ បរិវារា ព្រាហ្មណគហបតិកា នេគមជានបទា គណកមហាមត្តា អនីកដ្ឋា ទោវារិកា អមច្ចា បារិសជ្ជា រាជានោ ភោគិយា កុមារា។ រាជា សមានោ ឥទំ លភតិ។ សចេ ខោ បន អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជតិ, អរហំ ហោតិ សម្មាសម្ពុទ្ធោ លោកេ វិវដ្ដច្ឆទោ។ ពុទ្ធោ សមានោ កិំ លភតិ? មហាបរិវារោ ហោតិ; មហាស្ស ហោន្តិ បរិវារា ភិក្ខូ ភិក្ខុនិយោ ឧបាសកា ឧបាសិកាយោ ទេវា មនុស្សា អសុរា នាគា គន្ធព្ពា។ ពុទ្ធោ សមានោ ឥទំ លភតិ”។ ឯតមត្ថំ ភគវា អវោច។

២០៥. តត្ថេតំ វុច្ចតិ –

“បុរេ បុរត្ថា បុរិមាសុ ជាតិសុ,
មនុស្សភូតោ ពហុនំ សុខាវហោ;
ឧព្ពេគឧត្តាសភយាបនូទនោ,
គុត្តីសុ រក្ខាវរណេសុ ឧស្សុកោ។

“សោ តេន កម្មេន ទិវំ សមក្កមិ,
សុខញ្ច ខិឌ្ឌារតិយោ ច អន្វភិ;
តតោ ចវិត្វា បុនរាគតោ ឥធ,
ចក្កានិ បាទេសុ ទុវេសុ វិន្ទតិ។

“សមន្តនេមីនិ សហស្សរានិ ច,
ព្យាកំសុ វេយ្យញ្ជនិកា សមាគតា;
ទិស្វា កុមារំ សតបុញ្ញលក្ខណំ,
បរិវារវា ហេស្សតិ សត្តុមទ្ទនោ។

តថា ហិ ចក្កានិ សមន្តនេមិនិ,
សចេ ន បព្ពជ្ជមុបេតិ តាទិសោ;
វត្តេតិ ចក្កំ បថវិំ បសាសតិ,
តស្សានុយន្តាធ [តស្សានុយុត្តា ឥធ (សី. បី.), តស្សានុយន្តា ឥធ (ស្យា. ក.)] ភវន្តិ ខត្តិយា។

“មហាយសំ សំបរិវារយន្តិ នំ,
សចេ ច បព្ពជ្ជមុបេតិ តាទិសោ;
នេក្ខម្មឆន្ទាភិរតោ វិចក្ខណោ,
ទេវាមនុស្សាសុរសក្ករក្ខសា [សត្តរក្ខសា (ក.) សី. ស្យាអដ្ឋកថា ឱលោកេតព្ពា]។

“គន្ធព្ពនាគា វិហគា ចតុប្បទា,
អនុត្តរំ ទេវមនុស្សបូជិតំ;
មហាយសំ សំបរិវារយន្តិ ន”ន្តិ។

(៣-៥) អាយតបណ្ហិតាទិតិលក្ខណំ

២០៦. “យម្បិ, ភិក្ខវេ, តថាគតោ បុរិមំ ជាតឹ បុរិមំ ភវំ បុរិមំ និកេតំ បុព្ពេ មនុស្សភូតោ សមានោ បាណាតិបាតំ បហាយ បាណាតិបាតា បដិវិរតោ អហោសិ និហិតទណ្ឌោ និហិតសត្ថោ លជ្ជី ទយាបន្នោ, សព្ពបាណភូតហិតានុកម្បី វិហាសិ។ សោ តស្ស កម្មស្ស កដត្តា ឧបចិតត្តា ឧស្សន្នត្តា វិបុលត្តា...បេ.... សោ តតោ ចុតោ ឥត្ថត្តំ អាគតោ សមានោ ឥមានិ តីណិ មហាបុរិសលក្ខណានិ បដិលភតិ។ អាយតបណ្ហិ ច ហោតិ, ទីឃង្គុលិ ច ព្រហ្មុជុគត្តោ ច។

“សោ តេហិ លក្ខណេហិ សមន្នាគតោ សចេ អគារំ អជ្ឈាវសតិ, រាជា ហោតិ ចក្កវត្តី...បេ.... រាជា សមានោ កឹ លភតិ? ទីឃាយុកោ ហោតិ ចិរដ្ឋិតិកោ, ទីឃមាយុំ បាលេតិ, ន សក្កា ហោតិ អន្តរា ជីវិតា វោរោបេតុំ កេនចិ មនុស្សភូតេន បច្ចត្ថិកេន បច្ចាមិត្តេន ។ រាជា សមានោ ឥទំ លភតិ... ពុទ្ធោ សមានោ កឹ លភតិ? ទីឃាយុកោ ហោតិ ចិរដ្ឋិតិកោ, ទីឃមាយុំ បាលេតិ, ន សក្កា ហោតិ អន្តរា ជីវិតា វោរោបេតុំ បច្ចត្ថិកេហិ បច្ចាមិត្តេហិ សមណេន វា ព្រាហ្មណេន វា ទេវេន វា មារេន វា ព្រហ្មុនា វា កេនចិ វា លោកស្មិំ។ ពុទ្ធោ សមានោ ឥទំ លភតិ”។ ឯតមត្ថំ ភគវា អវោច។

២០៧. តត្ថេតំ វុច្ចតិ –

“មារណវធភយត្តនោ [មរណវធភយត្តនោ (សី. បី. ក.), មរណវធភយមត្តនោ (ស្យា.)] វិទិត្វា,
បដិវិរតោ បរំ មារណាយហោសិ;
តេន សុចរិតេន សគ្គមគមា [តេន សោ សុចរិតេន សគ្គមគមាសិ (ស្យា.)],
សុកតផលវិបាកមនុភោសិ។

“ចវិយ បុនរិធាគតោ សមានោ,
បដិលភតិ ឥធ តីណិ លក្ខណានិ;
ភវតិ វិបុលទីឃបាសណ្ហិកោ,
ព្រហ្មាវ សុជុ សុភោ សុជាតគត្តោ។

“សុភុជោ សុសុ សុសណ្ឋិតោ សុជាតោ,
មុទុតលុនង្គុលិយស្ស ហោន្តិ;
ទីឃា តីភិ បុរិសវរគ្គលក្ខណេហិ,
ចិរយបនាយ [ចិរយាបនាយ (ស្យា.)] កុមារមាទិសន្តិ។

“ភវតិ យទិ គិហី ចិរំ យបេតិ,
ចិរតរំ បព្ពជតិ យទិ តតោ ហិ;
យាបយតិ ច វសិទ្ធិភាវនាយ,
ឥតិ ទីឃាយុកតាយ តំ និមិត្ត”ន្តិ។

(៦) សត្តុស្សទតាលក្ខណំ

២០៨. “យម្បិ , ភិក្ខវេ, តថាគតោ បុរិមំ ជាតឹ បុរិមំ ភវំ បុរិមំ និកេតំ បុព្ពេ មនុស្សភូតោ សមានោ ទាតា អហោសិ បណីតានំ រសិតានំ ខាទនីយានំ ភោជនីយានំ សាយនីយានំ លេហនីយានំ បានានំ។ សោ តស្ស កម្មស្ស កដត្តា...បេ.... សោ តតោ ចុតោ ឥត្ថត្តំ អាគតោ សមានោ ឥមំ មហាបុរិសលក្ខណំ បដិលភតិ, សត្តុស្សទោ ហោតិ, សត្តស្ស ឧស្សទា ហោន្តិ; ឧភោសុ ហត្ថេសុ ឧស្សទា ហោន្តិ, ឧភោសុ បាទេសុ ឧស្សទា ហោន្តិ, ឧភោសុ អំសកូដេសុ ឧស្សទា ហោន្តិ, ខន្ធេ ឧស្សទោ ហោតិ។

“សោ តេន លក្ខណេន សមន្នាគតោ សចេ អគារំ អជ្ឈាវសតិ, រាជា ហោតិ ចក្កវត្តី...បេ.... រាជា សមានោ កឹ លភតិ? លាភី ហោតិ បណីតានំ រសិតានំ ខាទនីយានំ ភោជនីយានំ សាយនីយានំ លេហនីយានំ បានានំ។ រាជា សមានោ ឥទំ លភតិ... ពុទ្ធោ សមានោ កឹ លភតិ? លាភី ហោតិ បណីតានំ រសិតានំ ខាទនីយានំ ភោជនីយានំ សាយនីយានំ លេហនីយានំ បានានំ។ ពុទ្ធោ សមានោ ឥទំ លភតិ”។ ឯតមត្ថំ ភគវា អវោច។

២០៩. តត្ថេតំ វុច្ចតិ –

> “ឧជ្ជភោជ្ជមថ លេយ្យ សាយិយំ,
> ឧត្តមគ្គរសទាយកោ អហុ;
> តេន សោ សុចរិតេន កម្មុនា,
> នន្ទនេ ចិរមភិប្បមោទតិ។
>
> “សត្ត ចុស្សទេ ឥធាធិគច្ឆតិ,
> ហត្ថបាទមុទុតញ្ច វិន្ទតិ;
> អាហុ ព្យញ្ជននិមិត្តកោវិទា,
> ខជ្ជភោជ្ជរសលាភិតាយ នំ។
>
> “យំ គិហិស្សបិ [ន តំ គិហិស្សាបិ (ស្យា.)] តទត្ថជោតកំ,
> បព្ពជ្ជម្បិ ច តទាធិគច្ឆតិ;
> ខជ្ជភោជ្ជរសលាភិរុត្តមំ,
> អាហុ សព្ពគិហិពន្ធនច្ឆិទ”ន្តិ។

(៧-៨) ករចរណមុទុជាលតាលក្ខណានិ

២១០. “យម្បិ , ភិក្ខវេ, តថាគតោ បុរិមំ ជាតិំ បុរិមំ ភវំ បុរិមំ និកេតំ បុព្ពេ មនុស្សភូតោ សមានោ ចតូហិ សង្គហវត្ថូហិ ជនំ សង្គាហកោ អហោសិ – ទានេន បេយ្យវជ្ជេន [បិយវាចេន (ស្យា. ក.)] អត្ថចរិយាយ សមានត្តតាយ។ សោ តស្ស កម្មស្ស កដត្តា…បេ.… សោ តតោ ចុតោ ឥត្ថត្តំ អាគតោ សមានោ ឥមានិ ទ្វេ មហាបុរិសលក្ខណានិ បដិលភតិ។ មុទុតលុនហត្ថបាទោ ច ហោតិ ជាលហត្ថបាទោ ច។

“សោ តេហិ លក្ខណេហិ សមន្នាគតោ សចេ អគារំ អជ្ឈាវសតិ, រាជា ហោតិ ចក្កវត្តី…បេ.… រាជា សមានោ កិំ លភតិ? សុសង្គហិតបរិជនោ ហោតិ, សុសង្គហិតាស្ស ហោន្តិ ព្រាហ្មណគហបតិកា នេគមជានបទា គណកមហាមត្តា អនីកដ្ឋា ទោវារិកា អមច្ចា បារិសជ្ជា រាជានោ ភោគិយា កុមារា។ រាជា សមានោ ឥទំ លភតិ… ពុទ្ធោ សមានោ កិំ លភតិ? សុសង្គហិតបរិជនោ ហោតិ, សុសង្គហិតាស្ស ហោន្តិ ភិក្ខូ ភិក្ខុនិយោ ឧបាសកា ឧបាសិកាយោ ទេវា មនុស្សា អសុរា នាគា គន្ធព្ពា។ ពុទ្ធោ សមានោ ឥទំ លភតិ”។ ឯតមត្ថំ ភគវា អវោច។

២១១. តត្ថេតំ វុច្ចតិ –

> “ទានម្បិ ចត្ថចរិយតញ្ច [ទានម្បិ ច អត្ថចរិយតម្បិ ច (សី. បី.)],
> បិយវាទិតញ្ច សមានត្តតញ្ច [បិយវទតញ្ច សមានឆន្ទតញ្ច (សី. បី.)];
> ករិយចរិយសុសង្គហំ ពហូនំ,
> អនវមតេន គុណេន យាតិ សគ្គំ។
>
> “ចវិយ បុនរិធាគតោ សមានោ,
> ករចរណមុទុតញ្ច ជាលិនោ ច;
> អតិរុចិរសុវគ្គុទស្សនេយ្យំ,
> បដិលភតិ ទហរោ សុសុ កុមារោ។
>
> “ភវតិ បរិជនស្សវោ វិធេយ្យោ,
> មហិមំ អាវសិតោ សុសង្គហិតោ;
> បិយវទូ ហិតសុខតំ ជិគីសមានោ [ជិគីំ សមានោ (សី. ស្យា. បី.)],
> អភិរុចិតានិ គុណានិ អាចរតិ។
>
> “យទិ ច ជហតិ សព្ពកាមភោគំ,
> កថយតិ ធម្មកថំ ជិនោ ជនស្ស;

វចនបដិករស្សាភិប្បសន្នា,
សុត្វាន ធម្មានុធម្មមាចរន្តី”តិ។

(៩-១០) ឧស្សង្ខបាទឧទ្ធគ្គលោមតាលក្ខណានិ

២១២. “យម្បិ, ភិក្ខវេ, តថាគតោ បុរិមំ ជាតិំ បុរិមំ ភវំ បុរិមំ និកេតំ បុព្ពេ មនុស្សភូតោ សមានោ [សមានោ ពហុនោ ជនស្ស (សី. បី.)] អត្ថូបសំហិតំ ធម្មូបសំហិតំ វាចំ ភាសិតា អហោសិ, ពហុជនំ និទំសេសិ, បាណីនំ ហិតសុខាវហោ ធម្មយាគី។ សោ តស្ស កម្មស្ស កដត្តា...បេ.... សោ តតោ ចុតោ ឥត្ថត្តំ អាគតោ សមានោ ឥមានិ ទ្វេ មហាបុរិសលក្ខណានិ បដិលភតិ។ ឧស្សង្ខបាទោ ច ហោតិ, ឧទ្ធគ្គលោមោ ច។

“សោ តេហិ លក្ខណេហិ សមន្នាគតោ, សចេ អគារំ អជ្ឈាវសតិ, រាជា ហោតិ ចក្កវត្តី...បេ.... រាជា សមានោ កិំ លភតិ? អគ្គោ ច ហោតិ សេដ្ឋោ ច បាមោក្ខោ ច ឧត្តមោ ច បវរោ ច កាមភោគីនំ។ រាជា សមានោ ឥទំ លភតិ... ពុទ្ធោ សមានោ កិំ លភតិ? អគ្គោ ច ហោតិ សេដ្ឋោ ច បាមោក្ខោ ច ឧត្តមោ ច បវរោ ច សព្ពសត្តានំ។ ពុទ្ធោ សមានោ ឥទំ លភតិ”។ ឯតមត្ថំ ភគវា អវោច។

២១៣. តត្ថេតំ វុច្ចតិ –

“អត្ថធម្មសហិតំ [អត្ថធម្មសំហិតំ (ក. សី. បី.), អត្ថធម្មូបសំហិតំ (ក.)] បុរេ គិរំ,
ឯរយំ ពហុជនំ និទំសយិ;
បាណិនំ ហិតសុខាវហោ អហុ,
ធម្មយាគមយជី [ធម្មយាគំ អស្សជិ (ក.)] អមច្ឆរី។

“តេន សោ សុចរិតេន កម្មុនា,
សុគ្គតិំ វជតិ តត្ថ មោទតិ;
លក្ខណានិ ច ទុវេ ឥធាគតោ,
ឧត្តមប្បមុខតាយ [ឧត្តមសុខតាយ (ស្យា.), ឧត្តមបមុក្ខតាយ (ក.)] វិន្ទតិ។

“ឧព្ភមុប្បតិតលោមវា សសោ,
បាទគណ្ឋិរហុ សាធុសណ្ឋិតា;
មំសលោហិតាចិតា តចោត្ថតា,
ឧបរិចរណសោភនា [ឧបរិជានុសោភនា (ស្យា.), ឧបរិ ច បន សោភនា (សី. បី.)] អហុ។

“គេហមាវសតិ ចេ តថាវិធោ,
អគ្គតំ វជតិ កាមភោគិនំ;
តេន ឧត្តរិតរោ ន វិជ្ជតិ,
ជម្ពុទីបមភិភុយ្យ ឥរិយតិ។

“បព្ពជម្បិ ច អនោមនិក្កមោ,
អគ្គតំ វជតិ សព្ពបាណិនំ;
តេន ឧត្តរិតរោ ន វិជ្ជតិ,
សព្ពលោកមភិភុយ្យ វិហរតី”តិ។

(១១) ឯណិជង្ឃលក្ខណំ

២១៤. “យម្បិ, ភិក្ខវេ, តថាគតោ បុរិមំ ជាតិំ បុរិមំ ភវំ បុរិមំ និកេតំ បុព្ពេ មនុស្សភូតោ សមានោ សក្កច្ចំ វាចេតា អហោសិ សិប្បំ វា វិជ្ជំ វា ចរណំ វា កម្មំ វា – ‘កិំ តិមេ ខិប្បំ វិជានេយ្យុំ, ខិប្បំ បដិបជ្ជេយ្យុំ, ន ចិរំ កិលិស្សេយ្យុ’ន្តិ។ សោ តស្ស កម្មស្ស កដត្តា...បេ.... សោ តតោ ចុតោ ឥត្ថត្តំ អាគតោ សមានោ ឥមំ មហាបុរិសលក្ខណំ បដិលភតិ។ ឯណិជង្ឃោ ហោតិ។

“សោ តេន លក្ខណេន សមន្នាគតោ សចេ អគារំ អជ្ឈាវសតិ, រាជា ហោតិ ចក្កវត្តី...បេ.... រាជា សមានោ កិំ លភតិ? យានិ តានិ រាជារហានិ រាជង្គានិ រាជូបភោគានិ រាជានុច្ឆវិកានិ តានិ ខិប្បំ បដិលភតិ។ រាជា

សមានោ ឥទំ លភតិ… ពុទ្ធោ សមានោ កឹ លភតិ? យានិ តានិ សមណារហានិ សមណង្គានិ សមណូបភោគានិ សមណានុច្ឆវិកានិ, តានិ ខិប្បំ បដិលភតិ។ ពុទ្ធោ សមានោ ឥទំ លភតិ”។ ឯតមត្ថំ ភគវា អវោច។

២១៥. តត្ថេតំ វុច្ចតិ –

“សិប្បេសុ វិជ្ជាចរណេសុ កម្មេសុ [កម្មសុ (សី. បី.)],
កថំ វិជានេយ្យុំ [វិជានេយ្យ (សី. បី.), វិជានេយ្យុ (ស្យា.)] លហុន្តិ ឥច្ឆតិ;
យទូបឃាតាយ ន ហោតិ កស្សចិ,
វាចេតិ ខិប្បំ ន ចិរំ កិលិស្សតិ។

“តំ កម្មំ កត្វា កុសលំ សុខុទ្រយំ [សុខិន្ទ្រិយំ (ក.)],
ជង្ឃា មនុញ្ញា លភតេ សុសណ្ឋិតា;
វដ្ដា សុជាតា អនុបុព្ពមុគ្គតា,
ឧទ្ធគ្គលោមា សុខុមត្តចោត្ថតា។

“ឯណេយ្យជង្ឃោតិ តមាហុ បុគ្គលំ,
សម្បត្តិយា ខិប្បមិធាហុ [ខិប្បមិទាហុ (?)] លក្ខណំ;
គេហានុលោមានិ យទាភិកង្ខតិ,
អបព្ពជំ ខិប្បមិធាធិគច្ឆតិ [ខិប្បមិទាធិគច្ឆតិ (?)]។

“សចេ ច បព្ពជ្ជមុបេតិ តាទិសោ,
នេក្ខម្មឆន្ទាភិរតោ វិចក្ខណោ;
អនុច្ឆវិកស្ស យទានុលោមិកំ,
តំ វិន្ទតិ ខិប្បមនោមវិក្កមោ [និក្កមោ (សី. ស្យា. បី.)]”តិ។

(១២) សុខុមច្ឆវិលក្ខណំ

២១៦. “យម្បិ, ភិក្ខវេ, តថាគតោ បុរិមំ ជាតិំ បុរិមំ ភវំ បុរិមំ និកេតំ បុព្ពេ មនុស្សភូតោ សមានោ សមណំ វា ព្រាហ្មណំ វា ឧបសង្កមិត្វា បរិបុច្ឆិតា អហោសិ – “កិំ, ភន្តេ, កុសលំ, កិំ អកុសលំ, កិំ សាវជ្ជំ, កិំ អនវជ្ជំ, កិំ សេវិតព្ពំ, កិំ ន សេវិតព្ពំ, កិំ មេ ករីយមានំ ទីឃរត្តំ អហិតាយ ទុក្ខាយ អស្ស, កិំ វា បន មេ ករីយមានំ ទីឃរត្តំ ហិតាយ សុខាយ អស្សា”តិ។ សោ តស្ស កម្មស្ស កដត្តា…បេ…. សោ តតោ ចុតោ ឥត្ថត្តំ អាគតោ សមានោ ឥមំ មហាបុរិសលក្ខណំ បដិលភតិ។ សុខុមច្ឆវិ ហោតិ, សុខុមត្តា ឆវិយា រជោជល្លំ កាយេ ន ឧបលិម្បតិ។

“សោ តេន លក្ខណេន សមន្នាគតោ សចេ អគារំ អជ្ឈាវសតិ, រាជា ហោតិ ចក្កវត្តី…បេ…. រាជា សមានោ កិំ លភតិ? មហាបញ្ញោ ហោតិ, នាស្ស ហោតិ កោចិ បញ្ញាយ សទិសោ វា សេដ្ឋោ វា កាមភោគីនំ។ រាជា សមានោ ឥទំ លភតិ… ពុទ្ធោ សមានោ កិំ លភតិ? មហាបញ្ញោ ហោតិ បុថុបញ្ញោ ហាសបញ្ញោ [ហាសុបញ្ញោ (សី. បី.)] ជវនបញ្ញោ តិក្ខបញ្ញោ និព្ពេធិកបញ្ញោ, នាស្ស ហោតិ កោចិ បញ្ញាយ សទិសោ វា សេដ្ឋោ វា សព្ពសត្តានំ។ ពុទ្ធោ សមានោ ឥទំ លភតិ”។ ឯតមត្ថំ ភគវា អវោច។

២១៧. តត្ថេតំ វុច្ចតិ –

“បុរេ បុរត្ថា បុរិមាសុ ជាតិសុ,
អញ្ញាតុកាមោ បរិបុច្ឆិតា អហុ;
សុស្សូសិតា បព្ពជិតំ ឧបាសិតា,
អត្ថន្តរោ អត្ថកថំ និសាមយិ។

“បញ្ញាបដិលាភគតេន [បញ្ញាបដិលាភកតេន (សី. បី.) ដីកា ឱលោកេតព្ពា] កម្មុនា,
មនុស្សភូតោ សុខុមច្ឆវី អហុ;
ព្យាកំសុ ឧប្បាទនិមិត្តកោវិទា,

សុខុមានិ អត្ថានិ អវេច្ច ទក្ខិតិ។

“សចេ ន បព្ពជ្ជមុបេតិ តាទិសោ,
វត្តេតិ ចក្កំ បថវិំ បសាសតិ;
អត្ថានុសិដ្ឋីសុ បរិគ្គហេសុ ច,
ន តេន សេយ្យោ សទិសោ ច វិជ្ជតិ។

“សចេ ច បព្ពជ្ជមុបេតិ តាទិសោ,
នេក្ខម្មឆន្ទាភិរតោ វិចក្ខណោ;
បញ្ញាវិសិដ្ឋំ លភតេ អនុត្តរំ,
បប្បោតិ ពោធឹ វរភូរិមេធសោ”តិ។

(១៣) សុវណ្ណវណ្ណលក្ខណំ

២១៨. “យម្បិ , ភិក្ខវេ, តថាគតោ បុរិមំ ជាតឹ បុរិមំ ភវំ បុរិមំ និកេតំ បុព្ពេ មនុស្សភូតោ សមានោ អក្កោធនោ អហោសិ អនុបាយាសពហុលោ, ពហុម្បិ វុត្តោ សមានោ នាភិសជ្ជិ ន កុប្បិ ន ព្យាបជ្ជិ ន បតិត្ថីយិ, ន កោបញ្ច ទោសញ្ច អប្បច្ចយញ្ច បាត្វាកាសិ។ ទាតា ច អហោសិ សុខុមានំ មុទុកានំ អត្ថរណានំ បាវុរណានំ [បាបុរណានំ (សី. ស្យា. បី.)] ខោមសុខុមានំ កប្បាសិកសុខុមានំ កោសេយ្យសុខុមានំ កម្ពលសុខុមានំ។ សោ តស្ស កម្មស្ស កដត្តា ឧបចិតត្តា…បេ.… សោ តតោ ចុតោ ឥត្ថត្តំ អាគតោ សមានោ ឥមំ មហាបុរិសលក្ខណំ បដិលភតិ។ សុវណ្ណវណ្ណោ ហោតិ កញ្ចនសន្និភត្តចោ។

“សោ តេន លក្ខណេន សមន្នាគតោ សចេ អគារំ អជ្ឈាវសតិ, រាជា ហោតិ ចក្កវត្តី…បេ.… រាជា សមានោ កឹ លភតិ? លាភី ហោតិ សុខុមានំ មុទុកានំ អត្ថរណានំ បាវុរណានំ ខោមសុខុមានំ កប្បាសិកសុខុមានំ កោសេយ្យសុខុមានំ កម្ពលសុខុមានំ។ រាជា សមានោ ឥទំ លភតិ… ពុទ្ធោ សមានោ កឹ លភតិ? លាភី ហោតិ សុខុមានំ មុទុកានំ អត្ថរណានំ បាវុរណានំ ខោមសុខុមានំ កប្បាសិកសុខុមានំ កោសេយ្យសុខុមានំ កម្ពលសុខុមានំ។ ពុទ្ធោ សមានោ ឥទំ លភតី”។ ឯតមត្ថំ ភគវា អវោច។

២១៩. តត្ថេតំ វុច្ចតិ –

“អក្កោធញ្ច អធិដ្ឋហិ អទាសិ [អទាសិ ច (សី. បី.)],
ទានញ្ច វត្ថានិ សុខុមានិ សុច្ឆវីនិ;
បុរិមតរភវេ ឋិតោ អភិវិស្សជិ,
មហិមិវ សុរោ អភិវស្សំ។

“តំ កត្វាន ឥតោ ចុតោ ទិព្ពំ,
ឧបបជ្ជិ [ឧបបជ្ជ (សី. បី.)] សុកតផលវិបាកមនុភុត្វា;
កនកតនុសន្និភោ ឥធាភិភវតិ,
សុរវរតរោរិវ ឥន្ទោ។

“គេហញ្ចាវសតិ នរោ អបព្ពជ្ជ,
មិច្ឆំ មហតិមហឹ អនុសាសតិ [បសាសតិ (ស្យា.)];
បសយ្ហ សហិធ សត្តរតនំ [បសយ្ហ អភិវសន-វរតរំ (សី. បី.)],
បដិលភតិ វិមល [វិបុល (ស្យា.), វិបុលំ (សី. បី.)] សុខុមច្ឆវឹ សុចិញ្ច។

“លាភី អច្ឆាទនវត្ថមោក្ខបាវុរណានំ,
ភវតិ យទិ អនាគារិយតំ ឧបេតិ;
សហិតោ [សុហិត (ស្យា.), ស ហិ (សី. បី.)] បុរិមកតផលំ អនុភវតិ,
ន ភវតិ កតស្ស បនាសោ”តិ។

(១៤) កោសោហិតវត្ថគុយ្ហលក្ខណំ

២២០. យម្បិ, ភិក្ខវេ, តថាគតោ បុរិមំ ជាតិំ បុរិមំ ភវំ បុរិមំ និកេតំ បុព្ពេ មនុស្សភូតោ សមានោ ចិរប្បវាសី ចិរប្បវាសិនោ ញាតិមិត្តេ សុហជ្ជេ សខិនោ សមានេតា អហោសិ។ មាតរម្បិ បុត្តេន សមានេតា អហោសិ, បុត្តម្បិ មាតរា សមានេតា អហោសិ, បិតរម្បិ បុត្តេន សមានេតា អហោសិ, បុត្តម្បិ បិតរា សមានេតា អហោសិ, ភាតរម្បិ ភាតរា សមានេតា អហោសិ, ភាតរម្បិ ភគិនិយា សមានេតា អហោសិ, ភគិនិម្បិ ភាតរា សមានេតា អហោសិ, ភគិនិម្បិ ភគិនិយា សមានេតា អហោសិ, សមង្គីកត្វា [សមគ្គិំ កត្វា (សី. ស្យា. បី.)] ច អព្ភនុមោទិតា អហោសិ។ សោ តស្ស កម្មស្ស កដត្តា...បេ.... សោ តតោ ចុតោ ឥត្ថត្តំ អាគតោ សមានោ ឥមំ មហាបុរិសលក្ខណំ បដិលភតិ – កោសោហិតវត្ថគុយ្ហោ ហោតិ។

“សោ តេន លក្ខណេន សមន្នាគតោ សចេ អគារំ អជ្ឈាវសតិ, រាជា ហោតិ ចក្កវត្តី...បេ.... រាជា សមានោ កិំ លភតិ? បហូតបុត្តោ ហោតិ, បរោសហស្សំ ខោ បនស្ស បុត្តា ភវន្តិ សូរា វីរង្គរូបា បរសេនប្បមទ្ទនា។ រាជា សមានោ ឥទំ លភតិ... ពុទ្ធោ សមានោ កិំ លភតិ? បហូតបុត្តោ ហោតិ, អនេកសហស្សំ ខោ បនស្ស បុត្តា ភវន្តិ សូរា វីរង្គរូបា បរសេនប្បមទ្ទនា។ ពុទ្ធោ សមានោ ឥទំ លភតិ”។ ឯតមត្ថំ ភគវា អវោច។

២២១. តត្ថេតំ វុច្ចតិ –

“បុរេ បុរត្ថា បុរិមាសុ ជាតិសុ,
ចិរប្បនដ្ឋេ សុចិរប្បវាសិនោ;
ញាតី សុហជ្ជេ សខិនោ សមានយិ,
សមង្គិកត្វា អនុមោទិតា អហុ។

“សោ តេន [ស តេន (ក.)] កម្មេន ទិវំ សមក្កមិ,
សុខញ្ច ខិឌ្ឌារតិយោ ច អន្វភិ;
តតោ ចវិត្វា បុនរាគតោ ឥធ,
កោសោហិតំ វិន្ទតិ វត្ថឆាទិយំ។

“បហូតបុត្តោ ភវតី តថាវិធោ,
បរោសហស្សញ្ច [បរោសហស្សស្ស (សី. បី.)] ភវន្តិ អត្រជា;
សូរា ច វីរា ច [សូរា ច វីរង្គរូបា (ក.)] អមិត្តតាបនា,
គិហិស្ស បីតិជននា បិយំវទា។

“ពហូតរា បព្ពជិតស្ស ឥរិយតោ,
ភវន្តិ បុត្តា វចនានុសារិនោ;
គិហិស្ស វា បព្ពជិតស្ស វា បុន,
តំ លក្ខណំ ជាយតិ តទត្ថជោតក”ន្តិ។

បឋមភាណវារោ និដ្ឋិតោ។

(១៥-១៦) បរិមណ្ឌលអនោនមជណ្ណុបរិមសនលក្ខណានិ

២២២. “យម្បិ , ភិក្ខវេ, តថាគតោ បុរិមំ ជាតិំ បុរិមំ ភវំ បុរិមំ និកេតំ បុព្ពេ មនុស្សភូតោ សមានោ មហាជនសង្គហំ [មហាជនសង្គាហកំ (ក.)] សមេក្ខមានោ [សមបេក្ខមានោ (ក.)] សមំ ជានាតិ សាមំ ជានាតិ, បុរិសំ ជានាតិ បុរិសវិសេសំ ជានាតិ – ‘អយមិទមរហតិ អយមិទមរហតី’តិ តត្ថ តត្ថ បុរិសវិសេសករោ អហោសិ។ សោ តស្ស កម្មស្ស កដត្តា...បេ.... សោ តតោ ចុតោ ឥត្ថត្តំ អាគតោ សមានោ ឥមានិ ទ្វេ មហាបុរិសលក្ខណានិ បដិលភតិ។ និគ្រោធបរិមណ្ឌលោ ច ហោតិ, ឋិតកោយេវ ច អនោនមន្តោ ឧភោហិ បាណិតលេហិ ជណ្ណុកានិ បរិមសតិ បរិមជ្ជតិ។

“សោ តេហិ លក្ខណេហិ សមន្នាគតោ សចេ អគារំ អជ្ឈាវសតិ, រាជា ហោតិ ចក្កវត្តី...បេ.... រាជា សមានោ កិំ លភតិ ? អឌ្ឍោ ហោតិ មហទ្ធនោ មហាភោគោ បហូតជាតរូបរជតោ បហូតវិត្តូបករណោ បហូតធនធញ្ញោ បរិបុណ្ណកោសកោដ្ឋាគារោ។ រាជា សមានោ ឥទំ លភតិ...បេ.... ពុទ្ធោ សមានោ កិំ លភតិ? អឌ្ឍោ ហោតិ

មហទ្ធនោ មហាភោគោ។ តស្សិមានិ ធនានិ ហោន្តិ, សេយ្យថិទំ, សទ្ធាធនំ សីលធនំ ហិរិធនំ ឱត្តប្បធនំ សុតធនំ ចាគធនំ បញ្ញាធនំ។ ពុទ្ធោ សមានោ ឥទំ លភតិ”។ ឯតមត្ថំ ភគវា អវោច។

២២៣. តត្ថេតំ វុច្ចតិ –

“តុលិយ បដិវិចយ ចិន្តយិត្វា,
មហាជនសង្គហនំ [មហាជនំ សង្គាហកំ (ក.)] សមេក្ខមានោ;
អយមិទមរហតិ តត្ថ តត្ថ,
បុរិសវិសេសករោ បុរេ អហោសិ។

“មហិញ្ច បន [សមា ច បន (ស្យា.), ស ហិ ច បន (សី. បី.)] ឋិតោ អនោនមន្តោ,
ផុសតិ ករេហិ ឧភោហិ ជណ្ណុកានិ;
មហិរុហបរិមណ្ឌលោ អហោសិ,
សុចរិតកម្មវិបាកសេសកេន។

“ពហុវិវិធនិមិត្តលក្ខណញ្ញូ,
អតិនិបុណា មនុជា ព្យាករិំសុ;
ពហុវិវិធា គិហីនំ អរហានិ,
បដិលភតិ ទហរោ សុសុ កុមារោ។

“ឥធ ច មហីបតិស្ស កាមភោគី,
គិហិបតិរូបកា ពហូ ភវន្តិ;
យទិ ច ជហតិ សព្ពកាមភោគំ,
លភតិ អនុត្តរំ ឧត្តមធនគ្គ”ន្តិ។

(១៧-១៩) សីហបុព្ពទ្ធកាយាទិតិលក្ខណំ

២២៤. “យម្បិ , ភិក្ខវេ, តថាគតោ បុរិមំ ជាតិំ បុរិមំ ភវំ បុរិមំ និកេតំ បុព្ពេ មនុស្សភូតោ សមានោ ពហុជនស្ស អត្ថកាមោ អហោសិ ហិតកាមោ ផាសុកាមោ យោគក្ខេមកាមោ – ‘កិន្តិមេ សទ្ធាយ វឌ្ឍេយ្យុំ, សីលេន វឌ្ឍេយ្យុំ, សុតេន វឌ្ឍេយ្យុំ [សុតេន វឌ្ឍេយ្យុំ, ពុទ្ធិយា វឌ្ឍេយ្យុំ (ស្យា.)], ចាគេន វឌ្ឍេយ្យុំ, ធម្មេន វឌ្ឍេយ្យុំ, បញ្ញាយ វឌ្ឍេយ្យុំ, ធនធញ្ញេន វឌ្ឍេយ្យុំ, ខេត្តវត្ថុនា វឌ្ឍេយ្យុំ, ទ្វិបទចតុប្បទេហិ វឌ្ឍេយ្យុំ, បុត្តទារេហិ វឌ្ឍេយ្យុំ, ទាសកម្មករបោរិសេហិ វឌ្ឍេយ្យុំ, ញាតីហិ វឌ្ឍេយ្យុំ, មិត្តេហិ វឌ្ឍេយ្យុំ, ពន្ធវេហិ វឌ្ឍេយ្យុ’ន្តិ។ សោ តស្ស កម្មស្ស កដត្តា…បេ.… សោ តតោ ចុតោ ឥត្ថត្តំ អាគតោ សមានោ ឥមានិ តីណិ មហាបុរិសលក្ខណានិ បដិលភតិ។ សីហបុព្ពទ្ធកាយោ ច ហោតិ ចិតន្តរំសោ ច សមវដ្ដក្ខន្ធោ ច។

“សោ តេហិ លក្ខណេហិ សមន្នាគតោ សចេ អគារំ អជ្ឈាវសតិ, រាជា ហោតិ ចក្កវត្តី…បេ.… រាជា សមានោ កិំ លភតិ? អបរិហានធម្មោ ហោតិ, ន បរិហាយតិ ធនធញ្ញេន ខេត្តវត្ថុនា ទ្វិបទចតុប្បទេហិ បុត្តទារេហិ ទាសកម្មករបោរិសេហិ ញាតីហិ មិត្តេហិ ពន្ធវេហិ, ន បរិហាយតិ សព្ពសម្បត្តិយា។ រាជា សមានោ ឥទំ លភតិ… ពុទ្ធោ សមានោ កិំ លភតិ? អបរិហានធម្មោ ហោតិ, ន បរិហាយតិ សទ្ធាយ សីលេន សុតេន ចាគេន បញ្ញាយ, ន បរិហាយតិ សព្ពសម្បត្តិយា។ ពុទ្ធោ សមានោ ឥទំ លភតិ”។ ឯតមត្ថំ ភគវា អវោច។

២២៥. តត្ថេតំ វុច្ចតិ –

“សទ្ធាយ សីលេន សុតេន ពុទ្ធិយា,
ចាគេន ធម្មេន ពហូហិ សាធុហិ;
ធនេន ធញ្ញេន ច ខេត្តវត្ថុនា,
បុត្តេហិ ទារេហិ ចតុប្បទេហិ ច។

“ញាតីហិ មិត្តេហិ ច ពន្ធវេហិ ច,
ពលេន វណ្ណេន សុខេន ចូភយំ;

កថំ ន ហាយេយ្យ បរេតិ គច្ឆតិ,
អត្ថស្ស មិទ្ធី ច [តទំ សមិទ្ធញ្ច (ក.), អទ្ធំ សមិទ្ធញ្ច (ស្យា.)] បនាភិកង្ខតិ។

“ស សីហបុព្ពទ្ធសុសណ្ឋិតោ អហុ,
សមវដ្ដក្ខន្ធោ ច ចិតន្តរំសោ;
បុព្ពេ សុចិណ្ណេន កតេន កម្មុនា,
អហានិយំ បុព្ពនិមិត្តមស្ស តំ។

“គិហីបិ ធញ្ញេន ធនេន វឌ្ឍតិ,
បុត្តេហិ ទារេហិ ចតុប្បទេហិ ច;
អកិញ្ចនោ បព្ពជិតោ អនុត្តរំ,
បប្បោតិ ពោធិំ អសហានធម្មត”ន្តិ [សម្ពោធិមហានធម្មតន្តិ (ស្យា. ក.) ដីកា ឱលោកេតព្ពា]។

(២០) រសគ្គសគ្គិតាលក្ខណំ

២២៦. “យម្បិ , ភិក្ខវេ, តថាគតោ បុរិមំ ជាតិំ បុរិមំ ភវំ បុរិមំ និកេតំ បុព្ពេ មនុស្សភូតោ សមានោ សត្តានំ អវិហេឋកជាតិកោ អហោសិ បាណិនា វា លេឌ្ឌុនា វា ទណ្ឌេន វា សត្ថេន វា។ សោ តស្ស កម្មស្ស កដត្តា ឧបចិតត្តា…បេ.… សោ តតោ ចុតោ ឥត្ថត្តំ អាគតោ សមានោ ឥមំ មហាបុរិសលក្ខណំ បដិលភតិ, រសគ្គសគ្គី ហោតិ, ឧទ្ធគ្គាស្ស រសហរណិយោ គីវាយ ជាតា ហោន្តិ សមាភិវាហិនិយោ [សមវាហរសហរណិយោ (ស្យា.)]។

“សោ តេន លក្ខណេន សមន្នាគតោ សចេ អគារំ អជ្ឈាវសតិ, រាជា ហោតិ ចក្កវត្តី…បេ.… រាជា សមានោ កិំ លភតិ? អប្បាពាធោ ហោតិ អប្បាតង្កោ, សមវេបាកិនិយា គហណិយា សមន្នាគតោ នាតិសីតាយ នាច្ចុណ្ហាយ។ រាជា សមានោ ឥទំ លភតិ… ពុទ្ធោ សមានោ កិំ លភតិ? អប្បាពាធោ ហោតិ អប្បាតង្កោ សមវេបាកិនិយា គហណិយា សមន្នាគតោ នាតិសីតាយ នាច្ចុណ្ហាយ មជ្ឈិមាយ បធានក្ខមាយ។ ពុទ្ធោ សមានោ ឥទំ លភតិ”។ ឯតមត្ថំ ភគវា អវោច។

២២៧. តត្ថេតំ វុច្ចតិ –

“ន បាណិទណ្ឌេហិ បនាថ លេឌ្ឌុនា,
សត្ថេន វា មរណវធេន [មារណវធេន (ក.)] វា បន;
ឧព្ពាធនាយ បរិតជ្ជនាយ វា,
ន ហេឋយី ជនតមហេឋកោ អហុ។

“តេនេវ សោ សុគតិមុបេច្ច មោទតិ,
សុខប្ផលំ ករិយ សុខានិ វិន្ទតិ;
សមោជសា [សម្បជ្ជសា (សី. បី.), បាមុញ្ចសា (ស្យា.), សាមញ្ច សា (ក.)] រសហរណី សុសណ្ឋិតា,
ឥធាគតោ លភតិ រសគ្គសគ្គិតំ។

“តេនាហុ នំ អតិនិបុណា វិចក្ខណា,
អយំ នរោ សុខពហុលោ ភវិស្សតិ;
គិហិស្ស វា បព្ពជិតស្ស វា បុន [បន (ស្យា.)],
តំ លក្ខណំ ភវតិ តទត្ថជោតក”ន្តិ។

(២១-២២) អភិនីលនេត្តគោបខុមលក្ខណានិ

២២៨. “យម្បិ, ភិក្ខវេ, តថាគតោ បុរិមំ ជាតិំ បុរិមំ ភវំ បុរិមំ និកេតំ បុព្ពេ មនុស្សភូតោ សមានោ ន ច វិសដំ, ន ច វិសាចិ [ន ច វិសាចិតំ (សី. បី.), ន ច វិសាវិ (ស្យា.)], ន ច បន វិចេយ្យ បេក្ខិតា, ឧជុំ តថា បសដមុជុមនោ, បិយចក្ខុនា ពហុជនំ ឧទិក្ខិតា អហោសិ។ សោ តស្ស កម្មស្ស កដត្តា…បេ.… សោ តតោ ចុតោ ឥត្ថត្តំ អាគតោ សមានោ ឥមានិ ទ្វេ មហាបុរិសលក្ខណានិ បដិលភតិ។ អភិនីលនេត្តោ ច ហោតិ គោបខុមោ ច។

“សោ តេហិ លក្ខណេហិ សមន្នាគតោ, សចេ អគារំ អជ្ឈាវសតិ, រាជា ហោតិ ចក្កវត្តី…បេ… រាជា សមានោ កឹ លភតិ? បិយទស្សនោ ហោតិ ពហុនោ ជនស្ស, បិយោ ហោតិ មនាបោ ព្រាហ្មណគហបតិកានំ នេគមជានបទានំ គណកមហាមត្តានំ អនីកដ្ឋានំ ទោវារិកានំ អមច្ចានំ បារិសជ្ជានំ រាជូនំ ភោគិយានំ កុមារានំ។ រាជា សមានោ ឥទំ លភតិ…បេ… ពុទ្ធោ សមានោ កឹ លភតិ? បិយទស្សនោ ហោតិ ពហុនោ ជនស្ស, បិយោ ហោតិ មនាបោ ភិក្ខូនំ ភិក្ខុនីនំ ឧបាសកានំ ឧបាសិកានំ ទេវានំ មនុស្សានំ អសុរានំ នាគានំ គន្ធព្ពានំ។ ពុទ្ធោ សមានោ ឥទំ លភតិ”។ ឯតមត្ថំ ភគវា អវោច។

២២៩. តត្ថេតំ វុច្ចតិ –

“ន ច វិសដំ ន ច វិសាចិ [វិសាចិតំ (សី. បី.), វិសាវិ (ស្យា.)], ន ច បន វិចេយ្យបេក្ខិតា;
ឧជុំ តថា បសដមុជុមនោ, បិយចក្ខុនា ពហុជនំ ឧទិក្ខិតា។

“សុគតីសុ សោ ផលវិបាកំ,
អនុភវតិ តត្ថ មោទតិ;
ឥធ ច បន ភវតិ គោបខុមោ,
អភិនីលនេត្តនយនោ សុទស្សនោ។

“អភិយោគិនោ ច និបុណា,
ពហូ បន និមិត្តកោវិទា;
សុខុមនយនកុសលា មនុជា,
បិយទស្សនោតិ អភិនិទ្ទិសន្តិ នំ។

“បិយទស្សនោ គិហីបិ សន្តោ ច,
ភវតិ ពហុជនបិយាយិតោ;
យទិ ច ន ភវតិ គិហី សមណោ ហោតិ,
បិយោ ពហូនំ សោកនាសនោ”តិ។

(២៣) ឧណ្ហីសសីសលក្ខណំ

២៣០. “យម្បិ, ភិក្ខវេ, តថាគតោ បុរិមំ ជាតឹ បុរិមំ ភវំ បុរិមំ និកេតំ បុព្ពេ មនុស្សភូតោ សមានោ ពហុជនបុព្ពង្គមោ អហោសិ កុសលេសុ ធម្មេសុ ពហុជនបាមោក្ខោ កាយសុចរិតេ វចីសុចរិតេ មនោសុចរិតេ ទានសំវិភាគេ សីលសមាទានេ ឧបោសថុបវាសេ មត្តេយ្យតាយ បេត្តេយ្យតាយ សាមញ្ញតាយ ព្រហ្មញ្ញតាយ កុលេ ជេដ្ឋាបចាយិតាយ អញ្ញតរញ្ញតរេសុ ច អធិកុសលេសុ ធម្មេសុ។ សោ តស្ស កម្មស្ស កដត្តា…បេ… សោ តតោ ចុតោ ឥត្ថត្តំ អាគតោ សមានោ ឥមំ មហាបុរិសលក្ខណំ បដិលភតិ – ឧណ្ហីសសីសោ ហោតិ។

“សោ តេន លក្ខណេន សមន្នាគតោ សចេ អគារំ អជ្ឈាវសតិ, រាជា ហោតិ ចក្កវត្តី…បេ… រាជា សមានោ កឹ លភតិ? មហាស្ស ជនោ អន្វាយិកោ ហោតិ, ព្រាហ្មណគហបតិកា នេគមជានបទា គណកមហាមត្តា អនីកដ្ឋា ទោវារិកា អមច្ចា បារិសជ្ជា រាជានោ ភោគិយា កុមារា។ រាជា សមានោ ឥទំ លភតិ… ពុទ្ធោ សមានោ កឹ លភតិ? មហាស្ស ជនោ អន្វាយិកោ ហោតិ, ភិក្ខូ ភិក្ខុនិយោ ឧបាសកា ឧបាសិកាយោ ទេវា មនុស្សា អសុរា នាគា គន្ធព្ពា។ ពុទ្ធោ សមានោ ឥទំ លភតិ”។ ឯតមត្ថំ ភគវា អវោច។

២៣១. តត្ថេតំ វុច្ចតិ –

“បុព្ពង្គមោ សុចរិតេសុ អហុ,
ធម្មេសុ ធម្មចរិយាភិរតោ;
អន្វាយិកោ ពហុជនស្ស អហុ,
សគ្គេសុ វេទយិត្ថ បុញ្ញផលំ។

“វេទិត្វា សោ សុចរិតស្ស ផលំ,
ឧណ្ហីសសីសត្តមិធជ្ឈគមា;

ព្យាកំសុ ព្យញ្ជននិមិត្តធរា,
បុព្ពង្គមោ ពហុជនំ ហេស្សតិ។

“បដិភោគិយា មនុជេសុ ឥធ,
បុព្ពេវ តស្ស អភិហរន្តិ តទា;
យទិ ខត្តិយោ ភវតិ ភូមិបតិ,
បដិហារកំ ពហុជនេ លភតិ។

“អថ ចេបិ បព្ពជតិ សោ មនុជោ,
ធម្មេសុ ហោតិ បគុណោ វិសវី;
តស្សានុសាសនិគុណាភិរតោ,
អន្វាយិកោ ពហុជនោ ភវតី”តិ។

(២៤-២៥) ឯកេកលោមតាឧណ្ណាលក្ខណានិ

២៣២. “យម្បិ, ភិក្ខវេ, តថាគតោ បុរិមំ ជាតិំ បុរិមំ ភវំ បុរិមំ និកេតំ បុព្ពេ មនុស្សភូតោ សមានោ មុសាវាទំ បហាយ មុសាវាទា បដិវិរតោ អហោសិ, សច្ចវាទី សច្ចសន្ធោ ថេតោ បច្ចយិកោ អវិសំវាទកោ លោកស្ស ។ សោ តស្ស កម្មស្ស កដត្តា ឧបចិតត្តា...បេ.... សោ តតោ ចុតោ ឥត្ថត្តំ អាគតោ សមានោ ឥមានិ ទ្វេ មហាបុរិសលក្ខណានិ បដិលភតិ។ ឯកេកលោមោ ច ហោតិ, ឧណ្ណា ច ភមុកន្តរេ ជាតា ហោតិ ឱទាតា មុទុតូលសន្និភា។

“សោ តេហិ លក្ខណេហិ សមន្នាគតោ, សចេ អគារំ អជ្ឈាវសតិ, រាជា ហោតិ ចក្កវត្តី...បេ.... រាជា សមានោ កិំ លភតិ? មហាស្ស ជនោ ឧបវត្តតិ, ព្រាហ្មណគហបតិកា នេគមជានបទា គណកមហាមត្តា អនីកដ្ឋា ទោវារិកា អមច្ចា បារិសជ្ជា រាជានោ ភោគិយា កុមារា។ រាជា សមានោ ឥទំ លភតិ... ពុទ្ធោ សមានោ កិំ លភតិ? មហាស្ស ជនោ ឧបវត្តតិ, ភិក្ខូ ភិក្ខុនិយោ ឧបាសកា ឧបាសិកាយោ ទេវា មនុស្សា អសុរា នាគា គន្ធព្ពា។ ពុទ្ធោ សមានោ ឥទំ លភតី”។ ឯតមត្ថំ ភគវា អវោច។

២៣៣. តត្ថេតំ វុច្ចតិ –

“សច្ចប្បដិញ្ញោ បុរិមាសុ ជាតិសុ,
អទ្វេជ្ឈវាចោ អលិកំ វិវជ្ជយិ;
ន សោ វិសំវាទយិតាបិ កស្សចិ,
ភូតេន តច្ឆេន តថេន ភាសយិ [តោសយិ (សី. បី.)]។

“សេតា សុសុក្កា មុទុតូលសន្និភា,
ឧណ្ណា សុជាតា [ឧណ្ណាស្ស ជាតា (ក. សី.)] ភមុកន្តរេ អហុ;
ន លោមកូបេសុ ទុវេ អជាយិសុំ,
ឯកេកលោមូបចិតង្គវា អហុ។

“តំ លក្ខណញ្ញូ ពហវោ សមាគតា,
ព្យាកំសុ ឧប្បាទនិមិត្តកោវិទា;
ឧណ្ណា ច លោមា ច យថា សុសណ្ឋិតា,
ឧបវត្តតី ឯទិសកំ ពហុជ្ជនោ។

“គិហិម្បិ សន្តំ ឧបវត្តតី ជនោ,
ពហុ បុរត្ថាបកតេន កម្មុនា;
អកិញ្ចនំ បព្ពជិតំ អនុត្តរំ,
ពុទ្ធម្បិ សន្តំ ឧបវត្តតិ ជនោ”តិ។

(២៦-២៧) ចត្តាលីសអវិរឡទន្តលក្ខណានិ

២៣៤. “យម្បិ, ភិក្ខវេ តថាគតោ បុរិមំ ជាតិំ បុរិមំ ភវំ បុរិមំ និកេតំ បុព្ពេ មនុស្សភូតោ សមានោ បិសុណំ វាចំ បហាយ បិសុណាយ វាចាយ បដិវិរតោ អហោសិ។ ឥតោ សុត្វា ន អមុត្រ អក្ខាតា ឥមេសំ ភេទាយ, អមុត្រ វា សុត្វា ន ឥមេសំ អក្ខាតា អមូសំ ភេទាយ , ឥតិ ភិន្នានំ វា សន្ធាតា, សហិតានំ វា អនុប្បទាតា, សមគ្គារាមោ សមគ្គរតោ សមគ្គនន្ទី សមគ្គករណិំ វាចំ ភាសិតា អហោសិ។ សោ តស្ស កម្មស្ស កដត្តា…បេ…. សោ តតោ ចុតោ ឥត្ថត្តំ អាគតោ សមានោ ឥមានិ ទ្វេ មហាបុរិសលក្ខណានិ បដិលភតិ។ ចត្តាលីសទន្តោ ច ហោតិ អវិរឡទន្តោ ច។

“សោ តេហិ លក្ខណេហិ សមន្នាគតោ សចេ អគារំ អជ្ឈាវសតិ, រាជា ហោតិ ចក្កវត្តី…បេ…. រាជា សមានោ កិំ លភតិ? អភេជ្ជបរិសោ ហោតិ, អភេជ្ជាស្ស ហោន្តិ បរិសា, ព្រាហ្មណគហបតិកា នេគមជានបទា គណកមហាមត្តា អនីកដ្ឋា ទោវារិកា អមច្ចា បារិសជ្ជា រាជានោ ភោគិយា កុមារា។ រាជា សមានោ ឥទំ លភតិ … ពុទ្ធោ សមានោ កិំ លភតិ? អភេជ្ជបរិសោ ហោតិ, អភេជ្ជាស្ស ហោន្តិ បរិសា, ភិក្ខូ ភិក្ខុនិយោ ឧបាសកា ឧបាសិកាយោ ទេវា មនុស្សា អសុរា នាគា គន្ធព្ពា។ ពុទ្ធោ សមានោ ឥទំ លភតិ”។ ឯតមត្ថំ ភគវា អវោច។

២៣៥. តត្ថេតំ វុច្ចតិ –

“វេភូតិយំ សហិតភេទការិំ,
ភេទប្បវឌ្ឍនវិវាទការិំ;
កលហប្បវឌ្ឍនអាកិច្ចការិំ,
សហិតានំ ភេទជននិំ ន ភណិ។

“អវិវាទវឌ្ឍនករិំ សុគិរំ,
ភិន្នានុសន្ធិជននិំ អភណិ;
កលហំ ជនស្ស បនុទិ សមង្គី,
សហិតេហិ នន្ទតិ បមោទតិ ច។

“សុគតីសុ សោ ផលវិបាកំ,
អនុភវតិ តត្ថ មោទតិ;
ទន្តា ឥធ ហោន្តិ អវិរឡា សហិតា,
ចតុរោ ទសស្ស មុខជា សុសណ្ឋិតា។

“យទិ ខត្តិយោ ភវតិ ភូមិបតិ,
អវិភេទិយាស្ស បរិសា ភវតិ;
សមណោ ច ហោតិ វិរជោ វិមលោ,
បរិសាស្ស ហោតិ អនុគតា អចលា”តិ។

(២៨-២៩) បហូតជិវ្ហាព្រហ្មស្សរលក្ខណានិ

២៣៦. “យម្បិ , ភិក្ខវេ, តថាគតោ បុរិមំ ជាតិំ បុរិមំ ភវំ បុរិមំ និកេតំ បុព្ពេ មនុស្សភូតោ សមានោ ផរុសំ វាចំ បហាយ ផរុសាយ វាចាយ បដិវិរតោ អហោសិ។ យា សា វាចា នេលា កណ្ណសុខា បេមនីយា ហទយង្គមា បោរី ពហុជនកន្តា ពហុជនមនាបា, តថារូបិំ វាចំ ភាសិតា អហោសិ។ សោ តស្ស កម្មស្ស កដត្តា ឧបចិតត្តា…បេ. … សោ តតោ ចុតោ ឥត្ថត្តំ អាគតោ សមានោ ឥមានិ ទ្វេ មហាបុរិសលក្ខណានិ បដិលភតិ។ បហូតជិវ្ហោ ច ហោតិ ព្រហ្មស្សរោ ច ករវិកភាណី។

“សោ តេហិ លក្ខណេហិ សមន្នាគតោ សចេ អគារំ អជ្ឈាវសតិ, រាជា ហោតិ ចក្កវត្តី…បេ…. រាជា សមានោ កិំ លភតិ? អាទេយ្យវាចោ ហោតិ, អាទិយន្តិស្ស វចនំ ព្រាហ្មណគហបតិកា នេគមជានបទា គណកមហាមត្តា អនីកដ្ឋា ទោវារិកា អមច្ចា បារិសជ្ជា រាជានោ ភោគិយា កុមារា។ រាជា សមានោ ឥទំ លភតិ… ពុទ្ធោ សមានោ កិំ លភតិ? អាទេយ្យវាចោ ហោតិ, អាទិយន្តិស្ស វចនំ ភិក្ខូ ភិក្ខុនិយោ ឧបាសកា ឧបាសិកាយោ ទេវា មនុស្សា អសុរា នាគា គន្ធព្ពា។ ពុទ្ធោ សមានោ ឥទំ លភតិ”។ ឯតមត្ថំ ភគវា អវោច។

២៣៧. តត្ថេតំ វុច្ចតិ –

“អក្កោសភណ្ឌនវិហេសការី,
ឧព្ពាធិកំ [ឧព្ពាធករំ (ស្យា.)] ពហុជនប្បមទ្ទនំ;
អពាឡ្ហំ គិរំ សោ ន ភណិ ផរុសំ,
មធុរំ ភណិ សុសំហិតំ [សុសហិតំ (ស្យា.)] សខិលំ។

“មនសោ បិយា ហទយគាមិនិយោ,
វាចា សោ ឯរយតិ កណ្ណសុខា;
វាចាសុចិណ្ណផលមនុភវិ,
សគ្គេសុ វេទយថ [វេទយតិ (?) ដីកា ឱលោកេតព្ពា] បុញ្ញផលំ។

“វេទិត្វា សោ សុចរិតស្ស ផលំ,
ព្រហ្មស្សរត្តមិធមជ្ឈគមា;
ជិវ្ហាស្ស ហោតិ វិបុលា បុថុលា,
អាទេយ្យវាក្យវចនោ ភវតិ។

“គិហិនោបិ ឥជ្ឈតិ យថា ភណតោ,
អថ ចេ បព្ពជតិ សោ មនុជោ;
អាទិយន្តិស្ស វចនំ ជនតា,
ពហុនោ ពហុំ សុភណិតំ ភណតោ”តិ។

(៣០) សីហហនុលក្ខណំ

២៣៨. “យម្បិ, ភិក្ខវេ, តថាគតោ បុរិមំ ជាតិំ បុរិមំ ភវំ បុរិមំ និកេតំ បុព្ពេ មនុស្សភូតោ សមានោ សម្ផប្បលាបំ បហាយ សម្ផប្បលាបា បដិវិរតោ អហោសិ កាលវាទី ភូតវាទី អត្ថវាទី ធម្មវាទី វិនយវាទី, និធានវតិំ វាចំ ភាសិតា អហោសិ កាលេន សាបទេសំ បរិយន្តវតិំ អត្ថសំហិតំ។ សោ តស្ស កម្មស្ស កដត្តា…បេ.… សោ តតោ ចុតោ ឥត្ថត្តំ អាគតោ សមានោ ឥមំ មហាបុរិសលក្ខណំ បដិលភតិ, សីហហនុ ហោតិ។

“សោ តេន លក្ខណេន សមន្នាគតោ សចេ អគារំ អជ្ឈាវសតិ, រាជា ហោតិ ចក្កវត្តី…បេ.… រាជា សមានោ កិំ លភតិ? អប្បធំសិយោ ហោតិ កេនចិ មនុស្សភូតេន បច្ចត្ថិកេន បច្ចាមិត្តេន។ រាជា សមានោ ឥទំ លភតិ… ពុទ្ធោ សមានោ កិំ លភតិ? អប្បធំសិយោ ហោតិ អព្ភន្តរេហិ វា ពាហិរេហិ វា បច្ចត្ថិកេហិ បច្ចាមិត្តេហិ, រាគេន វា ទោសេន វា មោហេន វា សមណេន វា ព្រាហ្មណេន វា ទេវេន វា មារេន វា ព្រហ្មុនា វា កេនចិ វា លោកស្មិំ។ ពុទ្ធោ សមានោ ឥទំ លភតិ”។ ឯតមត្ថំ ភគវា អវោច។

២៣៩. តត្ថេតំ វុច្ចតិ –

“ន សម្ផប្បលាបំ ន មុទ្ធតំ [ពុទ្ធតន្តិ (ក.)],
អវិកិណ្ណវចនព្យប្បថោ អហោសិ;
អហិតមបិ ច អបនុទិ,
ហិតមបិ ច ពហុជនសុខញ្ច អភណិ។

“តំ កត្វា ឥតោ ចុតោ ទិវមុបបជ្ជិ,
សុកតផលវិបាកមនុភោសិ;
ចវិយ បុនរិធាគតោ សមានោ,
ទ្វិទុគមវរតរហនុត្តមលត្ថ។

“រាជា ហោតិ សុទុប្បធំសិយោ,
មនុជិន្ទោ មនុជាធិបតិ មហានុភាវោ;
តិទិវបុរវរសមោ ភវតិ,
សុរវរតរោរិវ ឥន្ទោ។

“គន្ធព្ភសុរយក្ខរក្ខសេភិ [សុរសក្ករក្ខសេភិ (ស្យា.)],
សុរេហិ ន ហិ ភវតិ សុប្បធំសិយោ;
តថត្តោ យទិ ភវតិ តថាវិធោ,
ឥធ ទិសា ច បដិទិសា ច វិទិសា ចា”តិ។

(៣១-៣២) សមទន្តសុសុក្កទាឋាលក្ខណានិ

២៤០. “យម្បិ, ភិក្ខវេ, តថាគតោ បុរិមំ ជាតិំ បុរិមំ ភវំ បុរិមំ និកេតំ បុព្ពេ មនុស្សភូតោ សមានោ មិច្ឆាជីវំ បហាយ សម្មាអាជីវេន ជីវិកំ កប្បេសិ, តុលាកូដ កំសកូដ មានកូដ ឧក្កោដន វញ្ចន និកតិ សាចិយោគ ឆេទន វធ ពន្ធន វិបរាមោស អាលោប សហសាការា [សាហសាការា (សី. ស្យា. បី.)] បដិវិរតោ អហោសិ។ សោ តស្ស កម្មស្ស កដត្តា ឧបចិតត្តា ឧស្សន្នត្តា វិបុលត្តា កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា សុគតិំ សគ្គំ លោកំ ឧបបជ្ជតិ។ សោ តត្ថ អញ្ញេ ទេវេ ទសហិ ឋានេហិ អធិគណ្ហាតិ ទិព្ពេន អាយុនា ទិព្ពេន វណ្ណេន ទិព្ពេន សុខេន ទិព្ពេន យសេន ទិព្ពេន អាធិបតេយ្យេន ទិព្ពេហិ រូបេហិ ទិព្ពេហិ សទ្ទេហិ ទិព្ពេហិ គន្ធេហិ ទិព្ពេហិ រសេហិ ទិព្ពេហិ ផោដ្ឋព្ពេហិ។ សោ តតោ ចុតោ ឥត្ថត្តំ អាគតោ សមានោ ឥមានិ ទ្វេ មហាបុរិសលក្ខណានិ បដិលភតិ, សមទន្តោ ច ហោតិ សុសុក្កទាឋោ ច។

“សោ តេហិ លក្ខណេហិ សមន្នាគតោ សចេ អគារំ អជ្ឈាវសតិ, រាជា ហោតិ ចក្កវត្តី ធម្មិកោ ធម្មរាជា ចាតុរន្តោ វិជិតាវី ជនបទត្ថាវរិយប្បត្តោ សត្តរតនសមន្នាគតោ។ តស្សិមានិ សត្ត រតនានិ ភវន្តិ, សេយ្យថិទំ – ចក្ករតនំ ហត្ថិរតនំ អស្សរតនំ មណិរតនំ ឥត្ថិរតនំ គហបតិរតនំ បរិណាយករតនមេវ សត្តមំ។ បរោសហស្សំ ខោ បនស្ស បុត្តា ភវន្តិ សូរា វីរង្គរូបា បរសេនប្បមទ្ទនា។ សោ ឥមំ បថវិំ សាគរបរិយន្តំ អខិលមនិមិត្តមកណ្ដកំ ឥទ្ធំ ផីតំ ខេមំ សិវំ និរព្ពុទំ អទណ្ឌេន អសត្ថេន ធម្មេន អភិវិជិយ អជ្ឈាវសតិ។ រាជា សមានោ កិំ លភតិ? សុចិបរិវារោ ហោតិ សុចិស្ស ហោន្តិ បរិវារា ព្រាហ្មណគហបតិកា នេគមជានបទា គណកមហាមត្តា អនីកដ្ឋា ទោវារិកា អមច្ចា បារិសជ្ជា រាជានោ ភោគិយា កុមារា។ រាជា សមានោ ឥទំ លភតិ។

“សចេ ខោ បន អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជតិ, អរហំ ហោតិ សម្មាសម្ពុទ្ធោ លោកេ វិវដ្ដច្ឆទោ។ ពុទ្ធោ សមានោ កិំ លភតិ? សុចិបរិវារោ ហោតិ, សុចិស្ស ហោន្តិ បរិវារា, ភិក្ខូ ភិក្ខុនិយោ ឧបាសកា ឧបាសិកាយោ ទេវា មនុស្សា អសុរា នាគា គន្ធព្ពា។ ពុទ្ធោ សមានោ ឥទំ លភតី”តិ។ ឯតមត្ថំ ភគវា អវោច។

២៤១. តត្ថេតំ វុច្ចតិ –

“មិច្ឆាជីវញ្ច អវស្សជិ សមេន វុត្តិំ,
សុចិនា សោ ជនយិត្ថ ធម្មិកេន;
អហិតមបិ ច អបនុទិ,
ហិតមបិ ច ពហុជនសុខញ្ច អចរិ។

“សគ្គេ វេទយតិ នរោ សុខប្ផលានិ,
ករិត្វា និបុណេភិ វិទូហិ សព្ភិ;
វណ្ណិតានិ តិទិវបុរវរសមោ,
អភិរមតិ រតិខិឌ្ឌាសមង្គី។

“លទ្ធានំ មានុសកំ ភវំ តតោ,
ចវិត្វាន សុកតផលវិបាកំ;
សេសកេន បដិលភតិ លបនជំ,
សមមបិ សុចិសុសុក្កំ [លទ្ធាន មនុស្សកំ ភវំ តតោ ចវិយ, បុន សុកតផលវិបាកសេសកេន; បដិលភតិ លបនជំ សមមបិ, សុចិ ច សុវិសុទ្ធសុសុក្កំ (ស្យា.)]។

“តំ វេយ្យញ្ជនិកា សមាគតា ពហវោ,
ព្យាកំសុ និបុណសម្មតា មនុជា;
សុចិជនបរិវារគណោ ភវតិ,
ទិជសមសុក្កសុចិសោភនទន្តោ។

“រញ្ញោ ហោតិ ពហុជនោ,
សុចិបរិវារោ មហតី មហី អនុសាសតោ;
បសយ្ហ ន ច ជនបទតុទនំ,
ហិតមបិ ច ពហុជនសុខញ្ច ចរន្តិ។

“អថ ចេ បព្ពជតិ ភវតិ វិបាបោ,
សមណោ សមិតរជោ វិវដ្ដច្ឆទោ;
វិគតទរថកិលមថោ,
ឥមមបិ ច បរមបិ ច [ឥមម្បិ ច បរម្បិ ច (បី.), បរំបិ បរមំបិ ច (ស្យា.)] បស្សតិ លោកំ។

“តស្សោវាទករា ពហុគិហី ច បព្ពជិតា ច,
អសុចឹ គរហិតំ ធុនន្តិ បាបំ;
ស ហិ សុចិភិ បរិវុតោ ភវតិ,
មលខិលកលិកិលេសេ បនុទេហី”តិ [តស្សោវាទករា ពហុគិហី ច, បព្ពជិតា ច អសុចិវិគរហិត;
បនុទិបាបស្ស ហិ សុចិភិបរិវុតោ, ភវតិ មលខិលកកិលេសេ បនុទេតិ (ស្យា.)]។

ឥទមវោច ភគវា។ អត្តមនា តេ ភិក្ខូ ភគវតោ ភាសិតំ អភិនន្ទុន្តិ។

លក្ខណសុត្តំ និដ្ឋិតំ សត្តមំ។

៨. សិង្គាលសុត្តំ

២៤២. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា រាជគហេ វិហរតិ វេឡុវនេ កលន្ទកនិវាបេ។ តេន ខោ បន សមយេន សិង្គាលកោ [សិគាលកោ (សី.)] គហបតិបុត្តោ កាលស្សេវ ឧដ្ឋាយ រាជគហា និក្ខមិត្វា អល្លវត្ថោ អល្លកេសោ បញ្ជលិកោ បុថុទិសា [បុថុទ្ទិសា (សី. ស្យា. បី.)] នមស្សតិ – បុរត្ថិមំ ទិសំ ទក្ខិណំ ទិសំ បច្ឆិមំ ទិសំ ឧត្តរំ ទិសំ ហេដ្ឋិមំ ទិសំ ឧបរិមំ ទិសំ។

២៤៣. អថ ខោ ភគវា បុព្ពណ្ហសមយំ និវាសេត្វា បត្តចីវរមាទាយ រាជគហំ បិណ្ឌាយ បាវិសិ។ អទ្ទសា ខោ ភគវា សិង្គាលកំ គហបតិបុត្តំ កាលស្សេវ វុដ្ឋាយ រាជគហា និក្ខមិត្វា អល្លវត្ថំ អល្លកេសំ បញ្ជលិកំ បុថុទិសា នមស្សន្តំ – បុរត្ថិមំ ទិសំ ទក្ខិណំ ទិសំ បច្ឆិមំ ទិសំ ឧត្តរំ ទិសំ ហេដ្ឋិមំ ទិសំ ឧបរិមំ ទិសំ។ ទិស្វា សិង្គាលកំ គហបតិបុត្តំ ឯតទវោច – ‘‘កឹ នុ ខោ ត្វំ, គហបតិបុត្ត, កាលស្សេវ ឧដ្ឋាយ រាជគហា និក្ខមិត្វា អល្លវត្ថោ អល្លកេសោ បញ្ជលិកោ បុថុទិសា នមស្សសិ – បុរត្ថិមំ ទិសំ ទក្ខិណំ ទិសំ បច្ឆិមំ ទិសំ ឧត្តរំ ទិសំ ហេដ្ឋិមំ ទិសំ ឧបរិមំ ទិស’’ន្តិ? ‘‘បិតា មំ, ភន្តេ, កាលំ ករោន្តោ ឯវំ អវច – ‘ទិសា, តាត, នមស្សេយ្យាសី’តិ។ សោ ខោ អហំ, ភន្តេ, បិតុវចនំ សក្ករោន្តោ គរុំ ករោន្តោ មានេន្តោ បូជេន្តោ កាលស្សេវ ឧដ្ឋាយ រាជគហា និក្ខមិត្វា អល្លវត្ថោ អល្លកេសោ បញ្ជលិកោ បុថុទិសា នមស្សាមិ – បុរត្ថិមំ ទិសំ ទក្ខិណំ ទិសំ បច្ឆិមំ ទិសំ ឧត្តរំ ទិសំ ហេដ្ឋិមំ ទិសំ ឧបរិមំ ទិស’’ន្តិ។

ឆ ទិសា

២៤៤. ‘‘ន ខោ, គហបតិបុត្ត, អរិយស្ស វិនយេ ឯវំ ឆ ទិសា [ឆទ្ទិសា (សី. បី.)] នមស្សិតព្ពា’’តិ។ ‘‘យថា កថំ បន, ភន្តេ, អរិយស្ស វិនយេ ឆ ទិសា [ឆទ្ទិសា (សី. បី.)] នមស្សិតព្ពា? សាធុ មេ, ភន្តេ, ភគវា តថា ធម្មំ ទេសេតុ, យថា អរិយស្ស វិនយេ ឆ ទិសា [ឆទ្ទិសា (សី. បី.)] នមស្សិតព្ពា’’តិ។

‘‘តេន ហិ, គហបតិបុត្ត សុណោហិ សាធុកំ មនសិករោហិ ភាសិស្សាមី’’តិ។ ‘‘ឯវំ, ភន្តេ’’តិ ខោ សិង្គាលកោ គហបតិបុត្តោ ភគវតោ បច្ចស្សោសិ។ ភគវា ឯតទវោច –

‘‘យតោ ខោ, គហបតិបុត្ត, អរិយសាវកស្ស ចត្តារោ កម្មកិលេសា បហីនា ហោន្តិ, ចតូហិ ច ឋានេហិ បាបកម្មំ ន ករោតិ, ឆ ច ភោគានំ អបាយមុខានិ ន សេវតិ, សោ ឯវំ ចុទ្ទស បាបកាបគតោ ឆទ្ទិសាបដិច្ឆាទី [បដិច្ឆាទី ហោតិ (ស្យា.)] ឧភោលោកវិជយាយ បដិបន្នោ ហោតិ។ តស្ស អយញ្ចេវ លោកោ អារទ្ធោ ហោតិ បរោ ច លោកោ។ សោ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា សុគតិំ សគ្គំ លោកំ ឧបបជ្ជតិ។

ចត្តារោកម្មកិលេសា

២៤៥. ‘‘កតមស្ស ចត្តារោ កម្មកិលេសា បហីនា ហោន្តិ? បាណាតិបាតោ ខោ, គហបតិបុត្ត, កម្មកិលេសោ, អទិន្នាទានំ កម្មកិលេសោ, កាមេសុមិច្ឆាចារោ កម្មកិលេសោ, មុសាវាទោ កម្មកិលេសោ។ ឥមស្ស ចត្តារោ កម្មកិលេសា បហីនា ហោន្តី’’តិ។ ឥទមវោច ភគវា, ឥទំ វត្វាន [ឥទំ វត្វា (សី. បី.) ឯវមីទិសេសុ ឋានេសុ] សុគតោ អថាបរំ ឯតទវោច សត្ថា –

> ‘‘បាណាតិបាតោ អទិន្នាទានំ, មុសាវាទោ ច វុច្ចតិ;
> បរទារគមនញ្ចេវ, នប្បសំសន្តិ បណ្ឌិតា’’តិ។

ចតុដ្ឋានំ

២៤៦. ‘‘កតមេហិ ចតូហិ ឋានេហិ បាបកម្មំ ន ករោតិ? ឆន្ទាគតិំ គច្ឆន្តោ បាបកម្មំ ករោតិ, ទោសាគតិំ គច្ឆន្តោ បាបកម្មំ ករោតិ, មោហាគតិំ គច្ឆន្តោ បាបកម្មំ ករោតិ, ភយាគតិំ គច្ឆន្តោ បាបកម្មំ ករោតិ។ យតោ ខោ, គហបតិបុត្ត, អរិយសាវកោ នេវ ឆន្ទាគតិំ គច្ឆតិ, ន ទោសាគតិំ គច្ឆតិ, ន មោហាគតិំ គច្ឆតិ, ន ភយាគតិំ គច្ឆតិ; ឥមេហិ ចតូហិ ឋានេហិ បាបកម្មំ ន ករោតី’’តិ។ ឥទមវោច ភគវា, ឥទំ វត្វាន សុគតោ អថាបរំ ឯតទវោច សត្ថា –

> ‘‘ឆន្ទា ទោសា ភយា មោហា, យោ ធម្មំ អតិវត្តតិ;

និហិយតិ យសោ តស្ស [តស្ស យេសោ (ពហូសុ, វិនយេបិ)], កាឡបក្ខេវ ចន្ទិមា។

“ឆន្ទា ទោសា ភយា មោហា, យោ ធម្មំ នាតិវត្តតិ;
អាបូរតិ យសោ តស្ស [តស្ស យេសោ (ពហូសុ, វិនយេបិ)], សុក្កបក្ខេវ [ជុណ្ហបក្ខេវ (ក.)] ចន្ទិមា”តិ។

ឆ អបាយមុខានិ

២៤៧. “កតមានិ ឆ ភោគានំ អបាយមុខានិ ន សេវតិ? សុរាមេរយមជ្ជប្បមាទដ្ឋានានុយោគោ ខោ, គហបតិបុត្ត, ភោគានំ អបាយមុខំ, វិកាលវិសិខាចរិយានុយោគោ ភោគានំ អបាយមុខំ, សមជ្ជាភិចរណំ ភោគានំ អបាយមុខំ, ជូតប្បមាទដ្ឋានានុយោគោ ភោគានំ អបាយមុខំ, បាបមិត្តានុយោគោ ភោគានំ អបាយមុខំ, អាលស្យានុយោគោ [អាលសានុយោគោ (សី. ស្យា. បី.)] ភោគានំ អបាយមុខំ។

សុរាមេរយស្ស ឆ អាទីនវា

២៤៨. “ឆ ខោមេ, គហបតិបុត្ត, អាទីនវា សុរាមេរយមជ្ជប្បមាទដ្ឋានានុយោគេ។ សន្ទិដ្ឋិកា ធនជានិ [ធនញ្ជានិ (សី. បី.)], កលហប្បវឌ្ឍនី, រោគានំ អាយតនំ, អកិត្តិសញ្ជននី, កោបីននិទំសនី , បញ្ញាយ ទុព្ពលិករណីត្វេវ ឆដ្ឋំ បទំ ភវតិ។ ឥមេ ខោ, គហបតិបុត្ត, ឆ អាទីនវា សុរាមេរយមជ្ជប្បមាទដ្ឋានានុយោគេ។

វិកាលចរិយាយ ឆ អាទីនវា

២៤៩. “ឆ ខោមេ, គហបតិបុត្ត, អាទីនវា វិកាលវិសិខាចរិយានុយោគេ។ អត្តាបិស្ស អគុត្តោ អរក្ខិតោ ហោតិ, បុត្តទារោបិស្ស អគុត្តោ អរក្ខិតោ ហោតិ, សាបតេយ្យំបិស្ស អគុត្តំ អរក្ខិតំ ហោតិ, សង្កិយោ ច ហោតិ បាបកេសុ ឋានេសុ [តេសុ តេសុ ឋានេសុ (ស្យា.)], អភូតវចនញ្ច តស្មិំ រូហតិ, ពហូនញ្ច ទុក្ខធម្មានំ បុរក្ខតោ ហោតិ។ ឥមេ ខោ, គហបតិបុត្ត, ឆ អាទីនវា វិកាលវិសិខាចរិយានុយោគេ។

សមជ្ជាភិចរណស្ស ឆ អាទីនវា

២៥០. “ឆ ខោមេ, គហបតិបុត្ត, អាទីនវា សមជ្ជាភិចរណេ។ ក្វ [កុវំ (ក. សី. បី.)] នច្ចំ, ក្វ គីតំ, ក្វ វាទិតំ, ក្វ អក្ខានំ, ក្វ បាណិស្សរំ, ក្វ កុម្ភថុនន្តិ។ ឥមេ ខោ, គហបតិបុត្ត, ឆ អាទីនវា សមជ្ជាភិចរណេ។

ជូតប្បមាទស្ស ឆ អាទីនវា

២៥១. “ឆ ខោមេ, គហបតិបុត្ត, អាទីនវា ជូតប្បមាទដ្ឋានានុយោគេ។ ជយំ វេរំ បសវតិ, ជិនោ វិត្តមនុសោចតិ, សន្ទិដ្ឋិកា ធនជានិ, សភាគតស្ស [សភាយេ តស្ស (ក.)] វចនំ ន រូហតិ, មិត្តាមច្ចានំ បរិភូតោ ហោតិ, អាវាហវិវាហកានំ អបត្ថិតោ ហោតិ – ‘អក្ខធុត្តោ អយំ បុរិសបុគ្គលោ នាលំ ទារភរណាយា’តិ។ ឥមេ ខោ, គហបតិបុត្ត, ឆ អាទីនវា ជូតប្បមាទដ្ឋានានុយោគេ។

បាបមិត្តតាយ ឆ អាទីនវា

២៥២. “ឆ ខោមេ, គហបតិបុត្ត, អាទីនវា បាបមិត្តានុយោគេ។ យេ ធុត្តា, យេ សោណ្ឌា, យេ បិបាសា, យេ នេកតិកា, យេ វញ្ចនិកា, យេ សាហសិកា។ ត្យាស្ស មិត្តា ហោន្តិ តេ សហាយា។ ឥមេ ខោ, គហបតិបុត្ត, ឆ អាទីនវា បាបមិត្តានុយោគេ។

អាលស្យស្ស ឆ អាទីនវា

២៥៣. “ឆ ខោមេ, គហបតិបុត្ត, អាទីនវា អាលស្យានុយោគេ។ អតិសីតន្តិ កម្មំ ន ករោតិ, អតិឧណ្ហន្តិ កម្មំ ន ករោតិ, អតិសាយន្តិ កម្មំ ន ករោតិ, អតិបាតោតិ កម្មំ ន ករោតិ, អតិឆាតោស្មីតិ កម្មំ ន ករោតិ, អតិធាតោស្មីតិ កម្មំ ន ករោតិ។ តស្ស ឯវំ កិច្ចាបទេសពហុលស្ស វិហរតោ អនុប្បន្នា ចេវ ភោគា នុប្បជ្ជន្តិ, ឧប្បន្នា ច ភោគា បរិក្ខយំ គច្ឆន្តិ។ ឥមេ ខោ, គហបតិបុត្ត, ឆ អាទីនវា អាលស្យានុយោគេ”តិ។ ឥទមវោច ភគវា, ឥទំ វត្វាន សុគតោ អថាបរំ ឯតទវោច សត្ថា –

“ហោតិ បានសខា នាម,
ហោតិ សម្មិយសម្មិយោ;
យោ ច អត្ថេសុ ជាតេសុ,
សហាយោ ហោតិ សោ សខា។

“ឧស្សូរសេយ្យា បរទារសេវនា,
វេរប្បសវោ [វេរប្បសង្គោ (សី. ស្យា. បី.)] ច អនត្ថតា ច;
បាបា ច មិត្តា សុកទរិយតា ច,
ឯតេ ឆ ឋានា បុរិសំ ធំសយន្តិ។

“បាបមិត្តោ បាបសខោ,
បាបអាចារគោចរោ;
អស្មា លោកា បរម្හា ច,
ឧភយា ធំសតេ នរោ។

“អក្ខិត្ថិយោ វារុណី នច្ចគីតំ,
ទិវា សោប្បំ បារិចរិយា អកាលេ;
បាបា ច មិត្តា សុកទរិយតា ច,
ឯតេ ឆ ឋានា បុរិសំ ធំសយន្តិ។

“អក្ខេហិ ទិព្ពន្តិ សុរំ បិវន្តិ,
យន្តិត្ថិយោ បាណសមា បរេសំ;
និហីនសេវី ន ច វុទ្ធសេវី [វុទ្ធិសេវី (ស្យា.), ពុទ្ធិសេវី (ក.)],
និហីយតេ កាឡបក្ខេវ ចន្ទោ។

“យោ វារុណី អទ្ធនោ អកិញ្ចនោ,
បិបាសោ បិវំ បបាគតោ [បិបាសោសិ អត្ថបាគតោ (ស្យា.), បិបាសោបិ សមប្បបាគតោ (ក.)];
ឧទកមិវ ឥណំ វិគាហតិ,
អកុលំ [អាកុលំ (ស្យា. ក.)] កាហិតិ ខិប្បមត្តនោ។

“ន ទិវា សោប្បសីលេន, រត្តិមុដ្ឋានទេស្សិនា [រត្តិនុដ្ឋានទស្សិនា (សី. បី.), រត្តិនុដ្ឋានសីលិនា (?)];
និច្ចំ មត្តេន សោណ្ឌេន, សក្កា អាវសិតុំ ឃរំ។

“អតិសីតំ អតិឧណ្ហំ, អតិសាយមិទំ អហុ;
ឥតិ វិស្សដ្ឋកម្មន្តេ, អត្ថា អច្ចេន្តិ មាណវេ។

“យោធ សីតញ្ច ឧណ្ហញ្ច, តិណា ភិយ្យោ ន មញ្ញតិ;
ករំ បុរិសកិច្ចានិ, សោ សុខំ [សុខា (សព្ពត្ថ) អដ្ឋកថា ឱលោកេតព្ពា] ន វិហាយតី”តិ។

មិត្តបតិរូបកា

២៥៤. “ចត្តារោមេ, គហបតិបុត្ត, អមិត្តា មិត្តបតិរូបកា វេទិតព្ពា។ អញ្ញទត្ថុហរោ អមិត្តោ មិត្តបតិរូបកោ វេទិតព្ពោ, វចីបរមោ អមិត្តោ មិត្តបតិរូបកោ វេទិតព្ពោ, អនុប្បិយភាណី អមិត្តោ មិត្តបតិរូបកោ វេទិតព្ពោ, អបាយសហាយោ អមិត្តោ មិត្តបតិរូបកោ វេទិតព្ពោ។

២៥៥. “ចតូហិ ខោ, គហបតិបុត្ត, ឋានេហិ អញ្ញទត្ថុហរោ អមិត្តោ មិត្តបតិរូបកោ វេទិតព្ពោ។

“អញ្ញទត្ថុហរោ ហោតិ, អប្បេន ពហុមិច្ឆតិ ;
ភយស្ស កិច្ចំ ករោតិ, សេវតិ អត្ថការណា។

“ឥមេហិ ខោ, គហបតិបុត្ត, ចតូហិ ឋានេហិ អញ្ញទត្ថុហរោ អមិត្តោ មិត្តបតិរូបកោ វេទិតព្ពោ។

២៥៦. “ចតូហិ ខោ, គហបតិបុត្ត, ឋានេហិ វចីបរមោ អមិត្តោ មិត្តបតិរូបកោ វេទិតព្ពោ។ អតីតេន បដិសន្ថរតិ [បដិសន្ធរតិ (ក.)], អនាគតេន បដិសន្ថរតិ, និរត្ថកេន សង្គណ្ហាតិ, បច្ចុប្បន្នេសុ កិច្ចេសុ ព្យសនំ ទស្សេតិ។ ឥមេហិ ខោ, គហបតិបុត្ត, ចតូហិ ឋានេហិ វចីបរមោ អមិត្តោ មិត្តបតិរូបកោ វេទិតព្ពោ។

២៥៧. “ចតូហិ ខោ, គហបតិបុត្ត, ឋានេហិ អនុប្បិយភាណី អមិត្តោ មិត្តបតិរូបកោ វេទិតព្ពោ។ បាបកំបិស្ស [បាបកម្មំបិស្ស (ស្យា.)] អនុជានាតិ, កល្យាណំបិស្ស អនុជានាតិ, សម្មុខាស្ស វណ្ណំ ភាសតិ, បរម្មុខាស្ស អវណ្ណំ ភាសតិ។ ឥមេហិ ខោ, គហបតិបុត្ត, ចតូហិ ឋានេហិ អនុប្បិយភាណី អមិត្តោ មិត្តបតិរូបកោ វេទិតព្ពោ។

២៥៨. “ចតូហិ ខោ, គហបតិបុត្ត, ឋានេហិ អបាយសហាយោ អមិត្តោ មិត្តបតិរូបកោ វេទិតព្ពោ ។ សុរាមេរយមជ្ជប្បមាទដ្ឋានានុយោគេ សហាយោ ហោតិ, វិកាលវិសិខាចរិយានុយោគេ សហាយោ ហោតិ, សមជ្ជាភិចរណេ សហាយោ ហោតិ, ជូតប្បមាទដ្ឋានានុយោគេ សហាយោ ហោតិ។ ឥមេហិ ខោ, គហបតិបុត្ត, ចតូហិ ឋានេហិ អបាយសហាយោ អមិត្តោ មិត្តបតិរូបកោ វេទិតព្ពោ”តិ។

២៥៩. ឥទមវោច ភគវា, ឥទំ វត្វាន សុគតោ អថាបរំ ឯតទវោច សត្ថា –

“អញ្ញទត្ថុហរោ មិត្តោ, យោ ច មិត្តោ វចីបរោ [វចីបរមោ (ស្យា.)];
អនុប្បិយញ្ច យោ អាហ, អបាយេសុ ច យោ សខា។

ឯតេ អមិត្តេ ចត្តារោ, ឥតិ វិញ្ញាយ បណ្ឌិតោ;
អារកា បរិវជ្ជេយ្យ, មគ្គំ បដិភយំ យថា”តិ។

សុហទមិត្តោ

២៦០. “ចត្តារោមេ , គហបតិបុត្ត, មិត្តា សុហទា វេទិតព្ពា។ ឧបការោ [ឧបការកោ (ស្យា.)] មិត្តោ សុហទោ វេទិតព្ពោ, សមានសុខទុក្ខោ មិត្តោ សុហទោ វេទិតព្ពោ, អត្ថក្ខាយី មិត្តោ សុហទោ វេទិតព្ពោ, អនុកម្បកោ មិត្តោ សុហទោ វេទិតព្ពោ។

២៦១. “ចតូហិ ខោ, គហបតិបុត្ត, ឋានេហិ ឧបការោ មិត្តោ សុហទោ វេទិតព្ពោ។ បមត្តំ រក្ខតិ, បមត្តស្ស សាបតេយ្យំ រក្ខតិ, ភីតស្ស សរណំ ហោតិ, ឧប្បន្នេសុ កិច្ចករណីយេសុ តទ្ទិគុណំ ភោគំ អនុប្បទេតិ។ ឥមេហិ ខោ, គហបតិបុត្ត, ចតូហិ ឋានេហិ ឧបការោ មិត្តោ សុហទោ វេទិតព្ពោ។

២៦២. “ចតូហិ ខោ, គហបតិបុត្ត, ឋានេហិ សមានសុខទុក្ខោ មិត្តោ សុហទោ វេទិតព្ពោ។ គុយ្ហមស្ស អាចិក្ខតិ, គុយ្ហមស្ស បរិគូហតិ, អាបទាសុ ន វិជហតិ, ជីវិតំបិស្ស អត្ថាយ បរិច្ចត្តំ ហោតិ។ ឥមេហិ ខោ, គហបតិបុត្ត, ចតូហិ ឋានេហិ សមានសុខទុក្ខោ មិត្តោ សុហទោ វេទិតព្ពោ។

២៦៣. “ចតូហិ ខោ, គហបតិបុត្ត, ឋានេហិ អត្ថក្ខាយី មិត្តោ សុហទោ វេទិតព្ពោ។ បាបា និវារេតិ, កល្យាណេ និវេសេតិ, អស្សុតំ សាវេតិ, សគ្គស្ស មគ្គំ អាចិក្ខតិ។ ឥមេហិ ខោ, គហបតិបុត្ត, ចតូហិ ឋានេហិ អត្ថក្ខាយី មិត្តោ សុហទោ វេទិតព្ពោ។

២៦៤. “ចតូហិ ខោ, គហបតិបុត្ត, ឋានេហិ អនុកម្បកោ មិត្តោ សុហទោ វេទិតព្ពោ។ អភវេនស្ស ន នន្ទតិ, ភវេនស្ស នន្ទតិ, អវណ្ណំ ភណមានំ និវារេតិ, វណ្ណំ ភណមានំ បសំសតិ។ ឥមេហិ ខោ, គហបតិបុត្ត, ចតូហិ ឋានេហិ អនុកម្បកោ មិត្តោ សុហទោ វេទិតព្ពោ”តិ។

២៦៥. ឥទមវោច ភគវា, ឥទំ វត្វាន សុគតោ អថាបរំ ឯតទវោច សត្ថា –

“ឧបការោ ច យោ មិត្តោ, សុខេ ទុក្ខេ [សុខទុក្ខោ (ស្យា. ក.)] ច យោ សខា [យោ ច មិត្តោ សុខេ ទុក្ខេ (សី. បី.)];
អត្ថក្ខាយី ច យោ មិត្តោ, យោ ច មិត្តានុកម្បកោ។

“ឯតេបិ មិត្តេ ចត្តារោ, ឥតិ វិញ្ញាយ បណ្ឌិតោ;

សក្កច្ចំ បយិរុបាសេយ្យ, មាតា បុត្តំវ ឱរសំ;
បណ្ឌិតោ សីលសម្បន្នោ, ជលំ អគ្គីវ ភាសតិ។

‘‘ភោគេ សំហរមានស្ស, ភមរស្សេវ ឥរិយតោ;
ភោគា សន្និចយំ យន្តិ, វម្មិកោវុបចីយតិ។

‘‘ឯវំ ភោគេ សមាហត្វា [សមាហរិត្វា (ស្យា.)], អលមត្តោ កុលេ គិហី;
ចតុធា វិភជេ ភោគេ, ស វេ មិត្តានិ គន្ថតិ។

‘‘ឯកេន ភោគេ ភុញ្ជេយ្យ, ទ្វីហិ កម្មំ បយោជយេ;
ចតុត្ថញ្ច និធាបេយ្យ, អាបទាសុ ភវិស្សតី’’តិ។

ឆទ្ទិសាបដិច្ឆាទនកណ្ឌំ

២៦៦. ‘‘កថញ្ច, គហបតិបុត្ត, អរិយសាវកោ ឆទ្ទិសាបដិច្ឆាទី ហោតិ? ឆ ឥមា, គហបតិបុត្ត, ទិសា វេទិតព្ពា។ បុរត្ថិមា ទិសា មាតាបិតរោ វេទិតព្ពា, ទក្ខិណា ទិសា អាចរិយា វេទិតព្ពា, បច្ឆិមា ទិសា បុត្តទារា វេទិតព្ពា, ឧត្តរា ទិសា មិត្តាមច្ចា វេទិតព្ពា, ហេដ្ឋិមា ទិសា ទាសកម្មករា វេទិតព្ពា, ឧបរិមា ទិសា សមណព្រាហ្មណា វេទិតព្ពា។

២៦៧. ‘‘បញ្ចហិ ខោ, គហបតិបុត្ត, ឋានេហិ បុត្តេន បុរត្ថិមា ទិសា មាតាបិតរោ បច្ចុបដ្ឋាតព្ពា – ភតោ នេ [នេសំ (ពហូសុ)] ភរិស្សាមិ, កិច្ចំ នេសំ ករិស្សាមិ, កុលវំសំ ឋបេស្សាមិ, ទាយជ្ជំ បដិបជ្ជាមិ, អថ វា បន បេតានំ កាលង្កតានំ ទក្ខិណំ អនុប្បទស្សាមីតិ។ ឥមេហិ ខោ, គហបតិបុត្ត, បញ្ចហិ ឋានេហិ បុត្តេន បុរត្ថិមា ទិសា មាតាបិតរោ បច្ចុបដ្ឋិតា បញ្ចហិ ឋានេហិ បុត្តំ អនុកម្បន្តិ។ បាបា និវារេន្តិ, កល្យាណេ និវេសេន្តិ, សិប្បំ សិក្ខាបេន្តិ, បតិរូបេន ទារេន សំយោជេន្តិ, សមយេ ទាយជ្ជំ និយ្យាទេន្តិ [និយ្យាតេន្តិ (ក. សី.)]។ ឥមេហិ ខោ, គហបតិបុត្ត, បញ្ចហិ ឋានេហិ បុត្តេន បុរត្ថិមា ទិសា មាតាបិតរោ បច្ចុបដ្ឋិតា ឥមេហិ បញ្ចហិ ឋានេហិ បុត្តំ អនុកម្បន្តិ។ ឯវមស្ស ឯសា បុរត្ថិមា ទិសា បដិច្ឆន្នា ហោតិ ខេមា អប្បដិភយា។

២៦៨. ‘‘បញ្ចហិ ខោ, គហបតិបុត្ត, ឋានេហិ អន្តេវាសិនា ទក្ខិណា ទិសា អាចរិយា បច្ចុបដ្ឋាតព្ពា – ឧដ្ឋានេន ឧបដ្ឋានេន សុស្សូសាយ បារិចរិយាយ សក្កច្ចំ សិប្បបដិគ្គហណេន [សិប្បំ បដិគ្គហណេន (ស្យា.), សិប្បឧគ្គហណេន (ក.)]។ ឥមេហិ ខោ, គហបតិបុត្ត, បញ្ចហិ ឋានេហិ អន្តេវាសិនា ទក្ខិណា ទិសា អាចរិយា បច្ចុបដ្ឋិតា បញ្ចហិ ឋានេហិ អន្តេវាសី អនុកម្បន្តិ – សុវិនីតំ វិនេន្តិ, សុគ្គហិតំ គាហាបេន្តិ, សព្ពសិប្បស្សុតំ សមក្ខាយិនោ ភវន្តិ, មិត្តាមច្ចេសុ បដិយាទេន្តិ [បដិវេទេន្តិ (ស្យា.)], ទិសាសុ បរិត្តាណំ ករោន្តិ។ ឥមេហិ ខោ, គហបតិបុត្ត, បញ្ចហិ ឋានេហិ អន្តេវាសិនា ទក្ខិណា ទិសា អាចរិយា បច្ចុបដ្ឋិតា ឥមេហិ បញ្ចហិ ឋានេហិ អន្តេវាសី អនុកម្បន្តិ។ ឯវមស្ស ឯសា ទក្ខិណា ទិសា បដិច្ឆន្នា ហោតិ ខេមា អប្បដិភយា។

២៦៩. ‘‘បញ្ចហិ ខោ, គហបតិបុត្ត, ឋានេហិ សាមិកេន បច្ឆិមា ទិសា ភរិយា បច្ចុបដ្ឋាតព្ពា – សម្មាននាយ អនវមាននាយ [អវិមាននាយ (ស្យា. បី.)] អនតិចរិយាយ ឥស្សរិយវោស្សគ្គេន អលង្ការានុប្បទានេន។ ឥមេហិ ខោ, គហបតិបុត្ត, បញ្ចហិ ឋានេហិ សាមិកេន បច្ឆិមា ទិសា ភរិយា បច្ចុបដ្ឋិតា បញ្ចហិ ឋានេហិ សាមិកំ អនុកម្បតិ – សុសំវិហិតកម្មន្តា ច ហោតិ, សង្គហិតបរិជនា [សុសង្គហិតបរិជនា (សី. ស្យា. បី.)] ច, អនតិចារិនី ច, សម្ភតញ្ច អនុរក្ខតិ, ទក្ខា ច ហោតិ អនលសា សព្ពកិច្ចេសុ។ ឥមេហិ ខោ, គហបតិបុត្ត, បញ្ចហិ ឋានេហិ សាមិកេន បច្ឆិមា ទិសា ភរិយា បច្ចុបដ្ឋិតា ឥមេហិ បញ្ចហិ ឋានេហិ សាមិកំ អនុកម្បតិ។ ឯវមស្ស ឯសា បច្ឆិមា ទិសា បដិច្ឆន្នា ហោតិ ខេមា អប្បដិភយា។

២៧០. ‘‘បញ្ចហិ ខោ, គហបតិបុត្ត, ឋានេហិ កុលបុត្តេន ឧត្តរា ទិសា មិត្តាមច្ចា បច្ចុបដ្ឋាតព្ពា – ទានេន បេយ្យវជ្ជេន [បិយវជ្ជេន (ស្យា. ក.)] អត្ថចរិយាយ សមានត្តតាយ អវិសំវាទនតាយ។ ឥមេហិ ខោ, គហបតិបុត្ត, បញ្ចហិ ឋានេហិ កុលបុត្តេន ឧត្តរា ទិសា មិត្តាមច្ចា បច្ចុបដ្ឋិតា បញ្ចហិ ឋានេហិ កុលបុត្តំ អនុកម្បន្តិ – បមត្តំ រក្ខន្តិ, បមត្តស្ស សាបតេយ្យំ រក្ខន្តិ, ភីតស្ស សរណំ ហោន្តិ, អាបទាសុ ន វិជហន្តិ, អបរបជា ចស្ស បដិបូជេន្តិ។ ឥមេហិ ខោ, គហបតិបុត្ត, បញ្ចហិ ឋានេហិ កុលបុត្តេន ឧត្តរា ទិសា មិត្តាមច្ចា បច្ចុបដ្ឋិតា ឥមេហិ បញ្ចហិ ឋានេហិ កុលបុត្តំ អនុកម្បន្តិ។ ឯវមស្ស ឯសា ឧត្តរា ទិសា បដិច្ឆន្នា ហោតិ ខេមា អប្បដិភយា។

២៧១. “បញ្ចហិ ខោ, គហបតិបុត្ត, ឋានេហិ អយ្យិរកេន [អយិរកេន (សី. ស្យា. បី.)] ហេដ្ឋិមា ទិសា ទាសកម្មករា បច្ចុបដ្ឋាតព្ពា – យថាពលំ កម្មន្តសំវិធានេន ភត្តវេតនានុប្បទានេន គិលានុបដ្ឋានេន អច្ឆរិយានំ រសានំ សំវិភាគេន សមយេ វោស្សគ្គេន។ ឥមេហិ ខោ, គហបតិបុត្ត, បញ្ចហិ ឋានេហិ អយ្យិរកេន ហេដ្ឋិមា ទិសា ទាសកម្មករា បច្ចុបដ្ឋិតា បញ្ចហិ ឋានេហិ អយ្យិរកំ អនុកម្បន្តិ – បុព្ពុដ្ឋាយិនោ ច ហោន្តិ, បច្ឆា និបាតិនោ ច, ទិន្នាទាយិនោ ច, សុកតកម្មករា ច, កិត្តិវណ្ណហរា ច។ ឥមេហិ ខោ, គហបតិបុត្ត, បញ្ចហិ ឋានេហិ អយ្យិរកេន ហេដ្ឋិមា ទិសា ទាសកម្មករា បច្ចុបដ្ឋិតា ឥមេហិ បញ្ចហិ ឋានេហិ អយ្យិរកំ អនុកម្បន្តិ។ ឯវមស្ស ឯសា ហេដ្ឋិមា ទិសា បដិច្ឆន្នា ហោតិ ខេមា អប្បដិភយា។

២៧២. “បញ្ចហិ ខោ, គហបតិបុត្ត, ឋានេហិ កុលបុត្តេន ឧបរិមា ទិសា សមណព្រាហ្មណា បច្ចុបដ្ឋាតព្ពា – មេត្តេន កាយកម្មេន មេត្តេន វចីកម្មេន មេត្តេន មនោកម្មេន អនាវដទ្វារតាយ អាមិសានុប្បទានេន។ ឥមេហិ ខោ, គហបតិបុត្ត, បញ្ចហិ ឋានេហិ កុលបុត្តេន ឧបរិមា ទិសា សមណព្រាហ្មណា បច្ចុបដ្ឋិតា ឆហិ ឋានេហិ កុលបុត្តំ អនុកម្បន្តិ – បាបា និវារេន្តិ, កល្យាណេ និវេសេន្តិ, កល្យាណេន មនសា អនុកម្បន្តិ, អស្សុតំ សាវេន្តិ, សុតំ បរិយោទាបេន្តិ, សគ្គស្ស មគ្គំ អាចិក្ខន្តិ។ ឥមេហិ ខោ, គហបតិបុត្ត, បញ្ចហិ ឋានេហិ កុលបុត្តេន ឧបរិមា ទិសា សមណព្រាហ្មណា បច្ចុបដ្ឋិតា ឥមេហិ ឆហិ ឋានេហិ កុលបុត្តំ អនុកម្បន្តិ។ ឯវមស្ស ឯសា ឧបរិមា ទិសា បដិច្ឆន្នា ហោតិ ខេមា អប្បដិភយា”តិ។

២៧៣. ឥទមវោច ភគវា។ ឥទំ វត្វាន សុគតោ អថាបរំ ឯតទវោច សត្ថា –

“មាតាបិតា ទិសា បុព្ពា, អាចរិយា ទក្ខិណា ទិសា;
បុត្តទារា ទិសា បច្ឆា, មិត្តាមច្ចា ច ឧត្តរា។

“ទាសកម្មករា ហេដ្ឋា, ឧទ្ធំ សមណព្រាហ្មណា;
ឯតា ទិសា នមស្សេយ្យ, អលមត្តោ កុលេ គិហី។

“បណ្ឌិតោ សីលសម្បន្នោ, សណ្ហោ ច បដិភានវា;
និវាតវុត្តិ អត្ថទ្ធោ, តាទិសោ លភតេ យសំ។

“ឧដ្ឋានកោ អនលសោ, អាបទាសុ ន វេធតិ;
អច្ឆិន្នវុត្តិ មេធាវី, តាទិសោ លភតេ យសំ។

“សង្គាហកោ មិត្តករោ, វទញ្ញូ វីតមច្ឆរោ;
នេតា វិនេតា អនុនេតា, តាទិសោ លភតេ យសំ។

“ទានញ្ច បេយ្យវជ្ជញ្ច, អត្ថចរិយា ច យា ឥធ;
សមានត្តតា ច ធម្មេសុ, តត្ថ តត្ថ យថារហំ;
ឯតេ ខោ សង្គហា លោកេ, រថស្សាណីវ យាយតោ។

“ឯតេ ច សង្គហា នាស្សុ, ន មាតា បុត្តការណា;
លភេថ មានំ បូជំ វា, បិតា វា បុត្តការណា។

“យស្មា ច សង្គហា [សង្គហេ (ក.) អដ្ឋកថាយំ ឥច្ឆិតបាឋោ] ឯតេ, សម្មបេក្ខន្តិ [សមវេក្ខន្តិ (សី. បី. ក.)] បណ្ឌិតា;
តស្មា មហត្តំ បប្បោន្តិ, បាសំសា ច ភវន្តិ តេ”តិ។

២៧៤. ឯវំ វុត្តេ, សិង្គាលកោ គហបតិបុត្តោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “អភិក្កន្តំ, ភន្តេ! អភិក្កន្តំ, ភន្តេ! សេយ្យថាបិ, ភន្តេ, និក្កុជ្ជិតំ វា ឧក្កុជ្ជេយ្យ, បដិច្ឆន្នំ វា វិវរេយ្យ, មូឡ្ហស្ស វា មគ្គំ អាចិក្ខេយ្យ, អន្ធការេ វា តេលបជ្ជោតំ ធារេយ្យ ‘ចក្ខុមន្តោ រូបានិ ទក្ខន្តី’តិ។ ឯវមេវំ ភគវតា អនេកបរិយាយេន ធម្មោ បកាសិតោ។ ឯសាហំ, ភន្តេ, ភគវន្តំ សរណំ គច្ឆាមិ ធម្មញ្ច ភិក្ខុសំឃញ្ច។ ឧបាសកំ មំ ភគវា ធារេតុ, អជ្ជតគ្គេ បាណុបេតំ សរណំ គត”ន្តិ។

សិង្គាលសុត្តំ [សិង្គាលោវាទសុត្តន្តំ (បី.)] និដ្ឋិតំ អដ្ឋមំ។

៩. អាដានាដិយសុត្តំ

បឋមភាណវារោ

២៧៥. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា រាជគហេ វិហរតិ គិជ្ឈកូដេ បព្ពតេ។ អថ ខោ ចត្តារោ មហារាជា [មហារាជានោ (ក.)] មហតិយា ច យក្ខសេនាយ មហតិយា ច គន្ធព្ពសេនាយ មហតិយា ច កុម្ភណ្ឌសេនាយ មហតិយា ច នាគសេនាយ ចតុទ្ទិសំ រក្ខំ ឋបេត្វា ចតុទ្ទិសំ គុម្ពំ ឋបេត្វា ចតុទ្ទិសំ ឱវរណំ ឋបេត្វា អភិក្កន្តាយ រត្តិយា អភិក្កន្តវណ្ណា កេវលកប្បំ គិជ្ឈកូដំ បព្ពតំ ឱភាសេត្វា [គិជ្ឈកូដំ ឱភាសេត្វា (សី. ស្យា. បី.)] យេន ភគវា តេនុបសង្កមឹសុ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទឹសុ។ តេបិ ខោ យក្ខា អប្បេកច្ចេ ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទឹសុ, អប្បេកច្ចេ ភគវតា សទ្ធឹ សម្មោទឹសុ, សម្មោទនីយំ កថំ សារណីយំ វីតិសារេត្វា ឯកមន្តំ និសីទឹសុ, អប្បេកច្ចេ យេន ភគវា តេនញ្ជលឹ បណាមេត្វា ឯកមន្តំ និសីទឹសុ, អប្បេកច្ចេ នាមគោត្តំ សាវេត្វា ឯកមន្តំ និសីទឹសុ, អប្បេកច្ចេ តុណ្ហីភូតា ឯកមន្តំ និសីទឹសុ។

២៧៦. ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ វេស្សវណោ មហារាជា ភគវន្តំ ឯតទវោច – "សន្តិ ហិ, ភន្តេ, ឧឡារា យក្ខា ភគវតោ អប្បសន្នា។ សន្តិ ហិ, ភន្តេ, ឧឡារា យក្ខា ភគវតោ បសន្នា។ សន្តិ ហិ , ភន្តេ, មជ្ឈិមា យក្ខា ភគវតោ អប្បសន្នា។ សន្តិ ហិ, ភន្តេ, មជ្ឈិមា យក្ខា ភគវតោ បសន្នា។ សន្តិ ហិ, ភន្តេ, នីចា យក្ខា ភគវតោ អប្បសន្នា។ សន្តិ ហិ, ភន្តេ, នីចា យក្ខា ភគវតោ បសន្នា។ យេភុយ្យេន ខោ បន, ភន្តេ, យក្ខា អប្បសន្នាយេវ ភគវតោ។ តំ កិស្ស ហេតុ? ភគវា ហិ, ភន្តេ, បាណាតិបាតា វេរមណិយា ធម្មំ ទេសេតិ, អទិន្នាទានា វេរមណិយា ធម្មំ ទេសេតិ, កាមេសុមិច្ឆាចារា វេរមណិយា ធម្មំ ទេសេតិ, មុសាវាទា វេរមណិយា ធម្មំ ទេសេតិ, សុរាមេរយមជ្ជប្បមាទដ្ឋានា វេរមណិយា ធម្មំ ទេសេតិ។ យេភុយ្យេន ខោ បន, ភន្តេ, យក្ខា អប្បដិវិរតាយេវ បាណាតិបាតា, អប្បដិវិរតា អទិន្នាទានា, អប្បដិវិរតា កាមេសុមិច្ឆាចារា, អប្បដិវិរតា មុសាវាទា, អប្បដិវិរតា សុរាមេរយមជ្ជប្បមាទដ្ឋានា ។ តេសំ តំ ហោតិ អប្បិយំ អមនាបំ។ សន្តិ ហិ, ភន្តេ, ភគវតោ សាវកា អរញ្ញវនបត្ថានិ បន្តានិ សេនាសនានិ បដិសេវន្តិ អប្បសទ្ទានិ អប្បនិគ្ឃោសានិ វិជនវាតានិ មនុស្សរាហស្សេយ្យកានិ [មនុស្សរាហសេយ្យកានិ (សី. ស្យា. បី.)] បដិសល្លានសារុប្បានិ។ តត្ថ សន្តិ ឧឡារា យក្ខា និវាសិនោ, យេ ឥមស្មឹ ភគវតោ បាវចនេ អប្បសន្នា។ តេសំ បសាទាយ ឧគ្គណ្ហាតុ, ភន្តេ, ភគវា អាដានាដិយំ រក្ខំ ភិក្ខូនំ ភិក្ខុនីនំ ឧបាសកានំ ឧបាសិកានំ គុត្តិយា រក្ខាយ អវិហឹសាយ ផាសុវិហារាយា"តិ។ អធិវាសេសិ ភគវា តុណ្ហីភាវេន។

អថ ខោ វេស្សវណោ មហារាជា ភគវតោ អធិវាសនំ វិទិត្វា តាយំ វេលាយំ ឥមំ អាដានាដិយំ រក្ខំ អភាសិ –

២៧៧. "វិបស្សិស្ស ច [ឥមេ ចការា បោរាណបោត្ថកេសុ នត្ថិ] នមត្ថុ, ចក្ខុមន្តស្ស សិរីមតោ។

សិខិស្សបិ ច [ឥមេ ចការា បោរាណបោត្ថកេសុ នត្ថិ] នមត្ថុ, សព្ពភូតានុកម្បិនោ។

"វេស្សភុស្ស ច [ឥមេ ចការា បោរាណបោត្ថកេសុ នត្ថិ] នមត្ថុ, ន្ហាតកស្ស តបស្សិនោ;
នមត្ថុ កកុសន្ធស្ស, មារសេនាបមទ្ទិនោ។

"កោណាគមនស្ស នមត្ថុ, ព្រាហ្មណស្ស វុសីមតោ;
កស្សបស្ស ច [ឥមេ ចការា បោរាណបោត្ថកេសុ នត្ថិ] នមត្ថុ, វិប្បមុត្តស្ស សព្ពធិ។

"អង្គីរសស្ស នមត្ថុ, សក្យបុត្តស្ស សិរីមតោ;
យោ ឥមំ ធម្មំ ទេសេសិ [ធម្មមទេសេសិ (សី. ស្យា. បី.), ធម្មំ ទេសេតិ (?)], សព្ពទុក្ខាបនូទនំ។

"យេ ចាបិ និព្ពុតា លោកេ, យថាភូតំ វិបស្សិសុំ;
តេ ជនា អបិសុណាថ [អបិសុណា (សី. ស្យា. បី.)], មហន្តា វីតសារទា។

"ហិតំ ទេវមនុស្សានំ, យំ នមស្សន្តិ គោតមំ;
វិជ្ជាចរណសម្បន្នំ, មហន្តំ វីតសារទំ។

២៧៨. "យតោ ឧគ្គច្ឆតិ សូរិយោ [សុរិយោ (សី. ស្យា. បី.)], អាទិច្ចោ មណ្ឌលី មហា។

យស្ស ចុគ្គច្ឆមានស្ស, សំវរីបិ និរុជ្ឈតិ;
យស្ស ចុគ្គតេ សូរិយេ, ‘ទិវសោ’តិ បវុច្ចតិ។

“រហទោបិ តត្ថ គម្ភីរោ, សមុទ្ទោ សរិតោទកោ;
ឯវំ តំ តត្ថ ជានន្តិ, ‘សមុទ្ទោ សរិតោទកោ’។

“ឥតោ ‘សា បុរិមា ទិសា’, ឥតិ នំ អាចិក្ខតី ជនោ;
យំ ទិសំ អភិបាលេតិ, មហារាជា យសស្សិ សោ។

“គន្ធព្ពានំ អធិបតិ [អាធិបតិ (សី. ស្យា. បី.) ឯវមុបរិបិ], ‘ធតរដ្ឋោ’តិ នាមសោ;
រមតី នច្ចគីតេហិ, គន្ធព្ពេហិ បុរក្ខតោ។

“បុត្តាបិ តស្ស ពហវោ, ឯកនាមាតិ មេ សុតំ;
អសីតិ ទស ឯកោ ច, ឥន្ទនាមា មហព្ពលា។

តេ ចាបិ ពុទ្ធំ ទិស្វាន, ពុទ្ធំ អាទិច្ចពន្ធុនំ;
ទូរតោវ នមស្សន្តិ, មហន្តំ វីតសារទំ។

“នមោ តេ បុរិសាជញ្ញ, នមោ តេ បុរិសុត្តម;
កុសលេន សមេក្ខសិ, អមនុស្សាបិ តំ វន្ទន្តិ;
សុតំ នេតំ អភិណ្ហសោ, តស្មា ឯវំ វទេមសេ។

“‘ជិនំ វន្ទថ គោតមំ, ជិនំ វន្ទាម គោតមំ;
វិជ្ជាចរណសម្បន្នំ, ពុទ្ធំ វន្ទាម គោតមំ’។

២៧៩. “យេន បេតា បវុច្ចន្តិ, បិសុណា បិដ្ឋិមំសិកា។

បាណាតិបាតិនោ លុទ្ទា [លុទ្ធា (បី. ក.)], ចោរា នេកតិកា ជនា។

“ឥតោ ‘សា ទក្ខិណា ទិសា’, ឥតិ នំ អាចិក្ខតី ជនោ;
យំ ទិសំ អភិបាលេតិ, មហារាជា យសស្សិ សោ។

“កុម្ភណ្ឌានំ អធិបតិ, ‘វិរូឡ្ហោ’ ឥតិ នាមសោ;
រមតី នច្ចគីតេហិ, កុម្ភណ្ឌេហិ បុរក្ខតោ។

“បុត្តាបិ តស្ស ពហវោ, ឯកនាមាតិ មេ សុតំ;
អសីតិ ទស ឯកោ ច, ឥន្ទនាមា មហព្ពលា។

តេ ចាបិ ពុទ្ធំ ទិស្វាន, ពុទ្ធំ អាទិច្ចពន្ធុនំ;
ទូរតោវ នមស្សន្តិ, មហន្តំ វីតសារទំ។

“នមោ តេ បុរិសាជញ្ញ, នមោ តេ បុរិសុត្តម;
កុសលេន សមេក្ខសិ, អមនុស្សាបិ តំ វន្ទន្តិ;
សុតំ នេតំ អភិណ្ហសោ, តស្មា ឯវំ វទេមសេ។

“‘ជិនំ វន្ទថ គោតមំ, ជិនំ វន្ទាម គោតមំ;
វិជ្ជាចរណសម្បន្នំ, ពុទ្ធំ វន្ទាម គោតមំ’។

២៨០. “យត្ថ ចោគ្គច្ឆតិ សូរិយោ, អាទិច្ចោ មណ្ឌលី មហា។

យស្ស ចោគ្គច្ឆមានស្ស, ទិវសោបិ និរុជ្ឈតិ;

យស្ស ចោត្តតេ សូរិយេ, ‘សំវរី’តិ បវុច្ចតិ។

“រហទោបិ តត្ថ គម្ភីរោ, សមុទ្ទោ សរិតោទកោ;
ឯវំ តំ តត្ថ ជានន្តិ, ‘សមុទ្ទោ សរិតោទកោ’។

“ឥតោ ‘សា បច្ឆិមា ទិសា’, ឥតិ នំ អាចិក្ខតី ជនោ;
យំ ទិសំ អភិបាលេតិ, មហារាជា យសស្សិ សោ។

“នាគានញ្ច អធិបតិ, ‘វិរូបក្ខោ’តិ នាមសោ;
រមតី នច្ចគីតេហិ, នាគេហេវ បុរក្ខតោ។

“បុត្តាបិ តស្ស ពហវោ, ឯកនាមាតិ មេ សុតំ;
អសីតិ ទស ឯកោ ច, ឥន្ទនាមា មហព្ពលា។

តេ ចាបិ ពុទ្ធំ ទិស្វាន, ពុទ្ធំ អាទិច្ចពន្ធុនំ;
ទូរតោវ នមស្សន្តិ, មហន្តំ វីតសារទំ។

“នមោ តេ បុរិសាជញ្ញ, នមោ តេ បុរិសុត្តម;
កុសលេន សមេក្ខសិ, អមនុស្សាបិ តំ វន្ទន្តិ;
សុតំ នេតំ អភិណ្ហសោ, តស្មា ឯវំ វទេមសេ។

“‘ជិនំ វន្ទថ គោតមំ, ជិនំ វន្ទាម គោតមំ;
វិជ្ជាចរណសម្បន្នំ, ពុទ្ធំ វន្ទាម គោតមំ’។

២៨១. “យេន ឧត្តរកុរុវ្ហោ [ឧត្តរកុរូ រម្មា (សី. ស្យា. បី.)], មហានេរុ សុទស្សនោ។

មនុស្សា តត្ថ ជាយន្តិ, អមមា អបរិគ្គហា។

“ន តេ ពីជំ បវបន្តិ, នបិ នីយន្តិ នង្គលា;
អកដ្ឋបាកិមំ សាលិំ, បរិភុញ្ជន្តិ មានុសា។

“អកណំ អថុសំ សុទ្ធំ, សុគន្ធំ តណ្ឌុលប្ផលំ;
តុណ្ឌិកីរេ បចិត្វាន, តតោ ភុញ្ជន្តិ ភោជនំ។

“គាវឹ ឯកខុរំ កត្វា, អនុយន្តិ ទិសោទិសំ;
បសុំ ឯកខុរំ កត្វា, អនុយន្តិ ទិសោទិសំ។

“ឥត្ថឹ វា វាហនំ [ឥត្ថី-វាហនំ (សី. បី.), ឥត្ថី វាហនំ (ស្យា.)] កត្វា, អនុយន្តិ ទិសោទិសំ;
បុរិសំ វាហនំ កត្វា, អនុយន្តិ ទិសោទិសំ។

“កុមារឹ វាហនំ កត្វា, អនុយន្តិ ទិសោទិសំ;
កុមារំ វាហនំ កត្វា, អនុយន្តិ ទិសោទិសំ។

“តេ យានេ អភិរុហិត្វា,
សព្ពា ទិសា អនុបរិយាយន្តិ [អនុបរិយន្តិ (ស្យា.)];
បចារា តស្ស រាជិនោ។

“ហត្ថិយានំ អស្សយានំ, ទិព្ពំ យានំ ឧបដ្ឋិតំ;
បាសាទា សិវិកា ចេវ, មហារាជស្ស យសស្សិនោ។

“តស្ស ច នគរា អហុ,

អន្តលិក្ខេ សុមាបិតា;
អាដានាដា កុសិនាដា បរកុសិនាដា,
នាដសុរិយា [នាដបុរិយា (សី. បី.), នាដបរិយា (ស្យា.)] បរកុសិដនាដា។

“ឧត្តរេន កសិវន្តោ [កបិវន្តោ (សី. ស្យា. បី)],
ជនោឃមបរេន ច;
នវនវុតិយោ អម្ពរអម្ពរវតិយោ,
អាឡកមន្ទា នាម រាជធានី។

“កុវេរស្ស ខោ បន, មារិស, មហារាជស្ស វិសាណា នាម រាជធានី;
តស្មា កុវេរោ មហារាជា, ‘វេស្សវណោ’តិ បវុច្ចតិ។

“បច្ចេសន្តោ បកាសេន្តិ, តតោលា តត្តលា តតោតលា;
ឱជសិ តេជសិ តតោជសី, សូរោ រាជា អរិដ្ឋោ នេមិ។

“រហទោបិ តត្ថ ធរណី នាម, យតោ មេឃា បវស្សន្តិ;
វស្សា យតោ បតាយន្តិ, សភាបិ តត្ថ សាលវតី [ភគលវតី (សី. ស្យា. បី.)] នាម។

“យត្ថ យក្ខា បយិរុបាសន្តិ, តត្ថ និច្ចផលា រុក្ខា;
នានា ទិជគណា យុតា, មយូរកោញ្ចាភិរុទា;
កោកិលាទីហិ វគ្គុហិ។

“ជីវញ្ជីវកសទ្ទេត្ថ, អថោ ឱដ្ឋវចិត្តកា;
កុក្កុដកា [កុកុត្ថកា (សី. បី.)] កុឡីរកា, វនេ បោក្ខរសាតកា។

“សុកសាឡិកសទ្ទេត្ថ, ទណ្ឌមាណវកានិ ច;
សោភតិ សព្ពកាលំ សា, កុវេរនឡិនី សទា។

“ឥតោ ‘សា ឧត្តរា ទិសា’, ឥតិ នំ អាចិក្ខតី ជនោ;
យំ ទិសំ អភិបាលេតិ, មហារាជា យសស្សិ សោ។

“យក្ខានញ្ច អធិបតិ, ‘កុវេរោ’ ឥតិ នាមសោ;
រមតី នច្ចគីតេហិ, យក្ខេហេវ បុរក្ខតោ។

“បុត្តាបិ តស្ស ពហវោ, ឯកនាមាតិ មេ សុតំ;
អសីតិ ទស ឯកោ ច, ឥន្ទនាមា មហព្ពលា។

“តេ ចាបិ ពុទ្ធំ ទិស្វាន, ពុទ្ធំ អាទិច្ចពន្ធុនំ;
ទូរតោវ នមស្សន្តិ, មហន្តំ វីតសារទំ។

“នមោ តេ បុរិសាជញ្ញ, នមោ តេ បុរិសុត្តម;
កុសលេន សមេក្ខសិ, អមនុស្សាបិ តំ វន្ទន្តិ;
សុតំ នេតំ អភិណ្ហសោ, តស្មា ឯវំ វទេមសេ។

“‘ជិនំ វន្ទថ គោតមំ, ជិនំ វន្ទាម គោតមំ;
វិជ្ជាចរណសម្បន្នំ, ពុទ្ធំ វន្ទាម គោតម’”ន្តិ។

“អយំ ខោ សា, មារិស, អាដានាដិយា រក្ខា ភិក្ខូនំ ភិក្ខុនីនំ ឧបាសកានំ ឧបាសិកានំ គុត្តិយា រក្ខាយ អវិហឹសាយ ផាសុវិហារាយ។

២៨២. ‘‘យស្ស កស្សចិ, មារិស, ភិក្ខុស្ស វា ភិក្ខុនិយា វា ឧបាសកស្ស វា ឧបាសិកាយ វា អយំ អាដានាដិយា រក្ខា សុគ្គហិតា ភវិស្សតិ សមត្តា បរិយាបុតា [បរិយាបុដា (ក.)]។ តំ ចេ អមនុស្សោ យក្ខោ វា យក្ខិនី វា យក្ខបោតកោ វា យក្ខបោតិកា វា យក្ខមហាមត្តោ វា យក្ខបារិសជ្ជោ វា យក្ខបចារោ វា, គន្ធព្ពោ វា គន្ធព្ពី វា គន្ធព្ពបោតកោ វា គន្ធព្ពបោតិកា វា គន្ធព្ពមហាមត្តោ វា គន្ធព្ពបារិសជ្ជោ វា គន្ធព្ពបចារោ វា, កុម្ភណ្ឌោ វា កុម្ភណ្ឌី វា កុម្ភណ្ឌបោតកោ វា កុម្ភណ្ឌបោតិកា វា កុម្ភណ្ឌមហាមត្តោ វា កុម្ភណ្ឌបារិសជ្ជោ វា កុម្ភណ្ឌបចារោ វា, នាគោ វា នាគី វា នាគបោតកោ វា នាគបោតិកា វា នាគមហាមត្តោ វា នាគបារិសជ្ជោ វា នាគបចារោ វា, បទុដ្ឋចិត្តោ ភិក្ខុំ វា ភិក្ខុនី វា ឧបាសកំ វា ឧបាសិកំ វា គច្ឆន្តំ វា អនុគច្ឆេយ្យ, ឋិតំ វា ឧបតិដ្ឋេយ្យ, និសិន្នំ វា ឧបនិសីទេយ្យ, និបន្នំ វា ឧបនិបជ្ជេយ្យ។ ន មេ សោ, មារិស, អមនុស្សោ លភេយ្យ គាមេសុ វា និគមេសុ វា សក្ការំ វា គរុការំ វា។ ន មេ សោ, មារិស, អមនុស្សោ លភេយ្យ អាឡកមន្ទាយ នាម រាជធានិយា វត្ថុំ វា វាសំ វា។ ន មេ សោ, មារិស, អមនុស្សោ លភេយ្យ យក្ខានំ សមិតិំ គន្តុំ។ អបិស្សុ នំ, មារិស, អមនុស្សា អនាវយ្ហម្បិ នំ ករេយ្យុំ អវិវយ្ហំ។ អបិស្សុ នំ, មារិស, អមនុស្សា អត្តាហិបិ បរិបុណ្ណាហិ បរិភាសាហិ បរិភាសេយ្យុំ។ អបិស្សុ នំ, មារិស, អមនុស្សា រិត្តំបិស្ស បត្តំ សីសេ និក្កុជ្ជេយ្យុំ។ អបិស្សុ នំ, មារិស, អមនុស្សា សត្តធាបិស្ស មុទ្ធំ ផាលេយ្យុំ។

‘‘សន្តិ ហិ, មារិស, អមនុស្សា ចណ្ឌា រុទ្ធា [រុទ្ទា (សី. បី.)] រភសា, តេ នេវ មហារាជានំ អាទិយន្តិ, ន មហារាជានំ បុរិសកានំ អាទិយន្តិ, ន មហារាជានំ បុរិសកានំ បុរិសកានំ អាទិយន្តិ។ តេ ខោ តេ, មារិស, អមនុស្សា មហារាជានំ អវរុទ្ធា នាម វុច្ចន្តិ។ សេយ្យថាបិ, មារិស, រញ្ញោ មាគធស្ស វិជិតេ មហាចោរា។ តេ នេវ រញ្ញោ មាគធស្ស អាទិយន្តិ, ន រញ្ញោ មាគធស្ស បុរិសកានំ អាទិយន្តិ, ន រញ្ញោ មាគធស្ស បុរិសកានំ បុរិសកានំ អាទិយន្តិ។ តេ ខោ តេ, មារិស, មហាចោរា រញ្ញោ មាគធស្ស អវរុទ្ធា នាម វុច្ចន្តិ។ ឯវមេវ ខោ, មារិស, សន្តិ អមនុស្សា ចណ្ឌា រុទ្ធា រភសា, តេ នេវ មហារាជានំ អាទិយន្តិ, ន មហារាជានំ បុរិសកានំ អាទិយន្តិ, ន មហារាជានំ បុរិសកានំ បុរិសកានំ អាទិយន្តិ។ តេ ខោ តេ, មារិស, អមនុស្សា មហារាជានំ អវរុទ្ធា នាម វុច្ចន្តិ។ យោ ហិ កោចិ, មារិស, អមនុស្សោ យក្ខោ វា យក្ខិនី វា...បេ.... គន្ធព្ពោ វា គន្ធព្ពី វា ... កុម្ភណ្ឌោ វា កុម្ភណ្ឌី វា... នាគោ វា នាគី វា នាគបោតកោ វា នាគបោតិកា វា នាគមហាមត្តោ វា នាគបារិសជ្ជោ វា នាគបចារោ វា បទុដ្ឋចិត្តោ ភិក្ខុំ វា ភិក្ខុនី វា ឧបាសកំ វា ឧបាសិកំ វា គច្ឆន្តំ វា អនុគច្ឆេយ្យ, ឋិតំ វា ឧបតិដ្ឋេយ្យ, និសិន្នំ វា ឧបនិសីទេយ្យ, និបន្នំ វា ឧបនិបជ្ជេយ្យ។ ឥមេសំ យក្ខានំ មហាយក្ខានំ សេនាបតីនំ មហាសេនាបតីនំ ឧជ្ឈាបេតព្ពំ វិក្កន្ទិតព្ពំ វិរវិតព្ពំ – ‘អយំ យក្ខោ គណ្ហាតិ, អយំ យក្ខោ អាវិសតិ, អយំ យក្ខោ ហេឋេតិ, អយំ យក្ខោ វិហេឋេតិ, អយំ យក្ខោ ហឹសតិ, អយំ យក្ខោ វិហឹសតិ, អយំ យក្ខោ ន មុញ្ចតី’តិ។

២៨៣. ‘‘កតមេសំ យក្ខានំ មហាយក្ខានំ សេនាបតីនំ មហាសេនាបតីនំ?

‘‘ឥន្ទោ សោមោ វរុណោ ច, ភារទ្វាជោ បជាបតិ;
ចន្ទនោ កាមសេដ្ឋោ ច, កិន្នុឃណ្ឌុ និឃណ្ឌុ ច។

‘‘បនាទោ ឱបមញ្ញោ ច, ទេវសូតោ ច មាតលិ;
ចិត្តសេនោ ច គន្ធព្ពោ, នឡោ រាជា ជនេសភោ [ជនោសភោ (ស្យា.)]។

‘‘សាតាគិរោ ហេមវតោ, បុណ្ណកោ ករតិយោ គុឡោ;
សិវកោ មុចលិន្ទោ ច, វេស្សាមិត្តោ យុគន្ធរោ។

‘‘គោបាលោ សុប្បរោធោ ច [សុប្បគេធោ ច (សី. ស្យា. បី.)], ហិរិ នេត្តិ [ហិរី នេត្តី (សី. បី.)] ច មន្ទិយោ;
បញ្ចាលចណ្ឌោ អាឡវកោ, បជ្ជុន្នោ សុមនោ សុមុខោ;
ទធិមុខោ មណិ មាណិវរោ [មណិ មានិចរោ (ស្យា. បី.)] ទីឃោ, អថោ សេរីសកោ សហ។

‘‘ឥមេសំ យក្ខានំ មហាយក្ខានំ សេនាបតីនំ មហាសេនាបតីនំ ឧជ្ឈាបេតព្ពំ វិក្កន្ទិតព្ពំ វិរវិតព្ពំ – ‘អយំ យក្ខោ គណ្ហាតិ, អយំ យក្ខោ អាវិសតិ, អយំ យក្ខោ ហេឋេតិ, អយំ យក្ខោ វិហេឋេតិ, អយំ យក្ខោ ហឹសតិ, អយំ យក្ខោ វិហឹសតិ, អយំ យក្ខោ ន មុញ្ចតី’តិ។

‘‘អយំ ខោ សា, មារិស, អាដានាដិយា រក្ខា ភិក្ខូនំ ភិក្ខុនីនំ ឧបាសកានំ ឧបាសិកានំ គុត្តិយា រក្ខាយ អវិហឹសាយ ផាសុវិហារាយ។ ហន្ទ ច ទានិ មយំ, មារិស, គច្ឆាម ពហុកិច្ចា មយំ ពហុករណីយា’’តិ។ ‘‘យស្សទានិ តុម្ហេ មហារាជានោ កាលំ មញ្ញថា’’តិ។

២៨៤. អថ ខោ ចត្តារោ មហារាជា ឧដ្ឋាយាសនា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា បទក្ខិណំ កត្វា តត្ថេវន្តរធាយិំសុ។ តេបិ ខោ យក្ខា ឧដ្ឋាយាសនា អប្បេកច្ចេ ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា បទក្ខិណំ កត្វា តត្ថេវន្តរធាយិំសុ។ អប្បេកច្ចេ ភគវតា សទ្ធិំ សម្មោទិំសុ, សម្មោទនីយំ កថំ សារណីយំ វីតិសារេត្វា តត្ថេវន្តរធាយិំសុ ។ អប្បេកច្ចេ យេន ភគវា តេនញ្ជលិំ បណាមេត្វា តត្ថេវន្តរធាយិំសុ។ អប្បេកច្ចេ នាមគោត្តំ សាវេត្វា តត្ថេវន្តរធាយិំសុ។ អប្បេកច្ចេ តុណ្ហីភូតា តត្ថេវន្តរធាយិំសូតិ។

បឋមភាណវារោ និដ្ឋិតោ។

ទុតិយភាណវារោ

២៨៥. អថ ខោ ភគវា តស្សា រត្តិយា អច្ចយេន ភិក្ខូ អាមន្តេសិ – “ឥមំ, ភិក្ខវេ, រត្តិំ ចត្តារោ មហារាជា មហតិយា ច យក្ខសេនាយ មហតិយា ច គន្ធព្ពសេនាយ មហតិយា ច កុម្ភណ្ឌសេនាយ មហតិយា ច នាគសេនាយ ចតុទ្ទិសំ រក្ខំ ឋបេត្វា ចតុទ្ទិសំ គុម្ពំ ឋបេត្វា ចតុទ្ទិសំ ឱវរណំ ឋបេត្វា អភិក្កន្តាយ រត្តិយា អភិក្កន្តវណ្ណា កេវលកប្បំ គិជ្ឈកូដំ បព្ពតំ ឱភាសេត្វា យេនាហំ តេនុបសង្កមិំសុ; ឧបសង្កមិត្វា មំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិំសុ។ តេបិ ខោ, ភិក្ខវេ, យក្ខា អប្បេកច្ចេ មំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិំសុ។ អប្បេកច្ចេ មយា សទ្ធិំ សម្មោទិំសុ, សម្មោទនីយំ កថំ សារណីយំ វីតិសារេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិំសុ។ អប្បេកច្ចេ យេនាហំ តេនញ្ជលិំ បណាមេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិំសុ។ អប្បេកច្ចេ នាមគោត្តំ សាវេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិំសុ។ អប្បេកច្ចេ តុណ្ហីភូតា ឯកមន្តំ និសីទិំសុ។

២៨៦. “ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ, ភិក្ខវេ, វេស្សវណោ មហារាជា មំ ឯតទវោច – ‘សន្តិ ហិ, ភន្តេ, ឧឡារា យក្ខា ភគវតោ អប្បសន្នា…បេ…. សន្តិ ហិ , ភន្តេ នីចា យក្ខា ភគវតោ បសន្នា។ យេភុយ្យេន ខោ បន, ភន្តេ, យក្ខា អប្បសន្នាយេវ ភគវតោ។ តំ កិស្ស ហេតុ? ភគវា ហិ, ភន្តេ, បាណាតិបាតា វេរមណិយា ធម្មំ ទេសេតិ… សុរាមេរយមជ្ជប្បមាទដ្ឋានា វេរមណិយា ធម្មំ ទេសេតិ។ យេភុយ្យេន ខោ បន, ភន្តេ, យក្ខា អប្បដិវិរតាយេវ បាណាតិបាតា… អប្បដិវិរតា សុរាមេរយមជ្ជប្បមាទដ្ឋានា។ តេសំ តំ ហោតិ អប្បិយំ អមនាបំ។ សន្តិ ហិ, ភន្តេ, ភគវតោ សាវកា អរញ្ញវនបត្ថានិ បន្តានិ សេនាសនានិ បដិសេវន្តិ អប្បសទ្ទានិ អប្បនិគ្ឃោសានិ វិជនវាតានិ មនុស្សរាហស្សេយ្យកានិ បដិសល្លានសារុប្បានិ។ តត្ថ សន្តិ ឧឡារា យក្ខា និវាសិនោ, យេ ឥមស្មិំ ភគវតោ បាវចនេ អប្បសន្នា, តេសំ បសាទាយ ឧគ្គណ្ហាតុ, ភន្តេ, ភគវា អាដានាដិយំ រក្ខំ ភិក្ខូនំ ភិក្ខុនីនំ ឧបាសកានំ ឧបាសិកានំ គុត្តិយា រក្ខាយ អវិហិំសាយ ផាសុវិហារាយា’តិ។ អធិវាសេសិំ ខោ អហំ, ភិក្ខវេ, តុណ្ហីភាវេន។ អថ ខោ, ភិក្ខវេ, វេស្សវណោ មហារាជា មេ អធិវាសនំ វិទិត្វា តាយំ វេលាយំ ឥមំ អាដានាដិយំ រក្ខំ អភាសិ –

២៨៧. ‘វិបស្សិស្ស ច នមត្ថុ, ចក្ខុមន្តស្ស សិរីមតោ។

សិខិស្សបិ ច នមត្ថុ, សព្ពភូតានុកម្បិនោ។

‘វេស្សភុស្ស ច នមត្ថុ, ន្ហាតកស្ស តបស្សិនោ;
នមត្ថុ កកុសន្ធស្ស, មារសេនាបមទ្ទិនោ។

‘កោណាគមនស្ស នមត្ថុ, ព្រាហ្មណស្ស វុសីមតោ;
កស្សបស្ស ច នមត្ថុ, វិប្បមុត្តស្ស សព្ពធិ។

‘អង្គីរសស្ស នមត្ថុ, សក្យបុត្តស្ស សិរីមតោ;
យោ ឥមំ ធម្មំ ទេសេសិ, សព្ពទុក្ខាបនូទនំ។

‘យេ ចាបិ និព្ពុតា លោកេ, យថាភូតំ វិបស្សិសុំ;
តេ ជនា អបិសុណាថ, មហន្តា វីតសារទា។

‘ហិតំ ទេវមនុស្សានំ, យំ នមស្សន្តិ គោតមំ;
វិជ្ជាចរណសម្បន្នំ, មហន្តំ វីតសារទំ។

២៨៨. ‘យតោ ឧគ្គច្ឆតិ សូរិយោ, អាទិច្ចោ មណ្ឌលី មហា។

យស្ស ចុគ្គច្ឆមានស្ស, សំវរីបិ និរុជ្ឈតិ;
យស្ស ចុគ្គតេ សូរិយេ, “ទិវសោ”តិ បវុច្ចតិ។

‘រហទោបិ តត្ថ គម្ភីរោ, សមុទ្ទោ សរិតោទកោ;
ឯវំ តំ តត្ថ ជានន្តិ, “សមុទ្ទោ សរិតោទកោ”។

‘ឥតោ “សា បុរិមា ទិសា”, ឥតិ នំ អាចិក្ខតី ជនោ;
យំ ទិសំ អភិបាលេតិ, មហារាជា យសស្សិ សោ។

‘គន្ធព្ពានំ អធិបតិ, “ធតរដ្ឋោ”តិ នាមសោ;
រមតី នច្ចគីតេហិ, គន្ធព្ពេហិ បុរក្ខតោ។

‘បុត្តាបិ តស្ស ពហវោ, ឯកនាមាតិ មេ សុតំ;
អសីតិ ទស ឯកោ ច, ឥន្ទនាមា មហព្ពលា។

‘តេ ចាបិ ពុទ្ធំ ទិស្វាន, ពុទ្ធំ អាទិច្ចពន្ធុនំ;
ទូរតោវ នមស្សន្តិ, មហន្តំ វីតសារទំ។

‘នមោ តេ បុរិសាជញ្ញ, នមោ តេ បុរិសុត្តម;
កុសលេន សមេក្ខសិ, អមនុស្សាបិ តំ វន្ទន្តិ;
សុតំ នេតំ អភិណ្ហសោ, តស្មា ឯវំ វទេមសេ។

“ជិនំ វន្ទថ គោតមំ, ជិនំ វន្ទាម គោតមំ;
វិជ្ជាចរណសម្បន្នំ, ពុទ្ធំ វន្ទាម គោតមំ”។

២៨៩. ‘យេន បេតា បវុច្ចន្តិ, បិសុណា បិដ្ឋិមំសិកា។

បាណាតិបាតិនោ លុទ្ទា, ចោរា នេកតិកា ជនា។

‘ឥតោ “សា ទក្ខិណា ទិសា”, ឥតិ នំ អាចិក្ខតី ជនោ;
យំ ទិសំ អភិបាលេតិ, មហារាជា យសស្សិ សោ។

‘កុម្ភណ្ឌានំ អធិបតិ, “វិរូឡ្ហោ” ឥតិ នាមសោ;
រមតី នច្ចគីតេហិ, កុម្ភណ្ឌេហិ បុរក្ខតោ។

‘បុត្តាបិ តស្ស ពហវោ, ឯកនាមាតិ មេ សុតំ;
អសីតិ ទស ឯកោ ច, ឥន្ទនាមា មហព្ពលា។

‘តេ ចាបិ ពុទ្ធំ ទិស្វាន, ពុទ្ធំ អាទិច្ចពន្ធុនំ;
ទូរតោវ នមស្សន្តិ, មហន្តំ វីតសារទំ។

‘នមោ តេ បុរិសាជញ្ញ, នមោ តេ បុរិសុត្តម;
កុសលេន សមេក្ខសិ, អមនុស្សាបិ តំ វន្ទន្តិ;
សុតំ នេតំ អភិណ្ហសោ, តស្មា ឯវំ វទេមសេ។

“ជិនំ វន្ទថ គោតមំ, ជិនំ វន្ទាម គោតមំ;
វិជ្ជាចរណសម្បន្នំ, ពុទ្ធំ វន្ទាម គោតមំ”។

២៩០. ‘យត្ថ ចោគ្គច្ឆតិ សូរិយោ, អាទិច្ចោ មណ្ឌលី មហា។

យស្ស ចោគ្គច្ឆមានស្ស, ទិវសោបិ និរុជ្ឈតិ;

យស្ស ចោក្កតេ សូរិយេ, ‘‘សំវរី’’តិ បវុច្ចតិ។

‘រហទោបិ តត្ថ គម្ភីរោ, សមុទ្ទោ សរិតោទកោ;
ឯវំ តំ តត្ថ ជានន្តិ, សមុទ្ទោ សរិតោទកោ។

‘ឥតោ ‘‘សា បច្ឆិមា ទិសា’’, ឥតិ នំ អាចិក្ខតី ជនោ;
យំ ទិសំ អភិបាលេតិ, មហារាជា យសស្សិ សោ។

‘នាគានញ្ច អធិបតិ, ‘‘វិរូបក្ខោ’’តិ នាមសោ;
រមតី នច្ចគីតេហិ, នាគេហេវ បុរក្ខតោ។

‘បុត្តាបិ តស្ស ពហវោ, ឯកនាមាតិ មេ សុតំ;
អសីតិ ទស ឯកោ ច, ឥន្ទនាមា មហព្ពលា។

‘តេ ចាបិ ពុទ្ធំ ទិស្វាន, ពុទ្ធំ អាទិច្ចពន្ធុនំ;
ទូរតោវ នមស្សន្តិ, មហន្តំ វីតសារទំ។

‘នមោ តេ បុរិសាជញ្ញ, នមោ តេ បុរិសុត្តម;
កុសលេន សមេក្ខសិ, អមនុស្សាបិ តំ វន្ទន្តិ;
សុតំ នេតំ អភិណ្ហសោ, តស្មា ឯវំ វទេមសេ។

‘‘ជិនំ វន្ទថ គោតមំ, ជិនំ វន្ទាម គោតមំ;
វិជ្ជាចរណសម្បន្នំ, ពុទ្ធំ វន្ទាម គោតមំ’’។

២៨១. ‘យេន ឧត្តរកុរុវ្ហោ, មហានេរុ សុទស្សនោ។

មនុស្សា តត្ថ ជាយន្តិ, អមមា អបរិគ្គហា។

‘ន តេ ពីជំ បវបន្តិ, នាបិ នីយន្តិ នង្គលា;
អកដ្ឋបាកិមំ សាលិំ, បរិភុញ្ជន្តិ មានុសា។

‘អកណំ អថុសំ សុទ្ធំ, សុគន្ធំ តណ្ឌុលប្ផលំ;
តុណ្ឌិកីរេ បចិត្វាន, តតោ ភុញ្ជន្តិ ភោជនំ។

‘គាវឹ ឯកខុរំ កត្វា, អនុយន្តិ ទិសោទិសំ;
បសុំ ឯកខុរំ កត្វា, អនុយន្តិ ទិសោទិសំ។

‘ឥត្ថឹ វា វាហនំ កត្វា, អនុយន្តិ ទិសោទិសំ;
បុរិសំ វាហនំ កត្វា, អនុយន្តិ ទិសោទិសំ។

‘កុមារឹ វាហនំ កត្វា, អនុយន្តិ ទិសោទិសំ;
កុមារំ វាហនំ កត្វា, អនុយន្តិ ទិសោទិសំ។

‘តេ យានេ អភិរុហិត្វា,
សព្ពា ទិសា អនុបរិយាយន្តិ;
បចារា តស្ស រាជិនោ។

‘ហត្ថិយានំ អស្សយានំ,
ទិព្ពំ យានំ ឧបដ្ឋិតំ;
បាសាទា សិវិកា ចេវ,
មហារាជស្ស យសស្សិនោ។

‘តស្ស ច នគរា អហុ,
អន្តលិក្ខេ សុមាបិតា;
អាដានាដា កុសិនាដា បរកុសិនាដា,
នាដសុរិយា បរកុសិដនាដា។

‘ឧត្តរេន កសិវន្តោ,
ជនោឃមបរេន ច;
នវនវុតិយោ អម្ពរអម្ពរវតិយោ,
អាឡកមន្ទា នាម រាជធានី។

‘កុវេរស្ស ខោ បន, មារិស, មហារាជស្ស វិសាណា នាម រាជធានី;
តស្មា កុវេរោ មហារាជា, “វេស្សវណោ”តិ បវុច្ចតិ។

‘បច្ចេសន្តោ បកាសេន្តិ, តតោលា តត្តលា តតោតលា;
ឱជសិ តេជសិ តតោជសី, សូរោ រាជា អរិដ្ឋោ នេមិ។

‘រហទោបិ តត្ថ ធរណី នាម, យតោ មេឃា បវស្សន្តិ;
វស្សា យតោ បតាយន្តិ, សភាបិ តត្ថ សាលវតី នាម។

‘យត្ថ យក្ខា បយិរុបាសន្តិ, តត្ថ និច្ចផលា រុក្ខា;
នានា ទិជគណា យុតា, មយូរកោញ្ចាភិរុទា;
កោកិលាទីហិ វគ្គុហិ។

‘ជីវញ្ជីវកសទ្ទេត្ថ, អថោ ឱដ្ឋវចិត្តកា;
កុក្កុដកា កុឡីរកា, វនេ បោក្ខរសាតកា។

‘សុកសាឡិក សទ្ទេត្ថ, ទណ្ឌមាណវកានិ ច;
សោភតិ សព្ពកាលំ សា, កុវេរនឡិនី សទា។

‘ឥតោ “សា ឧត្តរា ទិសា”, ឥតិ នំ អាចិក្ខតី ជនោ;
យំ ទិសំ អភិបាលេតិ, មហារាជា យសស្សិ សោ។

‘យក្ខានញ្ច អធិបតិ, “កុវេរោ” ឥតិ នាមសោ;
រមតី នច្ចគីតេហិ, យក្ខេហេវ បុរក្ខតោ។

‘បុត្តាបិ តស្ស ពហវោ, ឯកនាមាតិ មេ សុតំ;
អសីតិ ទស ឯកោ ច, ឥន្ទនាមា មហព្ពលា។

‘តេ ចាបិ ពុទ្ធំ ទិស្វាន, ពុទ្ធំ អាទិច្ចពន្ធុនំ;
ទូរតោវ នមស្សន្តិ, មហន្តំ វីតសារទំ។

‘នមោ តេ បុរិសាជញ្ញ, នមោ តេ បុរិសុត្តម;
កុសលេន សមេក្ខសិ, អមនុស្សាបិ តំ វន្ទន្តិ;
សុតំ នេតំ អភិណ្ហសោ, តស្មា ឯវំ វទេមសេ។

“ជិនំ វន្ទថ គោតមំ, ជិនំ វន្ទាម គោតមំ;
វិជ្ជាចរណសម្បន្នំ, ពុទ្ធំ វន្ទាម គោតម”ន្តិ។

២៨២. ‘អយំ ខោ សា, មារិស , អាដានាដិយា រក្ខា ភិក្ខូនំ ភិក្ខុនីនំ ឧបាសកានំ ឧបាសិកានំ គុត្តិយា រក្ខាយ អវិហឹសាយ ផាសុវិហារាយ។ យស្ស កស្សចិ, មារិស, ភិក្ខុស្ស វា ភិក្ខុនិយា វា ឧបាសកស្ស វា ឧបាសិកាយ វា អយំ អាដានាដិយា រក្ខា សុគ្គហិតា ភវិស្សតិ សមត្តា បរិយាបុតា តំ ចេ អមនុស្សោ យក្ខោ វា យក្ខិនី វា…បេ….

គន្ធព្ពោ វា គន្ធព្ពី វា…បេ… កុម្ភណ្ឌោ វា កុម្ភណ្ឌី វា…បេ… នាគោ វា នាគី វា នាគបោតកោ វា នាគបោតិកា វា នាគមហាមត្តោ វា នាគបារិសជ្ជោ វា នាគបចារោ វា, បទុដ្ឋចិត្តោ ភិក្ខុំ វា ភិក្ខុនិំ វា ឧបាសកំ វា ឧបាសិកំ វា គច្ឆន្តំ វា អនុគច្ឆេយ្យ, ឋិតំ វា ឧបតិដ្ឋេយ្យ, និសិន្នំ វា ឧបនិសីទេយ្យ, និបន្នំ វា ឧបនិបជ្ជេយ្យ។ ន មេ សោ, មារិស, អមនុស្សោ លភេយ្យ គាមេសុ វា និគមេសុ វា សក្ការំ វា គរុការំ វា។ ន មេ សោ, មារិស, អមនុស្សោ លភេយ្យ អាឡកមន្ទាយ នាម រាជធានិយា វត្ថុំ វា វាសំ វា។ ន មេ សោ, មារិស, អមនុស្សោ លភេយ្យ យក្ខានំ សមិតិំ គន្តុំ។ អបិស្សុ នំ, មារិស, អមនុស្សា អនាវយ្ហម្បិ នំ ករេយ្យុំ អវិវយ្ហំ។ អបិស្សុ នំ, មារិស, អមនុស្សា អត្តាហិ បរិបុណ្ណាហិ បរិភាសាហិ បរិភាសេយ្យុំ។ អបិស្សុ នំ, មារិស, អមនុស្សា រិត្តំបិស្ស បត្តំ សីសេ និក្កុជ្ជេយ្យុំ។ អបិស្សុ នំ, មារិស, អមនុស្សា សត្តធាបិស្ស មុទ្ធំ ផាលេយ្យុំ។ សន្តិ ហិ, មារិស, អមនុស្សា ចណ្ឌា រុទ្ទា រភសា, តេ នេវ មហារាជានំ អាទិយន្តិ, ន មហារាជានំ បុរិសកានំ អាទិយន្តិ, ន មហារាជានំ បុរិសកានំ បុរិសកានំ អាទិយន្តិ។ តេ ខោ តេ, មារិស, អមនុស្សា មហារាជានំ អវរុទ្ធា នាម វុច្ចន្តិ។ សេយ្យថាបិ, មារិស, រញ្ញោ មាគធស្ស វិជិតេ មហាចោរា។ តេ នេវ រញ្ញោ មាគធស្ស អាទិយន្តិ, ន រញ្ញោ មាគធស្ស បុរិសកានំ អាទិយន្តិ, ន រញ្ញោ មាគធស្ស បុរិសកានំ បុរិសកានំ អាទិយន្តិ។ តេ ខោ តេ, មារិស, មហាចោរា រញ្ញោ មាគធស្ស អវរុទ្ធា នាម វុច្ចន្តិ។ ឯវមេវ ខោ, មារិស, សន្តិ អមនុស្សា ចណ្ឌា រុទ្ទា រភសា, តេ នេវ មហារាជានំ អាទិយន្តិ, ន មហារាជានំ បុរិសកានំ អាទិយន្តិ, ន មហារាជានំ បុរិសកានំ បុរិសកានំ អាទិយន្តិ។ តេ ខោ តេ, មារិស, អមនុស្សា មហារាជានំ អវរុទ្ធា នាម វុច្ចន្តិ។ យោ ហិ កោចិ, មារិស, អមនុស្សោ យក្ខោ វា យក្ខិនី វា…បេ… គន្ធព្ពោ វា គន្ធព្ពី វា…បេ… កុម្ភណ្ឌោ វា កុម្ភណ្ឌី វា…បេ… នាគោ វា នាគី វា…បេ… បទុដ្ឋចិត្តោ ភិក្ខុំ វា ភិក្ខុនិំ វា ឧបាសកំ វា ឧបាសិកំ វា គច្ឆន្តំ វា ឧបគច្ឆេយ្យ, ឋិតំ វា ឧបតិដ្ឋេយ្យ, និសិន្នំ វា ឧបនិសីទេយ្យ, និបន្នំ វា ឧបនិបជ្ជេយ្យ។ ឥមេសំ យក្ខានំ មហាយក្ខានំ សេនាបតីនំ មហាសេនាបតីនំ ឧជ្ឈាបេតព្ពំ វិក្កន្ទិតព្ពំ វិរវិតព្ពំ – ‘អយំ យក្ខោ គណ្ហាតិ, អយំ យក្ខោ អាវិសតិ, អយំ យក្ខោ ហេឋេតិ, អយំ យក្ខោ វិហេឋេតិ, អយំ យក្ខោ ហឹសតិ, អយំ យក្ខោ វិហឹសតិ, អយំ យក្ខោ ន មុញ្ចតី’តិ។

២៩៣. ‘កតមេសំ យក្ខានំ មហាយក្ខានំ សេនាបតីនំ មហាសេនាបតីនំ?

‘ឥន្ទោ សោមោ វរុណោ ច, ភារទ្វាជោ បជាបតិ;
ចន្ទនោ កាមសេដ្ឋោ ច, កិន្នុឃណ្ឌុ និឃណ្ឌុ ច។

‘បនាទោ ឱបមញ្ញោ ច, ទេវសូតោ ច មាតលិ;
ចិត្តសេនោ ច គន្ធព្ពោ, នឡោ រាជា ជនេសភោ។

‘សាតាគិរោ ហេវមតោ, បុណ្ណកោ ករតិយោ គុឡោ;
សិវកោ មុចលិន្ទោ ច, វេស្សាមិត្តោ យុគន្ធរោ។

‘គោបាលោ សុប្បរោធោ ច, ហិរិ នេត្តិ ច មន្ទិយោ;
បញ្ចាលចណ្ឌោ អាឡវកោ, បជ្ជុន្នោ សុមនោ សុមុខោ;
ទធិមុខោ មណិ មាណិវរោ ទីឃោ, អថោ សេរីសកោ សហ។

‘ឥមេសំ យក្ខានំ មហាយក្ខានំ សេនាបតីនំ មហាសេនាបតីនំ ឧជ្ឈាបេតព្ពំ វិក្កន្ទិតព្ពំ វិរវិតព្ពំ – “អយំ យក្ខោ គណ្ហាតិ, អយំ យក្ខោ អាវិសតិ, អយំ យក្ខោ ហេឋេតិ, អយំ យក្ខោ វិហេឋេតិ, អយំ យក្ខោ ហឹសតិ, អយំ យក្ខោ វិហឹសតិ, អយំ យក្ខោ ន មុញ្ចតី”តិ។ អយំ ខោ, មារិស, អាដានាដិយា រក្ខា ភិក្ខូនំ ភិក្ខុនីនំ ឧបាសកានំ ឧបាសិកានំ គុត្តិយា រក្ខាយ អវិហឹសាយ ផាសុវិហារាយ។ ហន្ទ ច ទានិ មយំ, មារិស, គច្ឆាម, ពហុកិច្ចា មយំ ពហុករណីយា’”តិ។ “‘យស្ស ទានិ តុម្ហេ មហារាជានោ កាលំ មញ្ញថា’”តិ។

២៩៤. “អថ ខោ, ភិក្ខវេ, ចត្តារោ មហារាជា ឧដ្ឋាយាសនា មំ អភិវាទេត្វា បទក្ខិណំ កត្វា តត្ថេវន្តរធាយិំសុ។ តេបិ ខោ, ភិក្ខវេ, យក្ខា ឧដ្ឋាយាសនា អប្បេកច្ចេ មំ អភិវាទេត្វា បទក្ខិណំ កត្វា តត្ថេវន្តរធាយិំសុ។ អប្បេកច្ចេ មយា សទ្ធិំ សម្មោទិំសុ, សម្មោទនីយំ កថំ សារណីយំ វីតិសារេត្វា តត្ថេវន្តរធាយិំសុ។ អប្បេកច្ចេ យេនាហំ តេនញ្ជលិំ បណាមេត្វា តត្ថេវន្តរធាយិំសុ។ អប្បេកច្ចេ នាមគោត្តំ សាវេត្វា តត្ថេវន្តរធាយិំសុ។ អប្បេកច្ចេ តុណ្ហីភូតា តត្ថេវន្តរធាយិំសុ។

២៩៥. “ឧគ្គណ្ហាថ , ភិក្ខវេ, អាដានាដិយំ រក្ខំ។ បរិយាបុណាថ, ភិក្ខវេ, អាដានាដិយំ រក្ខំ។ ធារេថ, ភិក្ខវេ, អាដានាដិយំ រក្ខំ។ អត្ថសំហិតា [អត្ថសំហិតាយំ (ស្យា.)], ភិក្ខវេ, អាដានាដិយា រក្ខា ភិក្ខូនំ ភិក្ខុនីនំ ឧបាសកានំ

ឧបាសិកានំ គុត្តិយា រក្ខាយ អវិហឹសាយ ផាសុវិហារាយា’’តិ។ ឥទមវោច ភគវា។ អត្តមនា តេ ភិក្ខូ ភគវតោ ភាសិតំ អភិនន្ទុន្តិ។

អាដានាដិយសុត្តំ និដ្ឋិតំ នវមំ។

១០. សង្គីតិសុត្តំ

២៩៦. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា មល្លេសុ ចារិកំ ចរមានោ មហតា ភិក្ខុសង្ឃេន សទ្ធិំ បញ្ចមត្តេហិ ភិក្ខុសតេហិ យេន បាវា នាម មល្លានំ នគរំ តទវសរិ។ តត្រ សុទំ ភគវា បាវាយំ វិហរតិ ចុន្ទស្ស កម្មារបុត្តស្ស អម្ពវនេ។

ឧព្ភតកនវសន្ធាគារំ

២៩៧. តេន ខោ បន សមយេន បាវេយ្យកានំ មល្លានំ ឧព្ភតកំ នាម នវំ សន្ធាគារំ [សន្ថាគារំ (សី. បី.), សណ្ឋាគារំ (ស្យា. កំ.)] អចិរការិតំ ហោតិ អនជ្ឈាវុដ្ឋំ [អនជ្ឈាវុត្ថំ (សី. ស្យា. បី. ក.)] សមណេន វា ព្រាហ្មណេន វា កេនចិ វា មនុស្សភូតេន។ អស្សោសុំ ខោ បាវេយ្យកា មល្លា – ‘‘ភគវា កិរ មល្លេសុ ចារិកំ ចរមានោ មហតា ភិក្ខុសង្ឃេន សទ្ធិំ បញ្ចមត្តេហិ ភិក្ខុសតេហិ បាវំ អនុប្បត្តោ បាវាយំ វិហរតិ ចុន្ទស្ស កម្មារបុត្តស្ស អម្ពវនេ’’តិ។ អថ ខោ បាវេយ្យកា មល្លា យេន ភគវា តេនុបសង្កមិំសុ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិំសុ។ ឯកមន្តំ និសិន្នា ខោ បាវេយ្យកា មល្លា ភគវន្តំ ឯតទវោចុំ – ‘‘ឥធ, ភន្តេ, បាវេយ្យកានំ មល្លានំ ឧព្ភតកំ នាម នវំ សន្ធាគារំ អចិរការិតំ ហោតិ អនជ្ឈាវុដ្ឋំ សមណេន វា ព្រាហ្មណេន វា កេនចិ វា មនុស្សភូតេន។ តញ្ច ខោ, ភន្តេ, ភគវា បឋមំ បរិភុញ្ជតុ, ភគវតា បឋមំ បរិភុត្តំ បច្ឆា បាវេយ្យកា មល្លា បរិភុញ្ជិស្សន្តិ។ តទស្ស បាវេយ្យកានំ មល្លានំ ទីឃរត្តំ ហិតាយ សុខាយា’’តិ។ អធិវាសេសិ ខោ ភគវា តុណ្ហីភាវេន។

២៩៨. អថ ខោ បាវេយ្យកា មល្លា ភគវតោ អធិវាសនំ វិទិត្វា ឧដ្ឋាយាសនា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា បទក្ខិណំ កត្វា យេន សន្ធាគារំ តេនុបសង្កមិំសុ; ឧបសង្កមិត្វា សព្ពសន្ថរិំ [សព្ពសន្ថរិំ សន្ថតំ (ក.)] សន្ធាគារំ សន្ថរិត្វា ភគវតោ អាសនានិ បញ្ញាបេត្វា ឧទកមណិកំ បតិដ្ឋបេត្វា តេលបទីបំ អារោបេត្វា យេន ភគវា តេនុបសង្កមិំសុ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ អដ្ឋំសុ។ ឯកមន្តំ ឋិតា ខោ តេ បាវេយ្យកា មល្លា ភគវន្តំ ឯតទវោចុំ – ‘‘សព្ពសន្ថរិសន្ថតំ [សព្ពសន្ថរិំ សន្ថតំ (សី. បី. ក.)], ភន្តេ, សន្ធាគារំ, ភគវតោ អាសនានិ បញ្ញត្តានិ, ឧទកមណិកោ បតិដ្ឋាបិតោ, តេលបទីបោ អារោបិតោ។ យស្សទានិ, ភន្តេ, ភគវា កាលំ មញ្ញតី’’តិ។

២៩៩. អថ ខោ ភគវា និវាសេត្វា បត្តចីវរមាទាយ សទ្ធិំ ភិក្ខុសង្ឃេន យេន សន្ធាគារំ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា បាទេ បក្ខាលេត្វា សន្ធាគារំ បវិសិត្វា មជ្ឈិមំ ថម្ភំ និស្សាយ បុរត្ថាភិមុខោ និសីទិ។ ភិក្ខុសង្ឃោបិ ខោ បាទេ បក្ខាលេត្វា សន្ធាគារំ បវិសិត្វា បច្ឆិមំ ភិត្តិំ និស្សាយ បុរត្ថាភិមុខោ និសីទិ ភគវន្តំយេវ បុរក្ខត្វា។ បាវេយ្យកាបិ ខោ មល្លា បាទេ បក្ខាលេត្វា សន្ធាគារំ បវិសិត្វា បុរត្ថិមំ ភិត្តិំ និស្សាយ បច្ឆិមាភិមុខា និសីទិំសុ ភគវន្តំយេវ បុរក្ខត្វា។ អថ ខោ ភគវា បាវេយ្យកេ មល្លេ ពហុទេវ រត្តិំ ធម្មិយា កថាយ សន្ទស្សេត្វា សមាទបេត្វា សមុត្តេជេត្វា សម្បហំសេត្វា ឧយ្យោជេសិ – ‘‘អភិក្កន្តា ខោ, វាសេដ្ឋា, រត្តិ។ យស្សទានិ តុម្ហេ កាលំ មញ្ញថា’’តិ។ ‘‘ឯវំ, ភន្តេ’’តិ ខោ បាវេយ្យកា មល្លា ភគវតោ បដិស្សុត្វា ឧដ្ឋាយាសនា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា បទក្ខិណំ កត្វា បក្កមិំសុ។

៣០០. អថ ខោ ភគវា អចិរបក្កន្តេសុ បាវេយ្យកេសុ មល្លេសុ តុណ្ហីភូតំ តុណ្ហីភូតំ ភិក្ខុសង្ឃំ អនុវិលោកេត្វា អាយស្មន្តំ សារិបុត្តំ អាមន្តេសិ – ‘‘វិគតថិនមិទ្ធោ [វិគតថីនមិទ្ធោ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] ខោ, សារិបុត្ត, ភិក្ខុសង្ឃោ។ បដិភាតុ តំ, សារិបុត្ត, ភិក្ខូនំ ធម្មីកថា។ បិដ្ឋិ មេ អាគិលាយតិ។ តមហំ អាយមិស្សាមី’’តិ [អាយមេយ្យាមីតិ (ស្យា. កំ.)]។ ‘‘ឯវំ, ភន្តេ’’តិ ខោ អាយស្មា សារិបុត្តោ ភគវតោ បច្ចស្សោសិ។ អថ ខោ ភគវា ចតុគ្គុណំ សង្ឃាដិំ បញ្ញាបេត្វា ទក្ខិណេន បស្សេន សីហសេយ្យំ កប្បេសិ បាទេ បាទំ អច្ចាធាយ, សតោ សម្បជានោ ឧដ្ឋានសញ្ញំ មនសិ ករិត្វា។

ភិន្ននិគណ្ឋវត្ថុ

៣០១. តេន ខោ បន សមយេន និគណ្ឋោ នាដបុត្តោ បាវាយំ អធុនាកាលង្កតោ ហោតិ។ តស្ស កាលង្កិរិយាយ ភិន្នា និគណ្ឋា ទ្វេធិកជាតា [ទ្វេឡ្ហកជាតា (ស្យា. កំ.)] ភណ្ឌនជាតា កលហជាតា វិវាទាបន្នា អញ្ញមញ្ញំ មុខសត្តីហិ វិតុទន្តា វិហរន្តិ [វិចរន្តិ (ស្យា. កំ.)] – ‘‘ន ត្វំ ឥមំ ធម្មវិនយំ អាជានាសិ, អហំ ឥមំ ធម្មវិនយំ អាជានាមិ, កិំ ត្វំ ឥមំ ធម្មវិនយំ អាជានិស្សសិ! មិច្ឆាបដិបន្នោ ត្វមសិ, អហមស្មិ សម្មាបដិបន្នោ។ សហិតំ មេ, អសហិតំ តេ។ បុរេវចនីយំ បច្ឆា អវច, បច្ឆាវចនីយំ បុរេ អវច។ អធិចិណ្ណំ តេ វិបរាវត្តំ, អារោបិតោ តេ វាទោ, និគ្គហិតោ ត្វមសិ, ចរ វាទប្បមោក្ខាយ, និព្ពេឋេហិ វា សចេ បហោសី’’តិ។ វធោយេវ ខោ មញ្ញេ

និគណ្ឋេសុ នាដបុត្តិយេសុ វត្តតិ។ យេបិ [យេបិ តេ (សី. បី.)] និគណ្ឋស្ស នាដបុត្តស្ស សាវកា គិហី ឱទាតវសនា , តេបិ និគណ្ឋេសុ នាដបុត្តិយេសុ និព្ពិន្នរូបា វិរត្តរូបា បដិវានរូបា, យថា តំ ទុរក្ខាតេ ធម្មវិនយេ ទុប្បវេទិតេ អនិយ្យានិកេ អនុបសមសំវត្តនិកេ អសម្មាសម្ពុទ្ធប្បវេទិតេ ភិន្នថូបេ អប្បដិសរណេ។

៣០២. អថ ខោ អាយស្មា សារិបុត្តោ ភិក្ខូ អាមន្តេសិ – “និគណ្ឋោ, អាវុសោ, នាដបុត្តោ បាវាយំ អធុនា កាលង្កតោ, តស្ស កាលង្កិរិយាយ ភិន្នា និគណ្ឋា ទ្វេធិកជាតា…បេ.… ភិន្នថូបេ អប្បដិសរណេ”។ “ឯវញ្ហេតំ, អាវុសោ, ហោតិ ទុរក្ខាតេ ធម្មវិនយេ ទុប្បវេទិតេ អនិយ្យានិកេ អនុបសមសំវត្តនិកេ អសម្មាសម្ពុទ្ធប្បវេទិតេ។ អយំ ខោ បនាវុសោ អម្ហាកំ [អស្មាកំ (បី.)] ភគវតា [ភគវតោ (ក. សី.)] ធម្មោ ស្វាក្ខាតោ សុប្បវេទិតោ និយ្យានិកោ ឧបសមសំវត្តនិកោ សម្មាសម្ពុទ្ធប្បវេទិតោ។ តត្ថ សព្ពេហេវ សង្គាយិតព្ពំ, ន វិវទិតព្ពំ, យថយិទំ ព្រហ្មចរិយំ អទ្ធនិយំ អស្ស ចិរដ្ឋិតិកំ, តទស្ស ពហុជនហិតាយ ពហុជនសុខាយ លោកានុកម្បាយ អត្ថាយ ហិតាយ សុខាយ ទេវមនុស្សានំ។

“កតមោ ចាវុសោ, អម្ហាកំ ភគវតា [ភគវតោ (ក. សី.)] ធម្មោ ស្វាក្ខាតោ សុប្បវេទិតោ និយ្យានិកោ ឧបសមសំវត្តនិកោ សម្មាសម្ពុទ្ធប្បវេទិតោ; យត្ថ សព្ពេហេវ សង្គាយិតព្ពំ, ន វិវទិតព្ពំ, យថយិទំ ព្រហ្មចរិយំ អទ្ធនិយំ អស្ស ចិរដ្ឋិតិកំ, តទស្ស ពហុជនហិតាយ ពហុជនសុខាយ លោកានុកម្បាយ អត្ថាយ ហិតាយ សុខាយ ទេវមនុស្សានំ?

ឯកកំ

៣០៣. “អត្ថិ ខោ, អាវុសោ, តេន ភគវតា ជានតា បស្សតា អរហតា សម្មាសម្ពុទ្ធេន ឯកោ ធម្មោ សម្មទក្ខាតោ។ តត្ថ សព្ពេហេវ សង្គាយិតព្ពំ, ន វិវទិតព្ពំ, យថយិទំ ព្រហ្មចរិយំ អទ្ធនិយំ អស្ស ចិរដ្ឋិតិកំ , តទស្ស ពហុជនហិតាយ ពហុជនសុខាយ លោកានុកម្បាយ អត្ថាយ ហិតាយ សុខាយ ទេវមនុស្សានំ។ កតមោ ឯកោ ធម្មោ? សព្ពេ សត្តា អាហារដ្ឋិតិកា។ សព្ពេ សត្តា សង្ខារដ្ឋិតិកា។ អយំ ខោ, អាវុសោ, តេន ភគវតា ជានតា បស្សតា អរហតា សម្មាសម្ពុទ្ធេន ឯកោ ធម្មោ សម្មទក្ខាតោ។ តត្ថ សព្ពេហេវ សង្គាយិតព្ពំ, ន វិវទិតព្ពំ , យថយិទំ ព្រហ្មចរិយំ អទ្ធនិយំ អស្ស ចិរដ្ឋិតិកំ, តទស្ស ពហុជនហិតាយ ពហុជនសុខាយ លោកានុកម្បាយ អត្ថាយ ហិតាយ សុខាយ ទេវមនុស្សានំ។

ទុកំ

៣០៤. “អត្ថិ ខោ, អាវុសោ, តេន ភគវតា ជានតា បស្សតា អរហតា សម្មាសម្ពុទ្ធេន ទ្វេ ធម្មា សម្មទក្ខាតា។ តត្ថ សព្ពេហេវ សង្គាយិតព្ពំ, ន វិវទិតព្ពំ, យថយិទំ ព្រហ្មចរិយំ អទ្ធនិយំ អស្ស ចិរដ្ឋិតិកំ, តទស្ស ពហុជនហិតាយ ពហុជនសុខាយ លោកានុកម្បាយ អត្ថាយ ហិតាយ សុខាយ ទេវមនុស្សានំ។ កតមេ ទ្វេ [ទ្វេ ធម្មោ (ស្យា. កំ.) ឯវមុបរិបិ]?

“នាមញ្ច រូបញ្ច។

“អវិជ្ជា ច ភវតណ្ហា ច។

“ភវទិដ្ឋិ ច វិភវទិដ្ឋិ ច។

“អហិរិកញ្ច [អហិរីកញ្ច (កត្ថចិ)] អនោត្តប្បញ្ច។

“ហិរី ច ឱត្តប្បញ្ច។

“ទោវចស្សតា ច បាបមិត្តតា ច។

“សោវចស្សតា ច កល្យាណមិត្តតា ច។

“អាបត្តិកុសលតា ច អាបត្តិវុដ្ឋានកុសលតា ច។

“សមាបត្តិកុសលតា ច សមាបត្តិវុដ្ឋានកុសលតា ច។

“ធាតុកុសលតា ច មនសិការកុសលតា ច។

“អាយតនកុសលតា ច បដិច្ចសមុប្បាទកុសលតា ច។

“ឋានកុសលតា ច អដ្ឋានកុសលតា ច។

“អជ្ជវញ្ច លជ្ជវញ្ច។

“ខន្តិ ច សោរច្ចញ្ច។

“សាខល្យញ្ច បដិសន្ថារោ ច។

“អវិហឹសា ច សោចេយ្យញ្ច។

“មុដ្ឋស្សច្ចញ្ច អសម្បជញ្ញញ្ច។

“សតិ ច សម្បជញ្ញញ្ច ។

“ឥន្ទ្រិយេសុ អគុត្តទ្វារតា ច ភោជនេ អមត្តញ្ញុតា ច។

“ឥន្ទ្រិយេសុ គុត្តទ្វារតា ច ភោជនេ មត្តញ្ញុតា ច។

“បដិសង្ខានពលញ្ច [បដិសន្ខានពលញ្ច (ស្យា.)] ភាវនាពលញ្ច។

“សតិពលញ្ច សមាធិពលញ្ច។

“សមថោ ច វិបស្សនា ច។

“សមថនិមិត្តញ្ច បគ្គហនិមិត្តញ្ច។

“បគ្គហោ ច អវិក្ខេបោ ច។

“សីលវិបត្តិ ច ទិដ្ឋិវិបត្តិ ច។

“សីលសម្បទា ច ទិដ្ឋិសម្បទា ច។

“សីលវិសុទ្ធិ ច ទិដ្ឋិវិសុទ្ធិ ច។

“ទិដ្ឋិវិសុទ្ធិ ខោ បន យថា ទិដ្ឋិស្ស ច បធានំ។

“សំវេគោ ច សំវេជនីយេសុ ឋានេសុ សំវិគ្គស្ស ច យោនិសោ បធានំ។

“អសន្តុដ្ឋិតា ច កុសលេសុ ធម្មេសុ អប្បដិវានិតា ច បធានស្មឹ។

“វិជ្ជា ច វិមុត្តិ ច។

“ខយេញាណំ អនុប្បាទេញាណំ។

“ឥមេ ខោ, អាវុសោ, តេន ភគវតា ជានតា បស្សតា អរហតា សម្មាសម្ពុទ្ធេន ទ្វេ ធម្មា សម្មទក្ខាតា។ តត្ថ សព្ពេហេវ សង្គាយិតព្ពំ, ន វិវទិតព្ពំ, យថយិទំ ព្រហ្មចរិយំ អទ្ធនិយំ អស្ស ចិរដ្ឋិតិកំ, តទស្ស ពហុជនហិតាយ ពហុជនសុខាយ លោកានុកម្បាយ អត្ថាយ ហិតាយ សុខាយ ទេវមនុស្សានំ។

៣០៥. “អត្ថិ ខោ, អាវុសោ, តេន ភគវតា ជានតា បស្សតា អរហតា សម្មាសម្ពុទ្ធេន តយោ ធម្មា សម្មទក្ខាតា។ តត្ថ សព្ពេហេវ សង្គាយិតព្ពំ…បេ…. អត្ថាយ ហិតាយ សុខាយ ទេវមនុស្សានំ។ កតមេ តយោ?

“តីណិ អកុសលមូលានិ – លោភោ អកុសលមូលំ, ទោសោ អកុសលមូលំ, មោហោ អកុសលមូលំ។

“តីណិ កុសលមូលានិ – អលោភោ កុសលមូលំ, អទោសោ កុសលមូលំ, អមោហោ កុសលមូលំ។

“តីណិ ទុច្ចរិតានិ – កាយទុច្ចរិតំ, វចីទុច្ចរិតំ, មនោទុច្ចរិតំ។

“តីណិ សុចរិតានិ – កាយសុចរិតំ, វចីសុចរិតំ , មនោសុចរិតំ។

“តយោ អកុសលវិតក្កា – កាមវិតក្កោ, ព្យាបាទវិតក្កោ, វិហឹសាវិតក្កោ។

“តយោ កុសលវិតក្កា – នេក្ខម្មវិតក្កោ, អព្យាបាទវិតក្កោ, អវិហឹសាវិតក្កោ។

“តយោ អកុសលសង្កប្បា – កាមសង្កប្បោ, ព្យាបាទសង្កប្បោ, វិហឹសាសង្កប្បោ។

“តយោ កុសលសង្កប្បា – នេក្ខម្មសង្កប្បោ, អព្យាបាទសង្កប្បោ, អវិហឹសាសង្កប្បោ។

“តិស្សោ អកុសលសញ្ញា – កាមសញ្ញា, ព្យាបាទសញ្ញា, វិហឹសាសញ្ញា។

“តិស្សោ កុសលសញ្ញា – នេក្ខម្មសញ្ញា, អព្យាបាទសញ្ញា, អវិហឹសាសញ្ញា។

“តិស្សោ អកុសលធាតុយោ – កាមធាតុ, ព្យាបាទធាតុ, វិហឹសាធាតុ។

“តិស្សោ កុសលធាតុយោ – នេក្ខម្មធាតុ, អព្យាបាទធាតុ, អវិហឹសាធាតុ។

“អបរាបិ តិស្សោ ធាតុយោ – កាមធាតុ, រូបធាតុ, អរូបធាតុ។

“អបរាបិ តិស្សោ ធាតុយោ – រូបធាតុ, អរូបធាតុ, និរោធធាតុ។

“អបរាបិ តិស្សោ ធាតុយោ – ហីនធាតុ, មជ្ឈិមធាតុ, បណីតធាតុ។

“តិស្សោ តណ្ហា – កាមតណ្ហា, ភវតណ្ហា, វិភវតណ្ហា។

“អបរាបិ តិស្សោ តណ្ហា – កាមតណ្ហា, រូបតណ្ហា, អរូបតណ្ហា។

“អបរាបិ តិស្សោ តណ្ហា – រូបតណ្ហា, អរូបតណ្ហា, និរោធតណ្ហា។

“តីណិ សំយោជនានិ – សក្កាយទិដ្ឋិ, វិចិកិច្ឆា, សីលព្ពតបរាមាសោ។

“តយោ អាសវា – កាមាសវោ, ភវាសវោ, អវិជ្ជាសវោ។

“តយោ ភវា – កាមភវោ, រូបភវោ, អរូបភវោ។

“តិស្សោ ឯសនា – កាមេសនា, ភវេសនា, ព្រហ្មចរិយេសនា។

“តិស្សោ វិធា – សេយ្យោហមស្មីតិ វិធា, សទិសោហមស្មីតិ វិធា, ហីនោហមស្មីតិ វិធា។

“តយោ អទ្ធា – អតីតោ អទ្ធា, អនាគតោ អទ្ធា, បច្ចុប្បន្នោ អទ្ធា។

“តយោ អន្តា – សក្កាយោ អន្តោ, សក្កាយសមុទយោ អន្តោ, សក្កាយនិរោធោ អន្តោ។

“តិស្សោ វេទនា – សុខា វេទនា, ទុក្ខា វេទនា, អទុក្ខមសុខា វេទនា។

“តិស្សោ ទុក្ខតា – ទុក្ខទុក្ខតា, សង្ខារទុក្ខតា, វិបរិណាមទុក្ខតា។

“តយោ រាសី – មិច្ឆត្តនិយតោ រាសិ, សម្មត្តនិយតោ រាសិ, អនិយតោ រាសិ។

“តយោ តមា [តិស្សោ កង្ខា (ពហូសុ) អដ្ឋកថា ឱលោកេតព្ពា] – អតីតំ វា អទ្ធានំ អារព្ភ កង្ខតិ វិចិកិច្ឆតិ នាធិមុច្ចតិ ន សម្បសីទតិ, អនាគតំ វា អទ្ធានំ អារព្ភ កង្ខតិ វិចិកិច្ឆតិ នាធិមុច្ចតិ ន សម្បសីទតិ, ឯតរហិ វា បច្ចុប្បន្នំ អទ្ធានំ អារព្ភ កង្ខតិ វិចិកិច្ឆតិ នាធិមុច្ចតិ ន សម្បសីទតិ។

“តីណិ តថាគតស្ស អរក្ខេយ្យានិ – បរិសុទ្ធកាយសមាចារោ អាវុសោ តថាគតោ, នត្ថិ តថាគតស្ស កាយទុច្ចរិតំ, យំ តថាគតោ រក្ខេយ្យ – ‘មា មេ ឥទំ បរោ អញ្ញាសី’តិ។ បរិសុទ្ធវចីសមាចារោ អាវុសោ, តថាគតោ, នត្ថិ តថាគតស្ស វចីទុច្ចរិតំ, យំ តថាគតោ រក្ខេយ្យ – ‘មា មេ ឥទំ បរោ អញ្ញាសី’តិ។ បរិសុទ្ធមនោសមាចារោ, អាវុសោ, តថាគតោ, នត្ថិ តថាគតស្ស មនោទុច្ចរិតំ យំ តថាគតោ រក្ខេយ្យ – ‘មា មេ ឥទំ បរោ អញ្ញាសី’តិ។

“តយោ កិញ្ចនា – រាគោ កិញ្ចនំ, ទោសោ កិញ្ចនំ, មោហោ កិញ្ចនំ។

“តយោ អគ្គី – រាគគ្គិ, ទោសគ្គិ, មោហគ្គិ។

“អបរេបិ តយោ អគ្គី – អាហុនេយ្យគ្គិ, គហបតគ្គិ, ទក្ខិណេយ្យគ្គិ។

“តិវិធេន រូបសង្គហោ – សនិទស្សនសប្បដិឃំ រូបំ [សនិទស្សនសប្បដិឃរូបំ (ស្យា. កំ.) ឯវមិតរទ្វយេបិ], អនិទស្សនសប្បដិឃំ រូបំ, អនិទស្សនអប្បដិឃំ រូបំ។

“តយោ សង្ខារា – បុញ្ញាភិសង្ខារោ, អបុញ្ញាភិសង្ខារោ , អានេញ្ជាភិសង្ខារោ។

“តយោ បុគ្គលា – សេក្ខោ បុគ្គលោ, អសេក្ខោ បុគ្គលោ, នេវសេក្ខោនាសេក្ខោ បុគ្គលោ។

“តយោ ថេរា – ជាតិថេរោ, ធម្មថេរោ, សម្មុតិថេរោ [សម្មតិថេរោ (ស្យា. កំ.)]។

“តីណិ បុញ្ញកិរិយវត្ថូនិ – ទានមយំ បុញ្ញកិរិយវត្ថុ, សីលមយំ បុញ្ញកិរិយវត្ថុ, ភាវនាមយំ បុញ្ញកិរិយវត្ថុ។

“តីណិ ចោទនាវត្ថូនិ – ទិដ្ឋេន, សុតេន, បរិសង្កាយ។

“តិស្សោ កាមូបបត្តិយោ [កាមុប្បត្តិយោ (សី.), កាមុបបត្តិយោ (ស្យា. បី. ក.)] – សន្តាវុសោ សត្តា បច្ចុបដ្ឋិតកាមា, តេ បច្ចុបដ្ឋិតេសុ កាមេសុ វសំ វត្តេន្តិ, សេយ្យថាបិ មនុស្សា ឯកច្ចេ ច ទេវា ឯកច្ចេ ច វិនិបាតិកា។ អយំ បឋមា កាមូបបត្តិ។ សន្តាវុសោ, សត្តា និម្មិតកាមា, តេ និម្មិនិត្វា និម្មិនិត្វា កាមេសុ វសំ វត្តេន្តិ, សេយ្យថាបិ ទេវា និម្មានរតី។ អយំ ទុតិយា កាមូបបត្តិ។ សន្តាវុសោ សត្តា បរនិម្មិតកាមា, តេ បរនិម្មិតេសុ កាមេសុ វសំ វត្តេន្តិ, សេយ្យថាបិ ទេវា បរនិម្មិតវសវត្តី។ អយំ តតិយា កាមូបបត្តិ។

“តិស្សោ សុខូបបត្តិយោ [សុខុបបត្តិយោ (ស្យា. បី. ក.)] – សន្តាវុសោ សត្តា [សត្តា សុខំ (ស្យា. កំ.)] ឧប្បាទេត្វា ឧប្បាទេត្វា សុខំ វិហរន្តិ, សេយ្យថាបិ ទេវា ព្រហ្មកាយិកា។ អយំ បឋមា សុខូបបត្តិ។ សន្តាវុសោ, សត្តា សុខេន អភិសន្នា បរិសន្នា បរិបូរា បរិប្ផុដា។ តេ កទាចិ ករហចិ ឧទានំ ឧទានេន្តិ – ‘អហោ សុខំ, អហោ សុខ’ន្តិ , សេយ្យថាបិ ទេវា អាភស្សរា។ អយំ ទុតិយា សុខូបបត្តិ។ សន្តាវុសោ, សត្តា សុខេន អភិសន្នា បរិសន្នា បរិបូរា បរិប្ផុដា។ តេ សន្តំយេវ តុសិតា [សន្តុសិតា (ស្យា. កំ.)] សុខំ [ចិត្តសុខំ (ស្យា. ក.)] បដិសំវេទេន្តិ, សេយ្យថាបិ ទេវា សុភកិណ្ហា។ អយំ តតិយា សុខូបបត្តិ ។

“តិស្សោ បញ្ញា – សេក្ខា បញ្ញា, អសេក្ខា បញ្ញា, នេវសេក្ខានាសេក្ខា បញ្ញា។

“អបរាបិ តិស្សោ បញ្ញា – ចិន្តាមយា បញ្ញា, សុតមយា បញ្ញា, ភាវនាមយា បញ្ញា។

“តីណាវុធានិ – សុតាវុធំ, បវិវេកាវុធំ, បញ្ញាវុធំ។

“តីណិន្ទ្រិយានិ – អនញ្ញាតញ្ញស្សាមីតិន្ទ្រិយំ, អញ្ញិន្ទ្រិយំ, អញ្ញាតាវិន្ទ្រិយំ។

“តីណិ ចក្ខូនិ – មំសចក្ខុ, ទិព្ពចក្ខុ, បញ្ញាចក្ខុ។

“តិស្សោ សិក្ខា – អធិសីលសិក្ខា, អធិចិត្តសិក្ខា, អធិបញ្ញាសិក្ខា។

“តិស្សោ ភាវនា – កាយភាវនា, ចិត្តភាវនា, បញ្ញាភាវនា។

“តីណិ អនុត្តរិយានិ – ទស្សនានុត្តរិយំ, បដិបទានុត្តរិយំ, វិមុត្តានុត្តរិយំ។

“តយោ សមាធី – សវិតក្កសវិចារោ សមាធិ, អវិតក្កវិចារមត្តោ សមាធិ, អវិតក្កអវិចារោ សមាធិ។

“អបរេបិ តយោ សមាធី – សុញ្ញតោ សមាធិ, អនិមិត្តោ សមាធិ, អប្បណិហិតោ សមាធិ។

“តីណិ សោចេយ្យានិ – កាយសោចេយ្យំ, វចីសោចេយ្យំ, មនោសោចេយ្យំ។

“តីណិ មោនេយ្យានិ – កាយមោនេយ្យំ, វចីមោនេយ្យំ, មនោមោនេយ្យំ។

“តីណិ កោសល្លានិ – អាយកោសល្លំ, អបាយកោសល្លំ, ឧបាយកោសល្លំ។

“តយោ មទា – អារោគ្យមទោ, យោព្ពនមទោ, ជីវិតមទោ។

“តីណិ អាធិបតេយ្យានិ – អត្តាធិបតេយ្យំ, លោកាធិបតេយ្យំ, ធម្មាធិបតេយ្យំ។

“តីណិ កថាវត្ថូនិ – អតីតំ វា អទ្ធានំ អារព្ភ កថំ កថេយ្យ – ‘ឯវំ អហោសិ អតីតមទ្ធាន’ន្តិ; អនាគតំ វា អទ្ធានំ អារព្ភ កថំ កថេយ្យ – ‘ឯវំ ភវិស្សតិ អនាគតមទ្ធាន’ន្តិ; ឯតរហិ វា បច្ចុប្បន្នំ អទ្ធានំ អារព្ភ កថំ កថេយ្យ – ‘ឯវំ ហោតិ ឯតរហិ បច្ចុប្បន្នំ អទ្ធាន’ន្តិ។

“តិស្សោ វិជ្ជា – បុព្ពេនិវាសានុស្សតិញាណំ វិជ្ជា, សត្តានំ ចុតូបបាតេញាណំ វិជ្ជា, អាសវានំ ខយេញាណំ វិជ្ជា។

“តយោ វិហារា – ទិព្ពោ វិហារោ, ព្រហ្មា វិហារោ, អរិយោ វិហារោ។

“តីណិ បាដិហារិយានិ – ឥទ្ធិបាដិហារិយំ, អាទេសនាបាដិហារិយំ, អនុសាសនីបាដិហារិយំ។

“ឥមេ ខោ, អាវុសោ, តេន ភគវតា ជានតា បស្សតា អរហតា សម្មាសម្ពុទ្ធេន តយោ ធម្មា សម្មទក្ខាតា។ តត្ថ សព្ពេហេវ សង្គាយិតព្ពំ…បេ.… អត្ថាយ ហិតាយ សុខាយ ទេវមនុស្សានំ។

ចតុក្កំ

៣០៦. “អត្ថិ ខោ, អាវុសោ, តេន ភគវតា ជានតា បស្សតា អរហតា សម្មាសម្ពុទ្ធេន ចត្តារោ ធម្មា សម្មទក្ខាតា។ តត្ថ សព្ពេហេវ សង្គាយិតព្ពំ, ន វិវទិតព្ពំ…បេ.… អត្ថាយ ហិតាយ សុខាយ ទេវមនុស្សានំ។ កតមេ ចត្តារោ?

“ចត្តារោ **សតិបដ្ឋានា។** ឥធាវុសោ, ភិក្ខុ កាយេ កាយានុបស្សី វិហរតិ អាតាបី សម្បជានោ សតិមា, វិនេយ្យ លោកេ អភិជ្ឈាទោមនស្សំ។ វេទនាសុ វេទនានុបស្សី…បេ.… ចិត្តេ ចិត្តានុបស្សី…បេ.… ធម្មេសុ ធម្មានុបស្សី វិហរតិ អាតាបី សម្បជានោ សតិមា វិនេយ្យ លោកេ អភិជ្ឈាទោមនស្សំ។

“ចត្តារោ **សម្មប្បធានា។** ឥធាវុសោ, ភិក្ខុ អនុប្បន្នានំ បាបកានំ អកុសលានំ ធម្មានំ អនុប្បាទាយ ឆន្ទំ ជនេតិ វាយមតិ វីរិយំ អារភតិ ចិត្តំ បគ្គណ្ហាតិ បទហតិ។ ឧប្បន្នានំ បាបកានំ អកុសលានំ ធម្មានំ បហានាយ ឆន្ទំ ជនេតិ វាយមតិ វីរិយំ អារភតិ ចិត្តំ បគ្គណ្ហាតិ បទហតិ។ អនុប្បន្នានំ កុសលានំ ធម្មានំ ឧប្បាទាយ ឆន្ទំ ជនេតិ វាយមតិ វីរិយំ អារភតិ ចិត្តំ បគ្គណ្ហាតិ បទហតិ។ ឧប្បន្នានំ កុសលានំ ធម្មានំ ឋិតិយា អសម្មោសាយ ភិយ្យោភាវាយ វេបុល្លាយ ភាវនាយ បារិបូរិយា ឆន្ទំ ជនេតិ វាយមតិ វីរិយំ អារភតិ ចិត្តំ បគ្គណ្ហាតិ បទហតិ។

“ចត្តារោ **ឥទ្ធិបាទា។** ឥធាវុសោ, ភិក្ខុ ឆន្ទសមាធិបធានសង្ខារសមន្នាគតំ ឥទ្ធិបាទំ ភាវេតិ។ ចិត្តសមាធិបធានសង្ខារសមន្នាគតំ ឥទ្ធិបាទំ ភាវេតិ។ វីរិយសមាធិបធានសង្ខារសមន្នាគតំ ឥទ្ធិបាទំ ភាវេតិ។ វីមំសាសមាធិបធានសង្ខារសមន្នាគតំ ឥទ្ធិបាទំ ភាវេតិ។

“ចត្តារិ **ឈានានិ។** ឥធាវុសោ, ភិក្ខុ វិវិច្ចេវ កាមេហិ វិវិច្ច អកុសលេហិ ធម្មេហិ សវិតក្កំ សវិចារំ វិវេកជំ បីតិសុខំ បឋមំ ឈានំ [បឋមជ្ឈានំ (ស្យា. កំ.)] ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។ វិតក្កវិចារានំ វូបសមា អជ្ឈត្តំ សម្បសាទនំ ចេតសោ ឯកោទិភាវំ អវិតក្កំ អវិចារំ សមាធិជំ បីតិសុខំ ទុតិយំ ឈានំ [ទុតិយជ្ឈានំ (ស្យា. កំ.)] ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។ បីតិយា ច វិរាគា ឧបេក្ខកោ ច វិហរតិ សតោ ច សម្បជានោ, សុខញ្ច កាយេន បដិសំវេទេតិ, យំ តំ អរិយា អាចិក្ខន្តិ – ‘ឧបេក្ខកោ សតិមា សុខវិហារី’តិ តតិយំ ឈានំ [តតិយជ្ឈានំ (ស្យា. កំ.)] ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។ សុខស្ស ច បហានា ទុក្ខស្ស ច បហានា, បុព្វេវ សោមនស្សទោមនស្សានំ អត្ថង្គមា, អទុក្ខមសុខំ ឧបេក្ខាសតិបារិសុទ្ធិំ ចតុត្ថំ ឈានំ [ចតុត្ថជ្ឈានំ (ស្យា. កំ.)] ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។

៣០៧. “ចតស្សោ **សមាធិភាវនា។** អត្ថាវុសោ, សមាធិភាវនា ភាវិតា ពហុលីកតា ទិដ្ឋធម្មសុខវិហារាយ សំវត្តតិ។ អត្ថាវុសោ, សមាធិភាវនា ភាវិតា ពហុលីកតា ញាណទស្សនបដិលាភាយ សំវត្តតិ។ អត្ថាវុសោ សមាធិភាវនា ភាវិតា ពហុលីកតា សតិសម្បជញ្ញាយ សំវត្តតិ។ អត្ថាវុសោ សមាធិភាវនា ភាវិតា ពហុលីកតា អាសវានំ ខយាយ សំវត្តតិ។

“កតមា ចាវុសោ, សមាធិភាវនា ភាវិតា ពហុលីកតា ទិដ្ឋធម្មសុខវិហារាយ សំវត្តតិ? ឥធាវុសោ, ភិក្ខុ វិវិច្ចេវ កាមេហិ វិវិច្ច អកុសលេហិ ធម្មេហិ សវិតក្កំ...បេ... ចតុត្ថំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។ អយំ, អាវុសោ , សមាធិភាវនា ភាវិតា ពហុលីកតា ទិដ្ឋធម្មសុខវិហារាយ សំវត្តតិ។

“កតមា ចាវុសោ, សមាធិភាវនា ភាវិតា ពហុលីកតា ញាណទស្សនបដិលាភាយ សំវត្តតិ? ឥធាវុសោ, ភិក្ខុ អាលោកសញ្ញំ មនសិ ករោតិ, ទិវាសញ្ញំ អធិដ្ឋាតិ យថា ទិវា តថា រត្តិំ, យថា រត្តិំ តថា ទិវា។ ឥតិ វិវដេន ចេតសា អបរិយោនទ្ធេន សប្បភាសំ ចិត្តំ ភាវេតិ។ អយំ, អាវុសោ សមាធិភាវនា ភាវិតា ពហុលីកតា ញាណទស្សនបដិលាភាយ សំវត្តតិ។

“កតមា ចាវុសោ, សមាធិភាវនា ភាវិតា ពហុលីកតា សតិសម្បជញ្ញាយ សំវត្តតិ? ឥធាវុសោ, ភិក្ខុនោ វិទិតា វេទនា ឧប្បជ្ជន្តិ, វិទិតា ឧបដ្ឋហន្តិ, វិទិតា អព្ភត្ថំ គច្ឆន្តិ។ វិទិតា សញ្ញា ឧប្បជ្ជន្តិ, វិទិតា ឧបដ្ឋហន្តិ, វិទិតា អព្ភត្ថំ គច្ឆន្តិ។ វិទិតា វិតក្កា ឧប្បជ្ជន្តិ, វិទិតា ឧបដ្ឋហន្តិ, វិទិតា អព្ភត្ថំ គច្ឆន្តិ។ អយំ, អាវុសោ, សមាធិភាវនា ភាវិតា ពហុលីកតា សតិសម្បជញ្ញាយ សំវត្តតិ។

“កតមា ចាវុសោ, សមាធិភាវនា ភាវិតា ពហុលីកតា អាសវានំ ខយាយ សំវត្តតិ? ឥធាវុសោ, ភិក្ខុ បញ្ចសុ ឧបាទានក្ខន្ធេសុ ឧទយព្ពយានុបស្សី វិហរតិ។ ឥតិ រូបំ, ឥតិ រូបស្ស សមុទយោ, ឥតិ រូបស្ស អត្ថង្គមោ។ ឥតិ វេទនា...បេ... ឥតិ សញ្ញា... ឥតិ សង្ខារា... ឥតិ វិញ្ញាណំ, ឥតិ វិញ្ញាណស្ស សមុទយោ, ឥតិ វិញ្ញាណស្ស អត្ថង្គមោ។ អយំ, អាវុសោ, សមាធិភាវនា ភាវិតា ពហុលីកតា អាសវានំ ខយាយ សំវត្តតិ។

៣០៨. “ចតស្សោ **អប្បមញ្ញា។** ឥធាវុសោ, ភិក្ខុ មេត្តាសហគតេន ចេតសា ឯកំ ទិសំ ផរិត្វា វិហរតិ។ តថា ទុតិយំ។ តថា តតិយំ។ តថា ចតុត្ថំ។ ឥតិ ឧទ្ធមធោ តិរិយំ សព្ពធិ សព្ពត្តតាយ សព្ពាវន្តំ លោកំ មេត្តាសហគតេន ចេតសា វិបុលេន មហគ្គតេន អប្បមាណេន អវេរេន អព្យាបជ្ជេន [អព្យាបជ្ឈេន (សី. ស្យា. កំ. បី.)] ផរិត្វា វិហរតិ។ ករុណាសហគតេន ចេតសា...បេ... មុទិតាសហគតេន ចេតសា...បេ... ឧបេក្ខាសហគតេន ចេតសា ឯកំ ទិសំ ផរិត្វា វិហរតិ។ តថា ទុតិយំ។ តថា តតិយំ។ តថា ចតុត្ថំ។ ឥតិ ឧទ្ធមធោ តិរិយំ សព្ពធិ សព្ពត្តតាយ សព្ពាវន្តំ លោកំ ឧបេក្ខាសហគតេន ចេតសា វិបុលេន មហគ្គតេន អប្បមាណេន អវេរេន អព្យាបជ្ជេន ផរិត្វា វិហរតិ។

“ចត្តារោ **អារុប្បា។** [អរូបា (ស្យា. កំ. បី.)] ឥធាវុសោ, ភិក្ខុ សព្ពសោ រូបសញ្ញានំ សមតិក្កមា បដិឃសញ្ញានំ អត្ថង្គមា នានត្តសញ្ញានំ អមនសិការា ‘អនន្តោ អាកាសោ’តិ អាកាសានញ្ចាយតនំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។ សព្ពសោ អាកាសានញ្ចាយតនំ សមតិក្កម្ម ‘អនន្តំ វិញ្ញាណ’ន្តិ វិញ្ញាណញ្ចាយតនំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។ សព្ពសោ វិញ្ញាណញ្ចាយតនំ សមតិក្កម្ម ‘នត្ថិ កិញ្ចី’តិ អាកិញ្ចញ្ញាយតនំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។ សព្ពសោ អាកិញ្ចញ្ញាយតនំ សមតិក្កម្ម នេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។

“ចត្តារិ **អបស្សេនានិ។** ឥធាវុសោ, ភិក្ខុ សង្ខាយេកំ បដិសេវតិ, សង្ខាយេកំ អធិវាសេតិ, សង្ខាយេកំ បរិវជ្ជេតិ, សង្ខាយេកំ វិនោទេតិ។

៣០៩. “ចត្តារោ **អរិយវំសា។** ឥធាវុសោ, ភិក្ខុ សន្តុដ្ឋោ ហោតិ ឥតរីតរេន ចីវរេន, ឥតរីតរចីវរសន្តុដ្ឋិយា ច វណ្ណវាទី, ន ច ចីវរហេតុ អនេសនំ អប្បតិរូបំ អាបជ្ជតិ; អលទ្ធា ច ចីវរំ ន បរិតស្សតិ, លទ្ធា ច ចីវរំ អគធិតោ [អគថិតោ (សី. បី.)] អមុច្ឆិតោ អនជ្ឈាបន្នោ អាទីនវទស្សាវី និស្សរណបញ្ញោ បរិភុញ្ជតិ; តាយ ច បន ឥតរីតរចីវរសន្តុដ្ឋិយា នេវត្តានុក្កំសេតិ ន បរំ វម្ភេតិ។ យោ ហិ តត្ថ ទក្ខោ អនលសោ សម្បជានោ បដិស្សតោ, អយំ វុច្ចតាវុសោ – ‘ភិក្ខុ បោរាណេ អគ្គញ្ញេ អរិយវំសេ ឋិតោ’។

“បុន ចបរំ, អាវុសោ, ភិក្ខុ សន្តុដ្ឋោ ហោតិ ឥតរីតរេន បិណ្ឌបាតេន, ឥតរីតរបិណ្ឌបាតសន្តុដ្ឋិយា ច វណ្ណវាទី, ន ច បិណ្ឌបាតហេតុ អនេសនំ អប្បតិរូបំ អាបជ្ជតិ; អលទ្ធា ច បិណ្ឌបាតំ ន បរិតស្សតិ, លទ្ធា ច បិណ្ឌបាតំ អគធិតោ អមុច្ឆិតោ អនជ្ឈាបន្នោ អាទីនវទស្សាវី និស្សរណបញ្ញោ បរិភុញ្ជតិ; តាយ ច បន ឥតរីតរបិណ្ឌបាតសន្តុដ្ឋិយា នេវត្តានុក្កំសេតិ ន បរំ វម្ភេតិ។ យោ ហិ តត្ថ ទក្ខោ អនលសោ សម្បជានោ បដិស្សតោ , អយំ វុច្ចតាវុសោ – ‘ភិក្ខុ បោរាណេ អគ្គញ្ញេ អរិយវំសេ ឋិតោ’។

“បុន ចបរំ, អាវុសោ, ភិក្ខុ សន្តុដ្ឋោ ហោតិ ឥតរីតរេន សេនាសនេន, ឥតរីតរសេនាសនសន្តុដ្ឋិយា ច វណ្ណវាទី, ន ច សេនាសនហេតុ អនេសនំ អប្បតិរូបំ អាបជ្ជតិ; អលទ្ធា ច សេនាសនំ ន បរិតស្សតិ, លទ្ធា ច សេនាសនំ អគធិតោ អមុច្ឆិតោ អនជ្ឈាបន្នោ អាទីនវទស្សាវី និស្សរណបញ្ញោ បរិភុញ្ជតិ; តាយ ច បន ឥតរីតរសេនាសនសន្តុដ្ឋិយា នេវត្តានុក្កំសេតិ ន បរំ វម្ភេតិ។ យោ ហិ តត្ថ ទក្ខោ អនលសោ សម្បជានោ បដិស្សតោ, អយំ វុច្ចតាវុសោ – ‘ភិក្ខុ បោរាណេ អគ្គញ្ញេ អរិយវំសេ ឋិតោ’។

“បុន ចបរំ, អាវុសោ, ភិក្ខុ បហានារាមោ ហោតិ បហានរតោ, ភាវនារាមោ ហោតិ ភាវនារតោ; តាយ ច បន បហានារាមតាយ បហានរតិយា ភាវនារាមតាយ ភាវនារតិយា នេវត្តានុក្កំសេតិ ន បរំ វម្ភេតិ។ យោ ហិ តត្ថ ទក្ខោ អនលសោ សម្បជានោ បដិស្សតោ អយំ វុច្ចតាវុសោ – ‘ភិក្ខុ បោរាណេ អគ្គញ្ញេ អរិយវំសេ ឋិតោ’។

៣១០. “ចត្តារិ **បធានានិ។** សំវរបធានំ បហានបធានំ ភាវនាបធានំ [ភាវនាប្បធានំ (ស្យា.)] អនុរក្ខណាបធានំ [អនុរក្ខនាប្បធានំ (ស្យា.)]។ កតមញ្ចាវុសោ, សំវរបធានំ? ឥធាវុសោ, ភិក្ខុ ចក្ខុនា រូបំ ទិស្វា ន និមិត្តគ្គាហី ហោតិ នានុព្យញ្ជនគ្គាហី។ យត្វាធិករណមេនំ ចក្ខុន្ទ្រិយំ អសំវុតំ វិហរន្តំ អភិជ្ឈាទោមនស្សា បាបកា អកុសលា ធម្មា អន្វាស្សវេយ្យុំ, តស្ស សំវរាយ បដិបជ្ជតិ, រក្ខតិ ចក្ខុន្ទ្រិយំ, ចក្ខុន្ទ្រិយេ សំវរំ អាបជ្ជតិ។ សោតេន សទ្ទំ សុត្វា... ឃានេន គន្ធំ ឃាយិត្វា... ជិវ្ហាយ រសំ សាយិត្វា... កាយេន ផោដ្ឋព្ពំ ផុសិត្វា... មនសា ធម្មំ វិញ្ញាយ ន និមិត្តគ្គាហី ហោតិ នានុព្យញ្ជនគ្គាហី។ យត្វាធិករណមេនំ មនិន្ទ្រិយំ អសំវុតំ វិហរន្តំ អភិជ្ឈាទោមនស្សា បាបកា អកុសលា ធម្មា អន្វាស្សវេយ្យុំ, តស្ស សំវរាយ បដិបជ្ជតិ, រក្ខតិ មនិន្ទ្រិយំ, មនិន្ទ្រិយេ សំវរំ អាបជ្ជតិ។ ឥទំ វុច្ចតាវុសោ, សំវរបធានំ។

“កតមញ្ចាវុសោ, បហានបធានំ? ឥធាវុសោ, ភិក្ខុ ឧប្បន្នំ កាមវិតក្កំ នាធិវាសេតិ បជហតិ វិនោទេតិ ព្យន្តីករោតិ [ព្យន្តី ករោតិ (ស្យា. កំ.)] អនភាវំ គមេតិ។ ឧប្បន្នំ ព្យាបាទវិតក្កំ...បេ.... ឧប្បន្នំ វិហឹសាវិតក្កំ... ឧប្បន្នុប្បន្នេ បាបកេ អកុសលេ ធម្មេ នាធិវាសេតិ បជហតិ វិនោទេតិ ព្យន្តីករោតិ អនភាវំ គមេតិ។ ឥទំ វុច្ចតាវុសោ, បហានបធានំ។

“កតមញ្ចាវុសោ , ភាវនាបធានំ? ឥធាវុសោ, ភិក្ខុ សតិសម្ពោជ្ឈង្គំ ភាវេតិ វិវេកនិស្សិតំ វិរាគនិស្សិតំ និរោធនិស្សិតំ វោស្សគ្គបរិណាមឹ។ ធម្មវិចយសម្ពោជ្ឈង្គំ ភាវេតិ... វីរិយសម្ពោជ្ឈង្គំ ភាវេតិ... បីតិសម្ពោជ្ឈង្គំ ភាវេតិ... បស្សទ្ធិសម្ពោជ្ឈង្គំ ភាវេតិ... សមាធិសម្ពោជ្ឈង្គំ ភាវេតិ... ឧបេក្ខាសម្ពោជ្ឈង្គំ ភាវេតិ វិវេកនិស្សិតំ វិរាគនិស្សិតំ និរោធនិស្សិតំ វោស្សគ្គបរិណាមឹ។ ឥទំ វុច្ចតាវុសោ, ភាវនាបធានំ។

“កតមញ្ចាវុសោ, អនុរក្ខណាបធានំ? ឥធាវុសោ, ភិក្ខុ ឧប្បន្នំ ភទ្រកំ [ភទ្ទកំ (ស្យា. កំ. បី.)] សមាធិនិមិត្តំ អនុរក្ខតិ – អដ្ឋិកសញ្ញំ, បុឡវកសញ្ញំ [បុឡុវកសញ្ញំ (សី. បី.)], វិនីលកសញ្ញំ, វិច្ឆិទ្ទកសញ្ញំ, ឧទ្ធុមាតកសញ្ញំ។ ឥទំ វុច្ចតាវុសោ, អនុរក្ខណាបធានំ។

“ចត្តារិ **ញាណានិ** – ធម្មេ ញាណំ, អន្វយេ ញាណំ, បរិយេ [បរិច្ចេ (សី. ក.), បរិច្ឆេទេ (ស្យា. បី. ក.) ដីកា ឱលោកេតព្ពា] ញាណំ, សម្មុតិយា ញាណំ [សម្មុតិញាណំ (ស្យា. កំ.)]។

“អបរានិបិ ចត្តារិ ញាណានិ – ទុក្ខេ ញាណំ, ទុក្ខសមុទយេ ញាណំ, ទុក្ខនិរោធេ ញាណំ, ទុក្ខនិរោធគាមិនិយា បដិបទាយ ញាណំ។

៣១១. “ចត្តារិ **សោតាបត្តិយង្គានិ** – សប្បុរិសសំសេវោ, សទ្ធម្មស្សវនំ, យោនិសោមនសិការោ, ធម្មានុធម្មប្បដិបត្តិ។

“ចត្តារិ **សោតាបន្នស្ស អង្គានិ**។ ឥធាវុសោ, អរិយសាវកោ ពុទ្ធេ អវេច្ចប្បសាទេន សមន្នាគតោ ហោតិ – ‘ឥតិបិ សោ ភគវា អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ វិជ្ជាចរណសម្បន្នោ សុគតោ លោកវិទូ អនុត្តរោ បុរិសទម្មសារថិ សត្ថា ទេវមនុស្សានំ ពុទ្ធោ, ភគវា’តិ។ ធម្មេ អវេច្ចប្បសាទេន សមន្នាគតោ ហោតិ – ‘ស្វាក្ខាតោ ភគវតា ធម្មោ សន្ទិដ្ឋិកោ អកាលិកោ ឯហិបស្សិកោ ឱបនេយ្យិកោ [ឱបនយិកោ (ស្យា. កំ.)] បច្ចត្តំ វេទិតព្ពោ វិញ្ញូហី’តិ។ សង្ឃេ អវេច្ចប្បសាទេន សមន្នាគតោ ហោតិ – ‘សុប្បដិបន្នោ ភគវតោ សាវកសង្ឃោ ឧជុប្បដិបន្នោ ភគវតោ សាវកសង្ឃោ ញាយប្បដិបន្នោ ភគវតោ សាវកសង្ឃោ សាមីចិប្បដិបន្នោ ភគវតោ សាវកសង្ឃោ យទិទំ ចត្តារិ បុរិសយុគានិ អដ្ឋ បុរិសបុគ្គលា, ឯស ភគវតោ សាវកសង្ឃោ អាហុនេយ្យោ បាហុនេយ្យោ ទក្ខិណេយ្យោ អញ្ជលិករណីយោ អនុត្តរំ បុញ្ញក្ខេត្តំ លោកស្សា’តិ។ អរិយកន្តេហិ សីលេហិ សមន្នាគតោ ហោតិ អខណ្ឌេហិ អច្ឆិទ្ទេហិ អសពលេហិ អកម្មាសេហិ ភុជិស្សេហិ វិញ្ញុប្បសត្ថេហិ អបរាមដ្ឋេហិ សមាធិសំវត្តនិកេហិ។

“ចត្តារិ **សាមញ្ញផលានិ** – សោតាបត្តិផលំ, សកទាគាមិផលំ, អនាគាមិផលំ, អរហត្តផលំ។

“ចតស្សោ **ធាតុយោ** – បថវីធាតុ, អាបោធាតុ, តេជោធាតុ, វាយោធាតុ។

“ចត្តារោ **អាហារា** – កពឡីការោ អាហារោ ឱឡារិកោ វា សុខុមោ វា, ផស្សោ ទុតិយោ, មនោសញ្ចេតនា តតិយា, វិញ្ញាណំ ចតុត្ថំ។

“ចតស្សោ **វិញ្ញាណដ្ឋិតិយោ**។ រូបូបាយំ វា, អាវុសោ, វិញ្ញាណំ តិដ្ឋមានំ តិដ្ឋតិ រូបារម្មណំ [រូបារមណំ (?)] រូបប្បតិដ្ឋំ នន្ទូបសេចនំ វុទ្ធឹ វិរូឡ្ហឹ វេបុល្លំ អាបជ្ជតិ; វេទនូបាយំ វា អាវុសោ…បេ.… សញ្ញូបាយំ វា, អាវុសោ…បេ.… សង្ខារូបាយំ វា, អាវុសោ, វិញ្ញាណំ តិដ្ឋមានំ តិដ្ឋតិ សង្ខារារម្មណំ សង្ខារប្បតិដ្ឋំ នន្ទូបសេចនំ វុទ្ធឹ វិរូឡ្ហឹ វេបុល្លំ អាបជ្ជតិ។

“ចត្តារិ **អគតិគមនានិ** – ឆន្ទាគតឹ គច្ឆតិ, ទោសាគតិ គច្ឆតិ, មោហាគតឹ គច្ឆតិ, ភយាគតឹ គច្ឆតិ។

“ចត្តារោ **តណ្ហុប្បាទា** – ចីវរហេតុ វា, អាវុសោ, ភិក្ខុនោ តណ្ហា ឧប្បជ្ជមានា ឧប្បជ្ជតិ; បិណ្ឌបាតហេតុ វា, អាវុសោ, ភិក្ខុនោ តណ្ហា ឧប្បជ្ជមានា ឧប្បជ្ជតិ; សេនាសនហេតុ វា, អាវុសោ, ភិក្ខុនោ តណ្ហា ឧប្បជ្ជមានា ឧប្បជ្ជតិ; ឥតិភវាភវហេតុ វា, អាវុសោ, ភិក្ខុនោ តណ្ហា ឧប្បជ្ជមានា ឧប្បជ្ជតិ។

“ចតស្សោ **បដិបទា** – ទុក្ខា បដិបទា ទន្ធាភិញ្ញា, ទុក្ខា បដិបទា ខិប្បាភិញ្ញា, សុខា បដិបទា ទន្ធាភិញ្ញា, សុខា បដិបទា ខិប្បាភិញ្ញា។

“អបរាបិ ចតស្សោ **បដិបទា** – អក្ខមា បដិបទា, ខមា បដិបទា, ទមា បដិបទា, សមា បដិបទា។

“ចត្តារិ **ធម្មបទានិ** – អនភិជ្ឈា ធម្មបទំ, អព្យាបាទោ ធម្មបទំ, សម្មាសតិ ធម្មបទំ, សម្មាសមាធិ ធម្មបទំ។

“ចត្តារិ **ធម្មសមាទានានិ** – អត្ថាវុសោ, ធម្មសមាទានំ បច្ចុប្បន្នទុក្ខញ្ចេវ អាយតិញ្ច ទុក្ខវិបាកំ។ អត្ថាវុសោ, ធម្មសមាទានំ បច្ចុប្បន្នទុក្ខំ អាយតឹ សុខវិបាកំ។ អត្ថាវុសោ, ធម្មសមាទានំ បច្ចុប្បន្នសុខំ អាយតឹ ទុក្ខវិបាកំ។

អត្ថារុសោ, ធម្មសមាទានំ បច្ចុប្បន្នសុខញ្ចេវ អាយតិញ្ច សុខវិបាកំ។

“ចត្តារោ **ធម្មក្ខន្ធា** – សីលក្ខន្ធោ, សមាធិក្ខន្ធោ, បញ្ញាក្ខន្ធោ, វិមុត្តិក្ខន្ធោ។

“ចត្តារិ **ពលានិ** – វីរិយពលំ, សតិពលំ, សមាធិពលំ, បញ្ញាពលំ។

“ចត្តារិ **អធិដ្ឋានានិ** – បញ្ញាធិដ្ឋានំ, សច្ចាធិដ្ឋានំ, ចាគាធិដ្ឋានំ, ឧបសមាធិដ្ឋានំ។

៣១២. “ចត្តារិ **បញ្ហព្យាករណានិ** – [ចត្តារោ បញ្ហាព្យាករណា (សី. ស្យា. កំ. បី.)] ឯកំសព្យាករណីយោ បញ្ហោ, បដិបុច្ឆាព្យាករណីយោ បញ្ហោ, វិភជ្ជព្យាករណីយោ បញ្ហោ, ឋបនីយោ បញ្ហោ។

“ចត្តារិ **កម្មានិ** – អត្ថាវុសោ, កម្មំ កណ្ហំ កណ្ហវិបាកំ; អត្ថាវុសោ, កម្មំ សុក្កំ សុក្កវិបាកំ; អត្ថាវុសោ, កម្មំ កណ្ហសុក្កំ កណ្ហសុក្កវិបាកំ; អត្ថាវុសោ, កម្មំ អកណ្ហអសុក្កំ អកណ្ហអសុក្កវិបាកំ កម្មក្ខយាយ សំវត្តតិ។

“ចត្តារោ **សច្ឆិករណីយា ធម្មា** – បុព្ពេនិវាសោ សតិយា សច្ឆិករណីយោ; សត្តានំ ចុតូបបាតោ ចក្ខុនា សច្ឆិករណីយោ; អដ្ឋ វិមោក្ខា កាយេន សច្ឆិករណីយា; អាសវានំ ខយោ បញ្ញាយ សច្ឆិករណីយោ។

“ចត្តារោ **ឱឃា** – កាមោឃោ, ភវោឃោ, ទិដ្ឋោឃោ, អវិជ្ជោឃោ។

“ចត្តារោ **យោគា** – កាមយោគោ, ភវយោគោ, ទិដ្ឋិយោគោ, អវិជ្ជាយោគោ។

“ចត្តារោ **វិសញ្ញោគា** – កាមយោគវិសញ្ញោគោ, ភវយោគវិសញ្ញោគោ, ទិដ្ឋិយោគវិសញ្ញោគោ, អវិជ្ជាយោគវិសញ្ញោគោ។

“ចត្តារោ **គន្ថា** – អភិជ្ឈា កាយគន្ថោ, ព្យាបាទោ កាយគន្ថោ, សីលព្ពតបរាមាសោ កាយគន្ថោ, ឥទំសច្ចាភិនិវេសោ កាយគន្ថោ។

“ចត្តារិ **ឧបាទានានិ** – កាមុបាទានំ [កាមូបាទានំ (សី. បី.) ឯវមិតរេសុបិ], ទិដ្ឋុបាទានំ, សីលព្ពតុបាទានំ, អត្តវាទុបាទានំ។

“ចតស្សោ **យោនិយោ** – អណ្ឌជយោនិ, ជលាពុជយោនិ, សំសេទជយោនិ, ឱបបាតិកយោនិ។

“ចតស្សោ **គព្ភាវក្កន្តិយោ**។ ឥធាវុសោ, ឯកច្ចោ អសម្បជានោ មាតុកុច្ឆិំ ឱក្កមតិ, អសម្បជានោ មាតុកុច្ឆិស្មិំ ឋាតិ, អសម្បជានោ មាតុកុច្ឆិម្ហា និក្ខមតិ, អយំ បឋមា គព្ភាវក្កន្តិ។ បុន ចបរំ, អាវុសោ, ឥធេកច្ចោ សម្បជានោ មាតុកុច្ឆិំ ឱក្កមតិ, អសម្បជានោ មាតុកុច្ឆិស្មិំ ឋាតិ, អសម្បជានោ មាតុកុច្ឆិម្ហា និក្ខមតិ, អយំ ទុតិយា គព្ភាវក្កន្តិ។ បុន ចបរំ, អាវុសោ, ឥធេកច្ចោ សម្បជានោ មាតុកុច្ឆិំ ឱក្កមតិ, សម្បជានោ មាតុកុច្ឆិស្មិំ ឋាតិ, អសម្បជានោ មាតុកុច្ឆិម្ហា និក្ខមតិ, អយំ តតិយា គព្ភាវក្កន្តិ។ បុន ចបរំ, អាវុសោ, ឥធេកច្ចោ សម្បជានោ មាតុកុច្ឆិំ ឱក្កមតិ, សម្បជានោ មាតុកុច្ឆិស្មិំ ឋាតិ, សម្បជានោ មាតុកុច្ឆិម្ហា និក្ខមតិ, អយំ ចតុត្ថា គព្ភាវក្កន្តិ។

“ចត្តារោ **អត្តភាវបដិលាភា**។ អត្ថាវុសោ, អត្តភាវបដិលាភោ, យស្មិំ អត្តភាវបដិលាភេ អត្តសញ្ចេតនាយេវ កមតិ, នោ បរសញ្ចេតនា។ អត្ថាវុសោ, អត្តភាវបដិលាភោ, យស្មិំ អត្តភាវបដិលាភេ បរសញ្ចេតនាយេវ កមតិ, នោ អត្តសញ្ចេតនា។ អត្ថាវុសោ, អត្តភាវបដិលាភោ, យស្មិំ អត្តភាវបដិលាភេ អត្តសញ្ចេតនា ចេវ កមតិ បរសញ្ចេតនា ច។ អត្ថាវុសោ, អត្តភាវបដិលាភោ, យស្មិំ អត្តភាវបដិលាភេ នេវ អត្តសញ្ចេតនា កមតិ, នោ បរសញ្ចេតនា។

៣១៣. “ចតស្សោ **ទក្ខិណាវិសុទ្ធិយោ**។ អត្ថាវុសោ, ទក្ខិណា ទាយកតោ វិសុជ្ឈតិ នោ បដិគ្គាហកតោ។ អត្ថាវុសោ, ទក្ខិណា បដិគ្គាហកតោ វិសុជ្ឈតិ នោ ទាយកតោ។ អត្ថាវុសោ, ទក្ខិណា នេវ ទាយកតោ វិសុជ្ឈតិ នោ បដិគ្គាហកតោ។ អត្ថាវុសោ, ទក្ខិណា ទាយកតោ ចេវ វិសុជ្ឈតិ បដិគ្គាហកតោ ច។

“ចត្តារិ **សង្គហវត្ថូនិ** – ទានំ, បេយ្យវជ្ជំ [បិយវជ្ជំ (ស្យា. កំ. ក.)], អត្ថចរិយា, សមានត្តតា។

“ចត្តារោ **អនរិយវោហារា** – មុសាវាទោ, បិសុណាវាចា, ផរុសាវាចា, សម្ផប្បលាបោ។

“ចត្តារោ **អរិយវោហារា** – មុសាវាទា វេរមណី [វេរមណិ (ក.)], បិសុណាយ វាចាយ វេរមណី, ផរុសាយ វាចាយ វេរមណី, សម្ផប្បលាបា វេរមណី។

“អបរេបិ ចត្តារោ **អនរិយវោហារា** – អទិដ្ឋេ ទិដ្ឋវាទិតា, អស្សុតេ សុតវាទិតា, អមុតេ មុតវាទិតា, អវិញ្ញាតេ វិញ្ញាតវាទិតា។

“អបរេបិ ចត្តារោ **អរិយវោហារា** – អទិដ្ឋេ អទិដ្ឋវាទិតា, អស្សុតេ អស្សុតវាទិតា, អមុតេ អមុតវាទិតា, អវិញ្ញាតេ អវិញ្ញាតវាទិតា។

“អបរេបិ ចត្តារោ **អនរិយវោហារា** – ទិដ្ឋេ អទិដ្ឋវាទិតា, សុតេ អស្សុតវាទិតា, មុតេ អមុតវាទិតា, វិញ្ញាតេ អវិញ្ញាតវាទិតា។

“អបរេបិ ចត្តារោ **អរិយវោហារា** – ទិដ្ឋេ ទិដ្ឋវាទិតា, សុតេ សុតវាទិតា, មុតេ មុតវាទិតា, វិញ្ញាតេ វិញ្ញាតវាទិតា។

៣១៤. “ចត្តារោ **បុគ្គលា**។ ឥធាវុសោ, ឯកច្ចោ បុគ្គលោ អត្តន្តបោ ហោតិ អត្តបរិតាបនានុយោគមនុយុត្តោ។ ឥធាវុសោ, ឯកច្ចោ បុគ្គលោ បរន្តបោ ហោតិ បរបរិតាបនានុយោគមនុយុត្តោ។ ឥធាវុសោ, ឯកច្ចោ បុគ្គលោ អត្តន្តបោ ច ហោតិ អត្តបរិតាបនានុយោគមនុយុត្តោ, បរន្តបោ ច បរបរិតាបនានុយោគមនុយុត្តោ។ ឥធាវុសោ, ឯកច្ចោ បុគ្គលោ នេវ អត្តន្តបោ ហោតិ ន អត្តបរិតាបនានុយោគមនុយុត្តោ ន បរន្តបោ ន បរបរិតាបនានុយោគមនុយុត្តោ។ សោ អនត្តន្តបោ អបរន្តបោ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ និច្ឆាតោ និព្ពុតោ សីតីភូតោ [សីតិភូតោ (ក.)] សុខប្បដិសំវេទី ព្រហ្មភូតេន អត្តនា វិហរតិ។

“អបរេបិ ចត្តារោ **បុគ្គលា**។ ឥធាវុសោ, ឯកច្ចោ បុគ្គលោ អត្តហិតាយ បដិបន្នោ ហោតិ នោ បរហិតាយ។ ឥធាវុសោ, ឯកច្ចោ បុគ្គលោ បរហិតាយ បដិបន្នោ ហោតិ នោ អត្តហិតាយ។ ឥធាវុសោ , ឯកច្ចោ បុគ្គលោ នេវ អត្តហិតាយ បដិបន្នោ ហោតិ នោ បរហិតាយ។ ឥធាវុសោ, ឯកច្ចោ បុគ្គលោ អត្តហិតាយ ចេវ បដិបន្នោ ហោតិ បរហិតាយ ច។

“អបរេបិ ចត្តារោ **បុគ្គលា** – តមោ តមបរាយនោ, តមោ ជោតិបរាយនោ, ជោតិ តមបរាយនោ, ជោតិ ជោតិបរាយនោ។

“អបរេបិ ចត្តារោ **បុគ្គលា** – សមណមចលោ, សមណបទុមោ, សមណបុណ្ឌរីកោ, សមណេសុ សមណសុខុមាលោ។

“ឥមេ ខោ, អាវុសោ, តេន ភគវតា **ជានតា បស្សតា** អរហតា សម្មាសម្ពុទ្ធេន ចត្តារោ ធម្មា សម្មទក្ខាតា; តត្ថ សព្ពេហេវ សង្គាយិតព្ពំ…បេ.… អត្ថាយ ហិតាយ សុខាយ ទេវមនុស្សានំ។

បឋមភាណវារោ និដ្ឋិតោ។

បញ្ចកំ

៣១៥. “អត្ថិ ខោ, អាវុសោ, តេន ភគវតា ជានតា បស្សតា អរហតា សម្មាសម្ពុទ្ធេន បញ្ច ធម្មា សម្មទក្ខាតា។ តត្ថ សព្ពេហេវ សង្គាយិតព្ពំ…បេ.… អត្ថាយ ហិតាយ សុខាយ ទេវមនុស្សានំ។ កតមេ បញ្ច?

“**បញ្ចក្ខន្ធា**។ រូបក្ខន្ធោ វេទនាក្ខន្ធោ សញ្ញាក្ខន្ធោ សង្ខារក្ខន្ធោ វិញ្ញាណក្ខន្ធោ។

“**បញ្ចុបាទានក្ខន្ធា**។ រូបុបាទានក្ខន្ធោ [រូបូបាទានក្ខន្ធោ (សី. ស្យា. កំ. បី.) ឯវមិតរេសុបិ] វេទនុបាទានក្ខន្ធោ សញ្ញុបាទានក្ខន្ធោ សង្ខារុបាទានក្ខន្ធោ វិញ្ញាណុបាទានក្ខន្ធោ។

“បញ្ច **កាមគុណា។** ចក្ខុវិញ្ញេយ្យា រូបា ឥដ្ឋា កន្តា មនាបា បិយរូបា កាមូបសញ្ហិតា រជនីយា , សោតវិញ្ញេយ្យា សទ្ទា... ឃានវិញ្ញេយ្យា គន្ធា... ជិវ្ហាវិញ្ញេយ្យា រសា... កាយវិញ្ញេយ្យា ផោដ្ឋព្វា ឥដ្ឋា កន្តា មនាបា បិយរូបា កាមូបសញ្ហិតា រជនីយា។

“បញ្ច **គតិយោ –** និរយោ, តិរច្ឆានយោនិ, បេត្តិវិសយោ, មនុស្សា, ទេវា។

“បញ្ច **មច្ឆរិយានិ –** អាវាសមច្ឆរិយំ, កុលមច្ឆរិយំ, លាភមច្ឆរិយំ, វណ្ណមច្ឆរិយំ, ធម្មមច្ឆរិយំ។

“បញ្ច **នីវរណានិ –** កាមច្ឆន្ទនីវរណំ, ព្យាបាទនីវរណំ, ថិនមិទ្ធនីវរណំ, ឧទ្ធច្ចកុក្កុច្ចនីវរណំ, វិចិកិច្ឆានីវរណំ។

“បញ្ច **ឱរម្ភាគិយានិ សញ្ញោជនានិ –** សក្កាយទិដ្ឋិ, វិចិកិច្ឆា, សីលព្វតបរាមាសោ, កាមច្ឆន្ទោ, ព្យាបាទោ។

“បញ្ច **ឧទ្ធម្ភាគិយានិ សញ្ញោជនានិ –** រូបរាគោ, អរូបរាគោ, មានោ, ឧទ្ធច្ចំ, អវិជ្ជា។

“បញ្ច **សិក្ខាបទានិ –** បាណាតិបាតា វេរមណី, អទិន្នាទានា វេរមណី, កាមេសុមិច្ឆាចារា វេរមណី, មុសាវាទា វេរមណី, សុរាមេរយមជ្ជប្បមាទដ្ឋានា វេរមណី។

៣១៦. “បញ្ច **អភព្ពដ្ឋានានិ។** អភព្ពោ, អាវុសោ, ខីណាសវោ ភិក្ខុ សញ្ចិច្ច បាណំ ជីវិតា វោរោបេតុំ។ អភព្ពោ ខីណាសវោ ភិក្ខុ អទិន្នំ ថេយ្យសង្ខាតំ អាទិយិតុំ [អាទាតុំ (ស្យា. កំ. បី.)]។ អភព្ពោ ខីណាសវោ ភិក្ខុ មេថុនំ ធម្មំ បដិសេវិតុំ។ អភព្ពោ ខីណាសវោ ភិក្ខុ សម្បជានមុសា ភាសិតុំ។ អភព្ពោ ខីណាសវោ ភិក្ខុ សន្និធិការកំ កាមេ បរិភុញ្ជិតុំ, សេយ្យថាបិ បុព្ពេ អាគារិកភូតោ។

“បញ្ច **ព្យសនានិ –** ញាតិព្យសនំ, ភោគព្យសនំ, រោគព្យសនំ, សីលព្យសនំ, ទិដ្ឋិព្យសនំ។ នាវុសោ, សត្តា ញាតិព្យសនហេតុ វា ភោគព្យសនហេតុ វា រោគព្យសនហេតុ វា កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា អបាយំ ទុគ្គតិំ វិនិបាតំ និរយំ ឧបបជ្ជន្តិ។ សីលព្យសនហេតុ វា, អាវុសោ, សត្តា ទិដ្ឋិព្យសនហេតុ វា កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា អបាយំ ទុគ្គតិំ វិនិបាតំ និរយំ ឧបបជ្ជន្តិ។

“បញ្ច **សម្បទា –** ញាតិសម្បទា, ភោគសម្បទា, អារោគ្យសម្បទា, សីលសម្បទា, ទិដ្ឋិសម្បទា។ នាវុសោ, សត្តា ញាតិសម្បទាហេតុ វា ភោគសម្បទាហេតុ វា អារោគ្យសម្បទាហេតុ វា កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា សុគតិំ សគ្គំ លោកំ ឧបបជ្ជន្តិ។ សីលសម្បទាហេតុ វា, អាវុសោ, សត្តា ទិដ្ឋិសម្បទាហេតុ វា កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា សុគតិំ សគ្គំ លោកំ ឧបបជ្ជន្តិ។

“បញ្ច **អាទីនវា ទុស្សីលស្ស សីលវិបត្តិយា។** ឥធាវុសោ , ទុស្សីលោ សីលវិបន្នោ បមាទាធិករណំ មហតិំ ភោគជានិំ និគច្ឆតិ, អយំ បឋមោ អាទីនវោ ទុស្សីលស្ស សីលវិបត្តិយា។ បុន ចបរំ, អាវុសោ, ទុស្សីលស្ស សីលវិបន្នស្ស បាបកោ កិត្តិសទ្ទោ អព្ភុគ្គច្ឆតិ, អយំ ទុតិយោ អាទីនវោ ទុស្សីលស្ស សីលវិបត្តិយា។ បុន ចបរំ, អាវុសោ, ទុស្សីលោ សីលវិបន្នោ យញ្ញទេវ បរិសំ ឧបសង្កមតិ យទិ ខត្តិយបរិសំ យទិ ព្រាហ្មណបរិសំ យទិ គហបតិបរិសំ យទិ សមណបរិសំ, អវិសារទោ ឧបសង្កមតិ មង្កុភូតោ, អយំ តតិយោ អាទីនវោ ទុស្សីលស្ស សីលវិបត្តិយា។ បុន ចបរំ, អាវុសោ, ទុស្សីលោ សីលវិបន្នោ សម្មូឡ្ហោ កាលំ ករោតិ, អយំ ចតុត្ថោ អាទីនវោ ទុស្សីលស្ស សីលវិបត្តិយា។ បុន ចបរំ, អាវុសោ, ទុស្សីលោ សីលវិបន្នោ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា អបាយំ ទុគ្គតិំ វិនិបាតំ និរយំ ឧបបជ្ជតិ, អយំ បញ្ចមោ អាទីនវោ ទុស្សីលស្ស សីលវិបត្តិយា។

“បញ្ច **អានិសំសា សីលវតោ សីលសម្បទាយ។** ឥធាវុសោ, សីលវា សីលសម្បន្នោ អប្បមាទាធិករណំ មហន្តំ ភោគក្ខន្ធំ អធិគច្ឆតិ, អយំ បឋមោ អានិសំសោ សីលវតោ សីលសម្បទាយ។ បុន ចបរំ, អាវុសោ, សីលវតោ សីលសម្បន្នស្ស កល្យាណោ កិត្តិសទ្ទោ អព្ភុគ្គច្ឆតិ, អយំ ទុតិយោ អានិសំសោ សីលវតោ សីលសម្បទាយ។ បុន ចបរំ, អាវុសោ, សីលវា សីលសម្បន្នោ យញ្ញទេវ បរិសំ ឧបសង្កមតិ យទិ ខត្តិយបរិសំ យទិ ព្រាហ្មណបរិសំ យទិ គហបតិបរិសំ យទិ សមណបរិសំ, វិសារទោ ឧបសង្កមតិ អមង្កុភូតោ, អយំ តតិយោ អានិសំសោ សីលវតោ សីលសម្បទាយ។ បុន ចបរំ, អាវុសោ, សីលវា សីលសម្បន្នោ អសម្មូឡ្ហោ កាលំ ករោតិ, អយំ ចតុត្ថោ អានិសំសោ សីលវតោ សីលសម្បទាយ។ បុន ចបរំ, អាវុសោ, សីលវា សីលសម្បន្នោ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា សុគតិំ សគ្គំ លោកំ ឧបបជ្ជតិ, អយំ បញ្ចមោ អានិសំសោ សីលវតោ សីលសម្បទាយ។

“ចោទកេន , អាវុសោ, ភិក្ខុនា បរំ ចោទេតុកាមេន បញ្ច ធម្មេ អជ្ឈត្តំ ឧបដ្ឋបេត្វា បរោ ចោទេតព្ពោ។ កាលេន វក្ខាមិ នោ អកាលេន, ភូតេន វក្ខាមិ នោ អភូតេន, សណ្ហេន វក្ខាមិ នោ ផរុសេន, អត្ថសំហិតេន វក្ខាមិ នោ អនត្ថសំហិតេន, មេត្តចិត្តេន [មេត្តាចិត្តេន (កត្ថចិ)] វក្ខាមិ នោ ទោសន្តរេនាតិ។ ចោទកេន, អាវុសោ, ភិក្ខុនា បរំ ចោទេតុកាមេន ឥមេ បញ្ច ធម្មេ អជ្ឈត្តំ ឧបដ្ឋបេត្វា បរោ ចោទេតព្ពោ។

៣១៧. “បញ្ច **បធានិយង្គានិ។** ឥធាវុសោ, ភិក្ខុ សទ្ធោ ហោតិ, សទ្ទហតិ តថាគតស្ស ពោធិំ – ‘ឥតិបិ សោ ភគវា អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ វិជ្ជាចរណសម្បន្នោ សុគតោ, លោកវិទូ អនុត្តរោ បុរិសទម្មសារថិ សត្ថា ទេវមនុស្សានំ ពុទ្ធោ ភគវា’តិ។ អប្បាពាធោ ហោតិ អប្បាតង្កោ, សមវេបាកិនិយា គហណិយា សមន្នាគតោ នាតិសីតាយ នាច្ចុណ្ហាយ មជ្ឈិមាយ បធានក្ខមាយ។ អសឋោ ហោតិ អមាយាវី, យថាភូតំ អត្តានំ អាវិកត្តា សត្ថរិ វា វិញ្ញូសុ វា សព្រហ្មចារីសុ។ អារទ្ធវីរិយោ វិហរតិ អកុសលានំ ធម្មានំ បហានាយ កុសលានំ ធម្មានំ ឧបសម្បទាយ ថាមវា ទឡ្ហបរក្កមោ អនិក្ខិត្តធុរោ កុសលេសុ ធម្មេសុ។ បញ្ញវា ហោតិ ឧទយត្ថគាមិនិយា បញ្ញាយ សមន្នាគតោ អរិយាយ និព្ពេធិកាយ សម្មាទុក្ខក្ខយគាមិនិយា។

៣១៨. “បញ្ច **សុទ្ធាវាសា –** អវិហា, អតប្បា, សុទស្សា, សុទស្សី, អកនិដ្ឋា។

“បញ្ច **អនាគាមិនោ –** អន្តរាបរិនិព្ពាយី, ឧបហច្ចបរិនិព្ពាយី, អសង្ខារបរិនិព្ពាយី, សសង្ខារបរិនិព្ពាយី, ឧទ្ធំសោតោអកនិដ្ឋគាមី។

៣១៩. “បញ្ច **ចេតោខិលា។** ឥធាវុសោ, ភិក្ខុ សត្ថរិ កង្ខតិ វិចិកិច្ឆតិ នាធិមុច្ចតិ ន សម្បសីទតិ។ យោ សោ, អាវុសោ, ភិក្ខុ សត្ថរិ កង្ខតិ វិចិកិច្ឆតិ នាធិមុច្ចតិ ន សម្បសីទតិ, តស្ស ចិត្តំ ន នមតិ អាតប្បាយ អនុយោគាយ សាតច្ចាយ បធានាយ, យស្ស ចិត្តំ ន នមតិ អាតប្បាយ អនុយោគាយ សាតច្ចាយ បធានាយ, អយំ បឋមោ ចេតោខិលោ។ បុន ចបរំ, អាវុសោ, ភិក្ខុ ធម្មេ កង្ខតិ វិចិកិច្ឆតិ…បេ… សង្ឃេ កង្ខតិ វិចិកិច្ឆតិ… សិក្ខាយ កង្ខតិ វិចិកិច្ឆតិ… សព្រហ្មចារីសុ កុបិតោ ហោតិ អនត្តមនោ អាហតចិត្តោ ខិលជាតោ។ យោ សោ, អាវុសោ, ភិក្ខុ សព្រហ្មចារីសុ កុបិតោ ហោតិ អនត្តមនោ អាហតចិត្តោ ខិលជាតោ, តស្ស ចិត្តំ ន នមតិ អាតប្បាយ អនុយោគាយ សាតច្ចាយ បធានាយ, យស្ស ចិត្តំ ន នមតិ អាតប្បាយ អនុយោគាយ សាតច្ចាយ បធានាយ, អយំ បញ្ចមោ ចេតោខិលោ។

៣២០. “បញ្ច **ចេតសោវិនិពន្ធា។** ឥធាវុសោ, ភិក្ខុ កាមេសុ អវីតរាគោ ហោតិ អវិគតច្ឆន្ទោ អវិគតបេមោ អវិគតបិបាសោ អវិគតបរិឡាហោ អវិគតតណ្ហោ។ យោ សោ, អាវុសោ, ភិក្ខុ កាមេសុ អវីតរាគោ ហោតិ អវិគតច្ឆន្ទោ អវិគតបេមោ អវិគតបិបាសោ អវិគតបរិឡាហោ អវិគតតណ្ហោ, តស្ស ចិត្តំ ន នមតិ អាតប្បាយ អនុយោគាយ សាតច្ចាយ បធានាយ។ យស្ស ចិត្តំ ន នមតិ អាតប្បាយ អនុយោគាយ សាតច្ចាយ បធានាយ។ អយំ បឋមោ ចេតសោ វិនិពន្ធោ។ បុន ចបរំ, អាវុសោ, ភិក្ខុ កាយេ អវីតរាគោ ហោតិ…បេ… រូបេ អវីតរាគោ ហោតិ…បេ… បុន ចបរំ, អាវុសោ, ភិក្ខុ យាវទត្ថំ ឧទរាវទេហកំ ភុញ្ជិត្វា សេយ្យសុខំ បស្សសុខំ មិទ្ធសុខំ អនុយុត្តោ វិហរតិ…បេ… បុន ចបរំ, អាវុសោ, ភិក្ខុ អញ្ញតរំ ទេវនិកាយំ បណិធាយ ព្រហ្មចរិយំ ចរតិ – ‘ឥមិនាហំ សីលេន វា វតេន វា តបេន វា ព្រហ្មចរិយេន វា ទេវោ វា ភវិស្សាមិ ទេវញ្ញតរោ វា’តិ។ យោ សោ, អាវុសោ, ភិក្ខុ អញ្ញតរំ ទេវនិកាយំ បណិធាយ ព្រហ្មចរិយំ ចរតិ – ‘ឥមិនាហំ សីលេន វា វតេន វា តបេន វា ព្រហ្មចរិយេន វា ទេវោ វា ភវិស្សាមិ ទេវញ្ញតរោ វា’តិ, តស្ស ចិត្តំ ន នមតិ អាតប្បាយ អនុយោគាយ សាតច្ចាយ បធានាយ។ យស្ស ចិត្តំ ន នមតិ អាតប្បាយ អនុយោគាយ សាតច្ចាយ បធានាយ។ អយំ បញ្ចមោ ចេតសោ វិនិពន្ធោ។

“បញ្ចិន្ទ្រិយានិ – ចក្ខុន្ទ្រិយំ, សោតិន្ទ្រិយំ, ឃានិន្ទ្រិយំ, ជិវ្ហិន្ទ្រិយំ, កាយិន្ទ្រិយំ។

“អបរានិបិ **បញ្ចិន្ទ្រិយានិ –** សុខិន្ទ្រិយំ, ទុក្ខិន្ទ្រិយំ, សោមនស្សិន្ទ្រិយំ, ទោមនស្សិន្ទ្រិយំ, ឧបេក្ខិន្ទ្រិយំ។

“អបរានិបិ **បញ្ចិន្ទ្រិយានិ –** សទ្ធិន្ទ្រិយំ, វីរិយិន្ទ្រិយំ, សតិន្ទ្រិយំ, សមាធិន្ទ្រិយំ, បញ្ញិន្ទ្រិយំ។

៣២១. “បញ្ច **និស្សរណិយា** [និស្សារណីយា (សី. ស្យា. កំ. បី.) ដីកា ឱលោកេតព្ពា] **ធាតុយោ។** ឥធាវុសោ, ភិក្ខុនោ កាមេ មនសិករោតោ កាមេសុ ចិត្តំ ន បក្ខន្ទតិ ន បសីទតិ ន សន្តិដ្ឋតិ ន វិមុច្ចតិ។ នេក្ខម្មំ ខោ បនស្ស មនសិករោតោ នេក្ខម្មេ ចិត្តំ បក្ខន្ទតិ បសីទតិ សន្តិដ្ឋតិ វិមុច្ចតិ។ តស្ស តំ ចិត្តំ សុគតំ សុភាវិតំ

សុរុឡ្ហិតំ សុវិមុត្តំ វិសំយុត្តំ កាមេហិ។ យេ ច កាមបច្ចយា ឧប្បជ្ជន្តិ អាសវា វិឃាតា បរិឡាហា [វិឃាតបរិឡាហា (ស្យា. កំ.)], មុត្តោ សោ តេហិ, ន សោ តំ វេទនំ វេទេតិ។ ឥទមក្ខាតំ កាមានំ និស្សរណំ។

“បុន ចបរំ, អាវុសោ, ភិក្ខុនោ ព្យាបាទំ មនសិករោតោ ព្យាបាទេ ចិត្តំ ន បក្ខន្ទតិ ន បសីទតិ ន សន្តិដ្ឋតិ ន វិមុច្ចតិ។ អព្យាបាទំ ខោ បនស្ស មនសិករោតោ អព្យាបាទេ ចិត្តំ បក្ខន្ទតិ បសីទតិ សន្តិដ្ឋតិ វិមុច្ចតិ។ តស្ស តំ ចិត្តំ សុគតំ សុភាវិតំ សុវុដ្ឋិតំ សុវិមុត្តំ វិសំយុត្តំ ព្យាបាទេន។ យេ ច ព្យាបាទបច្ចយា ឧប្បជ្ជន្តិ អាសវា វិឃាតា បរិឡាហា, មុត្តោ សោ តេហិ, ន សោ តំ វេទនំ វេទេតិ។ ឥទមក្ខាតំ ព្យាបាទស្ស និស្សរណំ។

“បុន ចបរំ, អាវុសោ, ភិក្ខុនោ វិហេសំ មនសិករោតោ វិហេសាយ ចិត្តំ ន បក្ខន្ទតិ ន បសីទតិ ន សន្តិដ្ឋតិ ន វិមុច្ចតិ។ អវិហេសំ ខោ បនស្ស មនសិករោតោ អវិហេសាយ ចិត្តំ បក្ខន្ទតិ បសីទតិ សន្តិដ្ឋតិ វិមុច្ចតិ។ តស្ស តំ ចិត្តំ សុគតំ សុភាវិតំ សុវុដ្ឋិតំ សុវិមុត្តំ វិសំយុត្តំ វិហេសាយ។ យេ ច វិហេសាបច្ចយា ឧប្បជ្ជន្តិ អាសវា វិឃាតា បរិឡាហា, មុត្តោ សោ តេហិ, ន សោ តំ វេទនំ វេទេតិ។ ឥទមក្ខាតំ វិហេសាយ និស្សរណំ។

“បុន ចបរំ, អាវុសោ, ភិក្ខុនោ រូបេ មនសិករោតោ រូបេសុ ចិត្តំ ន បក្ខន្ទតិ ន បសីទតិ ន សន្តិដ្ឋតិ ន វិមុច្ចតិ។ អរូបំ ខោ បនស្ស មនសិករោតោ អរូបេ ចិត្តំ បក្ខន្ទតិ បសីទតិ សន្តិដ្ឋតិ វិមុច្ចតិ។ តស្ស តំ ចិត្តំ សុគតំ សុភាវិតំ សុវុដ្ឋិតំ សុវិមុត្តំ វិសំយុត្តំ រូបេហិ។ យេ ច រូបបច្ចយា ឧប្បជ្ជន្តិ អាសវា វិឃាតា បរិឡាហា, មុត្តោ សោ តេហិ, ន សោ តំ វេទនំ វេទេតិ។ ឥទមក្ខាតំ រូបានំ និស្សរណំ។

“បុន ចបរំ, អាវុសោ, ភិក្ខុនោ សក្កាយំ មនសិករោតោ សក្កាយេ ចិត្តំ ន បក្ខន្ទតិ ន បសីទតិ ន សន្តិដ្ឋតិ ន វិមុច្ចតិ។ សក្កាយនិរោធំ ខោ បនស្ស មនសិករោតោ សក្កាយនិរោធេ ចិត្តំ បក្ខន្ទតិ បសីទតិ សន្តិដ្ឋតិ វិមុច្ចតិ។ តស្ស តំ ចិត្តំ សុគតំ សុភាវិតំ សុវុដ្ឋិតំ សុវិមុត្តំ វិសំយុត្តំ សក្កាយេន។ យេ ច សក្កាយបច្ចយា ឧប្បជ្ជន្តិ អាសវា វិឃាតា បរិឡាហា, មុត្តោ សោ តេហិ, ន សោ តំ វេទនំ វេទេតិ។ ឥទមក្ខាតំ សក្កាយស្ស និស្សរណំ។

៣២២. “បញ្ច **វិមុត្តាយតនានិ។** ឥធាវុសោ, ភិក្ខុនោ សត្ថា ធម្មំ ទេសេតិ អញ្ញតរោ វា គរុដ្ឋានិយោ សព្រហ្មចារី។ យថា យថា, អាវុសោ, ភិក្ខុនោ សត្ថា ធម្មំ ទេសេតិ អញ្ញតរោ វា គរុដ្ឋានិយោ សព្រហ្មចារី ។ តថា តថា សោ តស្មិំ ធម្មេ អត្ថបដិសំវេទី ច ហោតិ ធម្មបដិសំវេទី ច។ តស្ស អត្ថបដិសំវេទិនោ ធម្មបដិសំវេទិនោ បាមោជ្ជំ ជាយតិ, បមុទិតស្ស បីតិ ជាយតិ, បីតិមនស្ស កាយោ បស្សម្ភតិ, បស្សទ្ធកាយោ សុខំ វេទេតិ, សុខិនោ ចិត្តំ សមាធិយតិ។ ឥទំ បឋមំ វិមុត្តាយតនំ។

“បុន ចបរំ, អាវុសោ, ភិក្ខុនោ ន ហេវ ខោ សត្ថា ធម្មំ ទេសេតិ អញ្ញតរោ វា គរុដ្ឋានិយោ សព្រហ្មចារី, អបិ ច ខោ យថាសុតំ យថាបរិយត្តំ ធម្មំ វិត្ថារេន បរេសំ ទេសេតិ...បេ.... អបិ ច ខោ យថាសុតំ យថាបរិយត្តំ ធម្មំ វិត្ថារេន សជ្ឈាយំ ករោតិ...បេ.... អបិ ច ខោ យថាសុតំ យថាបរិយត្តំ ធម្មំ ចេតសា អនុវិតក្កេតិ អនុវិចារេតិ មនសានុបេក្ខតិ...បេ.... អបិ ច ខ្វស្ស អញ្ញតរំ សមាធិនិមិត្តំ សុគ្គហិតំ ហោតិ សុមនសិកតំ សូបធារិតំ សុប្បដិវិទ្ធំ បញ្ញាយ។ យថា យថា, អាវុសោ, ភិក្ខុនោ អញ្ញតរំ សមាធិនិមិត្តំ សុគ្គហិតំ ហោតិ សុមនសិកតំ សូបធារិតំ សុប្បដិវិទ្ធំ បញ្ញាយ តថា តថា សោ តស្មិំ ធម្មេ អត្ថបដិសំវេទី ច ហោតិ ធម្មបដិសំវេទី ច។ តស្ស អត្ថបដិសំវេទិនោ ធម្មបដិសំវេទិនោ បាមោជ្ជំ ជាយតិ, បមុទិតស្ស បីតិ ជាយតិ, បីតិមនស្ស កាយោ បស្សម្ភតិ, បស្សទ្ធកាយោ សុខំ វេទេតិ , សុខិនោ ចិត្តំ សមាធិយតិ។ ឥទំ បញ្ចមំ វិមុត្តាយតនំ។

“បញ្ច **វិមុត្តិបរិបាចនីយា សញ្ញា** – អនិច្ចសញ្ញា, អនិច្ចេ ទុក្ខសញ្ញា, ទុក្ខេ អនត្តសញ្ញា, បហានសញ្ញា, វិរាគសញ្ញា។

“ឥមេ ខោ, អាវុសោ, តេន ភគវតា ជានតា បស្សតា អរហតា សម្មាសម្ពុទ្ធេន បញ្ច ធម្មា សម្មទក្ខាតា; តត្ថ សព្ពេហេវ សង្គាយិតព្ពំ...បេ.... អត្ថាយ ហិតាយ សុខាយ ទេវមនុស្សានំ [សង្គិតិយបញ្ចកំ និដ្ឋិតំ (ស្យា. កំ.)]។

ឆក្កំ

៣២៣. “អត្ថិ ខោ, អាវុសោ, តេន ភគវតា ជានតា បស្សតា អរហតា សម្មាសម្ពុទ្ធេន ឆ ធម្មា សម្មទក្ខាតា; តត្ថ សព្ពេហេវ សង្គាយិតព្ពំ...បេ.... អត្ថាយ ហិតាយ សុខាយ ទេវមនុស្សានំ។ កតមេ ឆ?

“ឆ **អជ្ឈត្តិកានិ អាយតនានិ** – ចក្ខាយតនំ, សោតាយតនំ, ឃានាយតនំ, ជិវ្ហាយតនំ, កាយាយតនំ, មនាយតនំ។

“ឆ **ពាហិរានិ អាយតនានិ** – រូបាយតនំ, សទ្ទាយតនំ, គន្ធាយតនំ, រសាយតនំ, ផោដ្ឋព្ពាយតនំ, ធម្មាយតនំ។

“ឆ **វិញ្ញាណកាយា** – ចក្ខុវិញ្ញាណំ, សោតវិញ្ញាណំ, ឃានវិញ្ញាណំ, ជិវ្ហាវិញ្ញាណំ, កាយវិញ្ញាណំ, មនោវិញ្ញាណំ។

“ឆ **ផស្សកាយា** – ចក្ខុសម្ផស្សោ, សោតសម្ផស្សោ, ឃានសម្ផស្សោ, ជិវ្ហាសម្ផស្សោ, កាយសម្ផស្សោ, មនោសម្ផស្សោ។

“ឆ **វេទនាកាយា** – ចក្ខុសម្ផស្សជា វេទនា, សោតសម្ផស្សជា វេទនា, ឃានសម្ផស្សជា វេទនា, ជិវ្ហាសម្ផស្សជា វេទនា, កាយសម្ផស្សជា វេទនា, មនោសម្ផស្សជា វេទនា។

“ឆ **សញ្ញាកាយា** – រូបសញ្ញា, សទ្ទសញ្ញា, គន្ធសញ្ញា, រសសញ្ញា, ផោដ្ឋព្ពសញ្ញា, ធម្មសញ្ញា។

“ឆ **សញ្ចេតនាកាយា** – រូបសញ្ចេតនា, សទ្ទសញ្ចេតនា, គន្ធសញ្ចេតនា, រសសញ្ចេតនា, ផោដ្ឋព្ពសញ្ចេតនា, ធម្មសញ្ចេតនា។

“ឆ **តណ្ហាកាយា** – រូបតណ្ហា, សទ្ទតណ្ហា, គន្ធតណ្ហា, រសតណ្ហា, ផោដ្ឋព្ពតណ្ហា, ធម្មតណ្ហា។

៣២៤. “ឆ **អគារវា**។ ឥធាវុសោ, ភិក្ខុ សត្ថរិ អគារវោ វិហរតិ អប្បតិស្សោ; ធម្មេ អគារវោ វិហរតិ អប្បតិស្សោ; សង្ឃេ អគារវោ វិហរតិ អប្បតិស្សោ; សិក្ខាយ អគារវោ វិហរតិ អប្បតិស្សោ; អប្បមាទេ អគារវោ វិហរតិ អប្បតិស្សោ; បដិសន្ថារេ [បដិសន្ធារេ (ក.)] អគារវោ វិហរតិ អប្បតិស្សោ។

“ឆ **គារវា**។ ឥធាវុសោ, ភិក្ខុ សត្ថរិ សគារវោ វិហរតិ សប្បតិស្សោ; ធម្មេ សគារវោ វិហរតិ សប្បតិស្សោ; សង្ឃេ សគារវោ វិហរតិ សប្បតិស្សោ; សិក្ខាយ សគារវោ វិហរតិ សប្បតិស្សោ; អប្បមាទេ សគារវោ វិហរតិ សប្បតិស្សោ; បដិសន្ថារេ សគារវោ វិហរតិ សប្បតិស្សោ។

“ឆ **សោមនស្សុបវិចារា** ។ ចក្ខុនា រូបំ ទិស្វា សោមនស្សដ្ឋានិយំ រូបំ ឧបវិចរតិ; សោតេន សទ្ទំ សុត្វា... ឃានេន គន្ធំ ឃាយិត្វា... ជិវ្ហាយ រសំ សាយិត្វា... កាយេន ផោដ្ឋព្ពំ ផុសិត្វា។ មនសា ធម្មំ វិញ្ញាយ សោមនស្សដ្ឋានិយំ ធម្មំ ឧបវិចរតិ។

“ឆ **ទោមនស្សុបវិចារា**។ ចក្ខុនា រូបំ ទិស្វា ទោមនស្សដ្ឋានិយំ រូបំ ឧបវិចរតិ...បេ.... មនសា ធម្មំ វិញ្ញាយ ទោមនស្សដ្ឋានិយំ ធម្មំ ឧបវិចរតិ។

“ឆ **ឧបេក្ខុបវិចារា**។ ចក្ខុនា រូបំ ទិស្វា ឧបេក្ខាដ្ឋានិយំ [ឧបេក្ខាឋានិយំ (ក.)] រូបំ ឧបវិចរតិ...បេ.... មនសា ធម្មំ វិញ្ញាយ ឧបេក្ខាដ្ឋានិយំ ធម្មំ ឧបវិចរតិ។

“ឆ **សារណីយា ធម្មា**។ ឥធាវុសោ, ភិក្ខុនោ មេត្តំ កាយកម្មំ បច្ចុបដ្ឋិតំ ហោតិ សព្រហ្មចារីសុ អាវិ [អាវី (ក. សី. បី. ក.)] ចេវ រហោ ច។ អយម្បិ ធម្មោ សារណីយោ បិយករណោ គរុករណោ សង្គហាយ អវិវាទាយ សាមគ្គិយា ឯកីភាវាយ សំវត្តតិ។

“បុន ចបរំ, អាវុសោ, ភិក្ខុនោ មេត្តំ វចីកម្មំ បច្ចុបដ្ឋិតំ ហោតិ សព្រហ្មចារីសុ អាវិ ចេវ រហោ ច។ អយម្បិ ធម្មោ សារណីយោ...បេ.... ឯកីភាវាយ សំវត្តតិ។

“បុន ចបរំ, អាវុសោ, ភិក្ខុនោ មេត្តំ មនោកម្មំ បច្ចុបដ្ឋិតំ ហោតិ សព្រហ្មចារីសុ អាវិ ចេវ រហោ ច។ អយម្បិ ធម្មោ សារណីយោ...បេ.... ឯកីភាវាយ សំវត្តតិ។

“បុន ចបរំ, អាវុសោ, ភិក្ខុ យេ តេ លាភា ធម្មិកា ធម្មលទ្ធា អន្តមសោ បត្តបរិយាបន្នមត្តម្បិ, តថារូបេហិ លាភេហិ អប្បដិវិភត្តភោគី ហោតិ សីលវន្តេហិ សព្រហ្មចារីហិ សាធារណភោគី។ អយម្បិ ធម្មោ សារណីយោ...បេ.

… ឯកីភាវាយ សំវត្តតិ។

“បុន ចបរំ, អាវុសោ, ភិក្ខុ យានិ តានិ សីលានិ អខណ្ឌានិ អច្ឆិទ្ទានិ អសពលានិ អកម្មាសានិ ភុជិស្សានិ វិញ្ញុប្បសត្ថានិ អបរាមដ្ឋានិ សមាធិសំវត្តនិកានិ, តថារូបេសុ សីលេសុ សីលសាមញ្ញគតោ វិហរតិ សព្រហ្មចារីហិ អាវិ ចេវ រហោ ច។ អយម្បិ ធម្មោ សារណីយោ…បេ…. ឯកីភាវាយ សំវត្តតិ។

“បុន ចបរំ, អាវុសោ, ភិក្ខុ យាយំ ទិដ្ឋិ អរិយា និយ្យានិកា និយ្យាតិ តក្ករស្ស សម្មា ទុក្ខក្ខយាយ, តថារូបាយ ទិដ្ឋិយា ទិដ្ឋិសាមញ្ញគតោ វិហរតិ សព្រហ្មចារីហិ អាវិ ចេវ រហោ ច។ អយម្បិ ធម្មោ សារណីយោ បិយករណោ គរុករណោ សង្គហាយ អវិវាទាយ សាមគ្គិយា ឯកីភាវាយ សំវត្តតិ។

៣២៥. ឆ **វិវាទមូលានិ។** ឥធាវុសោ, ភិក្ខុ កោធនោ ហោតិ ឧបនាហី។ យោ សោ, អាវុសោ, ភិក្ខុ កោធនោ ហោតិ ឧបនាហី, សោ សត្ថរិបិ អគារវោ វិហរតិ អប្បតិស្សោ, ធម្មេបិ អគារវោ វិហរតិ អប្បតិស្សោ, សង្ឃេបិ អគារវោ វិហរតិ អប្បតិស្សោ, សិក្ខាយបិ ន បរិបូរការី [បរិបូរីការី (ស្យា. កំ.)] ហោតិ។ យោ សោ, អាវុសោ, ភិក្ខុ សត្ថរិ អគារវោ វិហរតិ អប្បតិស្សោ, ធម្មេ អគារវោ វិហរតិ អប្បតិស្សោ, សង្ឃេ អគារវោ វិហរតិ អប្បតិស្សោ, សិក្ខាយ ន បរិបូរការី, សោ សង្ឃេ វិវាទំ ជនេតិ។ យោ ហោតិ វិវាទោ ពហុជនអហិតាយ ពហុជនអសុខាយ អនត្ថាយ អហិតាយ ទុក្ខាយ ទេវមនុស្សានំ។ ឯវរូបំ ចេ តុម្ហេ, អាវុសោ, វិវាទមូលំ អជ្ឈត្តំ វា ពហិទ្ធា វា សមនុបស្សេយ្យាថ។ តត្រ តុម្ហេ, អាវុសោ, តស្សេវ បាបកស្ស វិវាទមូលស្ស បហានាយ វាយមេយ្យាថ។ ឯវរូបំ ចេ តុម្ហេ, អាវុសោ, វិវាទមូលំ អជ្ឈត្តំ វា ពហិទ្ធា វា ន សមនុបស្សេយ្យាថ។ តត្រ តុម្ហេ, អាវុសោ, តស្សេវ បាបកស្ស វិវាទមូលស្ស អាយតឹ អនវស្សវាយ បដិបជ្ជេយ្យាថ។ ឯវមេតស្ស បាបកស្ស វិវាទមូលស្ស បហានំ ហោតិ។ ឯវមេតស្ស បាបកស្ស វិវាទមូលស្ស អាយតឹ អនវស្សវោ ហោតិ។

“បុន ចបរំ, អាវុសោ, ភិក្ខុ មក្ខី ហោតិ បឡាសី…បេ…. ឥស្សុកី ហោតិ មច្ឆរី…បេ…. សឋោ ហោតិ មាយាវី… បាបិច្ឆោ ហោតិ មិច្ឆាទិដ្ឋី… សន្ទិដ្ឋិបរាមាសី ហោតិ អាធានគ្គាហី ទុប្បដិនិស្សគ្គី…បេ…. យោ សោ, អាវុសោ, ភិក្ខុ សន្ទិដ្ឋិបរាមាសី ហោតិ អាធានគ្គាហី ទុប្បដិនិស្សគ្គី, សោ សត្ថរិបិ អគារវោ វិហរតិ អប្បតិស្សោ, ធម្មេបិ អគារវោ វិហរតិ អប្បតិស្សោ, សង្ឃេបិ អគារវោ វិហរតិ អប្បតិស្សោ, សិក្ខាយបិ ន បរិបូរការី ហោតិ។ យោ សោ, អាវុសោ, ភិក្ខុ សត្ថរិ អគារវោ វិហរតិ អប្បតិស្សោ, ធម្មេ អគារវោ វិហរតិ អប្បតិស្សោ, សង្ឃេ អគារវោ វិហរតិ អប្បតិស្សោ , សិក្ខាយ ន បរិបូរការី, សោ សង្ឃេ វិវាទំ ជនេតិ។ យោ ហោតិ វិវាទោ ពហុជនអហិតាយ ពហុជនអសុខាយ អនត្ថាយ អហិតាយ ទុក្ខាយ ទេវមនុស្សានំ។ ឯវរូបំ ចេ តុម្ហេ, អាវុសោ, វិវាទមូលំ អជ្ឈត្តំ វា ពហិទ្ធា វា សមនុបស្សេយ្យាថ។ តត្រ តុម្ហេ, អាវុសោ, តស្សេវ បាបកស្ស វិវាទមូលស្ស បហានាយ វាយមេយ្យាថ។ ឯវរូបំ ចេ តុម្ហេ, អាវុសោ, វិវាទមូលំ អជ្ឈត្តំ វា ពហិទ្ធា វា ន សមនុបស្សេយ្យាថ។ តត្រ តុម្ហេ, អាវុសោ, តស្សេវ បាបកស្ស វិវាទមូលស្ស អាយតឹ អនវស្សវាយ បដិបជ្ជេយ្យាថ។ ឯវមេតស្ស បាបកស្ស វិវាទមូលស្ស បហានំ ហោតិ។ ឯវមេតស្ស បាបកស្ស វិវាទមូលស្ស អាយតឹ អនវស្សវោ ហោតិ។

“ឆ **ធាតុយោ** – បថវីធាតុ, អាបោធាតុ, តេជោធាតុ, វាយោធាតុ, អាកាសធាតុ, វិញ្ញាណធាតុ។

៣២៦. “ឆ **និស្សរណិយា ធាតុយោ។** ឥធាវុសោ, ភិក្ខុ ឯវំ វទេយ្យ – ‘មេត្តា ហិ ខោ មេ ចេតោវិមុត្តិ ភាវិតា ពហុលីកតា យានីកតា វត្ថុកតា អនុដ្ឋិតា បរិចិតា សុសមារទ្ធា, អថ ច បន មេ ព្យាបាទោ ចិត្តំ បរិយាទាយ តិដ្ឋតី’តិ។ សោ ‘មា ហេវំ’, តិស្ស វចនីយោ, ‘មាយស្មា ឯវំ អវច, មា ភគវន្តំ អព្ភាចិក្ខិ, ន ហិ សាធុ ភគវតោ អព្ភក្ខានំ, ន ហិ ភគវា ឯវំ វទេយ្យ។ អដ្ឋានមេតំ, អាវុសោ, អនវកាសោ, យំ មេត្តាយ ចេតោវិមុត្តិយា ភាវិតាយ ពហុលីកតាយ យានីកតាយ វត្ថុកតាយ អនុដ្ឋិតាយ បរិចិតាយ សុសមារទ្ធាយ។ អថ ច បនស្ស ព្យាបាទោ ចិត្តំ បរិយាទាយ ឋស្សតិ, នេតំ ឋានំ វិជ្ជតិ។ និស្សរណំ ហេតំ, អាវុសោ, ព្យាបាទស្ស, យទិទំ មេត្តា ចេតោវិមុត្តី’តិ។

“ឥធ បនាវុសោ, ភិក្ខុ ឯវំ វទេយ្យ – ‘ករុណា ហិ ខោ មេ ចេតោវិមុត្តិ ភាវិតា ពហុលីកតា យានីកតា វត្ថុកតា អនុដ្ឋិតា បរិចិតា សុសមារទ្ធា។ អថ ច បន មេ វិហេសា ចិត្តំ បរិយាទាយ តិដ្ឋតី’តិ, សោ ‘មា ហេវំ’ តិស្ស វចនីយោ ‘មាយស្មា ឯវំ អវច, មា ភគវន្តំ អព្ភាចិក្ខិ, ន ហិ សាធុ ភគវតោ អព្ភក្ខានំ, ន ហិ ភគវា ឯវំ វទេយ្យ។ អដ្ឋានមេតំ អាវុសោ, អនវកាសោ, យំ ករុណាយ ចេតោវិមុត្តិយា ភាវិតាយ ពហុលីកតាយ យានីកតាយ វត្ថុកតាយ អនុដ្ឋិតាយ បរិចិតាយ សុសមារទ្ធាយ, អថ ច បនស្ស វិហេសា ចិត្តំ បរិយាទាយ ឋស្សតិ, នេតំ ឋានំ វិជ្ជតិ។ និស្សរណំ ហេតំ, អាវុសោ, វិហេសាយ, យទិទំ ករុណា ចេតោវិមុត្តី’តិ។

“ឥធ បនាវុសោ, ភិក្ខុ ឯវំ វទេយ្យ – ‘មុទិតា ហិ ខោ មេ ចេតោវិមុត្តិ ភាវិតា ពហុលីកតា យានីកតា វត្ថុកតា អនុដ្ឋិតា បរិចិតា សុសមារទ្ធា។ អថ ច បន មេ អរតិ ចិត្តំ បរិយាទាយ តិដ្ឋតី’តិ, សោ ‘មា ហេវំ’ តិស្ស វចនីយោ “មាយស្មា ឯវំ អវច, មា ភគវន្តំ អព្ភាចិក្ខិ, ន ហិ សាធុ ភគវតោ អព្ភក្ខានំ, ន ហិ ភគវា ឯវំ វទេយ្យ។ អដ្ឋានមេតំ, អាវុសោ, អនវកាសោ, យំ មុទិតាយ ចេតោវិមុត្តិយា ភាវិតាយ ពហុលីកតាយ យានីកតាយ វត្ថុកតាយ អនុដ្ឋិតាយ បរិចិតាយ សុសមារទ្ធាយ, អថ ច បនស្ស អរតិ ចិត្តំ បរិយាទាយ ឋស្សតិ, នេតំ ឋានំ វិជ្ជតិ។ និស្សរណំ ហេតំ, អាវុសោ, អរតិយា, យទិទំ មុទិតា ចេតោវិមុត្តី’តិ។

“ឥធ បនាវុសោ, ភិក្ខុ ឯវំ វទេយ្យ – ‘ឧបេក្ខា ហិ ខោ មេ ចេតោវិមុត្តិ ភាវិតា ពហុលីកតា យានីកតា វត្ថុកតា អនុដ្ឋិតា បរិចិតា សុសមារទ្ធា។ អថ ច បន មេ រាគោ ចិត្តំ បរិយាទាយ តិដ្ឋតី’តិ។ សោ ‘មា ហេវំ’ តិស្ស វចនីយោ ‘មាយស្មា ឯវំ អវច, មា ភគវន្តំ អព្ភាចិក្ខិ, ន ហិ សាធុ ភគវតោ អព្ភក្ខានំ, ន ហិ ភគវា ឯវំ វទេយ្យ។ អដ្ឋានមេតំ, អាវុសោ, អនវកាសោ, យំ ឧបេក្ខាយ ចេតោវិមុត្តិយា ភាវិតាយ ពហុលីកតាយ យានីកតាយ វត្ថុកតាយ អនុដ្ឋិតាយ បរិចិតាយ សុសមារទ្ធាយ, អថ ច បនស្ស រាគោ ចិត្តំ បរិយាទាយ ឋស្សតិ នេតំ ឋានំ វិជ្ជតិ។ និស្សរណំ ហេតំ, អាវុសោ, រាគស្ស, យទិទំ ឧបេក្ខា ចេតោវិមុត្តី’តិ។

“ឥធ បនាវុសោ, ភិក្ខុ ឯវំ វទេយ្យ – ‘អនិមិត្តា ហិ ខោ មេ ចេតោវិមុត្តិ ភាវិតា ពហុលីកតា យានីកតា វត្ថុកតា អនុដ្ឋិតា បរិចិតា សុសមារទ្ធា។ អថ ច បន មេ និមិត្តានុសារិ វិញ្ញាណំ ហោតី’តិ។ សោ ‘មា ហេវំ’ តិស្ស វចនីយោ ‘មាយស្មា ឯវំ អវច, មា ភគវន្តំ អព្ភាចិក្ខិ, ន ហិ សាធុ ភគវតោ អព្ភក្ខានំ, ន ហិ ភគវា ឯវំ វទេយ្យ។ អដ្ឋានមេតំ, អាវុសោ, អនវកាសោ, យំ អនិមិត្តាយ ចេតោវិមុត្តិយា ភាវិតាយ ពហុលីកតាយ យានីកតាយ វត្ថុកតាយ អនុដ្ឋិតាយ បរិចិតាយ សុសមារទ្ធាយ, អថ ច បនស្ស និមិត្តានុសារិ វិញ្ញាណំ ភវិស្សតិ, នេតំ ឋានំ វិជ្ជតិ។ និស្សរណំ ហេតំ, អាវុសោ, សព្ពនិមិត្តានំ, យទិទំ អនិមិត្តា ចេតោវិមុត្តី’តិ។

“ឥធ បនាវុសោ, ភិក្ខុ ឯវំ វទេយ្យ – ‘អស្មីតិ ខោ មេ វិគតំ [វិយាតំ (សី. បី.), វិគតេ (ស្យា. ក.)], អយមហមស្មីតិ ន សមនុបស្សាមិ, អថ ច បន មេ វិចិកិច្ឆាកថង្កថាសល្លំ ចិត្តំ បរិយាទាយ តិដ្ឋតី’តិ។ សោ ‘មា ហេវំ’ តិស្ស វចនីយោ ‘មាយស្មា ឯវំ អវច, មា ភគវន្តំ អព្ភាចិក្ខិ, ន ហិ សាធុ ភគវតោ អព្ភក្ខានំ, ន ហិ ភគវា ឯវំ វទេយ្យ។ អដ្ឋានមេតំ, អាវុសោ, អនវកាសោ, យំ អស្មីតិ វិគតេ [វិយាតេ (សី. បី.)] អយមហមស្មីតិ អសមនុបស្សតោ, អថ ច បនស្ស វិចិកិច្ឆាកថង្កថាសល្លំ ចិត្តំ បរិយាទាយ ឋស្សតិ, នេតំ ឋានំ វិជ្ជតិ។ និស្សរណំ ហេតំ, អាវុសោ, វិចិកិច្ឆាកថង្កថាសល្លស្ស, យទិទំ អស្មិមានសមុគ្ឃាតោ’តិ។

៣២៧. “ឆ **អនុត្តរិយានិ** – ទស្សនានុត្តរិយំ, សវនានុត្តរិយំ, លាភានុត្តរិយំ, សិក្ខានុត្តរិយំ, បារិចរិយានុត្តរិយំ, អនុស្សតានុត្តរិយំ។

“ឆ **អនុស្សតិដ្ឋានានិ** – ពុទ្ធានុស្សតិ, ធម្មានុស្សតិ, សង្ឃានុស្សតិ, សីលានុស្សតិ, ចាគានុស្សតិ, ទេវតានុស្សតិ។

៣២៨. “ឆ **សតតវិហារា**។ ឥធាវុសោ, ភិក្ខុ ចក្ខុនា រូបំ ទិស្វា នេវ សុមនោ ហោតិ ន ទុម្មនោ, ឧបេក្ខកោ [ឧបេក្ខកោ ច (ស្យា. ក.)] វិហរតិ សតោ សម្បជានោ។ សោតេន សទ្ទំ សុត្វា…បេ… មនសា ធម្មំ វិញ្ញាយ នេវ សុមនោ ហោតិ ន ទុម្មនោ, ឧបេក្ខកោ វិហរតិ សតោ សម្បជានោ។

៣២៩. “**ឆឡាភិជាតិយោ**។ ឥធាវុសោ, ឯកច្ចោ កណ្ហាភិជាតិកោ សមានោ កណ្ហំ ធម្មំ អភិជាយតិ។ ឥធ បនាវុសោ, ឯកច្ចោ កណ្ហាភិជាតិកោ សមានោ សុក្កំ ធម្មំ អភិជាយតិ។ ឥធ បនាវុសោ, ឯកច្ចោ កណ្ហាភិជាតិកោ សមានោ អកណ្ហំ អសុក្កំ និព្ពានំ អភិជាយតិ។ ឥធ បនាវុសោ, ឯកច្ចោ សុក្កាភិជាតិកោ សមានោ សុក្កំ ធម្មំ អភិជាយតិ។ ឥធ បនាវុសោ, ឯកច្ចោ សុក្កាភិជាតិកោ សមានោ កណ្ហំ ធម្មំ អភិជាយតិ។ ឥធ បនាវុសោ, ឯកច្ចោ សុក្កាភិជាតិកោ សមានោ អកណ្ហំ អសុក្កំ និព្ពានំ អភិជាយតិ។

“ឆ **និព្ពេធភាគិយា** សញ្ញា [និព្ពេធភាគិយសញ្ញា (ស្យា. កំ.)] – អនិច្ចសញ្ញា អនិច្ចេ, ទុក្ខសញ្ញា ទុក្ខេ, អនត្តសញ្ញា, បហានសញ្ញា, វិរាគសញ្ញា, និរោធសញ្ញា។

“ឥមេ ខោ, អាវុសោ, តេន ភគវតា ជានតា បស្សតា អរហតា សម្មាសម្ពុទ្ធេន ឆ ធម្មា សម្មទក្ខាតា; តត្ថ សព្ពេហេវ សង្គាយិតព្ពំ…បេ… អត្ថាយ ហិតាយ សុខាយ ទេវមនុស្សានំ។

សត្តកំ

៣៣០. “អត្ថិ ខោ, អាវុសោ, តេន ភគវតា ជានតា បស្សតា អរហតា សម្មាសម្ពុទ្ធេន សត្ត ធម្មា សម្មទក្ខាតា; តត្ថ សព្ពេហេវ សង្គាយិតព្ពំ…បេ…. អត្ថាយ ហិតាយ សុខាយ ទេវមនុស្សានំ។ កតមេ សត្ត?

“សត្ត **អរិយធនានិ** – សទ្ធាធនំ, សីលធនំ, ហិរិធនំ, ឱត្តប្បធនំ, សុតធនំ, ចាគធនំ, បញ្ញាធនំ។

“សត្ត **ពោជ្ឈង្គា** – សតិសម្ពោជ្ឈង្គោ, ធម្មវិចយសម្ពោជ្ឈង្គោ , វីរិយសម្ពោជ្ឈង្គោ, បីតិសម្ពោជ្ឈង្គោ, បស្សទ្ធិសម្ពោជ្ឈង្គោ, សមាធិសម្ពោជ្ឈង្គោ, ឧបេក្ខាសម្ពោជ្ឈង្គោ។

“សត្ត **សមាធិបរិក្ខារា** – សម្មាទិដ្ឋិ, សម្មាសង្កប្បោ, សម្មាវាចា, សម្មាកម្មន្តោ, សម្មាអាជីវោ, សម្មាវាយាមោ, សម្មាសតិ។

“សត្ត **អសទ្ធម្មា** – ឥធាវុសោ, ភិក្ខុ អស្សទ្ធោ ហោតិ, អហិរិកោ ហោតិ, អនោត្តប្បី ហោតិ, អប្បស្សុតោ ហោតិ, កុសីតោ ហោតិ, មុដ្ឋស្សតិ ហោតិ, ទុប្បញ្ញោ ហោតិ។

“សត្ត **សទ្ធម្មា** – ឥធាវុសោ, ភិក្ខុ សទ្ធោ ហោតិ, ហិរិមា ហោតិ, ឱត្តប្បី ហោតិ, ពហុស្សុតោ ហោតិ, អារទ្ធវីរិយោ ហោតិ, ឧបដ្ឋិតស្សតិ ហោតិ, បញ្ញវា ហោតិ។

“សត្ត **សប្បុរិសធម្មា** – ឥធាវុសោ, ភិក្ខុ ធម្មញ្ញូ ច ហោតិ អត្ថញ្ញូ ច អត្តញ្ញូ ច មត្តញ្ញូ ច កាលញ្ញូ ច បរិសញ្ញូ ច បុគ្គលញ្ញូ ច។

៣៣១. “សត្ត **និទ្ទសវត្ថូនិ។** ឥធាវុសោ, ភិក្ខុ សិក្ខាសមាទានេ តិព្ពច្ឆន្ទោ ហោតិ, អាយតិញ្ច សិក្ខាសមាទានេ អវិគតបេមោ។ ធម្មនិសន្តិយា តិព្ពច្ឆន្ទោ ហោតិ, អាយតិញ្ច ធម្មនិសន្តិយា អវិគតបេមោ។ ឥច្ឆាវិនយេ តិព្ពច្ឆន្ទោ ហោតិ, អាយតិញ្ច ឥច្ឆាវិនយេ អវិគតបេមោ។ បដិសល្លានេ តិព្ពច្ឆន្ទោ ហោតិ, អាយតិញ្ច បដិសល្លានេ អវិគតបេមោ។ វីរិយារម្ភេ តិព្ពច្ឆន្ទោ ហោតិ, អាយតិញ្ច វីរិយារម្ភេ អវិគតបេមោ។ សតិនេបក្កេ តិព្ពច្ឆន្ទោ ហោតិ, អាយតិញ្ច សតិនេបក្កេ អវិគតបេមោ ។ ទិដ្ឋិបដិវេធេ តិព្ពច្ឆន្ទោ ហោតិ, អាយតិញ្ច ទិដ្ឋិបដិវេធេ អវិគតបេមោ។

“សត្ត សញ្ញា – អនិច្ចសញ្ញា, អនត្តសញ្ញា, អសុភសញ្ញា, អាទីនវសញ្ញា, បហានសញ្ញា, វិរាគសញ្ញា, និរោធសញ្ញា។

“សត្ត ពលានិ – សទ្ធាពលំ, វីរិយពលំ, ហិរិពលំ, ឱត្តប្បពលំ, សតិពលំ, សមាធិពលំ, បញ្ញាពលំ។

៣៣២. “សត្ត **វិញ្ញាណដ្ឋិតិយោ។** សន្តាវុសោ, សត្តា នានត្តកាយា នានត្តសញ្ញិនោ, សេយ្យថាបិ មនុស្សា ឯកច្ចេ ច ទេវា ឯកច្ចេ ច វិនិបាតិកា។ អយំ បឋមា វិញ្ញាណដ្ឋិតិ។

“សន្តាវុសោ, សត្តា នានត្តកាយា ឯកត្តសញ្ញិនោ សេយ្យថាបិ ទេវា ព្រហ្មកាយិកា បឋមាភិនិព្ពត្តា។ អយំ ទុតិយា វិញ្ញាណដ្ឋិតិ។

“សន្តាវុសោ, សត្តា ឯកត្តកាយា នានត្តសញ្ញិនោ សេយ្យថាបិ ទេវា អាភស្សរា។ អយំ តតិយា វិញ្ញាណដ្ឋិតិ។

“សន្តាវុសោ, សត្តា ឯកត្តកាយា ឯកត្តសញ្ញិនោ សេយ្យថាបិ ទេវា សុភកិណ្ហា។ អយំ ចតុត្ថី វិញ្ញាណដ្ឋិតិ។

“សន្តាវុសោ, សត្តា សព្ពសោ រូបសញ្ញានំ សមតិក្កមា បដិឃសញ្ញានំ អត្ថង្គមា នានត្តសញ្ញានំ អមនសិការា ‘អនន្តោ អាកាសោ’តិ អាកាសានញ្ចាយតនូបគា។ អយំ បញ្ចមី វិញ្ញាណដ្ឋិតិ។

“សន្តាវុសោ, សត្តា សព្ពសោ អាកាសានញ្ចាយតនំ សមតិក្កម្ម ‘អនន្តំ វិញ្ញាណ’ន្តិ វិញ្ញាណញ្ចាយតនូបគា។ អយំ ឆដ្ឋី វិញ្ញាណដ្ឋិតិ។

“សន្តាវុសោ, សត្ថា សព្ពសោ វិញ្ញាណញ្ចាយតនំ សមតិក្កម្ម ‘នត្ថិ កិញ្ចី’តិ អាកិញ្ចញ្ញាយតនូបគា។ អយំ សត្តមី វិញ្ញាណដ្ឋិតិ។

“សត្ត **បុគ្គលា ទក្ខិណេយ្យា** – ឧភតោភាគវិមុត្តោ, បញ្ញាវិមុត្តោ, កាយសក្ខិ, ទិដ្ឋិប្បត្តោ, សទ្ធាវិមុត្តោ, ធម្មានុសារី, សទ្ធានុសារី។

“សត្ត **អនុសយា** – កាមរាគានុសយោ, បដិឃានុសយោ, ទិដ្ឋានុសយោ, វិចិកិច្ឆានុសយោ, មានានុសយោ, ភវរាគានុសយោ, អវិជ្ជានុសយោ។

“សត្ត **សញ្ញោជនានិ** – អនុនយសញ្ញោជនំ [កាមសញ្ញោជនំ (ស្យា. កំ.)], បដិឃសញ្ញោជនំ, ទិដ្ឋិសញ្ញោជនំ, វិចិកិច្ឆាសញ្ញោជនំ, មានសញ្ញោជនំ, ភវរាគសញ្ញោជនំ, អវិជ្ជាសញ្ញោជនំ។

“សត្ត **អធិករណសមថា** – ឧប្បន្នុប្បន្នានំ អធិករណានំ សមថាយ វូបសមាយ សម្មុខាវិនយោ ទាតព្ពោ, សតិវិនយោ ទាតព្ពោ, អមូឡ្ហវិនយោ ទាតព្ពោ, បដិញ្ញាយ ការេតព្ពំ, យេភុយ្យសិកា, តស្សបាបិយសិកា, តិណវត្ថារកោ។

“ឥមេ ខោ, អាវុសោ, តេន ភគវតា ជានតា បស្សតា អរហតា សម្មាសម្ពុទ្ធេន សត្ត ធម្មា សម្មទក្ខាតា; តត្ថ សព្ពេហេវ សង្គាយិតព្ពំ…បេ…. អត្ថាយ ហិតាយ សុខាយ ទេវមនុស្សានំ។

ទុតិយភាណវារោ និដ្ឋិតោ។

អដ្ឋកំ

៣៣៣. “អត្ថិ ខោ, អាវុសោ, តេន ភគវតា ជានតា បស្សតា អរហតា សម្មាសម្ពុទ្ធេន អដ្ឋ ធម្មា សម្មទក្ខាតា; តត្ថ សព្ពេហេវ សង្គាយិតព្ពំ…បេ…. អត្ថាយ ហិតាយ សុខាយ ទេវមនុស្សានំ។ កតមេ អដ្ឋ?

“អដ្ឋ **មិច្ឆត្តា** – មិច្ឆាទិដ្ឋិ, មិច្ឆាសង្កប្បោ, មិច្ឆាវាចា, មិច្ឆាកម្មន្តោ, មិច្ឆាអាជីវោ, មិច្ឆាវាយាមោ មិច្ឆាសតិ, មិច្ឆាសមាធិ។

“អដ្ឋ **សម្មត្តា** – សម្មាទិដ្ឋិ, សម្មាសង្កប្បោ, សម្មាវាចា, សម្មាកម្មន្តោ, សម្មាអាជីវោ, សម្មាវាយាមោ, សម្មាសតិ, សម្មាសមាធិ។

“អដ្ឋ **បុគ្គលា ទក្ខិណេយ្យា** – សោតាបន្នោ, សោតាបត្តិផលសច្ឆិកិរិយាយ បដិបន្នោ; សកទាគាមី, សកទាគាមិផលសច្ឆិកិរិយាយ បដិបន្នោ; អនាគាមី, អនាគាមិផលសច្ឆិកិរិយាយ បដិបន្នោ; អរហា, អរហត្តផលសច្ឆិកិរិយាយ បដិបន្នោ។

៣៣៤. “អដ្ឋ **កុសីតវត្ថូនិ**។ ឥធាវុសោ, ភិក្ខុនា កម្មំ កាតព្ពំ ហោតិ។ តស្ស ឯវំ ហោតិ – ‘កម្មំ ខោ មេ កាតព្ពំ ភវិស្សតិ, កម្មំ ខោ បន មេ ករោន្តស្ស កាយោ កិលមិស្សតិ, ហន្ទាហំ និបជ្ជាមី’តិ! សោ និបជ្ជតិ ន វីរិយំ អារភតិ អប្បត្តស្ស បត្តិយា អនធិគតស្ស អធិគមាយ អសច្ឆិកតស្ស សច្ឆិកិរិយាយ។ ឥទំ បឋមំ កុសីតវត្ថុ។

“បុន ចបរំ, អាវុសោ, ភិក្ខុនា កម្មំ កតំ ហោតិ។ តស្ស ឯវំ ហោតិ – ‘អហំ ខោ កម្មំ អកាសិំ, កម្មំ ខោ បន មេ ករោន្តស្ស កាយោ កិលន្តោ, ហន្ទាហំ និបជ្ជាមី’តិ! សោ និបជ្ជតិ ន វីរិយំ អារភតិ…បេ…. ឥទំ ទុតិយំ កុសីតវត្ថុ។

“បុន ចបរំ, អាវុសោ, ភិក្ខុនា មគ្គោ គន្តព្ពោ ហោតិ។ តស្ស ឯវំ ហោតិ – ‘មគ្គោ ខោ មេ គន្តព្ពោ ភវិស្សតិ, មគ្គំ ខោ បន មេ គច្ឆន្តស្ស កាយោ កិលមិស្សតិ, ហន្ទាហំ និបជ្ជាមី’តិ! សោ និបជ្ជតិ ន វីរិយំ អារភតិ… ឥទំ តតិយំ កុសីតវត្ថុ។

“បុន ចបរំ, អាវុសោ, ភិក្ខុនា មគ្គោ គតោ ហោតិ។ តស្ស ឯវំ ហោតិ – ‘អហំ ខោ មគ្គំ អគមាសិំ, មគ្គំ ខោ បន មេ គច្ឆន្តស្ស កាយោ កិលន្តោ, ហន្ទាហំ និបជ្ជាមី’តិ! សោ និបជ្ជតិ ន វីរិយំ អារភតិ… ឥទំ ចតុត្ថំ កុសីតវត្ថុ។

“បុន ចបរំ, អាវុសោ, ភិក្ខុ គាមំ វា និគមំ វា បិណ្ឌាយ ចរន្តោ ន លភតិ លូខស្ស វា បណីតស្ស វា ភោជនស្ស យាវទត្ថំ បារិបូរិំ។ តស្ស ឯវំ ហោតិ – ‘អហំ ខោ គាមំ វា និគមំ វា បិណ្ឌាយ ចរន្តោ នាលត្ថំ លូខស្ស វា បណីតស្ស វា ភោជនស្ស យាវទត្ថំ បារិបូរិំ, តស្ស មេ កាយោ កិលន្តោ អកម្មញ្ញោ, ហន្ទាហំ និបជ្ជាមី’តិ! សោ និបជ្ជតិ ន វីរិយំ អារភតិ… ឥទំ បញ្ចមំ កុសីតវត្ថុ។

“បុន ចបរំ, អាវុសោ, ភិក្ខុ គាមំ វា និគមំ វា បិណ្ឌាយ ចរន្តោ លភតិ លូខស្ស វា បណីតស្ស វា ភោជនស្ស យាវទត្ថំ បារិបូរិំ។ តស្ស ឯវំ ហោតិ – ‘អហំ ខោ គាមំ វា និគមំ វា បិណ្ឌាយ ចរន្តោ អលត្ថំ លូខស្ស វា បណីតស្ស វា ភោជនស្ស យាវទត្ថំ បារិបូរិំ, តស្ស មេ កាយោ គរុកោ អកម្មញ្ញោ, មាសាចិតំ មញ្ញេ , ហន្ទាហំ និបជ្ជាមី’តិ! សោ និបជ្ជតិ ន វីរិយំ អារភតិ… ឥទំ ឆដ្ឋំ កុសីតវត្ថុ។

“បុន ចបរំ, អាវុសោ, ភិក្ខុនោ ឧប្បន្នោ ហោតិ អប្បមត្តកោ អាពាធោ។ តស្ស ឯវំ ហោតិ – ‘ឧប្បន្នោ ខោ មេ អយំ អប្បមត្តកោ អាពាធោ; អត្ថិ កប្បោ និបជ្ជិតុំ, ហន្ទាហំ និបជ្ជាមី’តិ! សោ និបជ្ជតិ ន វីរិយំ អារភតិ… ឥទំ សត្តមំ កុសីតវត្ថុ។

“បុន ចបរំ, អាវុសោ, ភិក្ខុ គិលានា វុដ្ឋិតោ [គិលានវុដ្ឋិតោ (សទ្ទនីតិ) អ. និ. ៦.១៦ នកុលបិតុសុត្តដីកា បស្សិតព្ពា] ហោតិ អចិរវុដ្ឋិតោ គេលញ្ញា។ តស្ស ឯវំ ហោតិ – ‘អហំ ខោ គិលានា វុដ្ឋិតោ អចិរវុដ្ឋិតោ គេលញ្ញា, តស្ស មេ កាយោ ទុព្ពលោ អកម្មញ្ញោ, ហន្ទាហំ និបជ្ជាមី’តិ! សោ និបជ្ជតិ ន វីរិយំ អារភតិ អប្បត្តស្ស បត្តិយា អនធិគតស្ស អធិគមាយ អសច្ឆិកតស្ស សច្ឆិកិរិយាយ។ ឥទំ អដ្ឋមំ កុសីតវត្ថុ។

៣៣៥. “អដ្ឋ **អារម្ភវត្ថូនិ។** ឥធាវុសោ, ភិក្ខុនា កម្មំ កាតព្ពំ ហោតិ។ តស្ស ឯវំ ហោតិ – ‘កម្មំ ខោ មេ កាតព្ពំ ភវិស្សតិ, កម្មំ ខោ បន មេ ករោន្តេន ន សុករំ ពុទ្ធានំ សាសនំ មនសិ កាតុំ, ហន្ទាហំ វីរិយំ អារភាមិ អប្បត្តស្ស បត្តិយា អនធិគតស្ស អធិគមាយ, អសច្ឆិកតស្ស សច្ឆិកិរិយាយា’តិ! សោ វីរិយំ អារភតិ អប្បត្តស្ស បត្តិយា, អនធិគតស្ស អធិគមាយ អសច្ឆិកតស្ស សច្ឆិកិរិយាយ។ ឥទំ បឋមំ អារម្ភវត្ថុ។

“បុន ចបរំ, អាវុសោ, ភិក្ខុនា កម្មំ កតំ ហោតិ។ តស្ស ឯវំ ហោតិ – ‘អហំ ខោ កម្មំ អកាសិំ, កម្មំ ខោ បនាហំ ករោន្តោ នាសក្ខិំ ពុទ្ធានំ សាសនំ មនសិ កាតុំ, ហន្ទាហំ វីរិយំ អារភាមិ…បេ…. សោ វីរិយំ អារភតិ… ឥទំ ទុតិយំ អារម្ភវត្ថុ។

“បុន ចបរំ, អាវុសោ, ភិក្ខុនា មគ្គោ គន្តព្ពោ ហោតិ។ តស្ស ឯវំ ហោតិ – ‘មគ្គោ ខោ មេ គន្តព្ពោ ភវិស្សតិ, មគ្គំ ខោ បន មេ គច្ឆន្តេន ន សុករំ ពុទ្ធានំ សាសនំ មនសិ កាតុំ។ ហន្ទាហំ វីរិយំ អារភាមិ…បេ…. សោ វីរិយំ អារភតិ… ឥទំ តតិយំ អារម្ភវត្ថុ។

“បុន ចបរំ, អាវុសោ, ភិក្ខុនា មគ្គោ គតោ ហោតិ។ តស្ស ឯវំ ហោតិ – ‘អហំ ខោ មគ្គំ អគមាសិំ, មគ្គំ ខោ បនាហំ គច្ឆន្តោ នាសក្ខិំ ពុទ្ធានំ សាសនំ មនសិ កាតុំ, ហន្ទាហំ វីរិយំ អារភាមិ…បេ…. សោ វីរិយំ អារភតិ… ឥទំ ចតុត្ថំ អារម្ភវត្ថុ។

“បុន ចបរំ, អាវុសោ, ភិក្ខុ គាមំ វា និគមំ វា បិណ្ឌាយ ចរន្តោ ន លភតិ លូខស្ស វា បណីតស្ស វា ភោជនស្ស យាវទត្ថំ បារិបូរិំ ។ តស្ស ឯវំ ហោតិ – ‘អហំ ខោ គាមំ វា និគមំ វា បិណ្ឌាយ ចរន្តោ នាលត្ថំ លូខស្ស វា បណីតស្ស វា ភោជនស្ស យាវទត្ថំ បារិបូរិំ, តស្ស មេ កាយោ លហុកោ កម្មញ្ញោ, ហន្ទាហំ វីរិយំ អារភាមិ…បេ…. សោ វីរិយំ អារភតិ… ឥទំ បញ្ចមំ អារម្ភវត្ថុ។

“បុន ចបរំ, អាវុសោ, ភិក្ខុ គាមំ វា និគមំ វា បិណ្ឌាយ ចរន្តោ លភតិ លូខស្ស វា បណីតស្ស វា ភោជនស្ស យាវទត្ថំ បារិបូរិំ។ តស្ស ឯវំ ហោតិ – ‘អហំ ខោ គាមំ វា និគមំ វា បិណ្ឌាយ ចរន្តោ អលត្ថំ លូខស្ស វា បណីតស្ស វា ភោជនស្ស យាវទត្ថំ បារិបូរិំ, តស្ស មេ កាយោ ពលវា កម្មញ្ញោ, ហន្ទាហំ វីរិយំ អារភាមិ…បេ…. សោ វីរិយំ អារភតិ… ឥទំ ឆដ្ឋំ អារម្ភវត្ថុ ។

“បុន ចបរំ, អាវុសោ, ភិក្ខុនោ ឧប្បន្នោ ហោតិ អប្បមត្តកោ អាពាធោ។ តស្ស ឯវំ ហោតិ – ‘ឧប្បន្នោ ខោ មេ អយំ អប្បមត្តកោ អាពាធោ, ឋានំ ខោ បនេតំ វិជ្ជតិ យំ មេ អាពាធោ បវឌ្ឍេយ្យ, ហន្ទាហំ វីរិយំ អារភាមិ…បេ…. សោ វីរិយំ អារភតិ… ឥទំ សត្តមំ អារម្ភវត្ថុ។

“បុន ចបរំ, អាវុសោ, ភិក្ខុ គិលានា វុដ្ឋិតោ ហោតិ អចិរវុដ្ឋិតោ គេលញ្ញា។ តស្ស ឯវំ ហោតិ – ‘អហំ ខោ គិលានា វុដ្ឋិតោ អចិរវុដ្ឋិតោ គេលញ្ញា, ឋានំ ខោ បនេតំ វិជ្ជតិ យំ មេ អាពាធោ បច្ចុទាវត្តេយ្យ, ហន្ទាហំ វីរិយំ អារភាមិ អប្បត្តស្ស បត្តិយា អនធិគតស្ស អធិគមាយ អសច្ឆិកតស្ស សច្ឆិកិរិយាយា’’តិ! សោ វីរិយំ អារភតិ អប្បត្តស្ស បត្តិយា អនធិគតស្ស អធិគមាយ អសច្ឆិកតស្ស សច្ឆិកិរិយាយ។ ឥទំ អដ្ឋមំ អារម្ភវត្ថុ។

៣៣៦. “អដ្ឋ **ទានវត្ថូនិ។** អាសជ្ជ ទានំ ទេតិ, ភយា ទានំ ទេតិ, ‘អទាសិ មេ’តិ ទានំ ទេតិ, ‘ទស្សតិ មេ’តិ ទានំ ទេតិ, ‘សាហុ ទាន’ន្តិ ទានំ ទេតិ, ‘អហំ បចាមិ, ឥមេ ន បចន្តិ, នារហាមិ បចន្តោ អបចន្តានំ ទានំ ន ទាតុ’ន្តិ ទានំ ទេតិ, ‘ឥទំ មេ ទានំ ទទតោ កល្យាណោ កិត្តិសទ្ទោ អព្ភុគ្គច្ឆតី’តិ ទានំ ទេតិ។ ចិត្តាលង្ការ-ចិត្ត បរិក្ខារត្ថំ ទានំ ទេតិ។

៣៣៧. “អដ្ឋ **ទានូបបត្តិយោ**។ ឥធាវុសោ, ឯកច្ចោ ទានំ ទេតិ សមណស្ស វា ព្រាហ្មណស្ស វា អន្នំ បានំ វត្ថំ យានំ មាលាគន្ធវិលេបនំ សេយ្យាវសថបទីបេយ្យំ។ សោ យំ ទេតិ តំ បច្ចាសីសតិ [បច្ចាសីសតិ (សី. ស្យា. កំ. បី.)]។ សោ បស្សតិ ខត្តិយមហាសាលំ វា ព្រាហ្មណមហាសាលំ វា គហបតិមហាសាលំ វា បញ្ចហិ កាមគុណេហិ សមប្បិតំ សមង្គីភូតំ បរិចារយមានំ។ តស្ស ឯវំ ហោតិ – ‘អហោ វតាហំ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា ខត្តិយមហាសាលានំ វា ព្រាហ្មណមហាសាលានំ វា គហបតិមហាសាលានំ វា សហព្យតំ ឧបបជ្ជេយ្យ’ន្តិ! សោ តំ ចិត្តំ ទហតិ, តំ ចិត្តំ អធិដ្ឋាតិ, តំ ចិត្តំ ភាវេតិ, តស្ស តំ ចិត្តំ ហីនេ វិមុត្តំ ឧត្តរិ អភាវិតំ តត្រូបបត្តិយា សំវត្តតិ ។ តញ្ច ខោ សីលវតោ វទាមិ នោ ទុស្សីលស្ស។ ឥជ្ឈតាវុសោ, សីលវតោ ចេតោបណិធិ វិសុទ្ធត្តា។

“បុន ចបរំ, អាវុសោ, ឥធេកច្ចោ ទានំ ទេតិ សមណស្ស វា ព្រាហ្មណស្ស វា អន្នំ បានំ...បេ.... សេយ្យាវសថបទីបេយ្យំ។ សោ យំ ទេតិ តំ បច្ចាសីសតិ។ តស្ស សុតំ ហោតិ – ‘ចាតុមហារាជិកា [ចាតុម្មហារាជិកា (សី. ស្យា. បី.)] ទេវា ទីឃាយុកា វណ្ណវន្តោ សុខពហុលា’’តិ។ តស្ស ឯវំ ហោតិ – ‘អហោ វតាហំ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា ចាតុមហារាជិកានំ ទេវានំ សហព្យតំ ឧបបជ្ជេយ្យ’’ន្តិ! សោ តំ ចិត្តំ ទហតិ, តំ ចិត្តំ អធិដ្ឋាតិ, តំ ចិត្តំ ភាវេតិ, តស្ស តំ ចិត្តំ ហីនេ វិមុត្តំ ឧត្តរិ អភាវិតំ តត្រូបបត្តិយា សំវត្តតិ។ តញ្ច ខោ សីលវតោ វទាមិ នោ ទុស្សីលស្ស។ ឥជ្ឈតាវុសោ, សីលវតោ ចេតោបណិធិ វិសុទ្ធត្តា។

“បុន ចបរំ, អាវុសោ, ឥធេកច្ចោ ទានំ ទេតិ សមណស្ស វា ព្រាហ្មណស្ស វា អន្នំ បានំ...បេ.... សេយ្យាវសថបទីបេយ្យំ។ សោ យំ ទេតិ តំ បច្ចាសីសតិ។ តស្ស សុតំ ហោតិ – ‘តាវតឹសា ទេវា...បេ.... យាមា ទេវា...បេ.... តុសិតា ទេវា ...បេ.... និម្មានរតី ទេវា...បេ.... បរនិម្មិតវសវត្តី ទេវា ទីឃាយុកា វណ្ណវន្តោ សុខពហុលា’តិ។ តស្ស ឯវំ ហោតិ – ‘អហោ វតាហំ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា បរនិម្មិតវសវត្តីនំ ទេវានំ សហព្យតំ ឧបបជ្ជេយ្យ’’ន្តិ! សោ តំ ចិត្តំ ទហតិ, តំ ចិត្តំ អធិដ្ឋាតិ, តំ ចិត្តំ ភាវេតិ, តស្ស តំ ចិត្តំ ហីនេ វិមុត្តំ ឧត្តរិ អភាវិតំ តត្រូបបត្តិយា សំវត្តតិ។ តញ្ច ខោ សីលវតោ វទាមិ នោ ទុស្សីលស្ស។ ឥជ្ឈតាវុសោ, សីលវតោ ចេតោបណិធិ វិសុទ្ធត្តា។

“បុន ចបរំ, អាវុសោ, ឥធេកច្ចោ ទានំ ទេតិ សមណស្ស វា ព្រាហ្មណស្ស វា អន្នំ បានំ វត្ថំ យានំ មាលាគន្ធវិលេបនំ សេយ្យាវសថបទីបេយ្យំ។ សោ យំ ទេតិ តំ បច្ចាសីសតិ។ តស្ស សុតំ ហោតិ – ‘ព្រហ្មកាយិកា ទេវា ទីឃាយុកា វណ្ណវន្តោ សុខពហុលា’តិ។ តស្ស ឯវំ ហោតិ – ‘អហោ វតាហំ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា ព្រហ្មកាយិកានំ ទេវានំ សហព្យតំ ឧបបជ្ជេយ្យ’ន្តិ! សោ តំ ចិត្តំ ទហតិ, តំ ចិត្តំ អធិដ្ឋាតិ, តំ ចិត្តំ ភាវេតិ, តស្ស តំ ចិត្តំ ហីនេ វិមុត្តំ ឧត្តរិ អភាវិតំ តត្រូបបត្តិយា សំវត្តតិ។ តញ្ច ខោ សីលវតោ វទាមិ នោ ទុស្សីលស្ស; វីតរាគស្ស នោ សរាគស្ស។ ឥជ្ឈតាវុសោ, សីលវតោ ចេតោបណិធិ វីតរាគត្តា។

“អដ្ឋ **បរិសា –** ខត្តិយបរិសា, ព្រាហ្មណបរិសា, គហបតិបរិសា, សមណបរិសា, ចាតុមហារាជិកបរិសា, តាវតឹសបរិសា, មារបរិសា, ព្រហ្មបរិសា ។

“អដ្ឋ **លោកធម្មា –** លាភោ ច, អលាភោ ច, យសោ ច, អយសោ ច, និន្ទា ច, បសំសា ច, សុខញ្ច, ទុក្ខញ្ច។

៣៣៨. “អដ្ឋ **អភិភាយតនានិ។** អជ្ឈត្តំ រូបសញ្ញី ឯកោ ពហិទ្ធា រូបានិ បស្សតិ បរិត្តានិ សុវណ្ណទុព្ពណ្ណានិ, ‘តានិ អភិភុយ្យ ជានាមិ បស្សាមី’តិ ឯវំសញ្ញី ហោតិ។ ឥទំ បឋមំ អភិភាយតនំ។

“អជ្ឈត្តំ រូបសញ្ញី ឯកោ ពហិទ្ធា រូបានិ បស្សតិ អប្បមាណានិ សុវណ្ណទុព្ពណ្ណានិ, ‘តានិ អភិភុយ្យ ជានាមិ បស្សាមី’តិ – ឯវំសញ្ញី ហោតិ។ ឥទំ ទុតិយំ អភិភាយតនំ។

“អជ្ឈត្តំ អរូបសញ្ញី ឯកោ ពហិទ្ធា រូបានិ បស្សតិ បរិត្តានិ សុវណ្ណទុព្ពណ្ណានិ, ‘តានិ អភិភុយ្យ ជានាមិ បស្សាមី’តិ ឯវំសញ្ញី ហោតិ។ ឥទំ តតិយំ អភិភាយតនំ។

“អជ្ឈត្តំ អរូបសញ្ញី ឯកោ ពហិទ្ធា រូបានិ បស្សតិ អប្បមាណានិ សុវណ្ណទុព្ពណ្ណានិ, ‘តានិ អភិភុយ្យ ជានាមិ បស្សាមី’តិ ឯវំសញ្ញី ហោតិ។ ឥទំ ចតុត្ថំ អភិភាយតនំ។

“អជ្ឈត្តំ អរូបសញ្ញី ឯកោ ពហិទ្ធា រូបានិ បស្សតិ នីលានិ នីលវណ្ណានិ នីលនិទស្សនានិ នីលនិភាសានិ។ សេយ្យថាបិ នាម ឧមាបុប្ផំ នីលំ នីលវណ្ណំ នីលនិទស្សនំ នីលនិភាសំ, សេយ្យថា វា បន តំ វត្ថំ ពារាណសេយ្យកំ ឧភតោភាគវិមដ្ឋំ នីលំ នីលវណ្ណំ នីលនិទស្សនំ នីលនិភាសំ។ ឯវមេវ [ឯវមេវំ (ក.)] អជ្ឈត្តំ អរូបសញ្ញី ឯកោ ពហិទ្ធា រូបានិ បស្សតិ នីលានិ នីលវណ្ណានិ នីលនិទស្សនានិ នីលនិភាសានិ, ‘តានិ អភិភុយ្យ ជានាមិ បស្សាមី’តិ ឯវំសញ្ញី ហោតិ។ ឥទំ បញ្ចមំ អភិភាយតនំ។

“អជ្ឈត្តំ អរូបសញ្ញី ឯកោ ពហិទ្ធា រូបានិ បស្សតិ បីតានិ បីតវណ្ណានិ បីតនិទស្សនានិ បីតនិភាសានិ។ សេយ្យថាបិ នាម កណិការបុប្ផំ [កណ្ណិការបុប្ផំ (ស្យា. កំ.)] បីតំ បីតវណ្ណំ បីតនិទស្សនំ បីតនិភាសំ, សេយ្យថា វា បន តំ វត្ថំ ពារាណសេយ្យកំ ឧភតោភាគវិមដ្ឋំ បីតំ បីតវណ្ណំ បីតនិទស្សនំ បីតនិភាសំ។ ឯវមេវ អជ្ឈត្តំ អរូបសញ្ញី ឯកោ ពហិទ្ធា រូបានិ បស្សតិ បីតានិ បីតវណ្ណានិ បីតនិទស្សនានិ បីតនិភាសានិ, ‘តានិ អភិភុយ្យ ជានាមិ បស្សាមី’តិ ឯវំសញ្ញី ហោតិ។ ឥទំ ឆដ្ឋំ អភិភាយតនំ។

“អជ្ឈត្តំ អរូបសញ្ញី ឯកោ ពហិទ្ធា រូបានិ បស្សតិ លោហិតកានិ លោហិតកវណ្ណានិ លោហិតកនិទស្សនានិ លោហិតកនិភាសានិ។ សេយ្យថាបិ នាម ពន្ធុជីវកបុប្ផំ លោហិតកំ លោហិតកវណ្ណំ លោហិតកនិទស្សនំ លោហិតកនិភាសំ, សេយ្យថា វា បន តំ វត្ថំ ពារាណសេយ្យកំ ឧភតោភាគវិមដ្ឋំ លោហិតកំ លោហិតកវណ្ណំ លោហិតកនិទស្សនំ លោហិតកនិភាសំ។ ឯវមេវ អជ្ឈត្តំ អរូបសញ្ញី ឯកោ ពហិទ្ធា រូបានិ បស្សតិ លោហិតកានិ លោហិតកវណ្ណានិ លោហិតកនិទស្សនានិ លោហិតកនិភាសានិ, ‘តានិ អភិភុយ្យ ជានាមិ បស្សាមី’តិ ឯវំសញ្ញី ហោតិ។ ឥទំ សត្តមំ អភិភាយតនំ។

“អជ្ឈត្តំ អរូបសញ្ញី ឯកោ ពហិទ្ធា រូបានិ បស្សតិ ឱទាតានិ ឱទាតវណ្ណានិ ឱទាតនិទស្សនានិ ឱទាតនិភាសានិ។ សេយ្យថាបិ នាម ឱសធិតារកា ឱទាតា ឱទាតវណ្ណា ឱទាតនិទស្សនា ឱទាតនិភាសា, សេយ្យថា វា បន តំ វត្ថំ ពារាណសេយ្យកំ ឧភតោភាគវិមដ្ឋំ ឱទាតំ ឱទាតវណ្ណំ ឱទាតនិទស្សនំ ឱទាតនិភាសំ។ ឯវមេវ អជ្ឈត្តំ អរូបសញ្ញី ឯកោ ពហិទ្ធា រូបានិ បស្សតិ ឱទាតានិ ឱទាតវណ្ណានិ ឱទាតនិទស្សនានិ ឱទាតនិភាសានិ , ‘តានិ អភិភុយ្យ ជានាមិ បស្សាមី’តិ ឯវំសញ្ញី ហោតិ។ ឥទំ អដ្ឋមំ អភិភាយតនំ។

៣៣៩. “អដ្ឋ **វិមោក្ខា**។ រូបី រូបានិ បស្សតិ។ អយំ បឋមោ វិមោក្ខោ។

“អជ្ឈត្តំ អរូបសញ្ញី ពហិទ្ធា រូបានិ បស្សតិ។ អយំ ទុតិយោ វិមោក្ខោ។

“សុភន្តេវ អធិមុត្តោ ហោតិ។ អយំ តតិយោ វិមោក្ខោ។

“សព្ពសោ រូបសញ្ញានំ សមតិក្កមា បដិឃសញ្ញានំ អត្ថង្គមា នានត្តសញ្ញានំ អមនសិការា ‘អនន្តោ អាកាសោ’តិ អាកាសានញ្ចាយតនំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។ អយំ ចតុត្ថោ វិមោក្ខោ។

“សព្ពសោ អាកាសានញ្ចាយតនំ សមតិក្កម្ម ‘អនន្តំ វិញ្ញាណ’ន្តិ វិញ្ញាណញ្ចាយតនំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។ អយំ បញ្ចមោ វិមោក្ខោ។

“សព្ពសោ វិញ្ញាណញ្ចាយតនំ សមតិក្កម្ម ‘នត្ថិ កិញ្ចី’តិ អាកិញ្ចញ្ញាយតនំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។ អយំ ឆដ្ឋោ វិមោក្ខោ។

“សព្ពសោ អាកិញ្ចញ្ញាយតនំ សមតិក្កម្ម នេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។ អយំ សត្តមោ វិមោក្ខោ។

“សព្ពសោ នេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនំ សមតិក្កម្ម សញ្ញាវេទយិតនិរោធំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។ អយំ អដ្ឋមោ វិមោក្ខោ។

“ឥមេ ខោ, អាវុសោ, តេន ភគវតា ជានតា បស្សតា អរហតា សម្មាសម្ពុទ្ធេន អដ្ឋ ធម្មា សម្មទក្ខាតា; តត្ថ សព្ពេហេវ សង្គាយិតព្ពំ…បេ…. អត្ថាយ ហិតាយ សុខាយ ទេវមនុស្សានំ។

នវកំ

៣៤០. “អត្ថិ ខោ, អាវុសោ, តេន ភគវតា ជានតា បស្សតា អរហតា សម្មាសម្ពុទ្ធេន នវ ធម្មា សម្មទក្ខាតា; តត្ថ សព្ពេហេវ សង្គាយិតព្ពំ…បេ…. អត្ថាយ ហិតាយ សុខាយ ទេវមនុស្សានំ។ កតមេ នវ?

“នវ **អាឃាតវត្ថូនិ**។ ‘អនត្ថំ មេ អចរី’តិ អាឃាតំ ពន្ធតិ; ‘អនត្ថំ មេ ចរតី’តិ អាឃាតំ ពន្ធតិ; ‘អនត្ថំ មេ ចរិស្សតី’តិ អាឃាតំ ពន្ធតិ; ‘បិយស្ស មេ មនាបស្ស អនត្ថំ អចរី’តិ អាឃាតំ ពន្ធតិ…បេ…. អនត្ថំ ចរតីតិ អាឃាតំ ពន្ធតិ…បេ…. អនត្ថំ ចរិស្សតីតិ អាឃាតំ ពន្ធតិ; ‘អប្បិយស្ស មេ អមនាបស្ស អត្ថំ អចរី’តិ អាឃាតំ ពន្ធតិ…បេ…. អត្ថំ ចរតីតិ អាឃាតំ ពន្ធតិ…បេ…. អត្ថំ ចរិស្សតីតិ អាឃាតំ ពន្ធតិ។

“នវ **អាឃាតបដិវិនយា**។ ‘អនត្ថំ មេ អចរិ [អចរីតិ (ស្យា. ក.) ឯវំ “ចរតិ ចរិស្សតិ” បទេសុបិ], តំ កុតេត្ថ លព្ភា’តិ អាឃាតំ បដិវិនេតិ ; ‘អនត្ថំ មេ ចរតិ, តំ កុតេត្ថ លព្ភា’តិ អាឃាតំ បដិវិនេតិ; ‘អនត្ថំ មេ ចរិស្សតិ, តំ កុតេត្ថ លព្ភា’តិ អាឃាតំ បដិវិនេតិ; ‘បិយស្ស មេ មនាបស្ស អនត្ថំ អចរិ…បេ…. អនត្ថំ ចរតិ…បេ…. អនត្ថំ ចរិស្សតិ, តំ កុតេត្ថ លព្ភា’តិ អាឃាតំ បដិវិនេតិ; ‘អប្បិយស្ស មេ អមនាបស្ស អត្ថំ អចរិ…បេ…. អត្ថំ ចរតិ…បេ…. អត្ថំ ចរិស្សតិ, តំ កុតេត្ថ លព្ភា’តិ អាឃាតំ បដិវិនេតិ។

៣៤១. “នវ **សត្តាវាសា**។ សន្តាវុសោ, សត្តា នានត្តកាយា នានត្តសញ្ញិនោ, សេយ្យថាបិ មនុស្សា ឯកច្ចេ ច ទេវា ឯកច្ចេ ច វិនិបាតិកា។ អយំ បឋមោ សត្តាវាសោ។

“សន្តាវុសោ, សត្តា នានត្តកាយា ឯកត្តសញ្ញិនោ, សេយ្យថាបិ ទេវា ព្រហ្មកាយិកា បឋមាភិនិព្ពត្តា។ អយំ ទុតិយោ សត្តាវាសោ។

“សន្តាវុសោ, សត្តា ឯកត្តកាយា នានត្តសញ្ញិនោ, សេយ្យថាបិ ទេវា អាភស្សរា។ អយំ តតិយោ សត្តាវាសោ។

“សន្តាវុសោ , សត្តា ឯកត្តកាយា ឯកត្តសញ្ញិនោ, សេយ្យថាបិ ទេវា សុភកិណ្ហា។ អយំ ចតុត្ថោ សត្តាវាសោ។

“សន្តាវុសោ, សត្តា អសញ្ញិនោ អប្បដិសំវេទិនោ, សេយ្យថាបិ ទេវា អសញ្ញសត្តា [អសញ្ញិសត្តា (ស្យា. កំ.)]។ អយំ បញ្ចមោ សត្តាវាសោ។

“សន្តាវុសោ, សត្តា សព្ពសោ រូបសញ្ញានំ សមតិក្កមា បដិឃសញ្ញានំ អត្ថង្គមា នានត្តសញ្ញានំ អមនសិការា ‘អនន្តោ អាកាសោ’តិ អាកាសានញ្ចាយតនូបគា។ អយំ ឆដ្ឋោ សត្តាវាសោ។

“សន្តាវុសោ, សត្តា សព្ពសោ អាកាសានញ្ចាយតនំ សមតិក្កម្ម ‘អនន្តំ វិញ្ញាណ’ន្តិ វិញ្ញាណញ្ចាយតនូបគា។ អយំ សត្តមោ សត្តាវាសោ។

“សន្តាវុសោ, សត្តា សព្ពសោ វិញ្ញាណញ្ចាយតនំ សមតិក្កម្ម ‘នត្ថិ កិញ្ចី’តិ អាកិញ្ចញ្ញាយតនូបគា។ អយំ អដ្ឋមោ សត្តាវាសោ។

“សន្តាវុសោ , សត្តា សព្ពសោ អាកិញ្ចញ្ញាយតនំ សមតិក្កម្ម [សមតិក្កម្ម សន្តមេតំ បណីតមេតន្តិ (ស្យា. កំ.)] នេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនូបគា។ អយំ នវមោ សត្តាវាសោ។

៣៤២. “នវ **អក្ខណា អសមយា ព្រហ្មចរិយវាសាយ**។ ឥធាវុសោ , តថាគតោ ច លោកេ ឧប្បន្នោ ហោតិ អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ, ធម្មោ ច ទេសិយតិ ឱបសមិកោ បរិនិព្ពានិកោ សម្ពោធគាមី សុគតប្បវេទិតោ។ អយញ្ច បុគ្គលោ និរយំ ឧបបន្នោ ហោតិ។ អយំ បឋមោ អក្ខណោ អសមយោ ព្រហ្មចរិយវាសាយ។

“បុន ចបរំ, អាវុសោ, តថាគតោ ច លោកេ ឧប្បន្នោ ហោតិ អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ, ធម្មោ ច ទេសិយតិ ឱបសមិកោ បរិនិព្ពានិកោ សម្ពោធគាមី សុគតប្បវេទិតោ។ អយញ្ច បុគ្គលោ តិរច្ឆានយោនិំ ឧបបន្នោ ហោតិ។ អយំ ទុតិយោ អក្ខណោ អសមយោ ព្រហ្មចរិយវាសាយ។

“បុន ចបរំ…បេ… បេត្តិវិសយំ ឧបបន្នោ ហោតិ។ អយំ តតិយោ អក្ខណោ អសមយោ ព្រហ្មចរិយវាសាយ។

“បុន ចបរំ…បេ… អសុរកាយំ ឧបបន្នោ ហោតិ។ អយំ ចតុត្ថោ អក្ខណោ អសមយោ ព្រហ្មចរិយវាសាយ។

“បុន ចបរំ…បេ… អញ្ញតរំ ទីឃាយុកំ ទេវនិកាយំ ឧបបន្នោ ហោតិ។ អយំ បញ្ចមោ អក្ខណោ អសមយោ ព្រហ្មចរិយវាសាយ។

“បុន ចបរំ…បេ… បច្ចន្តិមេសុ ជនបទេសុ បច្ចាជាតោ ហោតិ មិលក្ខេសុ [មិលក្ខកេសុ (ស្យា. កំ.) មិលក្ខូសុ (ក.)] អវិញ្ញាតារេសុ, យត្ថ នត្ថិ គតិ ភិក្ខូនំ ភិក្ខុនីនំ ឧបាសកានំ ឧបាសិកានំ។ អយំ ឆដ្ឋោ អក្ខណោ អសមយោ ព្រហ្មចរិយវាសាយ។

“បុន ចបរំ…បេ… មជ្ឈិមេសុ ជនបទេសុ បច្ចាជាតោ ហោតិ។ សោ ច ហោតិ មិច្ឆាទិដ្ឋិកោ វិបរីតទស្សនោ – ‘នត្ថិ ទិន្នំ, នត្ថិ យិដ្ឋំ, នត្ថិ ហុតំ, នត្ថិ សុកតទុក្កដានំ [សុកដ ទុក្កដានំ (សី. បី.)] កម្មានំ ផលំ វិបាកោ, នត្ថិ អយំ លោកោ, នត្ថិ បរោ លោកោ, នត្ថិ មាតា, នត្ថិ បិតា, នត្ថិ សត្តា ឱបបាតិកា, នត្ថិ លោកេ សមណព្រាហ្មណា សម្មគ្គតា សម្មាបដិបន្នា យេ ឥមញ្ច លោកំ បរញ្ច លោកំ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា បវេទេន្តី’តិ។ អយំ សត្តមោ អក្ខណោ អសមយោ ព្រហ្មចរិយវាសាយ។

“បុន ចបរំ…បេ… មជ្ឈិមេសុ ជនបទេសុ បច្ចាជាតោ ហោតិ។ សោ ច ហោតិ ទុប្បញ្ញោ ជឡោ ឯឡមូគោ, នប្បដិពលោ សុភាសិតទុព្ភាសិតានមត្ថមញ្ញាតុំ។ អយំ អដ្ឋមោ អក្ខណោ អសមយោ ព្រហ្មចរិយវាសាយ។

“បុន ចបរំ, អាវុសោ, តថាគតោ ច លោកេ ន [កត្ថចិ នការោ ន ទិស្សតិ] ឧប្បន្នោ ហោតិ អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ, ធម្មោ ច ន ទេសិយតិ ឱបសមិកោ បរិនិព្ពានិកោ សម្ពោធគាមី សុគតប្បវេទិតោ។ អយញ្ច បុគ្គលោ មជ្ឈិមេសុ ជនបទេសុ បច្ចាជាតោ ហោតិ, សោ ច ហោតិ បញ្ញវា អជឡោ អនេឡមូគោ, បដិពលោ សុភាសិត-ទុព្ភាសិតានមត្ថមញ្ញាតុំ។ អយំ នវមោ អក្ខណោ អសមយោ ព្រហ្មចរិយវាសាយ។

៣៤៣. “នវ **អនុបុព្ពវិហារា។** ឥធាវុសោ, ភិក្ខុ វិវិច្ចេវ កាមេហិ វិវិច្ច អកុសលេហិ ធម្មេហិ សវិតក្កំ សវិចារំ វិវេកជំ បីតិសុខំ បឋមំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។ វិតក្កវិចារានំ វូបសមា…បេ… ទុតិយំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។ បីតិយា ច វិរាគា…បេ… តតិយំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។ សុខស្ស ច បហានា …បេ… ចតុត្ថំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។ សព្ពសោ រូបសញ្ញានំ សមតិក្កមា…បេ… អាកាសានញ្ចាយតនំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។ សព្ពសោ អាកាសានញ្ចាយតនំ សមតិក្កម្ម ‘អនន្តំ វិញ្ញាណ’ន្តិ វិញ្ញាណញ្ចាយតនំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។ សព្ពសោ វិញ្ញាណញ្ចាយតនំ សមតិក្កម្ម ‘នត្ថិ កិញ្ចី’តិ អាកិញ្ចញ្ញាយតនំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។ សព្ពសោ អាកិញ្ចញ្ញាយតនំ សមតិក្កម្ម នេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។ សព្ពសោ នេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនំ សមតិក្កម្ម សញ្ញាវេទយិតនិរោធំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។

៣៤៤. “នវ **អនុបុព្ពនិរោធា។** បឋមំ ឈានំ សមាបន្នស្ស កាមសញ្ញា និរុទ្ធា ហោតិ។ ទុតិយំ ឈានំ សមាបន្នស្ស វិតក្កវិចារា និរុទ្ធា ហោន្តិ។ តតិយំ ឈានំ សមាបន្នស្ស បីតិ និរុទ្ធា ហោតិ។ ចតុត្ថំ ឈានំ សមាបន្នស្ស អស្សាសបស្សាសា និរុទ្ធា ហោន្តិ។ អាកាសានញ្ចាយតនំ សមាបន្នស្ស រូបសញ្ញា និរុទ្ធា ហោតិ។ វិញ្ញាណញ្ចាយតនំ សមាបន្នស្ស អាកាសានញ្ចាយតនសញ្ញា និរុទ្ធា ហោតិ។ អាកិញ្ចញ្ញាយតនំ សមាបន្នស្ស វិញ្ញាណញ្ចាយតនសញ្ញា និរុទ្ធា ហោតិ។ នេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនំ សមាបន្នស្ស អាកិញ្ចញ្ញាយតនសញ្ញា និរុទ្ធា ហោតិ។ សញ្ញាវេទយិតនិរោធំ សមាបន្នស្ស សញ្ញា ច វេទនា ច និរុទ្ធា ហោន្តិ។

“ឥមេ ខោ, អាវុសោ, តេន ភគវតា ជានតា បស្សតា អរហតា សម្មាសម្ពុទ្ធេន នវ ធម្មា សម្មទក្ខាតា។ តត្ថ សព្ពេហេវ សង្គាយិតព្ពំ…បេ… អត្ថាយ ហិតាយ សុខាយ ទេវមនុស្សានំ។

ទសកំ

៣៤៥. “អត្ថិ ខោ, អាវុសោ, តេន ភគវតា ជានតា បស្សតា អរហតា សម្មាសម្ពុទ្ធេន ទស ធម្មា សម្មទក្ខាតា។ តត្ថ សព្ពេហេវ សង្គាយិតព្ពំ…បេ… អត្ថាយ ហិតាយ សុខាយ ទេវមនុស្សានំ។ កតមេ ទស?

“ទស **នាថករណា ធម្មា។** ឥធាវុសោ, ភិក្ខុ សីលវា ហោតិ។ បាតិមោក្ខសំវរសំវុតោ វិហរតិ អាចារគោចរសម្បន្នោ, អណុមត្តេសុ វជ្ជេសុ ភយទស្សាវី សមាទាយ សិក្ខតិ សិក្ខាបទេសុ។ យំបាវុសោ, ភិក្ខុ សីលវា ហោតិ, បាតិមោក្ខសំវរសំវុតោ វិហរតិ, អាចារគោចរសម្បន្នោ, អណុមត្តេសុ វជ្ជេសុ ភយទស្សាវី សមាទាយ សិក្ខតិ សិក្ខាបទេសុ។ អយម្បិ ធម្មោ នាថករណោ។

“បុន ចបរំ, អាវុសោ, ភិក្ខុ ពហុស្សុតោ ហោតិ សុតធរោ សុតសន្និចយោ។ យេ តេ ធម្មា អាទិកល្យាណា មជ្ឈេកល្យាណា បរិយោសានកល្យាណា សាត្ថា សព្យញ្ជនា [សាត្ថំ សព្យញ្ជនំ (សី. ស្យា. បី.)] កេវលបរិបុណ្ណំ បរិសុទ្ធំ ព្រហ្មចរិយំ អភិវទន្តិ, តថារូបាស្ស ធម្មា ពហុស្សុតា ហោន្តិ [ធតា (ក. សី. ស្យា. កំ.)] ធាតា វចសា បរិចិតា មនសានុបេក្ខិតា ទិដ្ឋិយា សុប្បដិវិទ្ធា, យំបាវុសោ, ភិក្ខុ ពហុស្សុតោ ហោតិ…បេ…. ទិដ្ឋិយា សុប្បដិវិទ្ធា។ អយម្បិ ធម្មោ នាថករណោ។

“បុន ចបរំ, អាវុសោ, ភិក្ខុ កល្យាណមិត្តោ ហោតិ កល្យាណសហាយោ កល្យាណសម្បវង្កោ។ យំបាវុសោ, ភិក្ខុ កល្យាណមិត្តោ ហោតិ កល្យាណសហាយោ កល្យាណសម្បវង្កោ។ អយម្បិ ធម្មោ នាថករណោ។

“បុន ចបរំ, អាវុសោ, ភិក្ខុ សុវចោ ហោតិ សោវចស្សករណេហិ ធម្មេហិ សមន្នាគតោ ខមោ បទក្ខិណគ្គាហី អនុសាសនិំ។ យំបាវុសោ, ភិក្ខុ សុវចោ ហោតិ…បេ…. បទក្ខិណគ្គាហី អនុសាសនិំ។ អយម្បិ ធម្មោ នាថករណោ។

“បុន ចបរំ, អាវុសោ, ភិក្ខុ យានិ តានិ សព្រហ្មចារីនំ ឧច្ចាវចានិ កិំករណីយានិ, តត្ថ ទក្ខោ ហោតិ អនលសោ តត្រុបាយាយ វីមំសាយ សមន្នាគតោ, អលំ កាតុំ អលំ សំវិធាតុំ។ យំបាវុសោ, ភិក្ខុ យានិ តានិ សព្រហ្មចារីនំ…បេ…. អលំ សំវិធាតុំ។ អយម្បិ ធម្មោ នាថករណោ។

“បុន ចបរំ, អាវុសោ, ភិក្ខុ ធម្មកាមោ ហោតិ បិយសមុទាហារោ, អភិធម្មេ អភិវិនយេ ឧឡារបាមោជ្ជោ [ឧឡារបាមុជ្ជោ (សី. បី.), ឱឡារបាមោជ្ជោ (ស្យា. កំ.)]។ យំបាវុសោ, ភិក្ខុ ធម្មកាមោ ហោតិ…បេ…. ឧឡារបាមោជ្ជោ [ឧឡារបាមុជ្ជោ (សី. បី.), ឱឡារបាមោជ្ជោ (ស្យា. កំ.)]។ អយម្បិ ធម្មោ នាថករណោ។

“បុន ចបរំ, អាវុសោ , ភិក្ខុ សន្តុដ្ឋោ ហោតិ ឥតរីតរេហិ ចីវរបិណ្ឌបាតសេនាសនគិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារេហិ ។ យំបាវុសោ, ភិក្ខុ សន្តុដ្ឋោ ហោតិ…បេ…. បរិក្ខារេហិ។ អយម្បិ ធម្មោ នាថករណោ។

“បុន ចបរំ, អាវុសោ, ភិក្ខុ អារទ្ធវីរិយោ វិហរតិ អកុសលានំ ធម្មានំ បហានាយ កុសលានំ ធម្មានំ ឧបសម្បទាយ, ថាមវា ទឡ្ហបរក្កមោ អនិក្ខិត្តធុរោ កុសលេសុ ធម្មេសុ។ យំបាវុសោ, ភិក្ខុ អារទ្ធវីរិយោ វិហរតិ…បេ…. អនិក្ខិត្តធុរោ កុសលេសុ ធម្មេសុ។ អយម្បិ ធម្មោ នាថករណោ។

“បុន ចបរំ, អាវុសោ, ភិក្ខុ សតិមា ហោតិ បរមេន សតិនេបក្កេន សមន្នាគតោ ចិរកតម្បិ ចិរភាសិតម្បិ សរិតា អនុស្សរិតា។ យំបាវុសោ, ភិក្ខុ សតិមា ហោតិ…បេ…. សរិតា អនុស្សរិតា។ អយម្បិ ធម្មោ នាថករណោ។

“បុន ចបរំ, អាវុសោ, ភិក្ខុ បញ្ញវា ហោតិ, ឧទយត្ថគាមិនិយា បញ្ញាយ សមន្នាគតោ អរិយាយ និព្ពេធិកាយ សម្មាទុក្ខក្ខយគាមិនិយា។ យំបាវុសោ, ភិក្ខុ បញ្ញវា ហោតិ…បេ…. សម្មាទុក្ខក្ខយគាមិនិយា។ អយម្បិ ធម្មោ នាថករណោ។

៣៤៦. ទស **កសិណាយតនានិ។** បថវីកសិណមេកោ សញ្ជានាតិ, ឧទ្ធំ អធោ តិរិយំ អទ្វយំ អប្បមាណំ។ អាបោកសិណមេកោ សញ្ជានាតិ…បេ…. តេជោកសិណមេកោ សញ្ជានាតិ… វាយោកសិណមេកោ សញ្ជានាតិ… នីលកសិណមេកោ សញ្ជានាតិ… បីតកសិណមេកោ សញ្ជានាតិ… លោហិតកសិណមេកោ សញ្ជានាតិ… ឱទាតកសិណមេកោ សញ្ជានាតិ… អាកាសកសិណមេកោ សញ្ជានាតិ… វិញ្ញាណកសិណមេកោ សញ្ជានាតិ, ឧទ្ធំ អធោ តិរិយំ អទ្វយំ អប្បមាណំ។

៣៤៧. “ទស **អកុសលកម្មបថា** – បាណាតិបាតោ, អទិន្នាទានំ, កាមេសុមិច្ឆាចារោ, មុសាវាទោ, បិសុណា វាចា, ផរុសា វាចា, សម្ផប្បលាបោ, អភិជ្ឈា, ព្យាបាទោ, មិច្ឆាទិដ្ឋិ។

“ទស **កុសលកម្មបថា** – បាណាតិបាតា វេរមណី, អទិន្នាទានា វេរមណី, កាមេសុមិច្ឆាចារា វេរមណី, មុសាវាទា វេរមណី, បិសុណាយ វាចាយ វេរមណី, ផរុសាយ វាចាយ វេរមណី, សម្ផប្បលាបា វេរមណី, អនភិជ្ឈា, អព្យាបាទោ, សម្មាទិដ្ឋិ។

៣៤៨. “ទស **អរិយវាសា។** ឥធាវុសោ, ភិក្ខុ បញ្ចង្គវិប្បហីនោ ហោតិ, ឆឡង្គសមន្នាគតោ, ឯការក្ខោ, ចតុរាបស្សេនោ, បណុន្នបច្ចេកសច្ចោ, សមវយសដ្ឋេសនោ, អនាវិលសង្កប្បោ, បស្សទ្ធកាយសង្ខារោ, សុវិមុត្តចិត្តោ, សុវិមុត្តបញ្ញោ។

“កថញ្ចាវុសោ, ភិក្ខុ បញ្ចង្គវិប្បហីនោ ហោតិ? ឥធាវុសោ, ភិក្ខុនោ កាមច្ឆន្ទោ បហីនោ ហោតិ, ព្យាបាទោ បហីនោ ហោតិ, ថិនមិទ្ធំ បហីនំ ហោតិ, ឧទ្ធច្ចកុក្កុច្ចំ បហីនំ ហោតិ, វិចិកិច្ឆា បហីនា ហោតិ។ ឯវំ ខោ, អាវុសោ, ភិក្ខុ បញ្ចង្គវិប្បហីនោ ហោតិ។

“កថញ្ចាវុសោ, ភិក្ខុ ឆឡង្គសមន្នាគតោ ហោតិ? ឥធាវុសោ, ភិក្ខុ ចក្ខុនា រូបំ ទិស្វា នេវ សុមនោ ហោតិ ន ទុម្មនោ, ឧបេក្ខកោ វិហរតិ សតោ សម្បជានោ។ សោតេន សទ្ទំ សុត្វា…បេ…. មនសា ធម្មំ វិញ្ញាយ នេវ សុមនោ ហោតិ ន ទុម្មនោ, ឧបេក្ខកោ វិហរតិ សតោ សម្បជានោ។ ឯវំ ខោ, អាវុសោ, ភិក្ខុ ឆឡង្គសមន្នាគតោ ហោតិ។

“កថញ្ចាវុសោ , ភិក្ខុ ឯការក្ខោ ហោតិ? ឥធាវុសោ, ភិក្ខុ សតារក្ខេន ចេតសា សមន្នាគតោ ហោតិ។ ឯវំ ខោ, អាវុសោ, ភិក្ខុ ឯការក្ខោ ហោតិ ។

“កថញ្ចាវុសោ, ភិក្ខុ ចតុរាបស្សេនោ ហោតិ? ឥធាវុសោ, ភិក្ខុ សង្ខាយេកំ បដិសេវតិ, សង្ខាយេកំ អធិវាសេតិ, សង្ខាយេកំ បរិវជ្ជេតិ, សង្ខាយេកំ វិនោទេតិ។ ឯវំ ខោ, អាវុសោ, ភិក្ខុ ចតុរាបស្សេនោ ហោតិ។

“កថញ្ចាវុសោ, ភិក្ខុ បណុន្នបច្ចេកសច្ចោ ហោតិ? ឥធាវុសោ, ភិក្ខុនោ យានិ តានិ បុថុសមណព្រាហ្មណានំ បុថុបច្ចេកសច្ចានិ, សព្ពានិ តានិ នុន្នានិ ហោន្តិ បណុន្នានិ ចត្តានិ វន្តានិ មុត្តានិ បហីនានិ បដិនិស្សដ្ឋានិ។ ឯវំ ខោ, អាវុសោ, ភិក្ខុ បណុន្នបច្ចេកសច្ចោ ហោតិ។

“កថញ្ចាវុសោ , ភិក្ខុ សមវយសដ្ឋេសនោ ហោតិ? ឥធាវុសោ, ភិក្ខុនោ កាមេសនា បហីនា ហោតិ, ភវេសនា បហីនា ហោតិ, ព្រហ្មចរិយេសនា បដិប្បស្សទ្ធា។ ឯវំ ខោ, អាវុសោ, ភិក្ខុ សមវយសដ្ឋេសនោ ហោតិ។

“កថញ្ចាវុសោ, ភិក្ខុ អនាវិលសង្កប្បោ ហោតិ? ឥធាវុសោ, ភិក្ខុនោ កាមសង្កប្បោ បហីនោ ហោតិ, ព្យាបាទសង្កប្បោ បហីនោ ហោតិ, វិហឹសាសង្កប្បោ បហីនោ ហោតិ។ ឯវំ ខោ, អាវុសោ, ភិក្ខុ អនាវិលសង្កប្បោ ហោតិ។

“កថញ្ចាវុសោ, ភិក្ខុ បស្សទ្ធកាយសង្ខារោ ហោតិ ? ឥធាវុសោ, ភិក្ខុ សុខស្ស ច បហានា ទុក្ខស្ស ច បហានា បុព្ពេវ សោមនស្សទោមនស្សានំ អត្ថង្គមា អទុក្ខមសុខំ ឧបេក្ខាសតិបារិសុទ្ធឹ ចតុត្ថំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។ ឯវំ ខោ, អាវុសោ, ភិក្ខុ បស្សទ្ធកាយសង្ខារោ ហោតិ។

“កថញ្ចាវុសោ, ភិក្ខុ សុវិមុត្តចិត្តោ ហោតិ? ឥធាវុសោ, ភិក្ខុនោ រាគា ចិត្តំ វិមុត្តំ ហោតិ, ទោសា ចិត្តំ វិមុត្តំ ហោតិ, មោហា ចិត្តំ វិមុត្តំ ហោតិ។ ឯវំ ខោ, អាវុសោ, ភិក្ខុ សុវិមុត្តចិត្តោ ហោតិ។

“កថញ្ចាវុសោ, ភិក្ខុ សុវិមុត្តបញ្ញោ ហោតិ? ឥធាវុសោ, ភិក្ខុ ‘រាគោ មេ បហីនោ ឧច្ឆិន្នមូលោ តាលាវត្ថុកតោ អនភាវំកតោ អាយតឹ អនុប្បាទធម្មោ’តិ បជានាតិ។ ‘ទោសោ មេ បហីនោ ឧច្ឆិន្នមូលោ តាលាវត្ថុកតោ អនភាវំកតោ អាយតឹ អនុប្បាទធម្មោ’តិ បជានាតិ។ ‘មោហោ មេ បហីនោ ឧច្ឆិន្នមូលោ តាលាវត្ថុកតោ អនភាវំកតោ អាយតឹ អនុប្បាទធម្មោ’តិ បជានាតិ។ ឯវំ ខោ, អាវុសោ, ភិក្ខុ សុវិមុត្តបញ្ញោ ហោតិ។

“ទស **អសេក្ខា ធម្មា** – អសេក្ខា សម្មាទិដ្ឋិ, អសេក្ខោ សម្មាសង្កប្បោ, អសេក្ខា សម្មាវាចា, អសេក្ខោ សម្មាកម្មន្តោ, អសេក្ខោ សម្មាអាជីវោ, អសេក្ខោ សម្មាវាយាមោ, អសេក្ខា សម្មាសតិ, អសេក្ខោ សម្មាសមាធិ, អសេក្ខំ សម្មាញាណំ, អសេក្ខា សម្មាវិមុត្តិ។

“ឥមេ ខោ, អាវុសោ, តេន ភគវតា ជានតា បស្សតា អរហតា សម្មាសម្ពុទ្ធេន ទស ធម្មា សម្មទក្ខាតា។ តត្ថ សព្ពេហេវ សង្គាយិតព្ពំ ន វិវទិតព្ពំ, យថយិទំ ព្រហ្មចរិយំ អទ្ធនិយំ អស្ស ចិរដ្ឋិតិកំ, តទស្ស ពហុជនហិតាយ ពហុជនសុខាយ លោកានុកម្បាយ អត្ថាយ ហិតាយ សុខាយ ទេវមនុស្សានំ”ន្តិ។

៣៤៩. អថ ខោ ភគវា ឧដ្ឋហិត្វា អាយស្មន្តំ សារិបុត្តំ អាមន្តេសិ – ‘សាធុ សាធុ, សារិបុត្ត, សាធុ ខោ ត្វំ, សារិបុត្ត, ភិក្ខូនំ សង្គីតិបរិយាយំ អភាសី’តិ។ ឥទមវោចាយស្មា សារិបុត្តោ, សមនុញ្ញោ សត្ថា អហោសិ។ អត្តមនា តេ ភិក្ខូ អាយស្មតោ សារិបុត្តស្ស ភាសិតំ អភិនន្ទុន្តិ។

សង្គីតិសុត្តំ និដ្ឋិតំ ទសមំ។

១១. ទសុត្តរសុត្តំ

៣៥០. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា ចម្បាយំ វិហរតិ គគ្គរាយ បោក្ខរណិយា តីរេ មហតា ភិក្ខុសង្ឃេន សទ្ធិំ បញ្ចមត្តេហិ ភិក្ខុសតេហិ។ តត្រ ខោ អាយស្មា សារិបុត្តោ ភិក្ខូ អាមន្តេសិ – “អាវុសោ ភិក្ខវេ”តិ! “អាវុសោ”តិ ខោ តេ ភិក្ខូ អាយស្មតោ សារិបុត្តស្ស បច្ចស្សោសុំ។ អាយស្មា សារិបុត្តោ ឯតទវោច –

“ទសុត្តរំ បវក្ខាមិ, ធម្មំ និព្ពានបត្តិយា;
ទុក្ខស្សន្តកិរិយាយ, សព្ពគន្ថប្បមោចនំ”។

ឯកោ ធម្មោ

៣៥១. “ឯកោ, អាវុសោ, ធម្មោ ពហុការោ, ឯកោ ធម្មោ ភាវេតព្ពោ, ឯកោ ធម្មោ បរិញ្ញេយ្យោ, ឯកោ ធម្មោ បហាតព្ពោ, ឯកោ ធម្មោ ហានភាគិយោ, ឯកោ ធម្មោ វិសេសភាគិយោ, ឯកោ ធម្មោ ទុប្បដិវិជ្ឈោ, ឯកោ ធម្មោ ឧប្បាទេតព្ពោ, ឯកោ ធម្មោ អភិញ្ញេយ្យោ, ឯកោ ធម្មោ សច្ឆិកាតព្ពោ។

(ក) “កតមោ ឯកោ ធម្មោ **ពហុការោ?** អប្បមាទោ កុសលេសុ ធម្មេសុ។ អយំ ឯកោ ធម្មោ ពហុការោ។

(ខ) “កតមោ ឯកោ ធម្មោ **ភាវេតព្ពោ?** កាយគតាសតិ សាតសហគតា។ អយំ ឯកោ ធម្មោ ភាវេតព្ពោ។

(គ) “កតមោ ឯកោ ធម្មោ **បរិញ្ញេយ្យោ?** ផស្សោ សាសវោ ឧបាទានិយោ។ អយំ ឯកោ ធម្មោ បរិញ្ញេយ្យោ។

(ឃ) “កតមោ ឯកោ ធម្មោ **បហាតព្ពោ?** អស្មិមានោ។ អយំ ឯកោ ធម្មោ បហាតព្ពោ។

(ង) “កតមោ ឯកោ ធម្មោ **ហានភាគិយោ?** អយោនិសោ មនសិការោ។ អយំ ឯកោ ធម្មោ ហានភាគិយោ។

(ច) “កតមោ ឯកោ ធម្មោ **វិសេសភាគិយោ?** យោនិសោ មនសិការោ។ អយំ ឯកោ ធម្មោ វិសេសភាគិយោ។

(ឆ) “កតមោ ឯកោ ធម្មោ **ទុប្បដិវិជ្ឈោ?** អានន្តរិកោ ចេតោសមាធិ។ អយំ ឯកោ ធម្មោ ទុប្បដិវិជ្ឈោ។

(ជ) “កតមោ ឯកោ ធម្មោ **ឧប្បាទេតព្ពោ?** អកុប្បំ ញាណំ។ អយំ ឯកោ ធម្មោ ឧប្បាទេតព្ពោ។

(ឈ) “កតមោ ឯកោ ធម្មោ **អភិញ្ញេយ្យោ?** សព្ពេ សត្តា អាហារដ្ឋិតិកា។ អយំ ឯកោ ធម្មោ អភិញ្ញេយ្យោ។

(ញ) “កតមោ ឯកោ ធម្មោ **សច្ឆិកាតព្ពោ?** អកុប្បា ចេតោវិមុត្តិ។ អយំ ឯកោ ធម្មោ សច្ឆិកាតព្ពោ។

“ឥតិ ឥមេ ទស ធម្មា ភូតា តច្ឆា តថា អវិតថា អនញ្ញថា សម្មា តថាគតេន អភិសម្ពុទ្ធា។

ទ្វេ ធម្មា

៣៥២. “ទ្វេ ធម្មា ពហុការា, ទ្វេ ធម្មា ភាវេតព្ពា, ទ្វេ ធម្មា បរិញ្ញេយ្យា, ទ្វេ ធម្មា បហាតព្ពា , ទ្វេ ធម្មា ហានភាគិយា, ទ្វេ ធម្មា វិសេសភាគិយា, ទ្វេ ធម្មា ទុប្បដិវិជ្ឈា, ទ្វេ ធម្មា ឧប្បាទេតព្ពា, ទ្វេ ធម្មា អភិញ្ញេយ្យា, ទ្វេ ធម្មា សច្ឆិកាតព្ពា។

(ក) “កតមេ ទ្វេ ធម្មា **ពហុការា?** សតិ ច សម្បជញ្ញញ្ច។ ឥមេ ទ្វេ ធម្មា ពហុការា។

(ខ) “កតមេ ទ្វេ ធម្មា **ភាវេតព្ពា?** សមថោ ច វិបស្សនា ច។ ឥមេ ទ្វេ ធម្មា ភាវេតព្ពា។

(គ) “កតមេ ទ្វេ ធម្មា **បរិញ្ញេយ្យា?** នាមញ្ច រូបញ្ច។ ឥមេ ទ្វេ ធម្មា បរិញ្ញេយ្យា។

(ឃ) “កតមេ ទ្វេ ធម្មា **បហាតព្ពា?** អវិជ្ជា ច ភវតណ្ហា ច។ ឥមេ ទ្វេ ធម្មា បហាតព្ពា។

(ង) “កតមេ ទ្វេ ធម្មា **ហានភាគិយា?** ទោវចស្សតា ច បាបមិត្តតា ច។ ឥមេ ទ្វេ ធម្មា ហានភាគិយា។

(ច) “កតមេ ទ្វេ ធម្មា **វិសេសភាគិយា?** សោវចស្សតា ច កល្យាណមិត្តតា ច។ ឥមេ ទ្វេ ធម្មា វិសេសភាគិយា។

(ឆ) “កតមេ ទ្វេ ធម្មា **ទុប្បដិវិជ្ឈា?** យោ ច ហេតុ យោ ច បច្ចយោ សត្តានំ សំកិលេសាយ, យោ ច ហេតុ យោ ច បច្ចយោ សត្តានំ វិសុទ្ធិយា។ ឥមេ ទ្វេ ធម្មា ទុប្បដិវិជ្ឈា។

(ជ) “កតមេ ទ្វេ ធម្មា **ឧប្បាទេតព្ពា?** ទ្វេ ញាណានិ – ខយេ ញាណំ, អនុប្បាទេ ញាណំ។ ឥមេ ទ្វេ ធម្មា ឧប្បាទេតព្ពា។

(ឈ) “កតមេ ទ្វេ ធម្មា **អភិញ្ញេយ្យា?** ទ្វេ ធាតុយោ – សង្ខតា ច ធាតុ អសង្ខតា ច ធាតុ។ ឥមេ ទ្វេ ធម្មា អភិញ្ញេយ្យា។

(ញ) “កតមេ ទ្វេ ធម្មា **សច្ឆិកាតព្ពា?** វិជ្ជា ច វិមុត្តិ ច។ ឥមេ ទ្វេ ធម្មា សច្ឆិកាតព្ពា។

“ឥតិ ឥមេ វីសតិ ធម្មា ភូតា តច្ឆា តថា អវិតថា អនញ្ញថា សម្មា តថាគតេន អភិសម្ពុទ្ធា។

តយោ ធម្មា

៣៥៣. “តយោ ធម្មា ពហុការា, តយោ ធម្មា ភាវេតព្ពា...បេ... តយោ ធម្មា សច្ឆិកាតព្ពា។

(ក) “កតមេ តយោ ធម្មា **ពហុការា?** សប្បុរិសសំសេវោ, សទ្ធម្មស្សវនំ, ធម្មានុធម្មប្បដិបត្តិ។ ឥមេ តយោ ធម្មា ពហុការា។

(ខ) “កតមេ តយោ ធម្មា **ភាវេតព្ពា?** តយោ សមាធី – សវិតក្កោ សវិចារោ សមាធិ, អវិតក្កោ វិចារមត្តោ សមាធិ, អវិតក្កោ អវិចារោ សមាធិ។ ឥមេ តយោ ធម្មា ភាវេតព្ពា។

(គ) “កតមេ តយោ ធម្មា **បរិញ្ញេយ្យា?** តិស្សោ វេទនា – សុខា វេទនា, ទុក្ខា វេទនា, អទុក្ខមសុខា វេទនា។ ឥមេ តយោ ធម្មា បរិញ្ញេយ្យា។

(ឃ) “កតមេ តយោ ធម្មា **បហាតព្ពា?** តិស្សោ តណ្ហា – កាមតណ្ហា, ភវតណ្ហា, វិភវតណ្ហា។ ឥមេ តយោ ធម្មា បហាតព្ពា។

(ង) “កតមេ តយោ ធម្មា **ហានភាគិយា?** តីណិ អកុសលមូលានិ – លោភោ អកុសលមូលំ, ទោសោ អកុសលមូលំ, មោហោ អកុសលមូលំ។ ឥមេ តយោ ធម្មា ហានភាគិយា។

(ច) “កតមេ តយោ ធម្មា **វិសេសភាគិយា?** តីណិ កុសលមូលានិ – អលោភោ កុសលមូលំ, អទោសោ កុសលមូលំ, អមោហោ កុសលមូលំ។ ឥមេ តយោ ធម្មា វិសេសភាគិយា។

(ឆ) “កតមេ តយោ ធម្មា **ទុប្បដិវិជ្ឈា?** តិស្សោ និស្សរណិយា ធាតុយោ – កាមានមេតំ និស្សរណំ យទិទំ នេក្ខម្មំ, រូបានមេតំ និស្សរណំ យទិទំ អរូបំ, យំ ខោ បន កិញ្ចិ ភូតំ សង្ខតំ បដិច្ចសមុប្បន្នំ, និរោធោ តស្ស និស្សរណំ។ ឥមេ តយោ ធម្មា ទុប្បដិវិជ្ឈា។

(ជ) “កតមេ តយោ ធម្មា **ឧប្បាទេតព្ពា?** តីណិ ញាណានិ – អតីតំសេ ញាណំ, អនាគតំសេ ញាណំ, បច្ចុប្បន្នំសេ ញាណំ។ ឥមេ តយោ ធម្មា ឧប្បាទេតព្ពា។

(ឈ) “កតមេ តយោ ធម្មា **អភិញ្ញេយ្យា?** តិស្សោ ធាតុយោ – កាមធាតុ, រូបធាតុ, អរូបធាតុ។ ឥមេ តយោ ធម្មា អភិញ្ញេយ្យា។

(ញ) “កតមេ តយោ ធម្មា **សច្ឆិកាតព្វា?** តិស្សោ វិជ្ជា – បុព្ពេនិវាសានុស្សតិញាណំ វិជ្ជា, សត្តានំ ចុតូបបាតេ ញាណំ វិជ្ជា, អាសវានំ ខយេ ញាណំ វិជ្ជា។ ឥមេ តយោ ធម្មា សច្ឆិកាតព្វា។

“ឥតិ ឥមេ តឹស ធម្មា ភូតា តច្ឆា តថា អវិតថា អនញ្ញថា សម្មា តថាគតេន អភិសម្ពុទ្ធា។

ចត្តារោ ធម្មា

៣៥៤. “ចត្តារោ ធម្មា ពហុការា, ចត្តារោ ធម្មា ភាវេតព្វា…បេ.… ចត្តារោ ធម្មា សច្ឆិកាតព្វា។

(ក) “កតមេ ចត្តារោ ធម្មា **ពហុការា?** ចត្តារិ ចក្កានិ – បតិរូបទេសវាសោ, សប្បុរិសូបនិស្សយោ [សប្បុរិសុបស្សយោ (ស្យា. កំ.)], អត្តសម្មាបណិធិ, បុព្ពេ ច កតបុញ្ញតា។ ឥមេ ចត្តារោ ធម្មា ពហុការា។

(ខ) “កតមេ ចត្តារោ ធម្មា **ភាវេតព្វា?** ចត្តារោ សតិបដ្ឋានា – ឥធាវុសោ, ភិក្ខុ កាយេ កាយានុបស្សី វិហរតិ អាតាបី សម្បជានោ សតិមា វិនេយ្យ លោកេ អភិជ្ឈាទោមនស្សំ។ វេទនាសុ…បេ.… ចិត្តេ… ធម្មេសុ ធម្មានុបស្សី វិហរតិ អាតាបី សម្បជានោ សតិមា វិនេយ្យ លោកេ អភិជ្ឈាទោមនស្សំ។ ឥមេ ចត្តារោ ធម្មា ភាវេតព្វា។

(គ) “កតមេ ចត្តារោ ធម្មា **បរិញ្ញេយ្យា?** ចត្តារោ អាហារា – កពឡីការោ [កវឡីការោ (ស្យា. កំ.)] អាហារោ ឱឡារិកោ វា សុខុមោ វា, ផស្សោ ទុតិយោ, មនោសញ្ចេតនា តតិយា, វិញ្ញាណំ ចតុត្ថំ។ ឥមេ ចត្តារោ ធម្មា បរិញ្ញេយ្យា។

(ឃ) “កតមេ ចត្តារោ ធម្មា **បហាតព្វា?** ចត្តារោ ឱឃា – កាមោឃោ, ភវោឃោ, ទិដ្ឋោឃោ, អវិជ្ជោឃោ។ ឥមេ ចត្តារោ ធម្មា បហាតព្វា។

(ង) “កតមេ ចត្តារោ ធម្មា **ហានភាគិយា?** ចត្តារោ យោគា – កាមយោគោ, ភវយោគោ, ទិដ្ឋិយោគោ, អវិជ្ជាយោគោ។ ឥមេ ចត្តារោ ធម្មា ហានភាគិយា។

(ច) “កតមេ ចត្តារោ ធម្មា **វិសេសភាគិយា?** ចត្តារោ វិសញ្ញោគា – កាមយោគវិសំយោគោ, ភវយោគវិសំយោគោ, ទិដ្ឋិយោគវិសំយោគោ, អវិជ្ជាយោគវិសំយោគោ។ ឥមេ ចត្តារោ ធម្មា វិសេសភាគិយា។

(ឆ) “កតមេ ចត្តារោ ធម្មា **ទុប្បដិវិជ្ឈា?** ចត្តារោ សមាធី – ហានភាគិយោ សមាធិ, ឋិតិភាគិយោ សមាធិ, វិសេសភាគិយោ សមាធិ, និព្ពេធភាគិយោ សមាធិ។ ឥមេ ចត្តារោ ធម្មា ទុប្បដិវិជ្ឈា។

(ជ) “កតមេ ចត្តារោ ធម្មា **ឧប្បាទេតព្វា?** ចត្តារិ ញាណានិ – ធម្មេ ញាណំ, អន្វយេ ញាណំ, បរិយេ ញាណំ, សម្មុតិយា ញាណំ។ ឥមេ ចត្តារោ ធម្មា ឧប្បាទេតព្វា។

(ឈ) “កតមេ ចត្តារោ ធម្មា **អភិញ្ញេយ្យា?** ចត្តារិ អរិយសច្ចានិ – ទុក្ខំ អរិយសច្ចំ, ទុក្ខសមុទយំ [ទុក្ខសមុទយោ (ស្យា. កំ.)] អរិយសច្ចំ, ទុក្ខនិរោធំ [ទុក្ខនិរោធោ (ស្យា. កំ.)] អរិយសច្ចំ, ទុក្ខនិរោធគាមិនី បដិបទា អរិយសច្ចំ។ ឥមេ ចត្តារោ ធម្មា អភិញ្ញេយ្យា។

(ញ) “កតមេ ចត្តារោ ធម្មា **សច្ឆិកាតព្វា?** ចត្តារិ សាមញ្ញផលានិ – សោតាបត្តិផលំ, សកទាគាមិផលំ, អនាគាមិផលំ, អរហត្តផលំ ។ ឥមេ ចត្តារោ ធម្មា សច្ឆិកាតព្វា។

“ឥតិ ឥមេ ចត្តារីសធម្មា ភូតា តច្ឆា តថា អវិតថា អនញ្ញថា សម្មា តថាគតេន អភិសម្ពុទ្ធា។

បញ្ច ធម្មា

៣៥៥. “បញ្ច ធម្មា ពហុការា…បេ.… បញ្ច ធម្មា សច្ឆិកាតព្វា។

(ក) “កតមេ បញ្ច ធម្មា **ពហុការា?** បញ្ច បធានិយង្គានិ – ឥធាវុសោ, ភិក្ខុ សទ្ធោ ហោតិ, សទ្ទហតិ តថាគតស្ស ពោធឹ – ‘ឥតិបិ សោ ភគវា អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ វិជ្ជាចរណសម្បន្នោ សុគតោ លោកវិទូ អនុត្តរោ

បុរិសទម្មសារថិ សត្ថា ទេវមនុស្សានំ ពុទ្ធោ ភគវា’តិ។ អប្បាពាធោ ហោតិ អប្បាតង្កោ សមវេបាកិនិយា គហណិយា សមន្នាគតោ នាតិសីតាយ នាច្ចុណ្ហាយ មជ្ឈិមាយ បធានក្ខមាយ។ អសឋោ ហោតិ អមាយាវី យថាភូតមត្តានំ អាវិកត្តា សត្ថរិ វា វិញ្ញូសុ វា សព្រហ្មចារីសុ។ អារទ្ធវីរិយោ វិហរតិ អកុសលានំ ធម្មានំ បហានាយ, កុសលានំ ធម្មានំ ឧបសម្បទាយ, ថាមវា ទឡ្ហបរក្កមោ អនិក្ខិត្តធុរោ កុសលេសុ ធម្មេសុ។ បញ្ញវា ហោតិ ឧទយត្ថគាមិនិយា បញ្ញាយ សមន្នាគតោ អរិយាយ និព្ពេធិកាយ សម្មា ទុក្ខក្ខយគាមិនិយា។ ឥមេ បញ្ច ធម្មា ពហុការា។

(ខ) “កតមេ បញ្ច ធម្មា **ភាវេតព្ពា?** បញ្ចង្គិកោ សម្មាសមាធិ – បីតិផរណតា, សុខផរណតា, ចេតោផរណតា , អាលោកផរណតា, បច្ចវេក្ខណនិមិត្តំ [បច្ចវេក្ខណានិមិត្តំ (ស្យា. កំ.)]។ ឥមេ បញ្ច ធម្មា ភាវេតព្ពា។

(គ) “កតមេ បញ្ច ធម្មា **បរិញ្ញេយ្យា?** បញ្ចុបាទានក្ខន្ធា [សេយ្យថិទំ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] – រូបុបាទានក្ខន្ធោ, វេទនុបាទានក្ខន្ធោ, សញ្ញុបាទានក្ខន្ធោ, សង្ខារុបាទានក្ខន្ធោ វិញ្ញាណុបាទានក្ខន្ធោ។ ឥមេ បញ្ច ធម្មា បរិញ្ញេយ្យា។

(ឃ) “កតមេ បញ្ច ធម្មា **បហាតព្ពា?** បញ្ច នីវរណានិ – កាមច្ឆន្ទនីវរណំ, ព្យាបាទនីវរណំ, ថិនមិទ្ធនីវរណំ, ឧទ្ធច្ចកុក្កុច្ចនីវរណំ, វិចិកិច្ឆានីវរណំ។ ឥមេ បញ្ច ធម្មា បហាតព្ពា។

(ង) “កតមេ បញ្ច ធម្មា **ហានភាគិយា?** បញ្ច ចេតោខិលា – ឥធាវុសោ, ភិក្ខុ សត្ថរិ កង្ខតិ វិចិកិច្ឆតិ នាធិមុច្ចតិ ន សម្បសីទតិ។ យោ សោ, អាវុសោ, ភិក្ខុ សត្ថរិ កង្ខតិ វិចិកិច្ឆតិ នាធិមុច្ចតិ ន សម្បសីទតិ, តស្ស ចិត្តំ ន នមតិ អាតប្បាយ អនុយោគាយ សាតច្ចាយ បធានាយ។ យស្ស ចិត្តំ ន នមតិ អាតប្បាយ អនុយោគាយ សាតច្ចាយ បធានាយ ។ អយំ បឋមោ ចេតោខិលោ។ បុន ចបរំ, អាវុសោ, ភិក្ខុ ធម្មេ កង្ខតិ វិចិកិច្ឆតិ...បេ.... សង្ឃេ កង្ខតិ វិចិកិច្ឆតិ...បេ.... សិក្ខាយ កង្ខតិ វិចិកិច្ឆតិ...បេ.... សព្រហ្មចារីសុ កុបិតោ ហោតិ អនត្តមនោ អាហតចិត្តោ ខិលជាតោ, យោ សោ, អាវុសោ, ភិក្ខុ សព្រហ្មចារីសុ កុបិតោ ហោតិ អនត្តមនោ អាហតចិត្តោ ខិលជាតោ, តស្ស ចិត្តំ ន នមតិ អាតប្បាយ អនុយោគាយ សាតច្ចាយ បធានាយ។ យស្ស ចិត្តំ ន នមតិ អាតប្បាយ អនុយោគាយ សាតច្ចាយ បធានាយ។ អយំ បញ្ចមោ ចេតោខិលោ។ ឥមេ បញ្ច ធម្មា ហានភាគិយា។

(ច) “កតមេ បញ្ច ធម្មា **វិសេសភាគិយា?** បញ្ចិន្ទ្រិយានិ – សទ្ធិន្ទ្រិយំ, វីរិយិន្ទ្រិយំ, សតិន្ទ្រិយំ, សមាធិន្ទ្រិយំ, បញ្ញិន្ទ្រិយំ។ ឥមេ បញ្ច ធម្មា វិសេសភាគិយា។

(ឆ) “កតមេ បញ្ច ធម្មា **ទុប្បដិវិជ្ឈា?** បញ្ច និស្សរណិយា ធាតុយោ – ឥធាវុសោ, ភិក្ខុនោ កាមេ មនសិករោតោ កាមេសុ ចិត្តំ ន បក្ខន្ទតិ ន បសីទតិ ន សន្តិដ្ឋតិ ន វិមុច្ចតិ។ នេក្ខម្មំ ខោ បនស្ស មនសិករោតោ នេក្ខម្មេ ចិត្តំ បក្ខន្ទតិ បសីទតិ សន្តិដ្ឋតិ វិមុច្ចតិ។ តស្ស តំ ចិត្តំ សុគតំ សុភាវិតំ សុវុដ្ឋិតំ សុវិមុត្តំ វិសំយុត្តំ កាមេហិ។ យេ ច កាមបច្ចយា ឧប្បជ្ជន្តិ អាសវា វិឃាតា បរិឡាហា, មុត្តោ សោ តេហិ។ ន សោ តំ វេទនំ វេទេតិ។ ឥទមក្ខាតំ កាមានំ និស្សរណំ។

“បុន ចបរំ, អាវុសោ, ភិក្ខុនោ ព្យាបាទំ មនសិករោតោ ព្យាបាទេ ចិត្តំ ន បក្ខន្ទតិ ន បសីទតិ ន សន្តិដ្ឋតិ ន វិមុច្ចតិ។ អព្យាបាទំ ខោ បនស្ស មនសិករោតោ អព្យាបាទេ ចិត្តំ បក្ខន្ទតិ បសីទតិ សន្តិដ្ឋតិ វិមុច្ចតិ។ តស្ស តំ ចិត្តំ សុគតំ សុភាវិតំ សុវុដ្ឋិតំ សុវិមុត្តំ វិសំយុត្តំ ព្យាបាទេន។ យេ ច ព្យាបាទបច្ចយា ឧប្បជ្ជន្តិ អាសវា វិឃាតា បរិឡាហា, មុត្តោ សោ តេហិ។ ន សោ តំ វេទនំ វេទេតិ។ ឥទមក្ខាតំ ព្យាបាទស្ស និស្សរណំ។

“បុន ចបរំ, អាវុសោ, ភិក្ខុនោ វិហេសំ មនសិករោតោ វិហេសាយ ចិត្តំ ន បក្ខន្ទតិ ន បសីទតិ ន សន្តិដ្ឋតិ ន វិមុច្ចតិ។ អវិហេសំ ខោ បនស្ស មនសិករោតោ អវិហេសាយ ចិត្តំ បក្ខន្ទតិ បសីទតិ សន្តិដ្ឋតិ វិមុច្ចតិ ។ តស្ស តំ ចិត្តំ សុគតំ សុភាវិតំ សុវុដ្ឋិតំ សុវិមុត្តំ វិសំយុត្តំ វិហេសាយ។ យេ ច វិហេសាបច្ចយា ឧប្បជ្ជន្តិ អាសវា វិឃាតា បរិឡាហា, មុត្តោ សោ តេហិ។ ន សោ តំ វេទនំ វេទេតិ។ ឥទមក្ខាតំ វិហេសាយ និស្សរណំ។

“បុន ចបរំ, អាវុសោ, ភិក្ខុនោ រូបេ មនសិករោតោ រូបេសុ ចិត្តំ ន បក្ខន្ទតិ ន បសីទតិ ន សន្តិដ្ឋតិ ន វិមុច្ចតិ។ អរូបំ ខោ បនស្ស មនសិករោតោ អរូបេ ចិត្តំ បក្ខន្ទតិ បសីទតិ សន្តិដ្ឋតិ វិមុច្ចតិ។ តស្ស តំ ចិត្តំ

សុគតំ សុភាវិតំ សុវុដ្ឋិតំ សុវិមុត្តំ វិសំយុត្តំ រូបេហិ។ យេ ច រូបបច្ចយា ឧប្បជ្ជន្តិ អាសវា វិឃាតា បរិឡាហា, មុត្តោ សោ តេហិ។ ន សោ តំ វេទនំ វេទេតិ។ ឥទមក្ខាតំ រូបានំ និស្សរណំ។

“បុន ចបរំ, អាវុសោ, ភិក្ខុនោ សក្កាយំ មនសិករោតោ សក្កាយេ ចិត្តំ ន បក្ខន្ទតិ ន បសីទតិ ន សន្តិដ្ឋតិ ន វិមុច្ចតិ។ សក្កាយនិរោធំ ខោ បនស្ស មនសិករោតោ សក្កាយនិរោធេ ចិត្តំ បក្ខន្ទតិ បសីទតិ សន្តិដ្ឋតិ វិមុច្ចតិ។ តស្ស តំ ចិត្តំ សុគតំ សុភាវិតំ សុវុដ្ឋិតំ សុវិមុត្តំ វិសំយុត្តំ សក្កាយេន។ យេ ច សក្កាយបច្ចយា ឧប្បជ្ជន្តិ អាសវា វិឃាតា បរិឡាហា, មុត្តោ សោ តេហិ។ ន សោ តំ វេទនំ វេទេតិ។ ឥទមក្ខាតំ សក្កាយស្ស និស្សរណំ។ ឥមេ បញ្ច ធម្មា ទុប្បដិវិជ្ឈា។

(ជ) “កតមេ បញ្ច ធម្មា **ឧប្បាទេតព្ពា?** បញ្ច ញាណិកោ សម្មាសមាធិ – ‘អយំ សមាធិ បច្ចុប្បន្នសុខោ ចេវ អាយតិញ្ច សុខវិបាកោ’តិ បច្ចត្តំយេវ ញាណំ ឧប្បជ្ជតិ។ ‘អយំ សមាធិ អរិយោ និរាមិសោ’តិ បច្ចត្តញ្ញេវ ញាណំ ឧប្បជ្ជតិ។ ‘អយំ សមាធិ អកាបុរិសសេវិតោ’តិ បច្ចត្តំយេវ ញាណំ ឧប្បជ្ជតិ។ ‘អយំ សមាធិ សន្តោ បណីតោ បដិប្បស្សទ្ធលទ្ធោ ឯកោទិភាវាធិគតោ, ន សសង្ខារនិគ្គយ្ហវារិតគតោ’តិ [ន ច សសង្ខារនិគ្គយ្ហ វារិតវតោតិ (សី. ស្យា. កំ. បី.), ន សសង្ខារនិគ្គយ្ហវារិវារតោ (ក.), ន សសង្ខារនិគ្គយ្ហវារិយាធិគតោ (?)] បច្ចត្តំយេវ ញាណំ ឧប្បជ្ជតិ។ ‘សោ ខោ បនាហំ ឥមំ សមាធី សតោវ សមាបជ្ជាមិ សតោ វុដ្ឋហាមី’តិ បច្ចត្តំយេវ ញាណំ ឧប្បជ្ជតិ។ ឥមេ បញ្ច ធម្មា ឧប្បាទេតព្ពា។

(ឈ) “កតមេ បញ្ច ធម្មា **អភិញ្ញេយ្យា?** បញ្ច វិមុត្តាយតនានិ – ឥធាវុសោ, ភិក្ខុនោ សត្ថា ធម្មំ ទេសេតិ អញ្ញតរោ វា គរុដ្ឋានិយោ សព្រហ្មចារី។ យថា យថា, អាវុសោ, ភិក្ខុនោ សត្ថា ធម្មំ ទេសេតិ, អញ្ញតរោ វា គរុដ្ឋានិយោ សព្រហ្មចារី, តថា តថា សោ [ភិក្ខុ (ស្យា. កំ.)] តស្មិំ ធម្មេ អត្ថប្បដិសំវេទី ច ហោតិ ធម្មបដិសំវេទី ច។ តស្ស អត្ថប្បដិសំវេទិនោ ធម្មបដិសំវេទិនោ បាមោជ្ជំ ជាយតិ, បមុទិតស្ស បីតិ ជាយតិ, បីតិមនស្ស កាយោ បស្សម្ភតិ, បស្សទ្ធកាយោ សុខំ វេទេតិ, សុខិនោ ចិត្តំ សមាធិយតិ។ ឥទំ បឋមំ វិមុត្តាយតនំ។

“បុន ចបរំ, អាវុសោ, ភិក្ខុនោ ន ហេវ ខោ សត្ថា ធម្មំ ទេសេតិ, អញ្ញតរោ វា គរុដ្ឋានិយោ សព្រហ្មចារី, អបិ ច ខោ យថាសុតំ យថាបរិយត្តំ ធម្មំ វិត្ថារេន បរេសំ ទេសេតិ យថា យថា, អាវុសោ, ភិក្ខុ យថាសុតំ យថាបរិយត្តំ ធម្មំ វិត្ថារេន បរេសំ ទេសេតិ។ តថា តថា សោ តស្មិំ ធម្មេ អត្ថប្បដិសំវេទី ច ហោតិ ធម្មបដិសំវេទី ច។ តស្ស អត្ថប្បដិសំវេទិនោ ធម្មបដិសំវេទិនោ បាមោជ្ជំ ជាយតិ, បមុទិតស្ស បីតិ ជាយតិ, បីតិមនស្ស កាយោ បស្សម្ភតិ, បស្សទ្ធកាយោ សុខំ វេទេតិ, សុខិនោ ចិត្តំ សមាធិយតិ។ ឥទំ ទុតិយំ វិមុត្តាយតនំ។

“បុន ចបរំ, អាវុសោ, ភិក្ខុនោ ន ហេវ ខោ សត្ថា ធម្មំ ទេសេតិ, អញ្ញតរោ វា គរុដ្ឋានិយោ សព្រហ្មចារី, នាបិ យថាសុតំ យថាបរិយត្តំ ធម្មំ វិត្ថារេន បរេសំ ទេសេតិ។ អបិ ច ខោ, យថាសុតំ យថាបរិយត្តំ ធម្មំ វិត្ថារេន សជ្ឈាយំ ករោតិ។ យថា យថា, អាវុសោ, ភិក្ខុ យថាសុតំ យថាបរិយត្តំ ធម្មំ វិត្ថារេន សជ្ឈាយំ ករោតិ តថា តថា សោ តស្មិំ ធម្មេ អត្ថប្បដិសំវេទី ច ហោតិ ធម្មបដិសំវេទី ច។ តស្ស អត្ថប្បដិសំវេទិនោ ធម្មបដិសំវេទិនោ បាមោជ្ជំ ជាយតិ, បមុទិតស្ស បីតិ ជាយតិ, បីតិមនស្ស កាយោ បស្សម្ភតិ, បស្សទ្ធកាយោ សុខំ វេទេតិ, សុខិនោ ចិត្តំ សមាធិយតិ។ ឥទំ តតិយំ វិមុត្តាយតនំ។

“បុន ចបរំ, អាវុសោ, ភិក្ខុនោ ន ហេវ ខោ សត្ថា ធម្មំ ទេសេតិ, អញ្ញតរោ វា គរុដ្ឋានិយោ សព្រហ្មចារី, នាបិ យថាសុតំ យថាបរិយត្តំ ធម្មំ វិត្ថារេន បរេសំ ទេសេតិ, នាបិ យថាសុតំ យថាបរិយត្តំ ធម្មំ វិត្ថារេន សជ្ឈាយំ ករោតិ។ អបិ ច ខោ, យថាសុតំ យថាបរិយត្តំ ធម្មំ ចេតសា អនុវិតក្កេតិ អនុវិចារេតិ មនសានុបេក្ខតិ។ យថា យថា , អាវុសោ , ភិក្ខុ យថាសុតំ យថាបរិយត្តំ ធម្មំ ចេតសា អនុវិតក្កេតិ អនុវិចារេតិ មនសានុបេក្ខតិ តថា តថា សោ តស្មិំ ធម្មេ អត្ថប្បដិសំវេទី ច ហោតិ ធម្មបដិសំវេទី ច។ តស្ស អត្ថប្បដិសំវេទិនោ ធម្មបដិសំវេទិនោ បាមោជ្ជំ ជាយតិ, បមុទិតស្ស បីតិ ជាយតិ, បីតិមនស្ស កាយោ បស្សម្ភតិ, បស្សទ្ធកាយោ សុខំ វេទេតិ, សុខិនោ ចិត្តំ សមាធិយតិ។ ឥទំ ចតុត្ថំ វិមុត្តាយតនំ។

“បុន ចបរំ, អាវុសោ, ភិក្ខុនោ ន ហេវ ខោ សត្ថា ធម្មំ ទេសេតិ, អញ្ញតរោ វា គរុដ្ឋានិយោ សព្រហ្មចារី, នាបិ យថាសុតំ យថាបរិយត្តំ ធម្មំ វិត្ថារេន បរេសំ ទេសេតិ, នាបិ យថាសុតំ យថាបរិយត្តំ ធម្មំ វិត្ថារេន សជ្ឈាយំ ករោតិ, នាបិ យថាសុតំ យថាបរិយត្តំ ធម្មំ ចេតសា អនុវិតក្កេតិ អនុវិចារេតិ មនសានុបេក្ខតិ; អបិ ច ខ្វស្ស អញ្ញតរំ សមាធិនិមិត្តំ សុគ្គហិតំ ហោតិ សុមនសិកតំ សូបធារិតំ សុប្បដិវិទ្ធំ បញ្ញាយ។ យថា យថា, អាវុសោ, ភិក្ខុនោ អញ្ញតរំ សមាធិនិមិត្តំ សុគ្គហិតំ ហោតិ សុមនសិកតំ សូបធារិតំ សុប្បដិវិទ្ធំ បញ្ញាយ តថា តថា សោ តស្មិំ ធម្មេ អត្ថប្បដិសំវេទី ច ហោតិ ធម្មប្បដិសំវេទី ច។ តស្ស អត្ថប្បដិសំវេទិនោ ធម្មប្បដិសំវេទិនោ

បាមោជ្ជំ ជាយតិ, បមុទិតស្ស បីតិ ជាយតិ, បីតិមនស្ស កាយោ បស្សម្ភតិ, បស្សទ្ធកាយោ សុខំ វេទេតិ, សុខិនោ ចិត្តំ សមាធិយតិ។ ឥទំ បញ្ចមំ វិមុត្តាយតនំ។ ឥមេ បញ្ច ធម្មា អភិញ្ញេយ្យា។

(ញ) “កតមេ បញ្ច ធម្មា **សច្ឆិកាតព្ពា?** បញ្ច ធម្មក្ខន្ធា – សីលក្ខន្ធោ , សមាធិក្ខន្ធោ, បញ្ញាក្ខន្ធោ, វិមុត្តិក្ខន្ធោ, វិមុត្តិញាណទស្សនក្ខន្ធោ។ ឥមេ បញ្ច ធម្មា សច្ឆិកាតព្ពា។

“ឥតិ ឥមេ បញ្ញាស ធម្មា ភូតា តច្ឆា តថា អវិតថា អនញ្ញថា សម្មា តថាគតេន អភិសម្ពុទ្ធា។

ឆ ធម្មា

៣៥៦. “ឆ ធម្មា ពហុការា…បេ…. ឆ ធម្មា សច្ឆិកាតព្ពា។

(ក) “កតមេ ឆ ធម្មា **ពហុការា?** ឆ សារណីយា ធម្មា។ ឥធាវុសោ, ភិក្ខុនោ មេត្តំ កាយកម្មំ បច្ចុបដ្ឋិតំ ហោតិ សព្រហ្មចារីសុ អាវិ ចេវ រហោ ច, អយម្បិ ធម្មោ សារណីយោ បិយករណោ គរុករណោ សង្គហាយ អវិវាទាយ សាមគ្គិយា ឯកីភាវាយ សំវត្តតិ។

“បុន ចបរំ, អាវុសោ, ភិក្ខុនោ មេត្តំ វចីកម្មំ…បេ…. ឯកីភាវាយ សំវត្តតិ។

“បុន ចបរំ, អាវុសោ, ភិក្ខុនោ មេត្តំ មនោកម្មំ…បេ…. ឯកីភាវាយ សំវត្តតិ។

“បុន ចបរំ, អាវុសោ, ភិក្ខុ យេ តេ លាភា ធម្មិកា ធម្មលទ្ធា អន្តមសោ បត្តបរិយាបន្នមត្តម្បិ, តថារូបេហិ លាភេហិ អប្បដិវិភត្តភោគី ហោតិ សីលវន្តេហិ សព្រហ្មចារីហិ សាធារណភោគី, អយម្បិ ធម្មោ សារណីយោ…បេ.… ឯកីភាវាយ សំវត្តតិ។

“បុន ចបរំ, អាវុសោ, ភិក្ខុ, យានិ តានិ សីលានិ អខណ្ឌានិ អច្ឆិទ្ទានិ អសពលានិ អកម្មាសានិ ភុជិស្សានិ វិញ្ញុប្បសត្ថានិ អបរាមដ្ឋានិ សមាធិសំវត្តនិកានិ, តថារូបេសុ សីលេសុ សីលសាមញ្ញគតោ វិហរតិ សព្រហ្មចារីហិ អាវិ ចេវ រហោ ច, អយម្បិ ធម្មោ សារណីយោ…បេ…. ឯកីភាវាយ សំវត្តតិ។

“បុន ចបរំ, អាវុសោ, ភិក្ខុ យាយំ ទិដ្ឋិ អរិយា និយ្យានិកា និយ្យាតិ តក្ករស្ស សម្មា ទុក្ខក្ខយាយ, តថារូបាយ ទិដ្ឋិយា ទិដ្ឋិ សាមញ្ញគតោ វិហរតិ សព្រហ្មចារីហិ អាវិ ចេវ រហោ ច, អយម្បិ ធម្មោ សារណីយោ បិយករណោ គរុករណោ, សង្គហាយ អវិវាទាយ សាមគ្គិយា ឯកីភាវាយ សំវត្តតិ។ ឥមេ ឆ ធម្មា ពហុការា។

(ខ) “កតមេ ឆ ធម្មា **ភាវេតព្ពា?** ឆ អនុស្សតិដ្ឋានានិ – ពុទ្ធានុស្សតិ, ធម្មានុស្សតិ, សង្ឃានុស្សតិ, សីលានុស្សតិ, ចាគានុស្សតិ, ទេវតានុស្សតិ។ ឥមេ ឆ ធម្មា ភាវេតព្ពា។

(គ) “កតមេ ឆ ធម្មា **បរិញ្ញេយ្យា?** ឆ អជ្ឈត្តិកានិ អាយតនានិ – ចក្ខាយតនំ, សោតាយតនំ, ឃានាយតនំ, ជិវ្ហាយតនំ, កាយាយតនំ, មនាយតនំ។ ឥមេ ឆ ធម្មា បរិញ្ញេយ្យា។

(ឃ) “កតមេ ឆ ធម្មា **បហាតព្ពា?** ឆ តណ្ហាកាយា – រូបតណ្ហា, សទ្ទតណ្ហា, គន្ធតណ្ហា, រសតណ្ហា, ផោដ្ឋព្ពតណ្ហា, ធម្មតណ្ហា។ ឥមេ ឆ ធម្មា បហាតព្ពា។

(ង) “កតមេ ឆ ធម្មា **ហានភាគិយា?** ឆ អគារវា – ឥធាវុសោ, ភិក្ខុ សត្ថរិ អគារវោ វិហរតិ អប្បតិស្សោ។ ធម្មេ…បេ…. សង្ឃេ… សិក្ខាយ… អប្បមាទេ… បដិសន្ថារេ អគារវោ វិហរតិ អប្បតិស្សោ។ ឥមេ ឆ ធម្មា ហានភាគិយា។

(ច) “កតមេ ឆ ធម្មា **វិសេសភាគិយា?** ឆ គារវា – ឥធាវុសោ, ភិក្ខុ សត្ថរិ សគារវោ វិហរតិ សប្បតិស្សោ ធម្មេ…បេ…. សង្ឃេ… សិក្ខាយ… អប្បមាទេ… បដិសន្ថារេ សគារវោ វិហរតិ សប្បតិស្សោ។ ឥមេ ឆ ធម្មា វិសេសភាគិយា។

(ឆ) “កតមេ ឆ ធម្មា **ទុប្បដិវិជ្ឈា?** ឆ និស្សរណិយា ធាតុយោ – ឥធាវុសោ, ភិក្ខុ ឯវំ វទេយ្យ – ‘មេត្តា ហិ ខោ មេ, ចេតោវិមុត្តិ ភាវិតា ពហុលីកតា យានីកតា វត្ថុកតា អនុដ្ឋិតា បរិចិតា សុសមារទ្ធា, អថ ច បន មេ

ព្យាបាទោ ចិត្តំ បរិយាទាយ តិដ្ឋតី’តិ។ សោ ‘មា ហេវំ’ តិស្ស វចនីយោ ‘មាយស្មា ឯវំ អវច, មា ភគវន្តំ អព្ភាចិក្ខិ។ ន ហិ សាធុ ភគវតោ អព្ភក្ខានំ, ន ហិ ភគវា ឯវំ វទេយ្យ។ អដ្ឋានមេតំ អាវុសោ អនវកាសោ យំ មេត្តាយ ចេតោវិមុត្តិយា ភាវិតាយ ពហុលីកតាយ យានីកតាយ វត្ថុកតាយ អនុដ្ឋិតាយ បរិចិតាយ សុសមារទ្ធាយ។ អថ ច បនស្ស ព្យាបាទោ ចិត្តំ បរិយាទាយ ឋស្សតីតិ, នេតំ ឋានំ វិជ្ជតិ។ និស្សរណំ ហេតំ, អាវុសោ, ព្យាបាទស្ស, យទិទំ មេត្តាចេតោវិមុត្តី’តិ។

“ឥធ បនាវុសោ, ភិក្ខុ ឯវំ វទេយ្យ – ‘ករុណា ហិ ខោ មេ ចេតោវិមុត្តិ ភាវិតា ពហុលីកតា យានីកតា វត្ថុកតា អនុដ្ឋិតា បរិចិតា សុសមារទ្ធា។ អថ ច បន មេ វិហេសា ចិត្តំ បរិយាទាយ តិដ្ឋតី’តិ។ សោ – ‘មា ហេវំ’ តិស្ស វចនីយោ, ‘មាយស្មា ឯវំ អវច, មា ភគវន្តំ អព្ភាចិក្ខិ…បេ…. និស្សរណំ ហេតំ, អាវុសោ, វិហេសាយ, យទិទំ ករុណាចេតោវិមុត្តី’តិ។

“ឥធ បនាវុសោ, ភិក្ខុ ឯវំ វទេយ្យ – ‘មុទិតា ហិ ខោ មេ ចេតោវិមុត្តិ ភាវិតា…បេ…. អថ ច បន មេ អរតិ ចិត្តំ បរិយាទាយ តិដ្ឋតី’តិ។ សោ – ‘មា ហេវំ’ តិស្ស វចនីយោ ‘មាយស្មា ឯវំ អវច…បេ…. និស្សរណំ ហេតំ, អាវុសោ អរតិយា, យទិទំ មុទិតាចេតោវិមុត្តី’តិ។

“ឥធ បនាវុសោ, ភិក្ខុ ឯវំ វទេយ្យ – ‘ឧបេក្ខា ហិ ខោ មេ ចេតោវិមុត្តិ ភាវិតា…បេ…. អថ ច បន មេ រាគោ ចិត្តំ បរិយាទាយ តិដ្ឋតី’តិ។ សោ – ‘មា ហេវំ’ តិស្ស វចនីយោ ‘មាយស្មា ឯវំ អវច…បេ…. និស្សរណំ ហេតំ, អាវុសោ, រាគស្ស យទិទំ ឧបេក្ខាចេតោវិមុត្តី’តិ។

“ឥធ បនាវុសោ, ភិក្ខុ ឯវំ វទេយ្យ – ‘អនិមិត្តា ហិ ខោ មេ ចេតោវិមុត្តិ ភាវិតា…បេ…. អថ ច បន មេ និមិត្តានុសារិ វិញ្ញាណំ ហោតី’តិ។ សោ – ‘មា ហេវំ’ តិស្ស វចនីយោ ‘មាយស្មា ឯវំ អវច…បេ…. និស្សរណំ ហេតំ, អាវុសោ, សព្ពនិមិត្តានំ យទិទំ អនិមិត្តា ចេតោវិមុត្តី’តិ។

“ឥធ បនាវុសោ, ភិក្ខុ ឯវំ វទេយ្យ – ‘អស្មីតិ ខោ មេ វិគតំ, អយមហមស្មីតិ ន សមនុបស្សាមិ, អថ ច បន មេ វិចិកិច្ឆាកថំកថាសល្លំ ចិត្តំ បរិយាទាយ តិដ្ឋតី’តិ។ សោ – ‘មា ហេវំ’ តិស្ស វចនីយោ ‘មាយស្មា ឯវំ អវច, មា ភគវន្តំ អព្ភាចិក្ខិ, ន ហិ សាធុ ភគវតោ អព្ភក្ខានំ, ន ហិ ភគវា ឯវំ វទេយ្យ។ អដ្ឋានមេតំ, អាវុសោ, អនវកាសោ យំ អស្មីតិ វិគតេ អយមហមស្មីតិ អសមនុបស្សតោ។ អថ ច បនស្ស វិចិកិច្ឆាកថំកថាសល្លំ ចិត្តំ បរិយាទាយ ឋស្សតិ, នេតំ ឋានំ វិជ្ជតិ។ និស្សរណំ ហេតំ, អាវុសោ, វិចិកិច្ឆាកថំកថាសល្លស្ស, យទិទំ អស្មិមានសមុគ្ឃាតោ’តិ។ ឥមេ ឆ ធម្មា ទុប្បដិវិជ្ឈា។

(ជ) “កតមេ ឆ ធម្មា **ឧប្បាទេតព្ពា?** ឆ សតតវិហារា។ ឥធាវុសោ, ភិក្ខុ ចក្ខុនា រូបំ ទិស្វា នេវ សុមនោ ហោតិ ន ទុម្មនោ, ឧបេក្ខកោ វិហរតិ សតោ សម្បជានោ។ សោតេន សទ្ទំ សុត្វា…បេ…. ឃានេន គន្ធំ ឃាយិត្វា… ជិវ្ហាយ រសំ សាយិត្វា… កាយេន ផោដ្ឋព្ពំ ផុសិត្វា… មនសា ធម្មំ វិញ្ញាយ នេវ សុមនោ ហោតិ ន ទុម្មនោ, ឧបេក្ខកោ វិហរតិ សតោ សម្បជានោ។ ឥមេ ឆ ធម្មា ឧប្បាទេតព្ពា។

(ឈ) “កតមេ ឆ ធម្មា **អភិញ្ញេយ្យា?** ឆ អនុត្តរិយានិ – ទស្សនានុត្តរិយំ, សវនានុត្តរិយំ, លាភានុត្តរិយំ, សិក្ខានុត្តរិយំ, បារិចរិយានុត្តរិយំ, អនុស្សតានុត្តរិយំ។ ឥមេ ឆ ធម្មា អភិញ្ញេយ្យា។

(ញ) “កតមេ ឆ ធម្មា **សច្ឆិកាតព្ពា?** ឆ អភិញ្ញា – ឥធាវុសោ, ភិក្ខុ អនេកវិហិតំ ឥទ្ធិវិធំ បច្ចនុភោតិ – ឯកោបិ ហុត្វា ពហុធា ហោតិ , ពហុធាបិ ហុត្វា ឯកោ ហោតិ។ អាវិភាវំ តិរោភាវំ។ តិរោកុដ្ដំ តិរោបាការំ តិរោបព្ពតំ អសជ្ជមានោ គច្ឆតិ សេយ្យថាបិ អាកាសេ ។ បថវិយាបិ ឧម្មុជ្ជនិមុជ្ជំ ករោតិ សេយ្យថាបិ ឧទកេ។ ឧទកេបិ អភិជ្ជមានេ គច្ឆតិ សេយ្យថាបិ បថវិយំ។ អាកាសេបិ បល្លង្កេន កមតិ សេយ្យថាបិ បក្ខី សកុណោ។ ឥមេបិ ចន្ទិមសូរិយេ ឯវំមហិទ្ធិកេ ឯវំមហានុភាវេ បាណិនា បរាមសតិ បរិមជ្ជតិ។ យាវ ព្រហ្មលោកាបិ កាយេន វសំ វត្តេតិ។

“ទិព្ពាយ សោតធាតុយា វិសុទ្ធាយ អតិក្កន្តមានុសិកាយ ឧភោ សទ្ទេ សុណាតិ ទិព្ពេ ច មានុសេ ច, យេ ទូរេ សន្តិកេ ច។

“បរសត្តានំ បរបុគ្គលានំ ចេតសា ចេតោ បរិច្ច បជានាតិ [ជានាតិ (ស្យា. កំ.)], សរាគំ វា ចិត្តំ សរាគំ ចិត្តន្តិ បជានាតិ …បេ…. អវិមុត្តំ វា ចិត្តំ អវិមុត្តំ ចិត្តន្តិ បជានាតិ។

“សោ អនេកវិហិតំ បុព្ពេនិវាសំ អនុស្សរតិ, សេយ្យថិទំ ឯកម្បិ ជាតឹ...បេ.... ឥតិ សាការំ សឧទ្ទេសំ អនេកវិហិតំ បុព្ពេនិវាសំ អនុស្សរតិ។

“ទិព្វេន ចក្ខុនា វិសុទ្ធេន អតិក្កន្តមានុសកេន សត្តេ បស្សតិ ចវមានេ ឧបបជ្ជមានេ ហីនេ បណីតេ សុវណ្ណេ ទុព្ពណ្ណេ សុគតេ ទុគ្គតេ យថាកម្មូបគេ សត្តេ បជានាតិ ...បេ....

“អាសវានំ ខយា អនាសវំ ចេតោវិមុត្តឹ បញ្ញាវិមុត្តឹ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។ ឥមេ ឆ ធម្មា សច្ឆិកាតព្ពា។

“ឥតិ ឥមេ សដ្ឋិ ធម្មា ភូតា តច្ឆា តថា អវិតថា អនញ្ញថា សម្មា តថាគតេន អភិសម្ពុទ្ធា។

សត្ត ធម្មា

៣៥៧. “សត្ត ធម្មា ពហុការា...បេ.... សត្ត ធម្មា សច្ឆិកាតព្ពា។

(ក) “កតមេ សត្ត ធម្មា **ពហុការា?** សត្ត អរិយធនានិ – សទ្ធាធនំ, សីលធនំ, ហិរិធនំ, ឱត្តប្បធនំ, សុតធនំ, ចាគធនំ, បញ្ញាធនំ។ ឥមេ សត្ត ធម្មា ពហុការា។

(ខ) “កតមេ សត្ត ធម្មា **ភាវេតព្ពា?** សត្ត សម្ពោជ្ឈង្គា – សតិសម្ពោជ្ឈង្គោ, ធម្មវិចយសម្ពោជ្ឈង្គោ, វីរិយសម្ពោជ្ឈង្គោ, បីតិសម្ពោជ្ឈង្គោ, បស្សទ្ធិសម្ពោជ្ឈង្គោ, សមាធិសម្ពោជ្ឈង្គោ, ឧបេក្ខាសម្ពោជ្ឈង្គោ ។ ឥមេ សត្ត ធម្មា ភាវេតព្ពា។

(គ) “កតមេ សត្ត ធម្មា **បរិញ្ញេយ្យា?** សត្ត វិញ្ញាណដ្ឋិតិយោ – សន្តាវុសោ, សត្តា នានត្តកាយា នានត្តសញ្ញិនោ, សេយ្យថាបិ មនុស្សា ឯកច្ចេ ច ទេវា ឯកច្ចេ ច វិនិបាតិកា។ អយំ បឋមា វិញ្ញាណដ្ឋិតិ។

“សន្តាវុសោ , សត្តា នានត្តកាយា ឯកត្តសញ្ញិនោ, សេយ្យថាបិ ទេវា ព្រហ្មកាយិកា បឋមាភិនិព្ពត្តា។ អយំ ទុតិយា វិញ្ញាណដ្ឋិតិ។

“សន្តាវុសោ, សត្តា ឯកត្តកាយា នានត្តសញ្ញិនោ, សេយ្យថាបិ ទេវា អាភស្សរា។ អយំ តតិយា វិញ្ញាណដ្ឋិតិ។

“សន្តាវុសោ, សត្តា ឯកត្តកាយា ឯកត្តសញ្ញិនោ, សេយ្យថាបិ ទេវា សុភកិណ្ហា។ អយំ ចតុត្ថី វិញ្ញាណដ្ឋិតិ។

“សន្តាវុសោ, សត្តា សព្ពសោ រូបសញ្ញានំ សមតិក្កមា...បេ.... ‘អនន្តោ អាកាសោ’តិ អាកាសានញ្ចាយតនូបគា។ អយំ បញ្ចមី វិញ្ញាណដ្ឋិតិ។

“សន្តាវុសោ, សត្តា សព្ពសោ អាកាសានញ្ចាយតនំ សមតិក្កម្ម ‘អនន្តំ វិញ្ញាណ’ន្តិ វិញ្ញាណញ្ចាយតនូបគា។ អយំ ឆដ្ឋី វិញ្ញាណដ្ឋិតិ។

“សន្តាវុសោ, សត្តា សព្ពសោ វិញ្ញាណញ្ចាយតនំ សមតិក្កម្ម ‘នត្ថិ កិញ្ចី’តិ អាកិញ្ចញ្ញាយតនូបគា។ អយំ សត្តមី វិញ្ញាណដ្ឋិតិ។ ឥមេ សត្ត ធម្មា បរិញ្ញេយ្យា។

(ឃ) “កតមេ សត្ត ធម្មា **បហាតព្ពា?** សត្តានុសយា – កាមរាគានុសយោ, បដិឃានុសយោ, ទិដ្ឋានុសយោ, វិចិកិច្ឆានុសយោ, មានានុសយោ, ភវរាគានុសយោ , អវិជ្ជានុសយោ។ ឥមេ សត្ត ធម្មា បហាតព្ពា។

(ង) “កតមេ សត្ត ធម្មា **ហានភាគិយា?** សត្ត អសទ្ធម្មា – ឥធាវុសោ, ភិក្ខុ អស្សទ្ធោ ហោតិ, អហិរិកោ ហោតិ, អនោត្តប្បី ហោតិ, អប្បស្សុតោ ហោតិ, កុសីតោ ហោតិ, មុដ្ឋស្សតិ ហោតិ, ទុប្បញ្ញោ ហោតិ។ ឥមេ សត្ត ធម្មា ហានភាគិយា។

(ច) “កតមេ សត្ត ធម្មា **វិសេសភាគិយា?** សត្ត សទ្ធម្មា – ឥធាវុសោ, ភិក្ខុ សទ្ធោ ហោតិ, ហិរិមា [ហិរិកោ (ស្យា. កំ.)] ហោតិ, ឱត្តប្បី ហោតិ, ពហុស្សុតោ ហោតិ, អារទ្ធវីរិយោ ហោតិ, ឧបដ្ឋិតស្សតិ ហោតិ, បញ្ញវា ហោតិ។ ឥមេ សត្ត ធម្មា វិសេសភាគិយា។

(ឆ) “កតមេ សត្ត ធម្មា **ទុប្បដិវិជ្ឈា?** សត្ត សប្បុរិសធម្មា – ឥធាវុសោ, ភិក្ខុ ធម្មញ្ញូ ច ហោតិ អត្ថញ្ញូ ច អត្តញ្ញូ ច មត្តញ្ញូ ច កាលញ្ញូ ច បរិសញ្ញូ ច បុគ្គលញ្ញូ ច។ ឥមេ សត្ត ធម្មា ទុប្បដិវិជ្ឈា។

(ជ) “កតមេ សត្ត ធម្មា **ឧប្បាទេតព្ពា?** សត្ត សញ្ញា – អនិច្ចសញ្ញា, អនត្តសញ្ញា, អសុភសញ្ញា, អាទីនវសញ្ញា, បហានសញ្ញា, វិរាគសញ្ញា, និរោធសញ្ញា។ ឥមេ សត្ត ធម្មា ឧប្បាទេតព្ពា។

(ឈ) “កតមេ សត្ត ធម្មា **អភិញ្ញេយ្យា?** សត្ត និទ្ទសវត្ថូនិ – ឥធាវុសោ, ភិក្ខុ សិក្ខាសមាទានេ តិព្ពច្ឆន្ទោ ហោតិ, អាយតិញ្ច សិក្ខាសមាទានេ អវិគតបេមោ។ ធម្មនិសន្តិយា តិព្ពច្ឆន្ទោ ហោតិ, អាយតិញ្ច ធម្មនិសន្តិយា អវិគតបេមោ។ ឥច្ឆាវិនយេ តិព្ពច្ឆន្ទោ ហោតិ, អាយតិញ្ច ឥច្ឆាវិនយេ អវិគតបេមោ។ បដិសល្លានេ តិព្ពច្ឆន្ទោ ហោតិ, អាយតិញ្ច បដិសល្លានេ អវិគតបេមោ។ វីរិយារម្ភេ តិព្ពច្ឆន្ទោ ហោតិ, អាយតិញ្ច វីរិយារម្ភេ អវិគតបេមោ។ សតិនេបក្កេ តិព្ពច្ឆន្ទោ ហោតិ, អាយតិញ្ច សតិនេបក្កេ អវិគតបេមោ។ ទិដ្ឋិបដិវេធេ តិព្ពច្ឆន្ទោ ហោតិ, អាយតិញ្ច ទិដ្ឋិបដិវេធេ អវិគតបេមោ។ ឥមេ សត្ត ធម្មា អភិញ្ញេយ្យា។

(ញ) “កតមេ សត្ត ធម្មា **សច្ឆិកាតព្ពា?** សត្ត ខីណាសវពលានិ – ឥធាវុសោ, ខីណាសវស្ស ភិក្ខុនោ អនិច្ចតោ សព្ពេ សង្ខារា យថាភូតំ សម្មប្បញ្ញាយ សុទិដ្ឋា ហោន្តិ។ យំបាវុសោ, ខីណាសវស្ស ភិក្ខុនោ អនិច្ចតោ សព្ពេ សង្ខារា យថាភូតំ សម្មប្បញ្ញាយ សុទិដ្ឋា ហោន្តិ, ឥទម្បិ ខីណាសវស្ស ភិក្ខុនោ ពលំ ហោតិ, យំ ពលំ អាគម្ម ខីណាសវោ ភិក្ខុ អាសវានំ ខយំ បដិជានាតិ – ‘ខីណា មេ អាសវា’តិ។

“បុន ចបរំ, អាវុសោ, ខីណាសវស្ស ភិក្ខុនោ អង្គារកាសូបមា កាមា យថាភូតំ សម្មប្បញ្ញាយ សុទិដ្ឋា ហោន្តិ។ យំបាវុសោ...បេ.... ‘ខីណា មេ អាសវា’តិ។

“បុន ចបរំ, អាវុសោ, ខីណាសវស្ស ភិក្ខុនោ វិវេកនិន្នំ ចិត្តំ ហោតិ វិវេកបោណំ វិវេកបព្ភារំ វិវេកដ្ឋំ នេក្ខម្មាភិរតំ ព្យន្តីភូតំ សព្ពសោ អាសវដ្ឋានិយេហិ ធម្មេហិ។ យំបាវុសោ...បេ.... ‘ខីណា មេ អាសវា’តិ។

“បុន ចបរំ, អាវុសោ, ខីណាសវស្ស ភិក្ខុនោ ចត្តារោ សតិបដ្ឋានា ភាវិតា ហោន្តិ សុភាវិតា ។ យំបាវុសោ...បេ.... ‘ខីណា មេ អាសវា’តិ។

“បុន ចបរំ, អាវុសោ, ខីណាសវស្ស ភិក្ខុនោ បញ្ចិន្ទ្រិយានិ ភាវិតានិ ហោន្តិ សុភាវិតានិ។ យំបាវុសោ...បេ.... ‘ខីណា មេ អាសវា’តិ។

“បុន ចបរំ, អាវុសោ, ខីណាសវស្ស ភិក្ខុនោ សត្ត ពោជ្ឈង្គា ភាវិតា ហោន្តិ សុភាវិតា។ យំបាវុសោ...បេ.... ‘ខីណា មេ អាសវា’តិ។

“បុន ចបរំ, អាវុសោ, ខីណាសវស្ស ភិក្ខុនោ អរិយោ អដ្ឋង្គិកោ មគ្គោ ភាវិតោ ហោតិ សុភាវិតោ។ យំបាវុសោ, ខីណាសវស្ស ភិក្ខុនោ អរិយោ អដ្ឋង្គិកោ មគ្គោ ភាវិតោ ហោតិ សុភាវិតោ, ឥទម្បិ ខីណាសវស្ស ភិក្ខុនោ ពលំ ហោតិ, យំ ពលំ អាគម្ម ខីណាសវោ ភិក្ខុ អាសវានំ ខយំ បដិជានាតិ – ‘ខីណា មេ អាសវា’តិ។ ឥមេ សត្ត ធម្មា សច្ឆិកាតព្ពា។

“ឥតិមេ សត្តតិ ធម្មា ភូតា តច្ឆា តថា អវិតថា អនញ្ញថា សម្មា តថាគតេន អភិសម្ពុទ្ធា។

បឋមភាណវារោ និដ្ឋិតោ។

អដ្ឋ ធម្មា

៣៥៨. “អដ្ឋ ធម្មា ពហុការា...បេ.... អដ្ឋ ធម្មា សច្ឆិកាតព្ពា។

(ក) “កតមេ អដ្ឋ ធម្មា **ពហុការា?** អដ្ឋ ហេតូ អដ្ឋ បច្ចយា អាទិព្រហ្មចរិយិកាយ បញ្ញាយ អប្បដិលទ្ធាយ បដិលាភាយ បដិលទ្ធាយ ភិយ្យោភាវាយ វេបុល្លាយ ភាវនាយ បារិបូរិយា សំវត្តន្តិ។ កតមេ អដ្ឋ? ឥធាវុសោ, ភិក្ខុ សត្ថារំ [សត្ថារំ វា (ស្យា. ក.)] ឧបនិស្សាយ វិហរតិ អញ្ញតរំ វា គរុដ្ឋានិយំ សព្រហ្មចារិំ, យត្ថស្ស តិព្ពំ ហិរោត្តប្បំ បច្ចុបដ្ឋិតំ ហោតិ បេមញ្ច គារវោ ច។ អយំ បឋមោ ហេតុ បឋមោ បច្ចយោ អាទិព្រហ្មចរិយិកាយ បញ្ញាយ អប្បដិលទ្ធាយ បដិលាភាយ ។ បដិលទ្ធាយ ភិយ្យោភាវាយ វេបុល្លាយ ភាវនាយ បារិបូរិយា សំវត្តតិ។

“តំ ខោ បន សត្ថារំ ឧបនិស្សាយ វិហរតិ អញ្ញតរំ វា គរុដ្ឋានិយំ សព្រហ្មចារិំ, យត្ថស្ស តិព្ពំ ហិរោត្តប្បំ បច្ចុបដ្ឋិតំ ហោតិ បេមញ្ច គារវោ ច។ តេ កាលេន កាលំ ឧបសង្កមិត្វា បរិបុច្ឆតិ បរិបញ្ហតិ – ‘ឥទំ, ភន្តេ, កថំ? ឥមស្ស កោ អត្ថោ’តិ? តស្ស តេ អាយស្មន្តោ អវិវដញ្ចេវ វិវរន្តិ, អនុត្តានីកតញ្ច ឧត្តានី [អនុត្តានិកតញ្ច ឧត្តានី (ក.)] ករោន្តិ, អនេកវិហិតេសុ ច កង្ខាដ្ឋានិយេសុ ធម្មេសុ កង្ខំ បដិវិនោទេន្តិ។ អយំ ទុតិយោ ហេតុ ទុតិយោ បច្ចយោ អាទិព្រហ្មចរិយិកាយ បញ្ញាយ អប្បដិលទ្ធាយ បដិលាភាយ, បដិលទ្ធាយ ភិយ្យោភាវាយ, វេបុល្លាយ ភាវនាយ បារិបូរិយា សំវត្តតិ។

“តំ ខោ បន ធម្មំ សុត្វា ទ្វយេន វូបកាសេន សម្បាទេតិ – កាយវូបកាសេន ច ចិត្តវូបកាសេន ច។ អយំ តតិយោ ហេតុ តតិយោ បច្ចយោ អាទិព្រហ្មចរិយិកាយ បញ្ញាយ អប្បដិលទ្ធាយ បដិលាភាយ, បដិលទ្ធាយ ភិយ្យោភាវាយ វេបុល្លាយ ភាវនាយ បារិបូរិយា សំវត្តតិ។

“បុន ចបរំ, អាវុសោ, ភិក្ខុ សីលវា ហោតិ, បាតិមោក្ខសំវរសំវុតោ វិហរតិ អាចារគោចរសម្បន្នោ, អណុមត្តេសុ វជ្ជេសុ ភយទស្សាវី សមាទាយ សិក្ខតិ សិក្ខាបទេសុ។ អយំ ចតុត្ថោ ហេតុ ចតុត្ថោ បច្ចយោ អាទិព្រហ្មចរិយិកាយ បញ្ញាយ អប្បដិលទ្ធាយ បដិលាភាយ, បដិលទ្ធាយ ភិយ្យោភាវាយ វេបុល្លាយ ភាវនាយ បារិបូរិយា សំវត្តតិ។

“បុន ចបរំ, អាវុសោ, ភិក្ខុ ពហុស្សុតោ ហោតិ សុតធរោ សុតសន្និចយោ។ យេ តេ ធម្មា អាទិកល្យាណា មជ្ឈេកល្យាណា បរិយោសានកល្យាណា សាត្ថា សព្យញ្ជនា កេវលបរិបុណ្ណំ បរិសុទ្ធំ ព្រហ្មចរិយំ អភិវទន្តិ, តថារូបាស្ស ធម្មា ពហុស្សុតា ហោន្តិ ធាតា វចសា បរិចិតា មនសានុបេក្ខិតា ទិដ្ឋិយា សុប្បដិវិទ្ធា។ អយំ បញ្ចមោ ហេតុ បញ្ចមោ បច្ចយោ អាទិព្រហ្មចរិយិកាយ បញ្ញាយ អប្បដិលទ្ធាយ បដិលាភាយ, បដិលទ្ធាយ ភិយ្យោភាវាយ វេបុល្លាយ ភាវនាយ បារិបូរិយា សំវត្តតិ។

“បុន ចបរំ, អាវុសោ, ភិក្ខុ អារទ្ធវីរិយោ វិហរតិ អកុសលានំ ធម្មានំ បហានាយ, កុសលានំ ធម្មានំ ឧបសម្បទាយ, ថាមវា ទឡ្ហបរក្កមោ អនិក្ខិត្តធុរោ កុសលេសុ ធម្មេសុ។ អយំ ឆដ្ឋោ ហេតុ ឆដ្ឋោ បច្ចយោ អាទិព្រហ្មចរិយិកាយ បញ្ញាយ អប្បដិលទ្ធាយ បដិលាភាយ, បដិលទ្ធាយ ភិយ្យោភាវាយ វេបុល្លាយ ភាវនាយ បារិបូរិយា សំវត្តតិ។

“បុន ចបរំ, អាវុសោ, ភិក្ខុ សតិមា ហោតិ បរមេន សតិនេបក្កេន សមន្នាគតោ។ ចិរកតម្បិ ចិរភាសិតម្បិ សរិតា អនុស្សរិតា។ អយំ សត្តមោ ហេតុ សត្តមោ បច្ចយោ អាទិព្រហ្មចរិយិកាយ បញ្ញាយ អប្បដិលទ្ធាយ បដិលាភាយ, បដិលទ្ធាយ ភិយ្យោភាវាយ វេបុល្លាយ ភាវនាយ បារិបូរិយា សំវត្តតិ។

“បុន ចបរំ, អាវុសោ, ភិក្ខុ បញ្ចសុ ឧបាទានក្ខន្ធេសុ, ឧទយព្ពយានុបស្សី វិហរតិ – ‘ឥតិ រូបំ ឥតិ រូបស្ស សមុទយោ ឥតិ រូបស្ស អត្ថង្គមោ; ឥតិ វេទនា ឥតិ វេទនាយ សមុទយោ ឥតិ វេទនាយ អត្ថង្គមោ; ឥតិ សញ្ញា ឥតិ សញ្ញាយ សមុទយោ ឥតិ សញ្ញាយ អត្ថង្គមោ; ឥតិ សង្ខារា ឥតិ សង្ខារានំ សមុទយោ ឥតិ សង្ខារានំ អត្ថង្គមោ; ឥតិ វិញ្ញាណំ ឥតិ វិញ្ញាណស្ស សមុទយោ ឥតិ វិញ្ញាណស្ស អត្ថង្គមោ’តិ។ អយំ អដ្ឋមោ ហេតុ អដ្ឋមោ បច្ចយោ អាទិព្រហ្មចរិយិកាយ បញ្ញាយ អប្បដិលទ្ធាយ បដិលាភាយ, បដិលទ្ធាយ ភិយ្យោភាវាយ វេបុល្លាយ ភាវនាយ បារិបូរិយា សំវត្តតិ។ ឥមេ អដ្ឋ ធម្មា ពហុការា។

(ខ) “កតមេ អដ្ឋ ធម្មា **ភាវេតព្ពា?** អរិយោ អដ្ឋង្គិកោ មគ្គោ សេយ្យថិទំ – សម្មាទិដ្ឋិ, សម្មាសង្កប្បោ, សម្មាវាចា, សម្មាកម្មន្តោ, សម្មាអាជីវោ, សម្មាវាយាមោ, សម្មាសតិ, សម្មាសមាធិ។ ឥមេ អដ្ឋ ធម្មា ភាវេតព្ពា។

(គ) “កតមេ អដ្ឋ ធម្មា **បរិញ្ញេយ្យា?** អដ្ឋ លោកធម្មា – លាភោ ច, អលាភោ ច, យសោ ច, អយសោ ច, និន្ទា ច, បសំសា ច, សុខញ្ច, ទុក្ខញ្ច។ ឥមេ អដ្ឋ ធម្មា បរិញ្ញេយ្យា។

(ឃ) “កតមេ អដ្ឋ ធម្មា **បហាតព្ពា?** អដ្ឋ មិច្ឆត្តា – មិច្ឆាទិដ្ឋិ, មិច្ឆាសង្កប្បោ, មិច្ឆាវាចា, មិច្ឆាកម្មន្តោ, មិច្ឆាអាជីវោ, មិច្ឆាវាយាមោ, មិច្ឆាសតិ, មិច្ឆាសមាធិ។ ឥមេ អដ្ឋ ធម្មា បហាតព្ពា។

(ង) “កតមេ អដ្ឋ ធម្មា **ហានភាគិយា?** អដ្ឋ កុសីតវត្ថូនិ។ ឥធាវុសោ, ភិក្ខុនា កម្មំ កាតព្ពំ ហោតិ, តស្ស ឯវំ ហោតិ – ‘កម្មំ ខោ មេ កាតព្ពំ ភវិស្សតិ, កម្មំ ខោ បន មេ ករោន្តស្ស កាយោ កិលមិស្សតិ, ហន្ទាហំ

និបជ្ជាមី’តិ។ សោ និបជ្ជតិ, ន វីរិយំ អារភតិ អប្បត្តស្ស បត្តិយា អនធិគតស្ស អធិគមាយ អសច្ឆិកតស្ស សច្ឆិកិរិយាយ។ ឥទំ បឋមំ កុសីតវត្ថុ។

“បុន ចបរំ, អាវុសោ, ភិក្ខុនា កម្មំ កតំ ហោតិ ។ តស្ស ឯវំ ហោតិ – ‘អហំ ខោ កម្មំ អកាសិំ, កម្មំ ខោ បន មេ ករោន្តស្ស កាយោ កិលន្តោ, ហន្ទាហំ និបជ្ជាមី’តិ។ សោ និបជ្ជតិ, ន វីរិយំ អារភតិ…បេ.… ឥទំ ទុតិយំ កុសីតវត្ថុ។

“បុន ចបរំ, អាវុសោ, ភិក្ខុនា មគ្គោ គន្តព្ពោ ហោតិ។ តស្ស ឯវំ ហោតិ – ‘មគ្គោ ខោ មេ គន្តព្ពោ ភវិស្សតិ, មគ្គំ ខោ បន មេ គច្ឆន្តស្ស កាយោ កិលមិស្សតិ, ហន្ទាហំ និបជ្ជាមី’តិ។ សោ និបជ្ជតិ, ន វីរិយំ អារភតិ…បេ.… ឥទំ តតិយំ កុសីតវត្ថុ។

“បុន ចបរំ, អាវុសោ, ភិក្ខុនា មគ្គោ គតោ ហោតិ។ តស្ស ឯវំ ហោតិ – ‘អហំ ខោ មគ្គំ អគមាសិំ, មគ្គំ ខោ បន មេ គច្ឆន្តស្ស កាយោ កិលន្តោ, ហន្ទាហំ និបជ្ជាមី’តិ។ សោ និបជ្ជតិ, ន វីរិយំ អារភតិ…បេ.… ឥទំ ចតុត្ថំ កុសីតវត្ថុ។

“បុន ចបរំ, អាវុសោ, ភិក្ខុ គាមំ វា និគមំ វា បិណ្ឌាយ ចរន្តោ ន លភតិ លូខស្ស វា បណីតស្ស វា ភោជនស្ស យាវទត្ថំ បារិបូរិំ។ តស្ស ឯវំ ហោតិ – ‘អហំ ខោ គាមំ វា និគមំ វា បិណ្ឌាយ ចរន្តោ នាលត្ថំ លូខស្ស វា បណីតស្ស វា ភោជនស្ស យាវទត្ថំ បារិបូរិំ, តស្ស មេ កាយោ កិលន្តោ អកម្មញ្ញោ, ហន្ទាហំ និបជ្ជាមី’តិ…បេ.… ឥទំ បញ្ចមំ កុសីតវត្ថុ។

“បុន ចបរំ, អាវុសោ, ភិក្ខុ គាមំ វា និគមំ វា បិណ្ឌាយ ចរន្តោ លភតិ លូខស្ស វា បណីតស្ស វា ភោជនស្ស យាវទត្ថំ បារិបូរិំ។ តស្ស ឯវំ ហោតិ – ‘អហំ ខោ គាមំ វា និគមំ វា បិណ្ឌាយ ចរន្តោ អលត្ថំ លូខស្ស វា បណីតស្ស វា ភោជនស្ស យាវទត្ថំ បារិបូរិំ , តស្ស មេ កាយោ គរុកោ អកម្មញ្ញោ, មាសាចិតំ មញ្ញេ, ហន្ទាហំ និបជ្ជាមី’តិ។ សោ និបជ្ជតិ…បេ.… ឥទំ ឆដ្ឋំ កុសីតវត្ថុ។

“បុន ចបរំ, អាវុសោ, ភិក្ខុនោ ឧប្បន្នោ ហោតិ អប្បមត្តកោ អាពាធោ, តស្ស ឯវំ ហោតិ – ‘ឧប្បន្នោ ខោ មេ អយំ អប្បមត្តកោ អាពាធោ អត្ថិ កប្បោ និបជ្ជិតុំ, ហន្ទាហំ និបជ្ជាមី’តិ។ សោ និបជ្ជតិ…បេ.… ឥទំ សត្តមំ កុសីតវត្ថុ។

“បុន ចបរំ, អាវុសោ, ភិក្ខុ គិលានាវុដ្ឋិតោ ហោតិ អចិរវុដ្ឋិតោ គេលញ្ញា។ តស្ស ឯវំ ហោតិ – ‘អហំ ខោ គិលានាវុដ្ឋិតោ អចិរវុដ្ឋិតោ គេលញ្ញា។ តស្ស មេ កាយោ ទុព្ពលោ អកម្មញ្ញោ, ហន្ទាហំ និបជ្ជាមី’តិ។ សោ និបជ្ជតិ…បេ.… ឥទំ អដ្ឋមំ កុសីតវត្ថុ។ ឥមេ អដ្ឋ ធម្មា ហានភាគិយា។

(ច) “កតមេ អដ្ឋ ធម្មា **វិសេសភាគិយា?** អដ្ឋ អារម្ភវត្ថូនិ។ ឥធាវុសោ, ភិក្ខុនា កម្មំ កាតព្ពំ ហោតិ, តស្ស ឯវំ ហោតិ – ‘កម្មំ ខោ មេ កាតព្ពំ ភវិស្សតិ, កម្មំ ខោ បន មេ ករោន្តេន ន សុករំ ពុទ្ធានំ សាសនំ មនសិកាតុំ, ហន្ទាហំ វីរិយំ អារភាមិ អប្បត្តស្ស បត្តិយា អនធិគតស្ស អធិគមាយ អសច្ឆិកតស្ស សច្ឆិកិរិយាយា’តិ។ សោ វីរិយំ អារភតិ អប្បត្តស្ស បត្តិយា អនធិគតស្ស អធិគមាយ អសច្ឆិកតស្ស សច្ឆិកិរិយាយ។ ឥទំ បឋមំ អារម្ភវត្ថុ។

“បុន ចបរំ, អាវុសោ, ភិក្ខុនា កម្មំ កតំ ហោតិ។ តស្ស ឯវំ ហោតិ – ‘អហំ ខោ កម្មំ អកាសិំ, កម្មំ ខោ បនាហំ ករោន្តោ នាសក្ខិំ ពុទ្ធានំ សាសនំ មនសិកាតុំ, ហន្ទាហំ វីរិយំ អារភាមិ…បេ.… ឥទំ ទុតិយំ អារម្ភវត្ថុ។

“បុន ចបរំ, អាវុសោ, ភិក្ខុនា មគ្គោ គន្តព្ពោ ហោតិ។ តស្ស ឯវំ ហោតិ – ‘មគ្គោ ខោ មេ គន្តព្ពោ ភវិស្សតិ, មគ្គំ ខោ បន មេ គច្ឆន្តេន ន សុករំ ពុទ្ធានំ សាសនំ មនសិកាតុំ, ហន្ទាហំ វីរិយំ អារភាមិ…បេ.… ឥទំ តតិយំ អារម្ភវត្ថុ។

“បុន ចបរំ, អាវុសោ, ភិក្ខុនា មគ្គោ គតោ ហោតិ។ តស្ស ឯវំ ហោតិ – ‘អហំ ខោ មគ្គំ អគមាសិំ, មគ្គំ ខោ បនាហំ គច្ឆន្តោ នាសក្ខិំ ពុទ្ធានំ សាសនំ មនសិកាតុំ, ហន្ទាហំ វីរិយំ អារភាមិ…បេ.… ឥទំ ចតុត្ថំ អារម្ភវត្ថុ។

“បុន ចបរំ, អាវុសោ, ភិក្ខុ គាមំ វា និគមំ វា បិណ្ឌាយ ចរន្តោ ន លភតិ លូខស្ស វា បណីតស្ស វា ភោជនស្ស យាវទត្ថំ បារិបូរិំ។ តស្ស ឯវំ ហោតិ – ‘អហំ ខោ គាមំ វា និគមំ វា បិណ្ឌាយ ចរន្តោ នាលត្ថំ លូខស្ស វា បណីតស្ស

វា ភោជនស្ស យាវទត្ថំ បារិបូរិ , តស្ស មេ កាយោ លហុកោ កម្មញ្ញោ, ហន្ទាហំ វីរិយំ អារភាមិ…បេ…. ឥទំ បញ្ចមំ អារម្ភវត្ថុ។

“បុន ចបរំ, អាវុសោ, ភិក្ខុ គាមំ វា និគមំ វា បិណ្ឌាយ ចរន្តោ លភតិ លូខស្ស វា បណីតស្ស វា ភោជនស្ស យាវទត្ថំ បារិបូរិំ។ តស្ស ឯវំ ហោតិ – ‘អហំ ខោ គាមំ វា និគមំ វា បិណ្ឌាយ ចរន្តោ អលត្ថំ លូខស្ស វា បណីតស្ស វា ភោជនស្ស យាវទត្ថំ បារិបូរិំ។ តស្ស មេ កាយោ ពលវា កម្មញ្ញោ, ហន្ទាហំ វីរិយំ អារភាមិ…បេ…. ឥទំ ឆដ្ឋំ អារម្ភវត្ថុ។

“បុន ចបរំ, អាវុសោ, ភិក្ខុនោ ឧប្បន្នោ ហោតិ អប្បមត្តកោ អាពាធោ។ តស្ស ឯវំ ហោតិ – ‘ឧប្បន្នោ ខោ មេ អយំ អប្បមត្តកោ អាពាធោ ឋានំ ខោ បនេតំ វិជ្ជតិ, យំ មេ អាពាធោ បវឌ្ឍេយ្យ, ហន្ទាហំ វីរិយំ អារភាមិ…បេ…. ឥទំ សត្តមំ អារម្ភវត្ថុ។

“បុន ចបរំ, អាវុសោ, ភិក្ខុ គិលានា វុដ្ឋិតោ ហោតិ អចិរវុដ្ឋិតោ គេលញ្ញា។ តស្ស ឯវំ ហោតិ – ‘អហំ ខោ គិលានា វុដ្ឋិតោ អចិរវុដ្ឋិតោ គេលញ្ញា, ឋានំ ខោ បនេតំ វិជ្ជតិ, យំ មេ អាពាធោ បច្ចុទាវត្តេយ្យ, ហន្ទាហំ វីរិយំ អារភាមិ អប្បត្តស្ស បត្តិយា អនធិគតស្ស អធិគមាយ អសច្ឆិកតស្ស សច្ឆិកិរិយាយា’តិ។ សោ វីរិយំ អារភតិ អប្បត្តស្ស បត្តិយា អនធិគតស្ស អធិគមាយ អសច្ឆិកតស្ស សច្ឆិកិរិយាយ។ ឥទំ អដ្ឋមំ អារម្ភវត្ថុ។ ឥមេ អដ្ឋ ធម្មា វិសេសភាគិយា។

(ឆ) “កតមេ អដ្ឋ ធម្មា **ទុប្បដិវិជ្ឈា?** អដ្ឋ អក្ខណា អសមយា ព្រហ្មចរិយវាសាយ។ ឥធាវុសោ, តថាគតោ ច លោកេ ឧប្បន្នោ ហោតិ អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ, ធម្មោ ច ទេសិយតិ ឱបសមិកោ បរិនិព្ពានិកោ សម្ពោធគាមី សុគតប្បវេទិតោ។ អយញ្ច បុគ្គលោ និរយំ ឧបបន្នោ ហោតិ។ អយំ បឋមោ អក្ខណោ អសមយោ ព្រហ្មចរិយវាសាយ។

“បុន ចបរំ, អាវុសោ, តថាគតោ ច លោកេ ឧប្បន្នោ ហោតិ អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ, ធម្មោ ច ទេសិយតិ ឱបសមិកោ បរិនិព្ពានិកោ សម្ពោធគាមី សុគតប្បវេទិតោ, អយញ្ច បុគ្គលោ តិរច្ឆានយោនិំ ឧបបន្នោ ហោតិ។ អយំ ទុតិយោ អក្ខណោ អសមយោ ព្រហ្មចរិយវាសាយ។

“បុន ចបរំ…បេ…. បេត្តិវិសយំ ឧបបន្នោ ហោតិ។ អយំ តតិយោ អក្ខណោ អសមយោ ព្រហ្មចរិយវាសាយ។

“បុន ចបរំ…បេ…. អញ្ញតរំ ទីឃាយុកំ ទេវនិកាយំ ឧបបន្នោ ហោតិ។ អយំ ចតុត្ថោ អក្ខណោ អសមយោ ព្រហ្មចរិយវាសាយ។

“បុន ចបរំ…បេ…. បច្ចន្តិមេសុ ជនបទេសុ បច្ចាជាតោ ហោតិ មិលក្ខេសុ អវិញ្ញាតារេសុ, យត្ថ នត្ថិ គតិ ភិក្ខូនំ ភិក្ខុនីនំ ឧបាសកានំ ឧបាសិកានំ។ អយំ បញ្ចមោ អក្ខណោ អសមយោ ព្រហ្មចរិយវាសាយ។

“បុន ចបរំ…បេ…. អយញ្ច បុគ្គលោ មជ្ឈិមេសុ ជនបទេសុ បច្ចាជាតោ ហោតិ, សោ ច ហោតិ មិច្ឆាទិដ្ឋិកោ វិបរីតទស្សនោ – ‘នត្ថិ ទិន្នំ, នត្ថិ យិដ្ឋំ, នត្ថិ ហុតំ, នត្ថិ សុកតទុក្កដានំ កម្មានំ ផលំ វិបាកោ, នត្ថិ អយំ លោកោ, នត្ថិ បរោ លោកោ, នត្ថិ មាតា, នត្ថិ បិតា, នត្ថិ សត្តា ឱបបាតិកា, នត្ថិ លោកេ សមណព្រាហ្មណា សម្មគ្គតា សម្មាបដិបន្នា យេ ឥមញ្ច លោកំ បរញ្ច លោកំ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា បវេទេន្តី’តិ។ អយំ ឆដ្ឋោ អក្ខណោ អសមយោ ព្រហ្មចរិយវាសាយ។

“បុន ចបរំ…បេ…. អយញ្ច បុគ្គលោ មជ្ឈិមេសុ ជនបទេសុ បច្ចាជាតោ ហោតិ , សោ ច ហោតិ ទុប្បញ្ញោ ជឡោ ឯឡមូគោ, នប្បដិពលោ សុភាសិតទុព្ភាសិតានមត្ថមញ្ញាតុំ។ អយំ សត្តមោ អក្ខណោ អសមយោ ព្រហ្មចរិយវាសាយ។

“បុន ចបរំ…បេ…. អយញ្ច បុគ្គលោ មជ្ឈិមេសុ ជនបទេសុ បច្ចាជាតោ ហោតិ, សោ ច ហោតិ បញ្ញវា អជឡោ អនេឡមូគោ, បដិពលោ សុភាសិតទុព្ភាសិតានមត្ថមញ្ញាតុំ។ អយំ អដ្ឋមោ អក្ខណោ អសមយោ ព្រហ្មចរិយវាសាយ។ ឥមេ អដ្ឋ ធម្មា ទុប្បដិវិជ្ឈា។

(ជ) “កតមេ អដ្ឋ ធម្មា **ឧប្បាទេតព្ពា?** អដ្ឋ មហាបុរិសវិតក្កា – អប្បិច្ឆស្សាយំ ធម្មោ, នាយំ ធម្មោ មហិច្ឆស្ស។ សន្តុដ្ឋស្សាយំ ធម្មោ, នាយំ ធម្មោ អសន្តុដ្ឋស្ស។ បវិវិត្តស្សាយំ ធម្មោ, នាយំ ធម្មោ សង្គណិការាមស្ស។ អារទ្ធវីរិយស្សាយំ ធម្មោ, នាយំ ធម្មោ កុសីតស្ស។ ឧបដ្ឋិតសតិស្សាយំ ធម្មោ, នាយំ ធម្មោ មុដ្ឋស្សតិស្ស។ សមាហិតស្សាយំ ធម្មោ, នាយំ ធម្មោ អសមាហិតស្ស ។ បញ្ញវតោ [បញ្ញាវតោ (សី. បី.)] អយំ ធម្មោ, នាយំ ធម្មោ ទុប្បញ្ញស្ស។ និប្បបញ្ចស្សាយំ ធម្មោ, នាយំ ធម្មោ បបញ្ចារាមស្សាតិ [និប្បបញ្ចារាមស្ស អយំ ធម្មោ និប្បបញ្ចរតិនោ, នាយំ ធម្មោ បបញ្ចារាមស្ស បបញ្ចរតិនោតិ (សី. ស្យា. បី.) អង្គុត្តរេបិ តថេវ ទិស្សតិ។ អដ្ឋកថាដីកា បន ឱលោកេតព្ពា] ឥមេ អដ្ឋ ធម្មា ឧប្បាទេតព្ពា។

(ឈ) “កតមេ អដ្ឋ ធម្មា **អភិញ្ញេយ្យា?** អដ្ឋ អភិភាយតនានិ – អជ្ឈត្តំ រូបសញ្ញី ឯកោ ពហិទ្ធា រូបានិ បស្សតិ បរិត្តានិ សុវណ្ណទុព្ពណ្ណានិ , ‘តានិ អភិភុយ្យ ជានាមិ បស្សាមី’តិ – ឯវំសញ្ញី ហោតិ។ ឥទំ បឋមំ អភិភាយតនំ។

“អជ្ឈត្តំ រូបសញ្ញី ឯកោ ពហិទ្ធា រូបានិ បស្សតិ អប្បមាណានិ សុវណ្ណទុព្ពណ្ណានិ, ‘តានិ អភិភុយ្យ ជានាមិ បស្សាមី’តិ – ឯវំសញ្ញី ហោតិ។ ឥទំ ទុតិយំ អភិភាយតនំ។

“អជ្ឈត្តំ អរូបសញ្ញី ឯកោ ពហិទ្ធា រូបានិ បស្សតិ បរិត្តានិ សុវណ្ណទុព្ពណ្ណានិ, ‘តានិ អភិភុយ្យ ជានាមិ បស្សាមី’តិ ឯវំសញ្ញី ហោតិ។ ឥទំ តតិយំ អភិភាយតនំ។

“អជ្ឈត្តំ អរូបសញ្ញី ឯកោ ពហិទ្ធា រូបានិ បស្សតិ អប្បមាណានិ សុវណ្ណទុព្ពណ្ណានិ, ‘តានិ អភិភុយ្យ ជានាមិ បស្សាមី’តិ ឯវំសញ្ញី ហោតិ។ ឥទំ ចតុត្ថំ អភិភាយតនំ។

“អជ្ឈត្តំ អរូបសញ្ញី ឯកោ ពហិទ្ធា រូបានិ បស្សតិ នីលានិ នីលវណ្ណានិ នីលនិទស្សនានិ នីលនិភាសានិ។ សេយ្យថាបិ នាម ឧមាបុប្ផំ នីលំ នីលវណ្ណំ នីលនិទស្សនំ នីលនិភាសំ។ សេយ្យថា វា បន តំ វត្ថំ ពារាណសេយ្យកំ ឧភតោភាគវិមដ្ឋំ នីលំ នីលវណ្ណំ នីលនិទស្សនំ នីលនិភាសំ, ឯវមេវ អជ្ឈត្តំ អរូបសញ្ញី ឯកោ ពហិទ្ធា រូបានិ បស្សតិ នីលានិ នីលវណ្ណានិ នីលនិទស្សនានិ នីលនិភាសានិ, ‘តានិ អភិភុយ្យ ជានាមិ បស្សាមី’តិ ឯវំសញ្ញី ហោតិ។ ឥទំ បញ្ចមំ អភិភាយតនំ។

“អជ្ឈត្តំ អរូបសញ្ញី ឯកោ ពហិទ្ធា រូបានិ បស្សតិ បីតានិ បីតវណ្ណានិ បីតនិទស្សនានិ បីតនិភាសានិ។ សេយ្យថាបិ នាម កណិការបុប្ផំ បីតំ បីតវណ្ណំ បីតនិទស្សនំ បីតនិភាសំ។ សេយ្យថា វា បន តំ វត្ថំ ពារាណសេយ្យកំ ឧភតោភាគវិមដ្ឋំ បីតំ បីតវណ្ណំ បីតនិទស្សនំ បីតនិភាសំ , ឯវមេវ អជ្ឈត្តំ អរូបសញ្ញី ឯកោ ពហិទ្ធា រូបានិ បស្សតិ បីតានិ បីតវណ្ណានិ បីតនិទស្សនានិ បីតនិភាសានិ, ‘តានិ អភិភុយ្យ ជានាមិ បស្សាមី’តិ ឯវំសញ្ញី ហោតិ។ ឥទំ ឆដ្ឋំ អភិភាយតនំ។

“អជ្ឈត្តំ អរូបសញ្ញី ឯកោ ពហិទ្ធា រូបានិ បស្សតិ លោហិតកានិ លោហិតកវណ្ណានិ លោហិតកនិទស្សនានិ លោហិតកនិភាសានិ។ សេយ្យថាបិ នាម ពន្ធុជីវកបុប្ផំ លោហិតកំ លោហិតកវណ្ណំ លោហិតកនិទស្សនំ លោហិតកនិភាសំ, សេយ្យថា វា បន តំ វត្ថំ ពារាណសេយ្យកំ ឧភតោភាគវិមដ្ឋំ លោហិតកំ លោហិតកវណ្ណំ លោហិតកនិទស្សនំ លោហិតកនិភាសំ, ឯវមេវ អជ្ឈត្តំ អរូបសញ្ញី ឯកោ ពហិទ្ធា រូបានិ បស្សតិ លោហិតកានិ លោហិតកវណ្ណានិ លោហិតកនិទស្សនានិ លោហិតកនិភាសានិ, ‘តានិ អភិភុយ្យ ជានាមិ បស្សាមី’តិ ឯវំសញ្ញី ហោតិ។ ឥទំ សត្តមំ អភិភាយតនំ។

“អជ្ឈត្តំ អរូបសញ្ញី ឯកោ ពហិទ្ធា រូបានិ បស្សតិ ឱទាតានិ ឱទាតវណ្ណានិ ឱទាតនិទស្សនានិ ឱទាតនិភាសានិ។ សេយ្យថាបិ នាម ឱសធិតារកា ឱទាតា ឱទាតវណ្ណា ឱទាតនិទស្សនា ឱទាតនិភាសា, សេយ្យថា វា បន តំ វត្ថំ ពារាណសេយ្យកំ ឧភតោភាគវិមដ្ឋំ ឱទាតំ ឱទាតវណ្ណំ ឱទាតនិទស្សនំ ឱទាតនិភាសំ, ឯវមេវ អជ្ឈត្តំ អរូបសញ្ញី ឯកោ ពហិទ្ធា រូបានិ បស្សតិ ឱទាតានិ ឱទាតវណ្ណានិ ឱទាតនិទស្សនានិ ឱទាតនិភាសានិ, ‘តានិ អភិភុយ្យ ជានាមិ បស្សាមី’តិ ឯវំសញ្ញី ហោតិ។ ឥទំ អដ្ឋមំ អភិភាយតនំ។ ឥមេ អដ្ឋ ធម្មា អភិញ្ញេយ្យា។

(ញ) “កតមេ អដ្ឋ ធម្មា **សច្ឆិកាតព្ពា?** អដ្ឋ វិមោក្ខា – រូបី រូបានិ បស្សតិ។ អយំ បឋមោ វិមោក្ខោ។

“អជ្ឈត្តំ អរូបសញ្ញី ឯកោ ពហិទ្ធា រូបានិ បស្សតិ។ អយំ ទុតិយោ វិមោក្ខោ។

“សុភន្តេវ អធិមុត្តោ ហោតិ។ អយំ តតិយោ វិមោក្ខោ។

“សព្ពសោ រូបសញ្ញានំ សមតិក្កមា បដិឃសញ្ញានំ អត្ថង្គមា នានត្តសញ្ញានំ អមនសិការា ‘អនន្តោ អាកាសោ’តិ អាកាសានញ្ចាយតនំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។ អយំ ចតុត្ថោ វិមោក្ខោ។

“សព្ពសោ អាកាសានញ្ចាយតនំ សមតិក្កម្ម ‘អនន្តំ វិញ្ញាណ’ន្តិ វិញ្ញាណញ្ចាយតនំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។ អយំ បញ្ចមោ វិមោក្ខោ។

“សព្ពសោ វិញ្ញាណញ្ចាយតនំ សមតិក្កម្ម ‘នត្ថិ កិញ្ចី’តិ អាកិញ្ចញ្ញាយតនំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។ អយំ ឆដ្ឋោ វិមោក្ខោ។

“សព្ពសោ អាកិញ្ចញ្ញាយតនំ សមតិក្កម្ម នេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។ អយំ សត្តមោ វិមោក្ខោ។

“សព្ពសោ នេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនំ សមតិក្កម្ម សញ្ញាវេទយិតនិរោធំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។ អយំ អដ្ឋមោ វិមោក្ខោ។ ឥមេ អដ្ឋ ធម្មា សច្ឆិកាតព្ពា។

“ឥតិ ឥមេ អសីតិ ធម្មា ភូតា តច្ឆា តថា អវិតថា អនញ្ញថា សម្មា តថាគតេន អភិសម្ពុទ្ធា។

នវ ធម្មា

៣៥៨. “នវ ធម្មា ពហុការា…បេ…. នវ ធម្មា សច្ឆិកាតព្ពា។

(ក) “កតមេ នវ ធម្មា **ពហុការា?** នវ យោនិសោមនសិការមូលកា ធម្មា, យោនិសោមនសិករោតោ បាមោជ្ជំ ជាយតិ, បមុទិតស្ស បីតិ ជាយតិ, បីតិមនស្ស កាយោ បស្សម្ភតិ, បស្សទ្ធកាយោ សុខំ វេទេតិ, សុខិនោ ចិត្តំ សមាធិយតិ, សមាហិតេ ចិត្តេ យថាភូតំ ជានាតិ បស្សតិ, យថាភូតំ ជានំ បស្សំ និព្ពិន្ទតិ, និព្ពិន្ទំ វិរជ្ជតិ, វិរាគា វិមុច្ចតិ។ ឥមេ នវ ធម្មា ពហុការា។

(ខ) “កតមេ នវ ធម្មា **ភាវេតព្ពា?** នវ បារិសុទ្ធិបធានិយង្គានិ – សីលវិសុទ្ធិ បារិសុទ្ធិបធានិយង្គំ, ចិត្តវិសុទ្ធិ បារិសុទ្ធិបធានិយង្គំ, ទិដ្ឋិវិសុទ្ធិ បារិសុទ្ធិបធានិយង្គំ, កង្ខាវិតរណវិសុទ្ធិ បារិសុទ្ធិបធានិយង្គំ, មគ្គាមគ្គញាណទស្សន – វិសុទ្ធិ បារិសុទ្ធិបធានិយង្គំ, បដិបទាញាណទស្សនវិសុទ្ធិ បារិសុទ្ធិបធានិយង្គំ, ញាណទស្សនវិសុទ្ធិ បារិសុទ្ធិបធានិយង្គំ, បញ្ញាវិសុទ្ធិ បារិសុទ្ធិបធានិយង្គំ, វិមុត្តិវិសុទ្ធិ បារិសុទ្ធិបធានិយង្គំ។ ឥមេ នវ ធម្មា ភាវេតព្ពា។

(គ) “កតមេ នវ ធម្មា **បរិញ្ញេយ្យា?** នវ សត្តាវាសា – សន្តាវុសោ, សត្តា នានត្តកាយា នានត្តសញ្ញិនោ, សេយ្យថាបិ មនុស្សា ឯកច្ចេ ច ទេវា ឯកច្ចេ ច វិនិបាតិកា។ អយំ បឋមោ សត្តាវាសោ។

“សន្តាវុសោ , សត្តា នានត្តកាយា ឯកត្តសញ្ញិនោ, សេយ្យថាបិ ទេវា ព្រហ្មកាយិកា បឋមាភិនិព្ពត្តា។ អយំ ទុតិយោ សត្តាវាសោ។

“សន្តាវុសោ, សត្តា ឯកត្តកាយា នានត្តសញ្ញិនោ, សេយ្យថាបិ ទេវា អាភស្សរា។ អយំ តតិយោ សត្តាវាសោ។

“សន្តាវុសោ, សត្តា ឯកត្តកាយា ឯកត្តសញ្ញិនោ, សេយ្យថាបិ ទេវា សុភកិណ្ហា។ អយំ ចតុត្ថោ សត្តាវាសោ។

“សន្តាវុសោ, សត្តា អសញ្ញិនោ អប្បដិសំវេទិនោ, សេយ្យថាបិ ទេវា អសញ្ញសត្តា។ អយំ បញ្ចមោ សត្តាវាសោ។

“សន្តាវុសោ, សត្តា សព្ពសោ រូបសញ្ញានំ សមតិក្កមា បដិឃសញ្ញានំ អត្ថង្គមា នានត្តសញ្ញានំ អមនសិការា ‘អនន្តោ អាកាសោ’តិ អាកាសានញ្ចាយតនូបគា។ អយំ ឆដ្ឋោ សត្តាវាសោ។

“សន្តាវុសោ, សត្តា សព្ពសោ អាកាសានញ្ចាយតនំ សមតិក្កម្ម ‘អនន្តំ វិញ្ញាណ’ន្តិ វិញ្ញាណញ្ចាយតនូបគា។ អយំ សត្តមោ សត្តាវាសោ។

“សន្តាវុសោ, សត្តា សព្ពសោ វិញ្ញាណញ្ចាយតនំ សមតិក្កម្ម ‘នត្ថិ កិញ្ចី’តិ អាកិញ្ចញ្ញាយតនូបគា។ អយំ អដ្ឋមោ សត្តាវាសោ។

“សន្តាវុសោ, សត្តា សព្ពសោ អាកិញ្ចញ្ញាយតនំ សមតិក្កម្ម នេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនូបគា។ អយំ នវមោ សត្តាវាសោ។ ឥមេ នវ ធម្មា បរិញ្ញេយ្យា។

(ឃ) “កតមេ នវ ធម្មា **បហាតព្ពា?** នវ តណ្ហាមូលកា ធម្មា – តណ្ហំ បដិច្ច បរិយេសនា, បរិយេសនំ បដិច្ច លាភោ, លាភំ បដិច្ច វិនិច្ឆយោ, វិនិច្ឆយំ បដិច្ច ឆន្ទរាគោ , ឆន្ទរាគំ បដិច្ច អជ្ឈោសានំ, អជ្ឈោសានំ បដិច្ច បរិគ្គហោ, បរិគ្គហំ បដិច្ច មច្ឆរិយំ, មច្ឆរិយំ បដិច្ច អារក្ខោ, អារក្ខាធិករណំ [អារក្ខាធិករណំ បដិច្ច (ស្យា. បី. ក.)] ទណ្ឌាទានសត្ថាទានកលហវិគ្គហវិវាទតុវំតុវំបេសុញ្ញមុសាវាទា អនេកេ បាបកា អកុសលា ធម្មា សម្ភវន្តិ។ ឥមេ នវ ធម្មា បហាតព្ពា។

(ង) “កតមេ នវ ធម្មា **ហានភាគិយា?** នវ អាឃាតវត្ថូនិ – ‘អនត្ថំ មេ អចរី’តិ អាឃាតំ ពន្ធតិ, ‘អនត្ថំ មេ ចរតី’តិ អាឃាតំ ពន្ធតិ, ‘អនត្ថំ មេ ចរិស្សតី’តិ អាឃាតំ ពន្ធតិ; ‘បិយស្ស មេ មនាបស្ស អនត្ថំ អចរី’តិ អាឃាតំ ពន្ធតិ...បេ.... ‘អនត្ថំ ចរតី’តិ អាឃាតំ ពន្ធតិ...បេ.... ‘អនត្ថំ ចរិស្សតី’តិ អាឃាតំ ពន្ធតិ; ‘អប្បិយស្ស មេ អមនាបស្ស អត្ថំ អចរី’តិ អាឃាតំ ពន្ធតិ...បេ.... ‘អត្ថំ ចរតី’តិ អាឃាតំ ពន្ធតិ...បេ.... ‘អត្ថំ ចរិស្សតី’តិ អាឃាតំ ពន្ធតិ។ ឥមេ នវ ធម្មា ហានភាគិយា។

(ច) “កតមេ នវ ធម្មា **វិសេសភាគិយា?** នវ អាឃាតបដិវិនយា – ‘អនត្ថំ មេ អចរិ, តំ កុតេត្ថ លព្ភា’តិ អាឃាតំ បដិវិនេតិ; ‘អនត្ថំ មេ ចរតិ, តំ កុតេត្ថ លព្ភា’តិ អាឃាតំ បដិវិនេតិ; ‘អនត្ថំ មេ ចរិស្សតិ, តំ កុតេត្ថ លព្ភា’តិ អាឃាតំ បដិវិនេតិ; ‘បិយស្ស មេ មនាបស្ស អនត្ថំ អចរិ...បេ.... អនត្ថំ ចរតិ...បេ.... អនត្ថំ ចរិស្សតិ, តំ កុតេត្ថ លព្ភា’តិ អាឃាតំ បដិវិនេតិ; ‘អប្បិយស្ស មេ អមនាបស្ស អត្ថំ អចរិ...បេ.... អត្ថំ ចរតិ...បេ.... អត្ថំ ចរិស្សតិ, តំ កុតេត្ថ លព្ភា’តិ អាឃាតំ បដិវិនេតិ។ ឥមេ នវ ធម្មា វិសេសភាគិយា។

(ឆ) “កតមេ នវ ធម្មា **ទុប្បដិវិជ្ឈា?** នវ នានត្តា – ធាតុនានត្តំ បដិច្ច ឧប្បជ្ជតិ ផស្សនានត្តំ, ផស្សនានត្តំ បដិច្ច ឧប្បជ្ជតិ វេទនានានត្តំ, វេទនានានត្តំ បដិច្ច ឧប្បជ្ជតិ សញ្ញានានត្តំ, សញ្ញានានត្តំ បដិច្ច ឧប្បជ្ជតិ សង្កប្បនានត្តំ, សង្កប្បនានត្តំ បដិច្ច ឧប្បជ្ជតិ ឆន្ទនានត្តំ, ឆន្ទនានត្តំ បដិច្ច ឧប្បជ្ជតិ បរិឡាហនានត្តំ, បរិឡាហនានត្តំ បដិច្ច ឧប្បជ្ជតិ បរិយេសនានានត្តំ, បរិយេសនានានត្តំ បដិច្ច ឧប្បជ្ជតិ លាភនានត្តំ។ ឥមេ នវ ធម្មា ទុប្បដិវិជ្ឈា។

(ជ) “កតមេ នវ ធម្មា **ឧប្បាទេតព្ពា?** នវ សញ្ញា – អសុភសញ្ញា, មរណសញ្ញា, អាហារេបដិកូលសញ្ញា , សព្ពលោកេអនភិរតិសញ្ញា [អនភិរតសញ្ញា (ស្យា. ក.)], អនិច្ចសញ្ញា, អនិច្ចេ ទុក្ខសញ្ញា, ទុក្ខេ អនត្តសញ្ញា, បហានសញ្ញា, វិរាគសញ្ញា។ ឥមេ នវ ធម្មា ឧប្បាទេតព្ពា។

(ឈ) “កតមេ នវ ធម្មា **អភិញ្ញេយ្យា?** នវ អនុបុព្ពវិហារា – ឥធាវុសោ, ភិក្ខុ វិវិច្ចេវ កាមេហិ វិវិច្ច អកុសលេហិ ធម្មេហិ សវិតក្កំ សវិចារំ វិវេកជំ បីតិសុខំ បឋមំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។ វិតក្កវិចារានំ វូបសមា...បេ.... ទុតិយំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។ បីតិយា ច វិរាគា ...បេ.... តតិយំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។ សុខស្ស ច បហានា...បេ.... ចតុត្ថំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។ សព្ពសោ រូបសញ្ញានំ សមតិក្កមា...បេ.... អាកាសានញ្ចាយតនំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។ សព្ពសោ អាកាសានញ្ចាយតនំ សមតិក្កម្ម ‘អនន្តំ វិញ្ញាណ’ន្តិ វិញ្ញាណញ្ចាយតនំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។ សព្ពសោ វិញ្ញាណញ្ចាយតនំ សមតិក្កម្ម ‘នត្ថិ កិញ្ចី’តិ អាកិញ្ចញ្ញាយតនំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។ សព្ពសោ អាកិញ្ចញ្ញាយតនំ សមតិក្កម្ម នេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។ សព្ពសោ នេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនំ សមតិក្កម្ម សញ្ញាវេទយិតនិរោធំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។ ឥមេ នវ ធម្មា អភិញ្ញេយ្យា។

(ញ) “កតមេ នវ ធម្មា **សច្ឆិកាតព្ពា?** នវ អនុបុព្ពនិរោធា – បឋមំ ឈានំ សមាបន្នស្ស កាមសញ្ញា និរុទ្ធា ហោតិ, ទុតិយំ ឈានំ សមាបន្នស្ស វិតក្កវិចារា និរុទ្ធា ហោន្តិ, តតិយំ ឈានំ សមាបន្នស្ស បីតិ និរុទ្ធា ហោតិ, ចតុត្ថំ ឈានំ សមាបន្នស្ស អស្សាសបស្សាសា និរុទ្ធា ហោន្តិ, អាកាសានញ្ចាយតនំ សមាបន្នស្ស រូបសញ្ញា និរុទ្ធា

ហោតិ, វិញ្ញាណញ្ចាយតនំ សមាបន្នស្ស អាកាសានញ្ចាយតនសញ្ញា និរុទ្ធា ហោតិ, អាកិញ្ចញ្ញាយតនំ សមាបន្នស្ស វិញ្ញាណញ្ចាយតនសញ្ញា និរុទ្ធា ហោតិ, នេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនំ សមាបន្នស្ស អាកិញ្ចញ្ញាយតនសញ្ញា និរុទ្ធា ហោតិ, សញ្ញាវេទយិតនិរោធំ សមាបន្នស្ស សញ្ញា ច វេទនា ច និរុទ្ធា ហោន្តិ។ ឥមេ នវ ធម្មា សច្ឆិកាតព្ពា។

“ឥតិ ឥមេ នវុតិ ធម្មា ភូតា តច្ឆា តថា អវិតថា អនញ្ញថា សម្មា តថាគតេន អភិសម្ពុទ្ធា។

ទស ធម្មា

៣៦០. “ទស ធម្មា ពហុការា…បេ… ទស ធម្មា សច្ឆិកាតព្ពា។

(ក) “កតមេ ទស ធម្មា **ពហុការា?** ទស នាថករណធម្មា – ឥធាវុសោ, ភិក្ខុ សីលវា ហោតិ, បាតិមោក្ខសំវរសំវុតោ វិហរតិ អាចារគោចរសម្បន្នោ, អណុមត្តេសុ វជ្ជេសុ ភយទស្សាវី សមាទាយ សិក្ខតិ សិក្ខាបទេសុ, យំបាវុសោ, ភិក្ខុ សីលវា ហោតិ…បេ… សិក្ខតិ សិក្ខាបទេសុ។ អយម្បិ ធម្មោ នាថករណោ។

“បុន ចបរំ, អាវុសោ, ភិក្ខុ ពហុស្សុតោ …បេ… ទិដ្ឋិយា សុប្បដិវិទ្ធា, យំបាវុសោ, ភិក្ខុ ពហុស្សុតោ…បេ… អយម្បិ ធម្មោ នាថករណោ។

“បុន ចបរំ, អាវុសោ, ភិក្ខុ កល្យាណមិត្តោ ហោតិ កល្យាណសហាយោ កល្យាណសម្បវង្កោ។ យំបាវុសោ, ភិក្ខុ…បេ… កល្យាណសម្បវង្កោ។ អយម្បិ ធម្មោ នាថករណោ។

“បុន ចបរំ, អាវុសោ, ភិក្ខុ សុវចោ ហោតិ សោវចស្សករណេហិ ធម្មេហិ សមន្នាគតោ, ខមោ បទក្ខិណគ្គាហី អនុសាសនិំ។ យំបាវុសោ, ភិក្ខុ…បេ… អនុសាសនិំ។ អយម្បិ ធម្មោ នាថករណោ។

“បុន ចបរំ, អាវុសោ, ភិក្ខុ យានិ តានិ សព្រហ្មចារីនំ ឧច្ចាវចានិ កិំករណីយានិ តត្ថ ទក្ខោ ហោតិ អនលសោ តត្រុបាយាយ វីមំសាយ សមន្នាគតោ, អលំ កាតុំ, អលំ សំវិធាតុំ។ យំបាវុសោ, ភិក្ខុ…បេ… អលំ សំវិធាតុំ។ អយម្បិ ធម្មោ នាថករណោ។

“បុន ចបរំ, អាវុសោ, ភិក្ខុ ធម្មកាមោ ហោតិ បិយសមុទាហារោ អភិធម្មេ អភិវិនយេ ឧឡារបាមោជ្ជោ។ យំបាវុសោ, ភិក្ខុ…បេ… ឧឡារបាមោជ្ជោ។ អយម្បិ ធម្មោ នាថករណោ។

“បុន ចបរំ, អាវុសោ, ភិក្ខុ សន្តុដ្ឋោ ហោតិ ឥតរីតរេហិ ចីវរបិណ្ឌបាតសេនាសនគិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារេហិ។ យំបាវុសោ, ភិក្ខុ …បេ… អយម្បិ ធម្មោ នាថករណោ។

“បុន ចបរំ, អាវុសោ, ភិក្ខុ អារទ្ធវីរិយោ វិហរតិ…បេ… កុសលេសុ ធម្មេសុ។ យំបាវុសោ, ភិក្ខុ…បេ… អយម្បិ ធម្មោ នាថករណោ។

“បុន ចបរំ, អាវុសោ, ភិក្ខុ សតិមា ហោតិ, បរមេន សតិនេបក្កេន សមន្នាគតោ, ចិរកតម្បិ ចិរភាសិតម្បិ សរិតា អនុស្សរិតា។ យំបាវុសោ, ភិក្ខុ…បេ… អយម្បិ ធម្មោ នាថករណោ។

“បុន ចបរំ, អាវុសោ, ភិក្ខុ បញ្ញវា ហោតិ ឧទយត្ថគាមិនិយា បញ្ញាយ សមន្នាគតោ, អរិយាយ និព្ពេធិកាយ សម្មា ទុក្ខក្ខយគាមិនិយា។ យំបាវុសោ, ភិក្ខុ…បេ… អយម្បិ ធម្មោ នាថករណោ។ ឥមេ ទស ធម្មា ពហុការា។

(ខ) “កតមេ ទស ធម្មា **ភាវេតព្ពា?** ទស កសិណាយតនានិ – បថវីកសិណមេកោ សញ្ជានាតិ ឧទ្ធំ អធោ តិរិយំ អទ្វយំ អប្បមាណំ។ អាបោកសិណមេកោ សញ្ជានាតិ…បេ… តេជោកសិណមេកោ សញ្ជានាតិ… វាយោកសិណមេកោ សញ្ជានាតិ… នីលកសិណមេកោ សញ្ជានាតិ… បីតកសិណមេកោ សញ្ជានាតិ… លោហិតកសិណមេកោ សញ្ជានាតិ… ឱទាតកសិណមេកោ សញ្ជានាតិ… អាកាសកសិណមេកោ សញ្ជានាតិ… វិញ្ញាណកសិណមេកោ សញ្ជានាតិ ឧទ្ធំ អធោ តិរិយំ អទ្វយំ អប្បមាណំ ។ ឥមេ ទស ធម្មា ភាវេតព្ពា។

(គ) “កតមេ ទស ធម្មា **បរិញ្ញេយ្យា?** ទសាយតនានិ – ចក្ខាយតនំ, រូបាយតនំ, សោតាយតនំ, សទ្ទាយតនំ, ឃានាយតនំ, គន្ធាយតនំ, ជិវ្ហាយតនំ, រសាយតនំ, កាយាយតនំ, ផោដ្ឋព្ពាយតនំ។ ឥមេ ទស

ធម្មា បរិញ្ញេយ្យា។

(ឃ) “កតមេ ទស ធម្មា **បហាតព្ពា?** ទស មិច្ឆត្តា – មិច្ឆាទិដ្ឋិ, មិច្ឆាសង្កប្បោ, មិច្ឆាវាចា, មិច្ឆាកម្មន្តោ, មិច្ឆាអាជីវោ, មិច្ឆាវាយាមោ, មិច្ឆាសតិ, មិច្ឆាសមាធិ, មិច្ឆាញាណំ, មិច្ឆាវិមុត្តិ។ ឥមេ ទស ធម្មា បហាតព្ពា។

(ង) “កតមេ ទស ធម្មា **ហានភាគិយា?** ទស អកុសលកម្មបថា – បាណាតិបាតោ, អទិន្នាទានំ, កាមេសុមិច្ឆាចារោ, មុសាវាទោ, បិសុណា វាចា, ផរុសា វាចា, សម្ផប្បលាបោ, អភិជ្ឈា, ព្យាបាទោ, មិច្ឆាទិដ្ឋិ។ ឥមេ ទស ធម្មា ហានភាគិយា។

(ច) “កតមេ ទស ធម្មា **វិសេសភាគិយា?** ទស កុសលកម្មបថា – បាណាតិបាតា វេរមណី, អទិន្នាទានា វេរមណី, កាមេសុមិច្ឆាចារា វេរមណី, មុសាវាទា វេរមណី, បិសុណាយ វាចាយ វេរមណី, ផរុសាយ វាចាយ វេរមណី, សម្ផប្បលាបា វេរមណី, អនភិជ្ឈា, អព្យាបាទោ, សម្មាទិដ្ឋិ។ ឥមេ ទស ធម្មា វិសេសភាគិយា។

(ឆ) “កតមេ ទស ធម្មា **ទុប្បដិវិជ្ឈា?** ទស អរិយវាសា – ឥធាវុសោ , ភិក្ខុ បញ្ចង្គវិប្បហីនោ ហោតិ, ឆឡង្គសមន្នាគតោ, ឯការក្ខោ, ចតុរាបស្សេនោ, បណុន្នបច្ចេកសច្ចោ, សមវយសដ្ឋេសនោ, អនាវិលសង្កប្បោ, បស្សទ្ធកាយសង្ខារោ, សុវិមុត្តចិត្តោ, សុវិមុត្តបញ្ញោ។

“កថញ្ចាវុសោ , ភិក្ខុ **បញ្ចង្គវិប្បហីនោ** ហោតិ? ឥធាវុសោ, ភិក្ខុនោ កាមច្ឆន្ទោ បហីនោ ហោតិ, ព្យាបាទោ បហីនោ ហោតិ, ថិនមិទ្ធំ បហីនំ ហោតិ, ឧទ្ធច្ចកុក្កុច្ចំ បហីនំ ហោតិ, វិចិកិច្ឆា បហីនា ហោតិ។ ឯវំ ខោ, អាវុសោ, ភិក្ខុ បញ្ចង្គវិប្បហីនោ ហោតិ។

“កថញ្ចាវុសោ, ភិក្ខុ ឆឡង្គសមន្នាគតោ ហោតិ? ឥធាវុសោ, ភិក្ខុ ចក្ខុនា រូបំ ទិស្វា នេវ សុមនោ ហោតិ ន ទុម្មនោ, ឧបេក្ខកោ វិហរតិ សតោ សម្បជានោ។ សោតេន សទ្ទំ សុត្វា…បេ… ឃានេន គន្ធំ ឃាយិត្វា… ជិវ្ហាយ រសំ សាយិត្វា… កាយេន ផោដ្ឋព្ពំ ផុសិត្វា… មនសា ធម្មំ វិញ្ញាយ នេវ សុមនោ ហោតិ ន ទុម្មនោ, ឧបេក្ខកោ វិហរតិ សតោ សម្បជានោ។ ឯវំ ខោ, អាវុសោ, ភិក្ខុ ឆឡង្គសមន្នាគតោ ហោតិ។

“កថញ្ចាវុសោ, ភិក្ខុ ឯការក្ខោ ហោតិ? ឥធាវុសោ, ភិក្ខុ សតារក្ខេន ចេតសា សមន្នាគតោ ហោតិ។ ឯវំ ខោ, អាវុសោ, ភិក្ខុ ឯការក្ខោ ហោតិ។

“កថញ្ចាវុសោ, ភិក្ខុ ចតុរាបស្សេនោ ហោតិ? ឥធាវុសោ, ភិក្ខុ សង្ខាយេកំ បដិសេវតិ, សង្ខាយេកំ អធិវាសេតិ, សង្ខាយេកំ បរិវជ្ជេតិ, សង្ខាយេកំ វិនោទេតិ។ ឯវំ ខោ, អាវុសោ, ភិក្ខុ ចតុរាបស្សេនោ ហោតិ។

“កថញ្ចាវុសោ, ភិក្ខុ បណុន្នបច្ចេកសច្ចោ ហោតិ? ឥធាវុសោ, ភិក្ខុនោ យានិ តានិ បុថុសមណព្រាហ្មណានំ បុថុបច្ចេកសច្ចានិ, សព្ពានិ តានិ នុន្នានិ ហោន្តិ បណុន្នានិ ចត្តានិ វន្តានិ មុត្តានិ បហីនានិ បដិនិស្សដ្ឋានិ។ ឯវំ ខោ, អាវុសោ, ភិក្ខុ បណុន្នបច្ចេកសច្ចោ ហោតិ។

“កថញ្ចាវុសោ, ភិក្ខុ សមវយសដ្ឋេសនោ ហោតិ? ឥធាវុសោ, ភិក្ខុនោ កាមេសនា បហីនា ហោតិ, ភវេសនា បហីនា ហោតិ, ព្រហ្មចរិយេសនា បដិប្បស្សទ្ធា។ ឯវំ ខោ, អាវុសោ, ភិក្ខុ សមវយសដ្ឋេសនោ ហោតិ។

“កថញ្ចាវុសោ , ភិក្ខុ **អនាវិលសង្កប្បោ** ហោតិ? ឥធាវុសោ, ភិក្ខុនោ កាមសង្កប្បោ បហីនោ ហោតិ, ព្យាបាទសង្កប្បោ បហីនោ ហោតិ, វិហឹសាសង្កប្បោ បហីនោ ហោតិ។ ឯវំ ខោ, អាវុសោ, ភិក្ខុ អនាវិលសង្កប្បោ ហោតិ។

“កថញ្ចាវុសោ, ភិក្ខុ បស្សទ្ធកាយសង្ខារោ ហោតិ? ឥធាវុសោ, ភិក្ខុ សុខស្ស ច បហានា ទុក្ខស្ស ច បហានា បុព្ពេវ សោមនស្សទោមនស្សានំ អត្ថង្គមា អទុក្ខមសុខំ ឧបេក្ខាសតិបារិសុទ្ធិំ ចតុត្ថំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។ ឯវំ ខោ, អាវុសោ, ភិក្ខុ បស្សទ្ធកាយសង្ខារោ ហោតិ។

“កថញ្ចាវុសោ, ភិក្ខុ សុវិមុត្តចិត្តោ ហោតិ? ឥធាវុសោ, ភិក្ខុនោ រាគា ចិត្តំ វិមុត្តំ ហោតិ, ទោសា ចិត្តំ វិមុត្តំ ហោតិ, មោហា ចិត្តំ វិមុត្តំ ហោតិ។ ឯវំ ខោ, អាវុសោ, ភិក្ខុ សុវិមុត្តចិត្តោ ហោតិ។

“កថញ្ចាវុសោ, ភិក្ខុ សុវិមុត្តបញ្ញោ ហោតិ? ឥធាវុសោ, ភិក្ខុ ‘រាគោ មេ បហីនោ ឧច្ឆិន្នមូលោ តាលាវត្ថុកតោ អនភាវំកតោ អាយតិំ អនុប្បាទធម្មោ’តិ បជានាតិ។ ‘ទោសោ មេ បហីនោ…បេ…. អាយតិំ អនុប្បាទធម្មោ’តិ បជានាតិ។ ‘មោហោ មេ បហីនោ …បេ…. អាយតិំ អនុប្បាទធម្មោ’តិ បជានាតិ។ ឯវំ ខោ, អាវុសោ, ភិក្ខុ សុវិមុត្តបញ្ញោ ហោតិ។ ឥមេ ទស ធម្មា ទុប្បដិវិជ្ឈា។

(ជ) “កតមេ ទស ធម្មា **ឧប្បាទេតព្ពា?** ទស សញ្ញា – អសុភសញ្ញា, មរណសញ្ញា, អាហារេបដិកូលសញ្ញា, សព្ពលោកេអនភិរតិសញ្ញា, អនិច្ចសញ្ញា, អនិច្ចេ ទុក្ខសញ្ញា, ទុក្ខេ អនត្តសញ្ញា, បហានសញ្ញា, វិរាគសញ្ញា, និរោធសញ្ញា។ ឥមេ ទស ធម្មា ឧប្បាទេតព្ពា។

(ឈ) “កតមេ ទស ធម្មា **អភិញ្ញេយ្យា?** ទស និជ្ជរវត្ថូនិ – សម្មាទិដ្ឋិស្ស មិច្ឆាទិដ្ឋិ និជ្ជិណ្ណា ហោតិ។ យេ ច មិច្ឆាទិដ្ឋិបច្ចយា អនេកេ បាបកា អកុសលា ធម្មា សម្ភវន្តិ, តេ ចស្ស និជ្ជិណ្ណា ហោន្តិ។ សម្មាសង្កប្បស្ស មិច្ឆាសង្កប្បោ…បេ…. សម្មាវាចស្ស មិច្ឆាវាចា… សម្មាកម្មន្តស្ស មិច្ឆាកម្មន្តោ… សម្មាអាជីវស្ស មិច្ឆាអាជីវោ… សម្មាវាយាមស្ស មិច្ឆាវាយាមោ… សម្មាសតិស្ស មិច្ឆាសតិ… សម្មាសមាធិស្ស មិច្ឆាសមាធិ… សម្មាញាណស្ស មិច្ឆាញាណំ និជ្ជិណ្ណំ ហោតិ។ សម្មាវិមុត្តិស្ស មិច្ឆាវិមុត្តិ និជ្ជិណ្ណា ហោតិ។ យេ ច មិច្ឆាវិមុត្តិបច្ចយា អនេកេ បាបកា អកុសលា ធម្មា សម្ភវន្តិ, តេ ចស្ស និជ្ជិណ្ណា ហោន្តិ។ ឥមេ ទស ធម្មា អភិញ្ញេយ្យា។

(ញ) “កតមេ ទស ធម្មា **សច្ឆិកាតព្ពា?** ទស អសេក្ខា ធម្មា – អសេក្ខា សម្មាទិដ្ឋិ, អសេក្ខោ សម្មាសង្កប្បោ, អសេក្ខា សម្មាវាចា, អសេក្ខោ សម្មាកម្មន្តោ, អសេក្ខោ សម្មាអាជីវោ, អសេក្ខោ សម្មាវាយាមោ, អសេក្ខា សម្មាសតិ, អសេក្ខោ សម្មាសមាធិ, អសេក្ខំ សម្មាញាណំ, អសេក្ខា សម្មាវិមុត្តិ។ ឥមេ ទស ធម្មា សច្ឆិកាតព្ពា។

“ឥតិ ឥមេ សតធម្មា ភូតា តច្ឆា តថា អវិតថា អនញ្ញថា សម្មា តថាគតេន អភិសម្ពុទ្ធា”តិ។ ឥទមវោចាយស្មា សារិបុត្តោ។ អត្តមនា តេ ភិក្ខូ អាយស្មតោ សារិបុត្តស្ស ភាសិតំ អភិនន្ទុន្តិ។

ទសុត្តរសុត្តំ និដ្ឋិតំ ឯកាទសមំ។

បាថិកវគ្គោ [បាដិកវគ្គោ (សី. ស្យា. បី.)] និដ្ឋិតោ។

តស្សុទ្ទានំ –

បាថិកោ ច [បាដិកញ្ច (ស្យា. កំ.)] ឧទុម្ពរំ [បាដិកោទុម្ពរីចេវ (សី. បី.)], ចក្កវត្តិ អគ្គញ្ញកំ;
សម្បសាទនបាសាទំ [សម្បសាទញ្ច បាសាទំ (សី. ស្យា. កំ. បី.)], មហាបុរិសលក្ខណំ។

សិង្គាលាដានាដិយកំ , សង្គីតិ ច ទសុត្តរំ;
ឯកាទសហិ សុត្តេហិ, បាថិកវគ្គោតិ វុច្ចតិ។

បាថិកវគ្គបាឡិ និដ្ឋិតា។

តីហិ វគ្គេហិ បដិមណ្ឌិតោ សកលោ

ទីឃនិកាយោ សមត្តោ។